

**Euroopan unionin
neuvosto**

**Bryssel, 30. tammikuuta 2015
(OR. fr)**

**6655/8/08
REV 8**

SAATE

Asia: Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoidut toisinnot sekä Euroopan unionin perusoikeuskirja

LUKIJALLE

Tämä julkaisu sisältää Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen sekä niiden pöytäkirjojen ja liitteiden konsolidoidut toisinnot, sellaisina kuin ne ovat niihin 13 päivänä joulukuuta 2007 allekirjoitetulla ja 1 päivänä joulukuuta 2009 voimaan tulleella Lissabonin sopimuksella tehtyjen muutosten jälkeen. Se sisältää myös Lissabonin sopimuksen hyväksyneen hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitetyt julistukset.

Tämä julkaisu sisältää lisäksi Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitetyn, siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan tuoman muutoksen, Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan ja sen liitteen I muuttamisesta 11 päivänä elokuuta 2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, EURATOM) N:o 741/2012 tuoman muutoksen sekä Saint Barthélemy saaren ja Mayotten aseman muuttamisesta Euroopan unioniin nähden 29 päivänä lokakuuta 2010 ja 11 päivänä heinäkuuta 2012 tehtyjen Eurooppa-neuvoston päätösten 2010/718/EU ja 2012/419/EU tuomat muutokset. Lisäksi tämä julkaisu käsittää Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen lisätyn 136 artiklan 3 kohdan, joka on otettu siihen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 136 artiklan muuttamisesta niitä jäsenvaltioita koskevaa vakausmekanismia varten, joiden rahayksikkö on euro 25 päivänä maaliskuuta 2011 annetulla Eurooppa-neuvoston päätöksellä 2011/199/EU ja sen jälkeen kun jäsenvaltioiden ratifiointimenettelyt on saatu päätökseen. Tämä julkaisu sisältää lisäksi Kroatian tasavallan liittymisasiakirjan tuomat muutokset.

Tämä julkaisu käsittää myös ne oikaisut, jotka on hyväksytty joulukuussa 2011.

Tämän julkaisu käsittää myös Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission Strasbourgissa 12 päivänä joulukuuta 2007 julistaman Euroopan unionin perusoikeuskirjan (EUVL C 303, 14.12.2007, s. 1). Tämä teksti käsittää mukautettuna 7 päivänä joulukuuta 2000 julistetun perusoikeuskirjan ja korvaa sen 1 päivästä joulukuuta 2009 eli Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan nojalla vuonna 2007 julistetulla perusoikeuskirjalla on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla.

Tämä julkaisu on tarkoitettu aineiston käyttöä helpottavaksi välineeksi, eikä se ole Euroopan unionin toimielimiä sitova.

EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN

JA

EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN

SOPIMUKSEN

KONSOLIDOIDUT TOISINNOT

EUROOPAN UNIONIN

PERUSOIKEUSKIRJA

Sisällysluettelo

EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN KONSOLIDOITU TOISINTO	18
JOHDANTO-OSA	19
I OSASTO YHTEISET MÄÄRÄYKSET	21
II OSASTO MÄÄRÄYKSET DEMOKRATIAN PERIAATTEISTA	26
III OSASTO MÄÄRÄYKSET TOIMIELIMISTÄ	29
IV OSASTO MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ	37
V OSASTO YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA JA ERITYISMÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASTA.....	38
1 luku Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta.....	38
2 luku Erityismääräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.....	41
1 jakso Yhteiset määräykset	41
2 jakso Yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat määräykset	52
VI OSASTO LOPPUMÄÄRÄYKSET	57

EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHTY SOPIMUS (KONSOLIDOITU TOISINTO)	62
JOHDANTO-OSA	63
ENSIMMÄINEN OSA PERIAATTEET	65
I OSASTO UNIONIN TOIMIVALLAN JAOTTELU JA TOIMIVALLAN ALAT	65
II OSASTO YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET	69
TOINEN OSA	73
SYRJINTÄKIELTO JA UNIONIN KANSALAISUUS	73
KOLMAS OSA	77
UNIONIN SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET	77
I OSASTO SISÄMARKKINAT	77
II OSASTO TAVAROIDEN VAPAA LIIKKUVUUS	78
1 luku Tulliliitto	78
2 luku Tulliyhteistyö	79
3 luku Jäsenvaltioiden välisten määrällisten rajoitusten kieltäminen	80
III OSASTO MAATALOUS JA KALASTUS	81
IV OSASTO HENKILÖIDEN, PALVELUJEN JA PÄÄOMIEN VAPAA LIIKKUVUUS	86
1 luku Työntekijät	86
2 luku Sijoittautumisoikeus	88
3 luku Palvelut	92
4 luku Pääomat ja maksut	94

V OSASTO	VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUE.....	96
1 luku	Yleiset määräykset	96
2 luku	Rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka.....	100
3 luku	Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeuden alalla	103
4 luku	Oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla.....	105
5 luku	Poliisiyhteistyö.....	110
VI OSASTO	LIIKENNE	112
VII OSASTO	KILPAILUA, VEROTUSTA JA LAINSÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMISTÄ KOSKEVAT YHTEISET SÄÄNNÖT	117
1 luku	Kilpailusäännöt	117
1 jakso	Yrityksiin sovellettavat säännöt	117
2 jakso	Valtion tuki.....	121
2 luku	Veroja ja maksuja koskevat määräykset	124
3 luku	Lainsäädännön lähentäminen.....	125
VIII OSASTO	TALOUS- JA RAHAPOLITIikka	128
1 luku	Talouspolitiikka	129
2 luku	Rahapolitiikka.....	135
3 luku	Institutionaaliset määräykset.....	139
4 luku	Niitä jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro, koskevat erityismääräykset	140
5 luku	Siirtymämääräykset.....	142
IX OSASTO	TYÖLLISYYS	147
X OSASTO	SOSIAALIPOLITIikka	150

XI OSASTO	EUROOPAN SOSIAALIRAHASTO	157
XII OSASTO	KOULUTUS, AMMATILLINEN KOULUTUS, NUORISO JA URHEILU	158
XIII OSASTO	KULTTUURI.....	160
XIV OSASTO	KANSANTERVEYS	161
XV OSASTO	KULUTTAJANSUOJA	163
XVI OSASTO	EUROOPAN LAAJUISET VERKOT.....	164
XVII OSASTO	TEOLLISUUS.....	166
XVIII OSASTO	TALOUDELLINEN, SOSIAALINEN JA ALUEELLINEN YHTEENKUULUVUUS	167
XIX OSASTO	TUTKIMUS JA TEKNOLOGINEN KEHITTÄMINEN SEKÄ AVARUUSALA	169
XX OSASTO	YMPÄRISTÖ.....	174
XXI OSASTO	ENERGIA	177
XXII OSASTO	MATKAILU.....	178
XXIII OSASTO	PELASTUSPALVELU	178
XXIV OSASTO	HALLINNOLLINEN YHTEISTYÖ	179
NELJÄS OSA	MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIOINTI	180
VIIDES OSA	UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA	183
I OSASTO	YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA	183
II OSASTO	YHTEINEN KAUPPAPOLITIikka	183

III OSASTO	YHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA JA HUMANITAARINEN APU	185
1 luku	Kehitysyhteistyö	185
2 luku	Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa	187
3 luku	Humanitaarinen apu	188
IV OSASTO	RAJOITTAVAT TOIMENPITEET	189
V OSASTO	KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET	190
VI OSASTO	UNIONIN SUHTEET KANSAINVÄLISIIN JÄRJESTÖIHIN JA KOLMANSIIN MAIHIN SEKÄ UNIONIN EDUSTUSTOT	193
VII OSASTO	YHTEISVASTUULAUSEKE	194
KUUDES OSA	TOIMIELINJÄRJESTELMÄÄ JA VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	196
I OSASTO	INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET	196
1 luku	Toimielimet	196
1 jakso	Euroopan parlamentti	196
2 jakso	Eurooppa-neuvosto	201
3 jakso	Neuvosto	202
4 jakso	Komissio	204
5 jakso	Euroopan unionin tuomioistuin	207
6 jakso	Euroopan keskuspankki	219
7 jakso	Tilintarkastustuomioistuin	221

2 luku	Unionin säädökset, hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä.....	225
1 jakso	Unionin säädökset	225
2 jakso	Säädösten hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä.....	228
3 luku	Unionin neuvoa-antavat elimet	233
1 jakso	Talous- ja sosiaalikomitea	233
2 jakso	Alueiden komitea.....	235
4 luku	Euroopan investointipankki	236
II OSASTO	VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET.....	238
1 luku	Unionin omat varat	239
2 luku	Monivuotinen rahoituskehys.....	239
3 luku	Unionin vuotuinen talousarvio.....	240
4 luku	Talousarvion toteuttaminen ja vastuuvapauden myöntäminen.....	244
5 luku	Yhteiset määräykset	245
6 luku	Petosten torjunta.....	247
III OSASTO	TIIVIIMPI YHTEISTYÖ.....	248
SEITSEMÄS OSA	YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET	252

PÖYTÄKIRJAT.....	262
PÖYTÄKIRJA (N:o 1) KANSALLISTEN PARLAMENTTIEN ASEMASTA EUROOPAN UNIONISSA.....	263
PÖYTÄKIRJA (N:o 2) TOISSIJAISUUS- JA SUHTEELLISUUSPERIAATTEEN SOVELTAMISESTA.....	267
PÖYTÄKIRJA (N:o 3) EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIMEN PERUSSÄÄNNÖSTÄ	271
PÖYTÄKIRJA (N:o 4) EUROOPAN KESKUSPANKKIJÄRJESTELMÄN JA EUROOPAN KESKUSPANKIN PERUSSÄÄNNÖSTÄ.....	300
PÖYTÄKIRJA (N:o 5) EUROOPAN INVESTOINTIPANKIN PERUSSÄÄNNÖSTÄ	327
PÖYTÄKIRJA (N:o 6) EUROOPAN UNIONIN TOIMIELINTEN JA TIETTYJEN ELINTEN, LAITOSTEN JA YKSIKKÖJEN KOTIPAIKAN SIJAINNISTA	345
PÖYTÄKIRJA (N:o 7) EUROOPAN UNIONIN ERIOIKEUKSISTA JA VAPAUKSISTA ...	347
PÖYTÄKIRJA (N:o 8) EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 6 ARTIKLAN 2 KOHDASTA, JOKA KOSKEE LIITTYMISTÄ IHMISOIKEUKSIEN JA PERUSVAPAUKSIEN SUOJAAMISEKSI TEHTYYN EUROOPPALAISEEN YLEISSOPIMUKSEEN	356
PÖYTÄKIRJA (N:o 9) NEUVOSTON PÄÄTÖKSESTÄ, JOKA KOSKEE EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 16 ARTIKLAN 4 KOHDAN JA EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN 238 ARTIKLAN 2 KOHDAN TÄYTÄNTÖÖNPANOJA 1 PÄIVÄN MARRASKUUTA 2014 JA 31 PÄIVÄN MAALISKUUTA 2017 VÄLISENÄ AIKANA SEKÄ 1 PÄIVÄSTÄ HUHTIKUUTA 2017 ALKAEN	357

PÖYTÄKIRJA (N:o 10)	EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 42 ARTIKLAAN PERUSTUVASTA PYSYVÄSTÄ RAKENTEELLISESTA YHTEISTYÖSTÄ.....	358
PÖYTÄKIRJA (N:o 11)	EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 42 ARTIKLASTA	361
PÖYTÄKIRJA (N:o 12)	LIHALLISIA ALIJÄÄMIÄ KOSKEVASTA MENETTELYSTÄ	362
PÖYTÄKIRJA (N:o 13)	LÄHENTYMISPERUSTEISTA	364
PÖYTÄKIRJA (N:o 14)	EURORYHMÄSTÄ.....	366
PÖYTÄKIRJA (N:o 15)	ERÄISTÄ ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNEESEEN KUNINGASKUNTAAN LIITTYVISTÄ MÄÄRÄYKSISTÄ	367
PÖYTÄKIRJA (N:o 16)	ERÄISTÄ TANSKAA KOSKEVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ	370
PÖYTÄKIRJA (N:o 17)	TANSKASTA	371
PÖYTÄKIRJA (N:o 18)	RANSKASTA	372
PÖYTÄKIRJA (N:o 19)	OSAKSI EUROOPAN UNIONIA SISÄLLYTETYSTÄ SCHENGENIN SÄÄNNÖSTÖSTÄ.....	373
PÖYTÄKIRJA (N:o 20)	EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN 26 ARTIKLAN TIETTYJEN NÄKÖKOHTIEN SOVELTAMISESTA YHDISTYNEESEEN KUNINGASKUNTAAN JA IRLANTIIN.....	377
PÖYTÄKIRJA (N:o 21)	YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN JA IRLANNIN ASEMASTA VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUEEN OSALTA.....	379
PÖYTÄKIRJA (N:o 22)	TANSKAN ASEMASTA	384
PÖYTÄKIRJA (N:o 23)	JÄSENVALTIOIDEN ULKOSUHTEISTA SILMÄLLÄ PITÄEN ULKORAJOJEN YLITTÄMISTÄ	391

PÖYTÄKIRJA (N:o 24)	EUROOPAN UNIONIN JÄSENVALTIOIDEN KANSALAISTEN TURVAPAIKASTA	392
PÖYTÄKIRJA (N:o 25)	JAETUN TOIMIVALLAN KÄYTÖSTÄ	394
PÖYTÄKIRJA (N:o 26)	YLEISTÄ ETUA KOSKEVISTA PALVELUISTA.....	395
PÖYTÄKIRJA (N:o 27)	SISÄMARKKINOISTA JA KILPAILUSTA	396
PÖYTÄKIRJA (N: 28)	TALOUELLISESTA, SOSIAALISESTA JA ALUEELLISESTA YHTEENKUULUVUUDESTA.....	397
PÖYTÄKIRJA (N:o 29)	JÄSENVALTIOIDEN JULKISEN PALVELUN YLEISRADIOTOIMINNASTA	399
PÖYTÄKIRJA (N:o 30)	EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJAN SOVELTAMISESTA PUOLAAN JA YHDISTYNEESEEN KUNINGASKUNTAAN	400
PÖYTÄKIRJA (N:o 31)	ALANKOMAIDEN ANTILLEILLA JALOSTETTUIJEN MAAÖLJYTUOTTEIDEN TUONNISTA EUROOPAN UNIONIIN.....	402
PÖYTÄKIRJA (N:o 32)	KIINTEÄN OMAISUUDEN HANKKIMISESTA TANSKASSA.....	406
PÖYTÄKIRJA (N:o 33)	EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN 157 ARTIKLASTA	407
PÖYTÄKIRJA (N:o 34)	GRÖNLANTIA KOSKEVISTA ERITYISJÄRJESTELYISTÄ	408
PÖYTÄKIRJA (N:o 35)	IRLANNIN PERUSTUSLAIN 40.3.3 ARTIKLASTA	409
PÖYTÄKIRJA (N:o 36)	SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSISTÄ	410
PÖYTÄKIRJA (N:o 37)	EHTY:n PERUSTAMISSOPIMUKSEN VOIMASSAOLON PÄÄTTYMISEN TALOUDELLISISTA SEURAUKSISTA JA HIILI- JA TERÄSTUTKIMUSRAHASTOSTA	421

EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN LIITTEET.....	423
LIITE I	LUETTELO, JOHON VIITATAAN EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN 38 ARTIKLASSA.....
	424
LIITE II	MERENTAKAISET MAAT JA ALUEET, JOIHIN SOVELLETAAN EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN NELJÄNNEN OSAN MÄÄRÄYKSIÄ
	428
<i>13 PÄIVÄNÄ JOULUKUUTA 2007 ALLEKIRJOITETUN LISSABONIN SOPIMUKSEN HYVÄKSYNEEN HALLITUSTENVÄLISEN KONFERENSSIN PÄÄTÖSASIAKIRJAAN LIITETYT JULISTUKSET</i>	
	429
A.	PERUSSOPIMUSTEN MÄÄRÄYKSIÄ KOSKEVAT JULISTUKSET
	430
1.	Julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta
	430
2.	Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta
	430
3.	Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 8 artiklasta
	430
4.	Julistus Euroopan parlamentin kokoonpanosta
	430
5.	Julistus Eurooppa-neuvoston poliittisesta hyväksynnästä Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevalle päätösluonnokselle
	431
6.	Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 15 artiklan 5 ja 6 kohdasta, 17 artiklan 6 ja 7 kohdasta sekä 18 artiklasta.....
	431
7.	Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 4 kohdasta ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 2 kohdasta
	431

8.	Julistus Lissabonin sopimuksen voimaantulon yhteydessä toteutettavista käytännön toimenpiteistä siltä osin kun on kyse Eurooppa-neuvoston ja ulkoasiainneuvoston puheenjohtajuudesta	434
9.	Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 9 kohdasta siltä osin kuin on kyse neuvoston puheenjohtajuuden hoitamista koskevasta Eurooppa-neuvoston päätöksestä	434
10.	Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklasta	436
11.	Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 6 ja 7 kohdasta	436
12.	Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 18 artiklasta	437
13.	Julistus yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta	437
14.	Julistus yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta	438
15.	Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 27 artiklasta	438
16.	Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 55 artiklan 2 kohdasta	438
17.	Julistus Euroopan unionin oikeuden ensisijaisuudesta	439
18.	Julistus toimivallan jaosta	439
19.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 8 artiklasta	440
20.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklasta	440
21.	Julistus henkilötietojen suojasta rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla	441
22.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 48 ja 79 artiklasta	441

23.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 48 artiklan toisesta kohdasta.....	441
24.	Julistus Euroopan unionin oikeushenkilöllisyydestä	441
25.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 75 ja 215 artiklasta.....	442
26.	Julistus tilanteesta, jossa jokin jäsenvaltio ei osallistu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osastoon perustuvaan toimenpiteeseen.....	442
27.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 85 artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta	442
28.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 98 artiklasta.....	443
29.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 2 kohdan c alakohdasta	443
30.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklasta.....	443
31.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 156 artiklasta.....	444
32.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 168 artiklan 4 kohdan c alakohdasta	445
33.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 174 artiklasta.....	445
34.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 179 artiklasta.....	445
35.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 194 artiklasta.....	445

36.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 218 artiklasta siltä osin kuin on kyse vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta ja tekemisestä jäsenvaltioiden toimesta	446
37.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklasta.....	446
38.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 252 artiklasta unionin tuomioistuimen julkisasiamiesten määrän osalta	446
39.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 290 artiklasta.....	447
40.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 329 artiklasta.....	447
41.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 352 artiklasta.....	447
42.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 352 artiklasta.....	448
43.	Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 355 artiklan 6 kohdasta ...	448
B.	PERUSSOPIMUKSIIN LIITETTYJÄ PÖYTÄKIRJOJA KOSKEVAT JULISTUKSET ...	448
44.	Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklasta	448
45.	Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 2 kohdasta	449
46.	Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3 kohdasta	449

47.	Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3, 4 ja 5 kohdasta	449
48.	Julistus Tanskan asemaa koskevasta pöytäkirjasta	449
49.	Julistus Italiasta	450
50.	Julistus siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 10 artiklasta	451
C.	JÄSENVALTIOIDEN JULISTUKSET	451
51.	Belgian kuningaskunnan julistus kansallisista parlamenteista.....	451
52.	Belgian kuningaskunnan, Bulgarian tasavallan, Saksan liittotasavallan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Italian tasavallan, Kyproksen tasavallan, Liettuan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Itävallan tasavallan, Portugalin tasavallan, Romanian, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan julistus Euroopan unionin tunnuksista	452
53.	Tšekin tasavallan julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta.....	452
54.	Saksan liittotasavallan, Irlannin, Unkarin tasavallan, Itävallan tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan julistus.....	453
55.	Espanjan kuningaskunnan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus	453
56.	Irlannin julistus Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklasta	453
57.	Italian tasavallan julistus Euroopan parlamentin kokoonpanosta	454

58.	Latvian tasavallan, Unkarin tasavallan ja Maltan tasavallan julistus yhteisen rahan nimen kirjoitusasusta perussopimuksissa.....	454
59.	Alankomaiden kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 312 artiklasta	455
60.	Alankomaiden kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 355 artiklasta	455
61.	Puolan tasavallan julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta	455
62.	Puolan tasavallan julistus perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tehdystä pöytäkirjasta	455
63.	Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus kansalaisten määritelmästä.....	456
64.	Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus äänioikeudesta Euroopan parlamentin vaaleissa.....	456
65.	Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 75 artiklasta.....	456
VASTAAVUUSTAULUKOT		457
Euroopan unionista tehty sopimus		457
Sopimus Euroopan unionin toiminnasta		462

EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA.....	482
JOHDANTO-OSA	483
I OSASTO IHMISARVO.....	485
II OSASTO VAPAUDET.....	487
III OSASTO TASA-ARVO	494
IV OSASTO YHTEISVASTUU	497
V OSASTO KANSALAISTEN OIKEUDET.....	502
VI OSASTO LAINKÄYTTÖ	506
VII OSASTO PERUSOIKEUSKIRJAN TULKINTAA JA SOVELTAMISTA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET	508

**EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN
(KONSOLIDOITU TOISINTO)**

JOHDANTO-OSA

HÄNEN MAJESTEETTINSA BELGIAN KUNINGAS, HÄNEN MAJESTEETTINSA TANSKAN KUNINGATAR, SAKSAN LIITTOTASAVALLAN PRESIDENTTI, IRLANNIN PRESIDENTTI, HELLEENIEN TASAVALLAN PRESIDENTTI, HÄNEN MAJESTEETTINSA ESPANJAN KUNINGAS, RANSKAN TASAVALLAN PRESIDENTTI, ITALIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI, HÄNEN KUNINKAALLINEN KORKEUTENSA LUXEMBURGIN SUURHERTTUA, HÄNEN MAJESTEETTINSA ALANKOMAIDEN KUNINGATAR, PORTUGALIN TASAVALLAN PRESIDENTTI, HÄNEN MAJESTEETTINSA ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN KUNINGATAR¹, jotka

OVAT PÄÄTTÄNEET toteuttaa uuden vaiheen siinä Euroopan yhdentymiskehityksessä, joka on aloitettu luomalla Euroopan yhteisöt,

HAKEVAT INNOITUKSENSA Euroopan kulttuurisesta, uskonnollisesta ja humanistisesta perinteestä, josta kehittyneitä yleismaailmallisia arvoja ovat ihmisen loukkaamattomat ja luovuttamattomat oikeudet sekä vapaus, kansanvalta, tasa-arvo ja oikeusvaltioperiaate,

PALAUTTAVAT MIELEEN Manner-Euroopan jaon päättymisen historiallisen merkityksen ja tarpeen luoda vakaa perusta tulevaisuuden Euroopan rakentamiselle,

VAHVISTAVAT sitoutumisensa vapauden ja kansanvallan sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen sekä oikeusvaltion periaatteisiin,

VAHVISTAVAT sitoutumisensa Torinossa 18 päivänä lokakuuta 1961 allekirjoitetussa Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa ja vuoden 1989 työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevassa yhteisön peruskirjassa määriteltyihin sosiaalisiin perusoikeuksiin,

HALUAVAT syventää kansojensa välistä yhteisvastuullisuutta niiden historiaa, kulttuuria ja perinteitä kunnioittaen,

¹ Bulgarian tasavalta, Tšekin tasavalta, Viron tasavalta, Kroatian tasavalta, Kyproksen tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Unkari, Maltan tasavalta, Itävallan tasavalta, Puolan tasavalta, Romania, Slovenian tasavalta, Slovakian tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta ovat sittemmin liittyneet Euroopan unionin jäseniksi.

HALUAVAT lujittaa toimielinten toiminnan kansanvaltaisuutta ja tehokkuutta, jotta ne voivat yhteisenä toimielinjärjestelmänä paremmin täyttää niille uskotut tehtävät,

OVAT PÄÄTTÄNEET lujittaa kansantalouksiaan ja varmistaa niiden lähentymisen sekä perustaa talous- ja rahaliiton, joka käsittää tämän sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen määräysten mukaisesti yhtenäisen ja vakaan valuutan,

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET edistää kansojensa taloudellista ja sosiaalista edistystä ottaen huomioon kestävän kehityksen periaatteen ja osana sisämarkkinoiden toteutumista, yhteenkuuluvuuden lujittamista ja ympäristön suojelemista sekä toteuttaa politiikkaa, jolla turvataan, että taloudellinen yhdentyminen edistyy rinnakkain muiden alojen edistyksen kanssa,

OVAT PÄÄTTÄNEET ottaa käyttöön yhteisen kansalaisuuden maidensa kansalaisille,

OVAT PÄÄTTÄNEET toteuttaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan, mukaan lukien asteittain määriteltävä yhteinen puolustuspolitiikka, joka saattaa johtaa yhteiseen puolustukseen tämän sopimuksen 42 artiklan mukaisesti, sekä näin lujittaa Euroopan ominaislaatua ja riippumattomuutta rauhan, turvallisuuden ja edistyksen edistämiseksi Euroopassa ja maailmassa,

OVAT PÄÄTTÄNEET helpottaa henkilöiden vapaata liikkuvuutta varmistuen samalla kansojensa suojan ja turvallisuuden toteuttamalla tämän sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen määräysten mukaisesti vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen,

OVAT PÄÄTTÄNEET jatkaa kehitystä sellaisen yhä läheisemmän Euroopan kansojen välisen liiton luomiseksi, jossa päätökset toissijaisuusperiaatteen mukaisesti tehdään mahdollisimman lähellä kansalaisia, ja

OTTAVAT HUOMIOON ne myöhemmät vaiheet, jotka on toteutettava Euroopan yhdentymisen edistämiseksi,

OVAT PÄÄTTÄNEET perustaa Euroopan unionin ja tätä varten nimenneet täysivaltaisiksi edustajikseen:

(täysivaltaisten edustajien luetteloa ei esitetä tässä)

JOTKA vaihdettuaan oikeiksi ja asianmukaiseksi todetut valtakirjansa ovat sopineet seuraavaa:

I OSASTO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

1 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 1 artikla)¹

Tällä sopimuksella korkeat sopimuspuolet perustavat keskenään Euroopan unionin, jäljempänä 'unioni', jolle jäsenvaltiot antavat toimivaltaa yhteisten tavoitteidensa saavuttamiseksi.

Tämä sopimus merkitsee uutta vaihetta kehityksessä sellaisen yhä läheisemmän Euroopan kansojen välisen liiton luomiseksi, jossa päätökset tehdään mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia.

Unioni perustuu tähän sopimukseen ja sopimukseen Euroopan unionin toiminnasta, jäljempänä 'perussopimukset'. Kummallakin sopimuksella on sama oikeudellinen arvo. Unioni korvaa Euroopan yhteisön, jonka seuraaja se on.

2 artikla

Unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo.

¹ Tämä viite on vain ohjeellinen. Tarkempia tietoja varten kts. perussopimusten aiemman ja uuden numeroinnin väliset vastaavuustaulukot.

3 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 2 artikla)

1. Unionin päämääränä on edistää rauhaa, omia arvojaan ja kansojensa hyvinvointia.
2. Unioni tarjoaa kansalaisilleen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla ei ole sisärajoja ja jolla taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus, toteuttaen samalla ulkorajoilla tehtäviä tarkastuksia, turvapaikkaa, maahanmuuttoa sekä rikollisuuden ehkäisyä ja torjuntaa koskevat aiheelliset toimenpiteet.
3. Unioni toteuttaa sisämarkkinat. Se pyrkii Euroopan kestävään kehitykseen, jonka perustana ovat tasapainoinen talouskasvu ja hintavakaus, täystyöllisyyttä ja sosiaalista edistystä tavoitteleva erittäin kilpailukykyinen sosiaalinen markkinatalous sekä korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen. Se edistää tieteellistä ja teknistä kehitystä.

Unioni torjuu sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää sekä edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja sosiaalista suojelua, naisten ja miesten tasa-arvoa, sukupolvien välistä yhteisvastuuta ja lapsen oikeuksien suojelua.

Unioni edistää taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta sekä jäsenvaltioiden välistä yhteisvastuuta.

Unioni kunnioittaa kulttuuriensa ja kieltensä rikkautta ja monimuotoisuutta sekä huolehtii Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisesta ja kehittämisestä.

4. Unioni perustaa talous- ja rahaliiton, jonka rahayksikkö on euro.

5. Unioni vaalii ja puolustaa arvojaan ja etujaan kansainvälisissä suhteissaan ja edistää osaltaan kansalaistensa suojelua. Se edistää osaltaan rauhaa, turvallisuutta, maapallon kestävä kehitystä, kansojen välistä yhteisvastuuta ja keskinäistä kunnioitusta, vapaata ja oikeudenmukaista kauppaa, köyhyyden poistamista ja ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien suojelua, sekä kansainvälisen oikeuden tarkkaa noudattamista ja kehittämistä, etenkin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden kunnioittamista.

6. Unioni pyrkii tavoitteisiinsa asianmukaisin keinoin unionille perussopimuksissa annetun toimivallan mukaisesti.

4 artikla

1. Toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, kuuluu 5 artiklan mukaisesti jäsenvaltioille.

2. Unioni kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvoa perussopimuksia sovellettaessa sekä niiden kansallista identiteettiä, joka on olennainen osa niiden poliittisia ja valtiosäännön rakenteita, myös alueellisen ja paikallisen itsehallinnon osalta. Se kunnioittaa keskeisiä valtion tehtäviä, erityisesti niitä, joiden tavoitteena on valtion alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen sekä kansallisen turvallisuuden takaaminen. Erityisesti kansallinen turvallisuus säilyy yksinomaan kunkin jäsenvaltion vastuulla.

3. Vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti unioni ja jäsenvaltiot kunnioittavat ja avustavat toisiaan perussopimuksista johtuvia tehtäviä täyttäessään.

Jäsenvaltiot toteuttavat kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, joilla voidaan varmistaa perussopimuksista tai unionin toimielinten säädöksistä johtuvien velvoitteiden täyttäminen.

Jäsenvaltiot tukevat unionia sen täyttäessä tehtäviään ja pidättäytyvät kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen.

5 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 5 artikla)

1. Unionin toimivalta määräytyy annetun toimivallan periaatteen mukaisesti. Unioni käyttää toimivaltaansa toissijaisuusperiaatetta ja suhteellisuusperiaatetta noudattaen.

2. Annetun toimivallan periaatteen mukaisesti unioni toimii ainoastaan jäsenvaltioiden sille perussopimuksissa antaman toimivallan rajoissa ja kyseisissä sopimuksissa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille.

3. Toissijaisuusperiaatteen mukaisesti unioni toimii aloilla, jotka eivät kuulu sen yksinomaiseen toimivaltaan, ainoastaan jos ja siltä osin kuin jäsenvaltiot eivät voi keskushallinnon tasolla tai alueellisella taikka paikallisella tasolla riittävällä tavalla saavuttaa suunnitellun toiminnan tavoitteita, vaan ne voidaan suunnitellun toiminnan laajuuden tai vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla.

Unionin toimielimet soveltavat toissijaisuusperiaatetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan mukaisesti. Kansalliset parlamentit valvovat toissijaisuusperiaatteen noudattamista mainitussa pöytäkirjassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

4. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti unionin toiminnan sisältö ja muoto eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen perussopimusten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Unionin toimielimet soveltavat suhteellisuusperiaatetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan mukaisesti.

6 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 6 artikla)

1. Unioni tunnustaa oikeudet, vapaudet ja periaatteet, jotka esitetään 7 päivänä joulukuuta 2000 hyväksytyssä ja Strasbourgissa 12 päivänä joulukuuta 2007 mukautetussa Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, jolla on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla.

Perusoikeuskirjan määräykset eivät millään tavoin laajenna perussopimuksissa määriteltyä unionin toimivaltaa.

Perusoikeuskirjassa esitettyjä oikeuksia, vapauksia ja periaatteita on tulkittava perusoikeuskirjan tulkintaa ja soveltamista koskevien perusoikeuskirjan VII osaston yleisten määräysten mukaisesti ja ottaen asianmukaisesti huomioon perusoikeuskirjassa tarkoitetut selitykset, joissa esitetään näiden määräysten lähteet.

2. Unioni liittyy ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen. Liittyminen ei vaikuta perussopimuksissa määriteltyyn unionin toimivaltaan.
3. Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa taatut ja jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta.

7 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 7 artikla)

1. Neuvosto voi jäsenvaltioiden yhden kolmasosan, Euroopan parlamentin tai Euroopan komission perustellusta ehdotuksesta Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan todeta jäsentensä neljän viidesosan enemmistöllä, että on olemassa selvä vaara, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja. Ennen tämän toteamista neuvosto kuulee kyseistä jäsenvaltiota ja voi, tehden ratkaisunsa samaa menettelyä noudattaen, antaa sille suosituksia.

Neuvosto tarkistaa säännöllisesti, ovatko tällaiseen toteamiseen johtaneet perusteet edelleen olemassa.

2. Eurooppa-neuvosto, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti, voi jäsenvaltioiden yhden kolmasosan ehdotuksesta tai Euroopan komission ehdotuksesta ja saatuaan Euroopan parlamentin hyväksynnän todeta, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti ja jatkuvasti 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja, kehoitettuaan ensin asianomaista jäsenvaltiota esittämään huomautuksensa.

3. Jos rikkominen on 2 kohdan mukaisesti todettu, neuvosto voi määräenemmistöllä päättää pidättää väliaikaisesti tietyt perussopimuksista johtuvat asianomaiselle jäsenvaltiolle kuuluvat oikeudet, mukaan lukien kyseisen jäsenvaltion hallituksen edustajan äänioikeuden neuvostossa. Tällöin neuvosto ottaa huomioon tällaisen oikeuksien pidättämisen mahdolliset vaikutukset luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Jäsenvaltiolle perussopimuksista johtuvat velvoitteet sitovat kuitenkin edelleen asianomaista valtiota.

4. Neuvosto voi määräenemmistöllä päättää myöhemmin muuttaa 3 kohdan nojalla toteutettua toimenpidettä tai peruuttaa sen, jos sen toteuttamiseen johtaneessa tilanteessa tapahtuu muutos.

5. Euroopan parlamentissa, Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa tätä artiklaa sovellettaessa noudatettavista äänestysmenettelyä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 354 artiklassa.

8 artikla

1. Unioni luo naapurimaitensa kanssa erityissuhteet pyrkien saamaan aikaan unionin arvoihin perustuvan alueen, jolla vallitsee vauraus ja hyvä naapuruus ja jolle ovat ominaisia yhteistyöhön perustuvat läheiset ja rauhanomaiset suhteet.

2. Unioni voi 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tehdä erityisiä sopimuksia kyseisten valtioiden kanssa. Näihin sopimuksiin voi sisältyä vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia sekä mahdollisuus toteuttaa yhteisiä toimia. Sopimusten täytäntöönpanosta neuvotellaan määräjain.

II OSASTO

MÄÄRÄYKSET DEMOKRATIAN PERIAATTEISTA

9 artikla

Unioni noudattaa kaikessa toiminnassaan kansalaistensa yhdenvertaisuuden periaatetta, jonka mukaan sen toimielimet, elimet ja laitokset kohtelevat kansalaisia yhdenvertaisesti. Unionin kansalainen on jokainen, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus. Unionin kansalaisuus täydentää mutta ei korvaa jäsenvaltion kansalaisuutta.

10 artikla

1. Unionin toiminta perustuu edustukselliseen demokratiaan.
2. Euroopan parlamentti edustaa suoraan kansalaisia unionin tasolla.

Jäsenvaltiota edustaa Eurooppa-neuvostossa valtion- tai hallituksen päämies ja neuvostossa hallitus, jotka puolestaan ovat demokratian mukaisessa vastuussa joko kansallisille parlamenteilleen tai kansalaisilleen.

3. Kaikilla kansalaisilla on oikeus osallistua demokratian toteuttamiseen unionissa. Päätökset tehdään mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia.
4. Euroopan tason poliittiset puolueet myötävaikuttavat eurooppalaisen poliittisen tietoisuuden muodostumiseen ja unionin kansalaisten tahdon ilmaisemiseen.

11 artikla

1. Toimielimet antavat kansalaisille ja etujärjestöille mahdollisuuden esittää ja vaihtaa julkisesti mielipiteitä kaikilla unionin toiminta-aloilla asianmukaisten kanavien kautta.
2. Toimielimet käyvät avointa ja säännöllistä vuoropuhelua etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.
3. Komissio kuulee laajasti asianomaisia osapuolia varmistaakseen unionin toimien johdonmukaisuuden ja avoimuuden.
4. Vähintään miljoona unionin kansalaista merkittävästä määrästä jäsenvaltioita voi tehdä aloitteen, jossa Euroopan komissiota kehoitetaan toimivaltuuksiensa rajoissa tekemään asianmukainen ehdotus asioista, joissa näiden kansalaisten mielestä tarvitaan unionin säädöstä perussopimusten soveltamiseksi.

Tällaisen aloitteen tekemistä varten vaadittavat menettelyt ja edellytykset vahvistetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 24 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti.

12 artikla

Kansalliset parlamentit edistävät osaltaan aktiivisesti unionin moitteetonta toimintaa seuraavasti:

- a) ne saavat tietoja unionin toimielimiltä ja niille toimitetaan esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi unionin säädöksiksi kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa tehdyn pöytäkirjan mukaisesti;
- b) ne huolehtivat siitä, että toissijaisuusperiaatetta noudatetaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyssä pöytäkirjassa määrättyjen menettelyjen mukaisesti;
- c) ne osallistuvat vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta unionin tämän alan politiikkojen täytäntöönpanoa koskeviin arviointimenettelyihin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 70 artiklan mukaisesti ja osallistuvat Europolin poliittiseen valvontaan ja Eurojustin toiminnan arviointiin mainitun sopimuksen 85 ja 88 artiklan mukaisesti;
- d) ne osallistuvat perussopimusten tarkistusmenettelyyn tämän sopimuksen 48 artiklan mukaisesti;
- e) niille ilmoitetaan unioniin liittymistä koskevista hakemuksista tämän sopimuksen 49 artiklan mukaisesti;
- f) ne osallistuvat kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin väliseen yhteistyöhön kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa tehdyn pöytäkirjan mukaisesti.

III OSASTO

MÄÄRÄYKSET TOIMIELIMISTÄ

13 artikla

1. Unionilla on toimielinjärjestelmä, jolla pyritään edistämään unionin arvoja, ajamaan unionin tavoitteita, palvelemaan unionin, sen kansalaisten ja jäsenvaltioiden etuja sekä varmistamaan unionin politiikkojen ja toimien johdonmukaisuus, tehokkuus ja jatkuvuus.

Unionin toimielimet ovat seuraavat:

- Euroopan parlamentti,
- Eurooppa-neuvosto,
- neuvosto,
- Euroopan komissio, jäljempänä 'komissio',
- Euroopan unionin tuomioistuin,
- Euroopan keskuspankki,
- tilintarkastustuomioistuin.

2. Kukin toimielin toimii sille perussopimuksissa annetun toimivallan rajoissa sekä niissä määrättyjen menettelyjen, edellytysten ja tavoitteiden mukaisesti. Toimielimet tekevät keskenään vilpitöntä yhteistyötä.

3. Euroopan keskuspankkia ja tilintarkastustuomioistuinta koskevat määräykset sekä muita toimielimiä koskevat yksityiskohtaiset määräykset ovat Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa.

4. Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota avustavat talous- ja sosiaalikomitea sekä alueiden komitea, joilla on neuvoa-antava tehtävä.

14 artikla

1. Euroopan parlamentti toimii yhdessä neuvoston kanssa lainsäätäjänä ja budjettivallan käyttäjänä. Se huolehtii poliittisesta valvonnasta ja antaa neuvoja perussopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti. Se valitsee komission puheenjohtajan.

2. Euroopan parlamentti koostuu unionin kansalaisten edustajista. Edustajien määrä on puhemiehen lisäksi enintään 750. Kansalaisten edustus on alenevasti suhteellinen siten, että vähimmäismäärä on kuusi jäsentä jäsenvaltiota kohden. Jäsenvaltio voi saada enintään 96 paikkaa.

Eurooppa-neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamentin aloitteesta ja sen hyväksynnän saatuaan päätöksen, jolla määritellään Euroopan parlamentin kokoonpano ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettuja periaatteita noudattaen.

3. Euroopan parlamentin jäsenet valitaan yleisillä, välittömällä, vapailla ja salaisilla vaaleilla viiden vuoden pituiseksi toimikaudeksi.

4. Euroopan parlamentti valitsee jäsentensä keskuudesta puhemiehen ja puhemiehistön.

15 artikla

1. Eurooppa-neuvosto antaa unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet ja määrittelee sen yleiset poliittiset suuntaviivat ja painopisteet. Se ei toimi lainsäätäjänä.

2. Eurooppa-neuvostoon kuuluvat jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehet sekä Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja osallistuu sen työskentelyyn.

3. Eurooppa-neuvosto kokoontuu puheenjohtajansa kutsusta kaksi kertaa puolivuotiskaudella. Eurooppa-neuvoston jäsenet voivat päättää, että kutakin heistä avustaa ministeri ja komission puheenjohtajaa komission jäsen, jos käsiteltävät asiat sitä edellyttävät. Puheenjohtaja kutsuu koolle Eurooppa-neuvoston ylimääräisen kokouksen, jos tilanne sitä vaatii.

4. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yhteisymmärryksessä, jollei perussopimuksissa toisin määrätä.

5. Eurooppa-neuvosto valitsee puheenjohtajansa määräenemmistöllä kaksi ja puoli vuotta kestäväksi kaudeksi, joka voidaan uusida kerran. Jos puheenjohtaja on estynyt tai syyllistynyt vakavaan rikkomukseen, Eurooppa-neuvosto voi päättää hänen toimikautensa samaa menettelyä noudattaen.

6. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja

- a) toimii Eurooppa-neuvoston kokouksissa puheenjohtajana ja ohjaa sen työskentelyä;
- b) huolehtii yhteistyössä komission puheenjohtajan kanssa ja yleisten asioiden neuvoston työskentelyn pohjalta Eurooppa-neuvoston kokousten valmistelusta ja sen työskentelyn jatkuvuudesta;
- c) pyrkii helpottamaan yhteenkuuluvuutta ja yhteisymmärrystä Eurooppa-neuvostossa;
- d) antaa Euroopan parlamentille kertomuksen jokaisesta Eurooppa-neuvoston kokouksesta.

Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja huolehtii omalla tasollaan ja tässä ominaisuudessa unionin ulkoisesta edustuksesta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa asioissa, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan toimivaltaa.

Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ei saa hoitaa kansallista tehtävää.

16 artikla

1. Neuvosto toimii yhdessä Euroopan parlamentin kanssa lainsäätäjänä ja budjettivallan käyttäjänä. Se määrittelee ja sovittaa yhteen unionin politiikkoja perussopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti.
2. Neuvosto muodostuu jäsenvaltioiden ministeritason edustajista, joita on yksi kustakin jäsenvaltiosta ja joilla on edustamansa jäsenvaltion hallitusta sitovat valtuudet sekä sille kuuluva äänioikeus.
3. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä, jollei perussopimuksissa toisin määrätä.
4. Määräenemmistöön tarvitaan 1 päivästä marraskuuta 2014 alkaen vähintään 55 prosenttia neuvoston jäsenistä; siihen on kuuluttava vähintään viisitoista jäsentä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia unionin väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään neljä neuvoston jäsentä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

Muut määräenemmistöpäätöksentekoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt vahvistetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 2 kohdassa.

5. Määräenemmistön määrittelyyn 31 päivään lokakuuta 2014 sovellettavat ja 1 päivästä marraskuuta 2014 31 päivään maaliskuuta 2017 sovellettavat siirtymämääräykset vahvistetaan siirtymämääräyksiä koskevassa pöytäkirjassa.
6. Neuvosto kokoontuu eri kokoonpanoissa, joita koskeva luettelo hyväksytään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 236 artiklan mukaisesti.

Yleisten asioiden neuvosto huolehtii neuvoston eri kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta. Se valmistelee Eurooppa-neuvoston kokoukset ja toteuttaa niistä aiheutuvat jatkotoimet ollen yhteydessä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaan ja komissioon.

Ulkoasiainneuvosto muotoilee unionin ulkoista toimintaa Eurooppa-neuvoston määrittelemien strategisten linjausten mukaisesti ja huolehtii unionin toiminnan johdonmukaisuudesta.

7. Jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitea huolehtii neuvoston työskentelyn valmistelusta.

8. Neuvoston istunnot ovat julkisia sen käsitellessä esitystä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi tai äänestäessä siitä. Tätä varten jokainen neuvoston istunto on jaettu kahteen osaan, joista toisessa käsitellään lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät unionin säädökset ja toisessa muut kuin lainsäädäntöasiat.

9. Neuvostossa olevat jäsenvaltioiden edustajat toimivat ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajina tasaisen vuorottelun järjestelmän mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 236 artiklan mukaisesti vahvistetuin edellytyksin.

17 artikla

1. Komissio ajaa unionin yleistä etua ja tekee tätä varten tarvittavat aloitteet. Se huolehtii siitä, että perussopimuksia sekä toimielinten niiden nojalla hyväksymiä toimenpiteitä sovelletaan. Komissio valvoo unionin oikeuden soveltamista Euroopan unionin tuomioistuimen valvonnassa. Se toteuttaa talousarvion ja hallinnoi ohjelmia. Komissio hoitaa yhteensovitus-, täytäntöönpano- ja hallinnointitehtäviä perussopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä muita perussopimuksissa määrättyjä tapauksia lukuun ottamatta se huolehtii unionin ulkoisesta edustuksesta. Se tekee aloitteet unionin vuotuisten ja monivuotisten ohjelmien laatimiseksi pyrkien toimielinten välisiin sopimuksiin.

2. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävä unionin säädös voidaan antaa ainoastaan komission ehdotuksesta, jollei perussopimuksissa toisin määrätä. Muut säädökset annetaan komission ehdotuksesta, kun perussopimuksissa niin määrätään.

3. Komission toimikausi on viisi vuotta.

Komission jäsenet valitaan heidän yleisen pätevyytensä ja Euroopan asiaan sitoutumisensa perusteella henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton.

Komissio hoitaa tehtäväänsä täysin riippumattomana. Tehtäviään hoitaessaan komission jäsenet eivät saa pyytää eivätkä ottaa ohjeita miltään hallitukselta, toimielimeltä, elimeltä tai laitokselta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 18 artiklan 2 kohdan soveltamista. He pidättyvät kaikesta, mikä on ristiriidassa heidän velvollisuuksiensa ja tehtäviensä hoitamisen kanssa.

4. Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivän ja 31 päivän lokakuuta 2014 välisenä aikana nimitettävän komission kokoonpanoon kuuluu yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta, mihin luetaan mukaan komission puheenjohtaja ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, joka on yksi varapuheenjohtajista.

5. Komission jäsenten lukumäärä, mukaan lukien sen puheenjohtaja ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, vastaa 1 päivästä marraskuuta 2014 alkaen kahta kolmasosaa jäsenvaltioiden lukumäärästä, jollei Eurooppa-neuvosto yksimielisesti päättä muuttaa tätä lukumäärää.

Komission jäsenet valitaan jäsenvaltioiden kansalaisista jäsenvaltioiden täysin tasapuolisen vuorottelun järjestelmän mukaisesti jäsenvaltioiden koko väestöllisen ja maantieteellisen kirjon huomioon ottaen. Eurooppa-neuvosto vahvistaa kyseisen järjestelmän yksimielisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 244 artiklan mukaisesti.

6. Komission puheenjohtaja

- a) määrittelee suuntaviivat, joiden mukaisesti komissio hoitaa tehtäväänsä;
- b) päättää komission sisäisestä organisaatiosta varmistaakseen komission toiminnan johdonmukaisuuden, tehokkuuden ja kollegiaalisuuden;
- c) nimittää komission jäsenten keskuudesta sen varapuheenjohtajat unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa lukuun ottamatta.

Komission jäsen eroaa, jos komission puheenjohtaja sitä häneltä pyytää. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja eroaa 18 artiklan 1 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen, jos puheenjohtaja sitä häneltä pyytää.

7. Eurooppa-neuvosto, joka ottaa huomioon Euroopan parlamentin vaalit, ehdottaa aiheellisten kuulemisten jälkeen määräenemmistöllä Euroopan parlamentille ehdokasta komission puheenjohtajaksi. Euroopan parlamentti valitsee tämän ehdokkaan jäsentensä enemmistöllä. Jollei ehdokas saa taakseen vaadittua enemmistöä, Eurooppa-neuvosto ehdottaa määräenemmistöllä kuukauden kuluessa uutta ehdokasta, jonka Euroopan parlamentti valitsee samaa menettelyä noudattaen.

Neuvosto hyväksyy yhteisymmärryksessä valitun puheenjohtajan kanssa luettelon muista henkilöistä, jotka neuvosto aikoo nimittää komission jäseniksi. Heidät valitaan jäsenvaltioiden tekemien ehdotusten pohjalta 3 kohdan toisessa alakohdassa ja 5 kohdan toisessa alakohdassa määrättyjä valintaperusteita noudattaen.

Euroopan parlamentti äänestää komission puheenjohtajan, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ja muiden komission jäsenten hyväksymisestä yhtenä kokoonpanona. Hyväksynnän jälkeen Eurooppa-neuvosto nimittää komission määräenemmistöllä.

8. Komissio on yhtenä kokoonpanona vastuussa Euroopan parlamentille. Euroopan parlamentti voi antaa komissiolle epäluottamuslauseen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 234 artiklan mukaisesti. Jos epäluottamuslause annetaan, kaikkien komission jäsenten on samalla kertaa erottava tehtävistään ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan on erottava niistä tehtävistä, joita hän on hoitanut komissiossa.

18 artikla

1. Eurooppa-neuvosto nimittää määräenemmistöllä komission puheenjohtajan suostumuksella unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan. Eurooppa-neuvosto voi päättää hänen toimikautensa samaa menettelyä noudattaen.

2. Korkea edustaja johtaa unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Hän osallistuu ehdotuksillaan tämän politiikan muotoiluun ja toteuttaa sitä neuvoston valtuuttamana. Tämä koskee myös yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.

3. Korkea edustaja toimii ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana.
4. Korkea edustaja on yksi komission varapuheenjohtajista. Hän huolehtii unionin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuudesta. Hän vastaa komissiossa tälle ulkosuhteiden alalla kuuluvista tehtävistä ja unionin ulkoisen toiminnan muiden näkökohtien yhteensovittamisesta. Hoitaessaan komissiossa näitä tehtäviä, ja ainoastaan näiden tehtävien osalta, korkean edustajan on noudatettava komission toimintaa sääteleviä menettelytapoja siltä osin kuin se on 2 ja 3 kohdan mukaista.

19 artikla

1. Euroopan unionin tuomioistuin käsittää unionin tuomioistuimen, unionin yleisen tuomioistuimen ja erityistuomioistuimia. Euroopan unionin tuomioistuin huolehtii siitä, että perussopimusten tulkinnassa ja soveltamisessa noudatetaan lakia.

Jäsenvaltiot säätävät tarvittavista muutoksenhakukeinoista tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla.

2. Unionin tuomioistuimessa on yksi tuomari jäsenvaltiota kohden. Sitä avustavat julkisasiamiehet.

Unionin yleisessä tuomioistuimessa on vähintään yksi tuomari jäsenvaltiota kohden.

Unionin tuomioistuimen tuomarit ja julkisasiamiehet sekä unionin yleisen tuomioistuimen tuomarit valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton ja jotka täyttävät Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 253 ja 254 artiklassa tarkoitetut vaatimukset. Heidät nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten yhteisellä sopimuksella kuudeksi vuodeksi. Tuomari tai julkisasiamies, jonka toimikausi päättyy, voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

3. Perussopimusten määräysten mukaisesti Euroopan unionin tuomioistuin
 - a) tekee ratkaisun jäsenvaltion, toimielimen taikka luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön nostamien kanteiden johdosta;

- b) antaa kansallisten tuomioistuinten pyynnöstä ennakkoratkaisun unionin oikeuden tulkinnasta tai toimielinten antamien säädösten pätevyydestä;
- c) tekee ratkaisun perussopimuksissa määrättyissä muissa tapauksissa.

IV OSASTO

MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ

20 artikla

(aiemmat SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40 b ja 43–45 artikla sekä EY-sopimuksen 11 ja 11 a artikla)

1. Jäsenvaltiot, jotka haluavat aloittaa keskenään tiiviimmän yhteistyön muulla kuin unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvalla alalla, voivat käyttää unionin toimielimiä ja tätä toimivaltaa perussopimusten asiaa koskevia määräyksiä soveltaen sekä tässä artikkelissa ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 326–334 artikkelissa tarkoitettuja rajoituksia ja menettelysääntöjä noudattaen.

Tiiviimmän yhteistyön tarkoituksena on edistää unionin tavoitteiden saavuttamista, suojella sen etuja ja vahvistaa sen yhdentymiskehitystä. Yhteistyöhön voivat milloin tahansa sen aikana liittyä kaikki jäsenvaltiot Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 328 artiklan mukaisesti.

2. Neuvosto tekee päätöksen, jolla annetaan lupa tiiviimmälle yhteistyölle, viimeisenä keinona todetessaan, ettei koko unioni voi saavuttaa tälle yhteistyölle asetettuja tavoitteita kohtuullisessa ajassa, ja edellyttäen, että vähintään yhdeksän jäsenvaltiota osallistuu yhteistyöhön. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 329 artikkelissa määrättyä menettelyä noudattaen.

3. Kaikki neuvoston jäsenet voivat osallistua asioiden käsittelyyn, mutta äänestykseen osallistuvat vain tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet. Äänestysmenettelyä koskevista säännöistä määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 330 artiklassa.

4. Tiiviimmän yhteistyön alalla hyväksytyt säädökset sitovat ainoastaan kyseiseen yhteistyöhön osallistuvia valtioita. Niitä ei pidetä säännöstönä, joka unionin jäsenyyttä hakevien valtioiden on hyväksyttävä.

V OSASTO

YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA JA ERITYISMÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASTA

1 luku

Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta

21 artikla

1. Unionin toiminta kansainvälisellä tasolla perustuu sen perustamisen, kehittämisen ja laajentumisen johtoajatuksena oleviin periaatteisiin, joita unioni pyrkii edistämään muualla maailmassa: demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisuus ja jakamattomuus, ihmisarvon kunnioittaminen, tasa-arvo ja yhteisvastuu sekä Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden noudattaminen.

Unioni pyrkii kehittämään suhteita ja rakentamaan kumppanuuksia sellaisten kolmansien maiden ja kansainvälisten, alueellisten tai maailmanlaajuisten, järjestöjen kanssa, jotka noudattavat ensimmäisessä alakohdassa mainittuja periaatteita. Se pyrkii edistämään yhteisten ongelmien monenvälistä ratkaisemista erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien puitteissa.

2. Unioni määrittelee ja toteuttaa yhteistä politiikkaa ja toimintaa sekä pyrkii saamaan aikaan pitkälle menevää yhteistyötä kaikilla kansainvälisten suhteiden aloilla tavoitteenaan:

- a) turvata omat arvonsa, perusetunsa, turvallisuutensa, riippumattomuutensa ja koskemattomuutensa;
- b) lujittaa ja tukea demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia ja kansainvälisen oikeuden periaatteita;
- c) säilyttää rauha, estää konfliktit ja lujittaa kansainvälistä turvallisuutta noudattaen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämääriä ja periaatteita sekä Helsingin päätösasiakirjan periaatteita ja Pariisin peruskirjan tavoitteita, ulkorajoja koskevat tavoitteet mukaan luettuina;
- d) edistää kehitysmaiden talouden, yhteiskunnan ja ympäristön kannalta kestävä kehitystä ensisijaisena tarkoituksenaan poistaa köyhyys;
- e) kannustaa kaikkien maiden yhdentymistä maailmantalouteen, muun muassa poistamalla asteittain kansainvälisen kaupan esteitä;
- f) osallistua kansainvälisten toimenpiteiden kehittämiseen ympäristön laadun ja maapallon luonnonvarojen kestävä hoidon ylläpitämiseksi ja parantamiseksi varmistaakseen kestävä kehityksen;

- g) auttaa kansoja, maita ja alueita selviytymään luonnon tai ihmisen aiheuttamista suuronnettomuuksista; ja
- h) edistää kansainvälistä järjestelmää, joka perustuu entistä tiiviimpään monenväliseen yhteistyöhön, ja maailmanlaajuista hyvää hallintotapaa.

3. Unioni noudattaa 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja periaatteita ja pyrkii niissä mainittuihin tavoitteisiin kehittäessään ja toteuttaessaan ulkoista toimintaansa tämän osaston ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen viidennen osan soveltamisalaan kuuluvilla aloilla sekä muita politiikkojaan niiden ulkoisten näkökohtien osalta.

Unioni huolehtii johdonmukaisuudesta ulkoisen toimintansa eri alojen välillä sekä näiden ja muiden politiikkojensa välillä. Neuvosto ja komissio varmistavat unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan avustamana tämän johdonmukaisuuden ja tekevät siinä tarkoituksessa yhteistyötä.

22 artikla

1. Eurooppa-neuvosto määrittää unionin strategisiet edut ja tavoitteet 21 artiklassa lueteltujen periaatteiden ja tavoitteiden pohjalta.

Eurooppa-neuvoston unionin strategisista eduista ja tavoitteista tekemät päätökset koskevat yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja muita unionin ulkoisen toiminnan aloja. Ne voivat koskea unionin suhteita yksittäiseen maahan tai alueeseen taikka tiettyä aihetta. Päätöksissä määritellään päätösten voimassaoloaika sekä keinot, jotka unionin ja jäsenvaltioiden on tarjottava niiden toteuttamista varten.

Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti neuvoston suosituksesta, jonka tämä antaa kunkin alan osalta määrättyjen menettelysääntöjen mukaisesti. Eurooppa-neuvoston päätökset pannaan täytäntöön perussopimuksissa määrättyjen menettelyjen mukaisesti.

2. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan osalta ja komissio muiden ulkoisen toiminnan alojen osalta voivat tehdä neuvostolle yhteisiä ehdotuksia.

2 luku

Erityismääräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta

1 jakso

Yhteiset määräykset

23 artikla

Tämän luvun mukaista unionin toimintaa kansainvälisissä yhteyksissä ohjaavat ne periaatteet, sillä pyritään niihin tavoitteisiin ja sitä harjoitetaan niiden yleisten määräysten mukaisesti, jotka esitetään 1 luvussa.

24 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 11 artikla)

1. Unionin toimivalta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla käsittää kaikki ulkopoliitiikan osa-alueet ja kaikki unionin turvallisuuteen liittyvät kysymykset, muun muassa asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan, joka voi johtaa yhteiseen puolustukseen.

Yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sovelletaan erityisiä sääntöjä ja menettelyjä. Eurooppa-neuvosto ja neuvosto määrittelevät ja toteuttavat sitä yksimielisesti, jollei perussopimuksissa toisin määrätä. Lainsäätämisyksikössä hyväksyttäviä säädöksiä ei voida antaa. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja jäsenvaltiot panevat yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan täytäntöön perussopimusten mukaisesti. Perussopimuksissa määritellään Euroopan parlamentin ja komission erityisasema tällä alalla. Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole näitä määräyksiä koskevaa toimivaltaa, lukuun ottamatta sen toimivaltaa valvoa tämän sopimuksen 40 artiklan noudattamista ja tutkia eräiden Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 275 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettujen päätösten laillisuus.

2. Euroopan unioni harjoittaa, määrittelee ja toteuttaa ulkoisen toimintansa periaatteiden ja tavoitteiden puitteissa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka perustuu jäsenvaltioiden keskinäisen poliittisen yhteisvastuun kehittämiseen, yleistä etua koskevien kysymysten määrittämiseen ja jäsenvaltioiden toimien jatkuvaan lähentämiseen.

3. Jäsenvaltiot tukevat aktiivisesti ja varauksettomasti unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa uskollisuuden ja keskinäisen yhteisvastuullisuuden hengessä ja kunnioittavat unionin toimintaa tällä alalla.

Jäsenvaltiot toimivat yhdessä lujittaakseen ja kehittääkseen keskinäistä poliittista yhteisvastuullisuuttaan. Ne pidättyvät kaikista toimista, jotka ovat unionin etujen vastaisia tai jotka ovat omiaan haittaamaan sen tehokkuutta yhtenäisenä voimana kansainvälisissä suhteissa.

Neuvosto ja korkea edustaja huolehtivat siitä, että näitä periaatteita noudatetaan.

25 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 12 artikla)

Unioni toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa:

- a) määrittelemällä yleiset suuntaviivat;
- b) tekemällä päätöksiä, joissa määritellään
 - i) toimet, jotka unioni toteuttaa,
 - ii) kannat, jotka unioni omaksuu,
 - iii) i ja ii alakohdassa tarkoitettujen päätösten täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt;ja
- c) tehostamalla jäsenvaltioiden välistä järjestelmällistä yhteistyötä niiden harjoittaessa politiikkaansa.

26 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 13 artikla)

1. Eurooppa-neuvosto määrittelee unionin strategiset edut sekä vahvistaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteet ja määrittelee sen suuntaviivat, myös asioissa, joilla on merkitystä puolustuksen alalla. Se tekee tarpeelliset päätökset.

Jos kansainvälinen tilanne sitä edellyttää, Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja kutsuu koolle ylimääräisen Eurooppa-neuvoston kokouksen unionin politiikan strategisten linjausten määrittelemiseksi kyseisen tilanteen osalta.

2. Neuvosto muotoilee yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja tekee sen määrittelemiseksi ja toteuttamiseksi tarvittavat päätökset Eurooppa-neuvoston määrittelemien yleisten suuntaviivojen ja strategisten linjausten perusteella.

Neuvosto ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja huolehtivat unionin toiminnan yhtenäisyydestä, johdonmukaisuudesta ja tehokkuudesta.

3. Korkea edustaja ja jäsenvaltiot panevat yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan täytäntöön kansallisia ja unionin voimavaroja käyttäen.

27 artikla

1. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, joka toimii ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana, osallistuu ehdotuksillaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan muotoiluun sekä huolehtii Eurooppa-neuvoston ja neuvoston tekemien päätösten täytäntöönpanosta.

2. Korkea edustaja edustaa unionia yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluvissa asioissa. Hän käy unionin puolesta poliittista vuoropuhelua kolmansien osapuolten kanssa ja esittää unionin kannan kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa.

3. Korkean edustajan hoitaessa tehtäviään häntä avustaa Euroopan ulkosuhdehallinto. Tämä hallinto toimii yhteistyössä jäsenvaltioiden ulkoasiainhallintojen kanssa, ja se koostuu neuvoston pääsihteeristön ja komission toimivaltaisten yksiköiden virkamiehistä sekä jäsenvaltioiden lähettämästä ulkoasiainhallinnon henkilöstöstä. Euroopan ulkosuhdehallinnon organisaatio ja toiminta vahvistetaan neuvoston päätöksellä. Neuvosto tekee ratkaisunsa korkean edustajan ehdotuksesta Euroopan parlamenttia kuultuaan ja saatuaan komission hyväksynnän.

28 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 14 artikla)

1. Kun kansainvälinen tilanne edellyttää unionin operatiivista toimintaa, neuvosto tekee tarvittavat päätökset. Päätöksissä vahvistetaan niiden tavoitteet, soveltamisala, unionille niiden toteuttamiseksi tarjottavat keinot, tarvittaessa niiden kesto sekä edellytykset niiden panemiseksi täytäntöön.

Jos olosuhteet muuttuvat siten, että se vaikuttaa olennaisesti kysymykseen, jossa noudatetaan tällaista päätöstä, neuvosto tarkistaa päätöksen periaatteita ja tavoitteita sekä tekee tarpeelliset päätökset.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut päätökset sitovat jäsenvaltioiden kannanottoja ja niiden toimintaa.

3. Kun jäsenvaltio 1 kohdassa tarkoitettua päätöstä sovellettaessa suunnittelee kansallista kannanottoa tai kansallista toimintaa, se ilmoittaa tästä niin ajoissa, että asiasta voidaan tarpeen vaatiessa ennalta neuvotella neuvostossa. Velvollisuus antaa tietoja ennalta ei koske toimenpiteitä, joilla pelkästään saatetaan neuvoston päätöksiä osaksi kansallista lainsäädäntöä.

4. Jos se on tilanteen muuttumisen vuoksi ehdottoman välttämätöntä ja jos 1 kohdassa tarkoitettua neuvoston päätöstä ei ole tarkistettu, jäsenvaltiot saavat toteuttaa sellaiset tarpeelliset kiireelliset toimenpiteet, joissa otetaan huomioon kyseisen päätöksen yleiset tavoitteet. Jäsenvaltio, joka toteuttaa tällaisia toimenpiteitä, antaa niistä välittömästi neuvostolle tiedon.

5. Jos jäsenvaltiolla on tässä artiklassa tarkoitetun päätöksen toteuttamisessa suuria vaikeuksia, se saattaa ne neuvoston käsiteltäväksi, joka keskustelee niistä ja pyrkii löytämään asianmukaisia ratkaisuja. Tällaiset ratkaisut eivät saa olla ristiriidassa 1 kohdassa tarkoitetun päätöksen tavoitteiden kanssa tai haitata sen tehokkuutta.

29 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 15 artikla)

Neuvosto tekee päätökset, joissa määritellään unionin lähestymistapa tiettyyn maantieteelliseen tai aihekohtaiseen kysymykseen. Jäsenvaltiot varmistavat, että niiden kansallinen politiikka on unionin kantojen mukaista.

30 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 22 artikla)

1. Jokainen jäsenvaltio, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja tai korkea edustaja komission tukemana voi saattaa neuvoston käsiteltäväksi yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä kysymyksiä, ja ne voivat tehdä yhtäältä aloitteita ja toisaalta ehdotuksia neuvostolle.
2. Tapauksissa, joissa päätös on tehtävä nopeasti, korkea edustaja kutsuu koolle omasta aloitteestaan tai jäsenvaltion pyynnöstä neuvoston ylimääräisen kokouksen 48 tunnin kuluessa ja ehdottoman välttämättömissä tapauksissa lyhyemmänkin ajan kuluessa.

31 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 23 artikla)

1. Eurooppa-neuvosto ja neuvosto tekevät tässä luvussa tarkoitetut päätökset yksimielisesti, jollei tässä luvussa toisin määrätä. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä ei voida antaa.

Äänestämästä pidättyvä neuvoston jäsen voi perustella pidättymistään antamalla tämän alakohdan mukaisesti virallisen lausuman. Tällöin kyseinen jäsenvaltio ei ole velvollinen soveltamaan kyseistä päätöstä, mutta se on velvollinen hyväksymään, että päätös sitoo unionia. Keskinäistä yhteisvastuullisuutta noudattaen kyseisen jäsenvaltion on pidättäydyttävä toimista, jotka voivat olla ristiriidassa mainittuun päätökseen perustuvan unionin toiminnan kanssa tai estää sen toteuttamisen, ja muiden jäsenvaltioiden on kunnioitettava sen kantaa. Jos tällä tavoin pidättymisensä perustelleet neuvoston jäsenet edustavat vähintään yhtä kolmasosaa jäsenvaltioista ja vähintään yhtä kolmasosaa unionin väestöstä, päätöstä ei tehdä.

2. Poiketen siitä, mitä 1 kohdassa määrätään, neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä:

- tehdessään päätöksen, jossa määritellään unionin toiminta tai kanta unionin strategisia etuja ja tavoitteita koskevan, 22 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun Eurooppa-neuvoston päätöksen perusteella;
- tehdessään päätöksen, jossa määritellään unionin toiminta tai kanta ja joka perustuu unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotukseen, joka on tehty sen jälkeen, kun Eurooppa-neuvosto on omasta aloitteestaan tai korkean edustajan aloitteesta sitä häneltä nimenomaisesti pyytänyt;
- tehdessään päätöksen sellaisen päätöksen täytäntöönpanosta, jossa määritellään unionin toiminta tai kanta;
- nimittäessään erityisedustajan 33 artiklan mukaisesti.

Jos neuvoston jäsen ilmoittaa, että se esittämistään elintärkeistä kansalliseen politiikkaan liittyvistä syistä aikoo vastustaa päätöksen tekemistä määräenemmistöllä, asiasta ei äänestetä. Korkea edustaja pyrkii tiiviisti asianomaisen jäsenvaltion kanssa neuvotellen löytämään ratkaisun, jonka tämä voi hyväksyä. Jollei tulokseen päästä, neuvosto voi määräenemmistöllä pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi yksimielisen päätöksen tekemiseksi.

3. Eurooppa-neuvosto voi tehdä yksimielisen päätöksen, jonka mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä muissakin kuin tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.
4. Edellä 2 ja 3 kohtaa ei sovelleta päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.
5. Neuvosto tekee ratkaisunsa menettelykysymyksistä jäsentensä enemmistöllä.

32 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 16 artikla)

Jäsenvaltiot neuvottelevat keskenään Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa kaikista yleisesti kiinnostavista ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksistä yhteisen lähestymistavan määrittelemiseksi. Kukaan jäsenvaltio kuulee muita jäsenvaltioita Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa, ennen kuin se toteuttaa kansainvälisiä toimia tai tekee sitoumuksia, jotka voivat vaikuttaa unionin etuihin. Jäsenvaltiot varmistavat toimiaan lähentämällä, että unioni voi puolustaa etujaan ja arvojaan kansainvälisissä yhteyksissä. Jäsenvaltiot ovat toisiaan kohtaan solidaarisia.

Kun Eurooppa-neuvosto tai neuvosto on määritellyt ensimmäisessä kohdassa tarkoitetun unionin yhteisen lähestymistavan, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja jäsenvaltioiden ulkoasiainministerit sovittavat yhteen toimintansa neuvostossa.

Jäsenvaltioiden diplomaattiset edustustot ja unionin edustustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä tekevät keskenään yhteistyötä ja osallistuvat yhteisen lähestymistavan muotoiluun ja täytäntöönpanoon.

33 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 18 artikla)

Neuvosto voi unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta nimittää erityisedustajan hoitamaan tiettyjä poliittisia erityistehtäviä. Erityisedustaja hoitaa tehtäviään korkean edustajan alaisuudessa.

34 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 19 artikla)

1. Jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimintansa kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa. Ne puolustavat niissä unionin kantoja. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja vastaa tämän yhteensovittamisen järjestämisestä.

Niissä kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa, joihin kaikki jäsenvaltiot eivät osallistu, ne jäsenvaltiot, jotka osallistuvat niihin, puolustavat unionin kantoja.

2. Niissä kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa edustettuina olevat jäsenvaltiot, joissa kaikki jäsenvaltiot eivät ole edustettuina, antavat viimeksi mainituille jäsenvaltioille ja korkealle edustajalle tietoja kaikista yhteistä etua koskevista asioista 24 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Jäsenvaltiot, jotka ovat myös Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston jäseniä, neuvottelevat keskenään ja pitävät muut jäsenvaltiot ja korkean edustajan täysin asioista selvillä. Jäsenvaltiot, jotka ovat turvallisuusneuvoston jäseniä, puolustavat toiminnassaan unionin kantoja ja etuja, sanotun kuitenkin rajoittamatta niitä velvollisuuksia, joita niillä on Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan määräysten nojalla.

Jos unioni on määritellyt kannan Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston esityslistalla olevasta aiheesta, turvallisuusneuvoston jäsenenä olevat jäsenvaltiot pyytävät, että korkea edustaja kutsutaan esittämään unionin kanta.

35 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 20 artikla)

Jäsenvaltioiden diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot sekä unionin edustustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä konferensseissa samoin kuin niiden edustajat kansainvälisissä järjestöissä ovat yhteistoiminnassa sen varmistamiseksi, että tämän luvun nojalla tehtyjä päätöksiä, joissa määritellään unionin kantoja ja toimintoja, noudatetaan ja että ne pannaan täytäntöön.

Ne tiivistävät yhteistyötään vaihtamalla tietoja ja laatimalla yhteisiä arvioita.

Ne edistävät sitä, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettu unionin kansalaisten oikeus saada suojelua kolmannen maan alueella sekä edellä mainitun sopimuksen 23 artiklan nojalla hyväksytyt toimenpiteet pannaan täytäntöön.

36 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 21 artikla)

Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja kuulee säännöllisesti Euroopan parlamenttia yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeisistä näkökohdista ja perusvalinnoista ja pitää Euroopan parlamentin tietoisena näiden politiikkojen kehityksestä. Hän huolehtii siitä, että Euroopan parlamentin näkemykset otetaan asianmukaisesti huomioon. Erityisedustajat voivat osallistua tietojen antamiseen Euroopan parlamentille.

Euroopan parlamentti voi tehdä kysymyksiä neuvostolle ja korkealle edustajalle tai antaa niille suosituksia. Euroopan parlamentissa käydään kaksi kertaa vuodessa keskustelu yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan, yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan lukien, toteuttamisessa tapahtuneesta edistymisestä.

37 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 24 artikla)

Unioni voi tehdä sopimuksia yhden tai useamman valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

38 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 25 artikla)

Poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea seuraa kansainvälistä tilannetta yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluvilla aloilla sekä osallistuu politiikan määrittelemiseen antamalla neuvoston tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan pyynnöstä tai omasta aloitteestaan lausuntoja neuvostolle, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 240 artiklan soveltamista. Komitea seuraa myös sovitun politiikan toteuttamista, tämän kuitenkaan rajoittamatta korkean edustajan toimivaltuuksia.

Tätä lukua sovellettaessa poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea huolehtii neuvoston ja korkean edustajan johdolla 43 artiklassa tarkoitettujen kriisinhallintaoperaatioiden poliittisesta valvonnasta ja strategisesta johdosta.

Neuvosto voi kriisinhallintaoperaation toteuttamiseksi ja sen keston ajaksi, joista neuvosto päättää, valtuuttaa komitean tekemään asianmukaisia, operaation poliittista valvontaa ja strategista johtoa koskevia päätöksiä.

39 artikla

Neuvosto tekee päätöksen, jolla vahvistetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan mukaisesti ja sen 2 kohdasta poiketen luonnollisten henkilöiden suojaa koskevat säännöt, jotka koskevat jäsenvaltioiden tämän luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa toteuttaessaan suorittamaa henkilötietojen käsittelyä, sekä säännöt, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta. Sääntöjen noudattamista valvoo riippumaton viranomainen.

40 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 47 artikla)

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttaminen ei vaikuta niiden menettelyjen soveltamiseen eikä toimielinten toimivaltuuksien laajuuteen, joista perussopimuksissa määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 3–6 artiklassa tarkoitetun unionin toimivallan käyttämiseksi.

Mainituissa artikloissa tarkoitettujen politiikkojen toteuttaminen ei myöskään vaikuta niiden menettelyjen soveltamiseen eikä toimielinten niiden toimivaltuuksien laajuuteen, joista perussopimuksissa määrätään tämän luvun mukaisen unionin toimivallan käyttämiseksi.

41 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 28 artikla)

1. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamisesta toimielimille aiheutuvat hallintomenot otetaan menoina unionin talousarvioon.

2. Tämän luvun täytäntöönpanosta aiheutuvat toimintamenot otetaan myös menoina unionin talousarvioon, lukuun ottamatta sellaisista toimista johtuvia menoja, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla, sekä tapauksia, joista neuvosto yksimielisesti päättää toisin.

Jos menoja ei oteta menoina unionin talousarvioon, jäsenvaltiot vastaavat niistä bruttokansantulon mukaan määräytyvän asteikon mukaisesti, jollei neuvosto yksimielisesti päättää toisin. Ne jäsenvaltiot, joiden edustaja on antanut neuvostossa virallisen lausuman 31 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesti, eivät ole velvollisia osallistumaan sellaisten menojen rahoitukseen, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

3. Neuvosto tekee päätöksen erityismenettelyistä, joilla taataan, että määrärahat, jotka on otettu unionin talousarvioon yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tehtävien kiireellisten aloitteiden rahoittamista ja erityisesti 42 artiklan 1 kohdassa ja 43 artiklassa tarkoitetun tehtävän valmistelutoimia varten, saadaan nopeasti ja tehokkaasti käyttöön. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Jäljempänä 42 artiklan 1 kohdassa ja 43 artiklassa tarkoitettujen tehtävien valmistelutoimet, joita ei oteta menoina unionin talousarvioon, rahoitetaan jäsenvaltioiden rahoitusosuuksista koostuvasta käynnistysrahastosta.

Neuvosto tekee määräenemmistöllä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta päätökset, joilla vahvistetaan:

- a) käynnistysrahaston perustamista ja rahoittamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt, erityisesti rahastolle myönnettävän rahoituksen määrät;
- b) käynnistysrahaston hoitoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt;
- c) varainhoidon valvontaa koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

Jos 42 artiklan 1 kohdan ja 43 artiklan mukaisesti suunniteltua tehtävää ei voida rahoittaa unionin talousarviosta, neuvosto valtuuttaa korkean edustajan käyttämään tätä rahastoa. Korkea edustaja antaa neuvostolle kertomuksen tämän toimeksiannon hoitamisesta.

2 jakso

Yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat määräykset

42 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 17 artikla)

1. Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erottamaton osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Se turvaa unionin operatiivisen toimintakyvyn, joka perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin. Unioni voi käyttää niitä unionin ulkopuolella toteutettaviin tehtäviin huolehtiakseen rauhanturvaamisesta, konfliktinestosta ja kansainvälisen turvallisuuden lujittamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden mukaisesti. Nämä tehtävät toteutetaan jäsenvaltioiden käyttöön asettamia voimavaroja käyttäen.

2. Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka käsittää unionin asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan. Se johtaa yhteiseen puolustukseen, kun Eurooppa-neuvosto yksimielisesti niin päättää. Tällöin se suosittelee, että kukin jäsenvaltio tekee tätä koskevan päätöksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Tässä jaksossa tarkoitettu unionin politiikka ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen, siinä pidetään arvossa niitä velvoitteita, joita Pohjois-Atlantin sopimuksen perusteella on tietyillä jäsenvaltioilla, jotka katsovat yhteisen puolustuksensa toteutuvan Pohjois-Atlantin liitossa (Nato), ja se on sopusoinnussa tuossa yhteydessä määritettävän yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kanssa.

3. Jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan toteuttamiseksi siviili- ja sotilasvoimavaroja myötävaikuttaakseen neuvoston määrittelemien tavoitteiden toteutumiseen. Ne jäsenvaltiot, jotka muodostavat keskenään monikansallisia joukkoja, voivat asettaa ne myös yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan käyttöön.

Jäsenvaltiot sitoutuvat asteittain parantamaan sotilaallisia voimavarojaan. Puolustusvoimavarojen kehittämistä, tutkimuksesta ja hankinnasta sekä puolustusmateriaaleista vastaava virasto, jäljempänä 'Euroopan puolustusvirasto', määrittää operatiiviset tarpeet, edistää niiden täyttämiseen tähtääviä toimia, myötävaikuttaa puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan vahvistamiseksi tarpeellisten toimenpiteiden määrittämiseen ja tarvittaessa toteuttamiseen, osallistuu voimavaroja ja puolustusmateriaalia koskevan eurooppalaisen politiikan määrittelyyn sekä avustaa neuvostoa sotilaallisten voimavarojen parantumisen arvioinnissa.

4. Neuvosto tekee yksimielisesti unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta tai jäsenvaltion aloitteesta päätökset, jotka koskevat yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, mukaan lukien tässä artiklassa tarkoitetun tehtävän käynnistämistä koskevat päätökset. Korkea edustaja voi ehdottaa, tarvittaessa yhdessä komission kanssa, kansallisten voimavarojen sekä unionin välineiden käyttämistä.

5. Neuvosto voi unionin arvojen vaalimiseksi ja sen etujen palvelemiseksi antaa unionin puitteissa suoritettavan tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle. Tällaisen tehtävän toteuttamiseen sovelletaan 44 artiklaa.

6. Jäsenvaltiot, joiden sotilaalliset voimavarat täyttävät korkeammat vaatimukset ja jotka ovat tehneet keskenään tiukempia sitoumuksia tällä alalla suorittaakseen vaativimpia tehtäviä, aloittavat unionin puitteissa pysyvän rakenteellisen yhteistyön. Tähän yhteistyöhön sovelletaan 46 artiklaa. Yhteistyö ei vaikuta 43 artiklan määräysten soveltamiseen.

7. Jos jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, muilla jäsenvaltioilla on velvollisuus antaa sille apua kaikin käytettävissään olevin keinoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan mukaisesti. Tämä ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen.

Tämän alan sitoumusten ja yhteistyön on oltava Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia, ja Pohjois-Atlantin liitto on jäseninä oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin.

43 artikla

1. Edellä 42 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin, joiden yhteydessä unioni voi käyttää siviili- ja sotilasvoimavaroja, kuuluvat yhteiset toimet aseidenriisunnan alalla, humanitaariset ja pelastustehtävät, neuvonta ja tuki sotilasasioissa, konfliktinesto- ja rauhanturvaamistehtävät, taistelujoukkojen tehtävät kriisinhallinnassa, rauhanpalauttaminen ja konfliktin jälkeinen vakauttaminen mukaan luettuina. Kaikilla näillä tehtävillä voidaan edistää terrorismin torjumista, myös antamalla tukea kolmansille maille terrorismin torjumiseksi niiden alueella.

2. Neuvosto tekee 1 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä koskevat päätökset ja määrittelee tehtävien tavoitteet ja laajuuden sekä niiden yleiset toteuttamistavat. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja valvoo neuvoston alaisuudessa sekä tiiviissä ja jatkuvassa yhteydessä poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteaan näiden tehtävien siviili- ja sotilasnäkökohtien yhteensovittamista.

44 artikla

1. Edellä 43 artiklan mukaisesti tehtävien päätösten yhteydessä neuvosto voi antaa tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle, joka on siihen halukas ja jolla on tehtävään tarvittavat voimavarat. Asianomaiset jäsenvaltiot sopivat tehtävän hoidosta keskenään yhteistyössä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan kanssa.

2. Tehtävän toteuttamiseen osallistuvat jäsenvaltiot tiedottavat omasta aloitteestaan tai muun jäsenvaltion pyynnöstä neuvostolle säännöllisesti tehtävän toteuttamisen etenemisestä. Asianomaiset jäsenvaltiot ottavat neuvostossa välittömästi esille tehtävän toteuttamisen, jos sillä on merkittäviä seurauksia tai se edellyttää, että 1 kohdassa tarkoitetuilla päätöksillä vahvistettua tehtävän tavoitetta, laajuutta tai toteuttamistapaa on muutettava. Tällöin neuvosto tekee tarvittavat päätökset.

45 artikla

1. Neuvoston alaisuudessa toimivan, 42 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun Euroopan puolustusviraston tehtävänä on:

- a) osallistua jäsenvaltioiden sotilaallisia voimavaroja koskevien tavoitteiden määrittämiseen ja sen arvioimiseen, miten jäsenvaltiot täyttävät voimavaroja koskevat sitoumuksensa;
- b) edistää operatiivisten tarpeiden yhdenmukaistamista sekä tehokkaiden ja yhteensopivien hankintamenetelmien omaksumista;
- c) ehdottaa monenvälisiä hankkeita sotilaallisia voimavaroja koskevien tavoitteiden täyttämiseksi ja huolehtia jäsenvaltioiden toteuttamien ohjelmien yhteensovittamisesta sekä erityisten yhteistyöohjelmien hallinnoinnista;
- d) tukea puolustusteknologian tutkimusta sekä sovittaa yhteen ja suunnitella yhteisiä tutkimustoimia ja tutkimuksia, joilla pyritään löytämään teknisiä ratkaisuja tuleviin operatiivisiin tarpeisiin;
- e) osallistua sellaisten tarpeellisten toimenpiteiden määrittämiseen ja tarvittaessa toteuttamiseen, joilla vahvistetaan puolustusalan teollista ja teknologista perustaa ja joilla tehostetaan sotilasmenojen käyttöä.

2. Euroopan puolustusviraston toimintaan voivat osallistua kaikki halukkaat jäsenvaltiot. Neuvosto tekee määräenemmistöllä päätöksen viraston perussäännöstä, kotipaikasta ja sen toimintaa koskevista säännöistä. Päätöksessä otetaan huomioon se, missä laajuudessa viraston toimintaan tosiasiaassa osallistutaan. Viraston sisälle muodostetaan erityisryhmiä yhteisiä hankkeita toteuttavien jäsenvaltioiden kesken. Virasto suorittaa tehtävänsä ollen tarvittaessa yhteydessä komissioon.

46 artikla

1. Jäsenvaltiot, jotka haluavat osallistua 42 artiklan 6 kohdassa määriteltyyn pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön ja jotka täyttävät pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä tehdyssä pöytäkirjassa esitetyt sotilaallisia voimavaroja koskevat vaatimukset ja tekevät niitä koskevat sitoumukset, ilmoittavat aikomuksestaan neuvostolle ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle.

2. Neuvosto tekee kolmen kuukauden kuluessa 1 kohdassa tarkoitettusta ilmoituksesta päätöksen, jolla vahvistetaan pysyvä rakenteellinen yhteistyö ja siihen osallistuvien jäsenvaltioiden luettelo. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä korkeaa edustajaa kuultuaan.

3. Jäsenvaltio, joka haluaa myöhemmin osallistua pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön, ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle.

Neuvosto tekee päätöksen, jossa vahvistetaan asianomaisen, vaatimukset täyttävän ja pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä tehdyn pöytäkirjan 1 ja 2 artiklassa tarkoitettut sitoumukset hyväksyvän jäsenvaltion osallistuminen. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä korkeaa edustajaa kuultuaan. Äänestykseen osallistuvat vain pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet.

Määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

4. Jos osallistuva jäsenvaltio ei enää täytä vaatimuksia tai ei voi enää vastata pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä tehdyn pöytäkirjan 1 ja 2 artiklassa tarkoitetuista sitoumuksista, neuvosto voi tehdä päätöksen tämän valtion osallistumisen keskeyttämisestä.

Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä. Äänestykseen osallistuvat vain pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet, asianomaista jäsenvaltiota lukuun ottamatta.

Määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

5. Jos osallistuva jäsenvaltio haluaa lopettaa pysyvän rakenteellisen yhteistyön, se ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle, joka panee merkille tämän jäsenvaltion osallistumisen päättymisen.

6. Pysyvän rakenteellisen yhteistyön puitteissa hyväksyttävät muut kuin 2–5 kohdassa tarkoitettut neuvoston päätökset ja suositukset hyväksytään yksimielisesti. Tätä artiklaa sovellettaessa yksimielisyyteen vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden edustajien äänet.

VI OSASTO
LOPPUMÄÄRÄYKSET

47 artikla

Unioni on oikeushenkilö.

48 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 48 artikla)

1. Perussopimuksia voidaan muuttaa tavanomaisen tarkistusmenettelyn mukaisesti. Niitä voidaan muuttaa myös yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen mukaisesti.

Tavanomainen tarkistusmenettely

2. Jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio voi tehdä neuvostolle ehdotuksia perussopimusten muuttamiseksi. Ehdotukset voivat muun muassa koskea perussopimuksissa unionille annetun toimivallan lisäämistä tai vähentämistä. Neuvosto toimittaa nämä ehdotukset Eurooppa-neuvostolle, ja ne annetaan tiedoksi kansallisille parlamenteille.

3. Jos Eurooppa-neuvosto Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan tekee yksinkertaisella enemmistöllä ehdotettujen muutosten käsittelemistä puoltavan päätöksen, Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja kutsuu koolle valmistelukunnan, joka koostuu kansallisten parlamenttien, jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiesten, Euroopan parlamentin ja komission edustajista. Institutionaalisista muutoksista raha-asiain alalla kuullaan myös Euroopan keskuspankkia. Valmistelukunta tutkii muutosehdotukset ja antaa yhteisymmärryksessä suosituksen 4 kohdassa tarkoitetulle jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssille.

Eurooppa-neuvosto voi päättää yksinkertaisella enemmistöllä, Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan, olla kutsumatta valmistelukuntaa koolle, jos muutosten laajuus ei sitä edellytä. Tällöin Eurooppa-neuvosto antaa valtuutuksen jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssille.

4. Neuvoston puheenjohtaja kutsuu jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssin koolle hyväksymään yhteisellä sopimuksella perussopimukseen tehtävät muutokset.

Muutokset tulevat voimaan, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

5. Jos kahden vuoden kuluttua perussopimusten muuttamisesta tehdyn sopimuksen allekirjoittamisesta neljä viidesosaa jäsenvaltioista on ratifioinut mainitun sopimuksen, mutta ratifiointi tuottaa yhdelle tai useammalle jäsenvaltiolle vaikeuksia, Eurooppa-neuvosto ottaa asian käsiteltäväkseen.

Yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt

6. Jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio voi tehdä Eurooppa-neuvostolle ehdotuksia Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannessa osassa olevien, unionin sisäisiä politiikkoja ja toimia koskevien määräysten tarkistamiseksi kokonaan tai osittain.

Eurooppa-neuvosto voi tehdä päätöksen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan määräysten muuttamisesta kokonaan tai osittain. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti kuultuaan Euroopan parlamenttia ja komissiota, sekä Euroopan keskuspankkia siltä osin kuin on kysymys institutionaalisista muutoksista raha-asiain alalla. Tämä päätös tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Toisessa alakohdassa tarkoitetulla päätöksellä ei voida lisätä perussopimuksissa unionille annettua toimivaltaa.

7. Kun Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa tai tämän sopimuksen V osastossa määrätään, että neuvosto tekee ratkaisunsa tietyllä alalla tai tietyssä tapauksessa yksimielisesti, Eurooppa-neuvosto voi tehdä päätöksen, jonka mukaan neuvosto voi tehdä ratkaisunsa kyseisellä alalla tai kyseisessä tapauksessa määräenemmistöllä. Tätä alakohtaa ei sovelleta päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

Kun Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa määrätään, että neuvosto antaa säädökset erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, Eurooppa-neuvosto voi tehdä päätöksen, jonka mukaan nämä säädökset voidaan hyväksyä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Eurooppa-neuvoston ensimmäisen tai toisen alakohdan nojalla tekemä aloite toimitetaan kansallisille parlamenteille. Jos kansallinen parlamentti kuuden kuukauden kuluessa aloitteen tiedoksi antamisesta ilmoittaa vastustavansa ehdotusta, ensimmäisessä tai toisessa alakohdassa tarkoitettua päätöstä ei tehdä. Jollei aloitetta vastusteta, Eurooppa-neuvosto voi tehdä mainitun päätöksen.

Ensimmäisessä ja toisessa alakohdassa tarkoitettuja päätöksiä tehdessään Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän.

49 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 49 artikla)

Jokainen Euroopan valtio, joka kunnioittaa 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja ja sitoutuu edistämään niitä, voi hakea unionin jäsenyyttä. Hakemuksesta ilmoitetaan Euroopan parlamentille ja kansallisille parlamenteille. Hakijavaltio osoittaa hakemuksensa neuvostolle, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti kuultuaan komissiota ja saatuaan Euroopan parlamentin kaikkien jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Eurooppa-neuvoston hyväksymät unioniin liittymistä koskevat vaatimukset otetaan huomioon.

Liittymisehdoista ja liittymisen edellyttämistä mukautuksista niihin sopimukseen, joihin unioni perustuu, määrätään jäsenvaltioiden ja jäsenyyttä hakevan valtion välisellä sopimuksella. Sopimusvaltiot ratifioivat sopimuksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

50 artikla

1. Jäsenvaltio voi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti päättää erota unionista.
2. Jäsenvaltio, joka päättää erota, ilmoittaa aikomuksestaan Eurooppa-neuvostolle. Unioni neuvottelee ja tekee kyseisen jäsenvaltion kanssa sopimuksen eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä Eurooppa-neuvoston antamien suuntaviivojen perusteella ja ottaen huomioon puitteet, jotka sääntelevät kyseisen valtion myöhempiä suhteita unioniin. Kyseinen sopimus neuvotellaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 218 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Sen tekee unionin puolesta neuvosto, joka tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

3. Perussopimuksia lakataan soveltamasta asianomaiseen jäsenvaltioon sinä päivänä, jona erosopimus tulee voimaan tai, jollei sopimusta ole, kahden vuoden kuluttua 2 kohdassa tarkoitetusta ilmoituksesta, jollei Eurooppa-neuvosto yhteisymmärryksessä asianomaisen jäsenvaltion kanssa pääätä yksimielisesti pidentää tätä määräaika.

4. Sovellettaessa 2 ja 3 kohtaa eroavaa jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston ja neuvoston jäsen ei osallistu kyseistä jäsenvaltiota koskevan asian käsittelyyn eikä sitä koskevien päätösten tekemiseen Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa.

Määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti.

5. Jos unionista eronnut jäsenvaltio hakee uudelleen jäsenyyttä, sen hakemus käsitellään 49 artiklassa tarkoitetun menettelyn mukaisesti.

51 artikla

Perussopimukseen liitetyt pöytäkirjat ja niiden liitteet ovat erottamaton osa näitä sopimuksia.

52 artikla

1. Perussopimuksia sovelletaan Belgian kuningaskuntaan, Bulgarian tasavaltaan, Tšekin tasavaltaan, Tanskan kuningaskuntaan, Saksan liittotasavaltaan, Viron tasavaltaan, Irlantiin, Helleenien tasavaltaan, Espanjan kuningaskuntaan, Ranskan tasavaltaan, Kroatian tasavaltaan, Italian tasavaltaan, Kyproksen tasavaltaan, Latvian tasavaltaan, Liettuan tasavaltaan, Luxemburgin suurherttuakuntaan, Unkarin tasavaltaan, Maltan tasavaltaan, Alankomaiden kuningaskuntaan, Itävallan tasavaltaan, Puolan tasavaltaan, Portugalin tasavaltaan, Romaniaan, Slovenian tasavaltaan, Slovakian tasavaltaan, Suomen tasavaltaan, Ruotsin kuningaskuntaan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

2. Perussopimusten alueellinen soveltamisala täsmennetään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 355 artiklassa.

53 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 51 artikla)

Tämä sopimus on tehty rajoittamattomaksi ajaksi.

54 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 52 artikla)

1. Korkeat sopimuspuolet ratifioivat tämän sopimuksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Ratifioimiskirjat talletetaan Italian tasavallan hallituksen huostaan.
2. Tämä sopimus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993, jos kaikki ratifioimiskirjat on talletettu siihen mennessä, tai muussa tapauksessa viimeisen ratifioimiskirjan tallettamista seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä.

55 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 53 artikla)

1. Tämä sopimus, joka on laadittu yhtenä alkuperäisenä kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalín, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakín, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä, ja jonka teksti on yhtä todistusvoimainen kullakin näistä kielistä, talletetaan Italian tasavallan hallituksen arkistoon, ja tämä hallitus toimittaa oikeaksi todistetun jäljennöksen siitä kunkin muun allekirjoittajavaltion hallitukselle.
2. Tämä sopimus voidaan kääntää myös kaikille niille kielille, joilla jäsenvaltioiden ilmoitusten mukaan on niiden valtiosäännön mukaisesti virallinen asema koko niiden alueella tai osassa sitä. Asianomaiset jäsenvaltiot toimittavat käännösten oikeaksi todistetut jäljennökset tallettaviksi neuvoston arkistoon.

TÄMÄN VAKUUDEKSI alla mainitut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Maastrichtissa seitsemäntenä päivänä helmikuuta vuonna tuhatyhdeksänsataayhdeksänkymmentäkaksi.

(allekirjoittajien luetteloa ei esitetä tässä)

**EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA
TEHTY SOPIMUS
(KONSOLIDOITU TOISINTO)**

HÄNEN MAJESTEETTINSA BELGIAN KUNINGAS, SAKSAN LIITTOTASAVALLAN PRESIDENTTI, RANSKAN TASAVALLAN PRESIDENTTI, ITALIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI, HÄNEN KUNINKAALLINEN KORKEUTENSA LUXEMBURGIN SUURHERTTUATAR, HÄNEN MAJESTEETTINSA ALANKOMAIDEN KUNINGATAR¹, jotka

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET luoda perustan Euroopan kansojen yhä läheisemmälle liitolle,

OVAT PÄÄTTÄNEET yhteisellä toiminnalla turvata valtioidensa taloudellisen ja sosiaalisen edistyksen poistamalla Eurooppaa jakavat raja-aidat,

ASETTAVAT ponnistelujensa keskeiseksi tavoitteeksi kansojensa elin- ja työolojen jatkuvan parantamisen,

TUNNUSTAVAT, että olemassa olevien esteiden poistamiseksi tarvitaan yhtenäistä toimintaa takaamaan kasvun vakaus, kauppavaihdon tasapaino ja kilpailun rehellisyys,

PYRKIVÄT lujittamaan talouksiensa ykseyttä ja takaamaan niiden sopusointuisen kehityksen vähentämällä eri alueiden välisiä eroavuuksia ja muita heikommassa asemassa olevien alueiden jälkeenjääneisyyttä,

HALUAVAT yhteisellä kauppapolitiikalla edistää kansainvälisen kaupan rajoitusten asteittaista poistamista,

PYRKIVÄT lujittamaan sitä yhteisvastuullisuutta, joka yhdistää Eurooppaa ja merentakaisia maita, ja haluavat turvata niiden hyvinvoinnin kehityksen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden mukaisesti, ja

OVAT PÄÄTTÄNEET yhdistämällä tällä tavoin voimavaransa turvata ja lujittaa rauhaa ja vapautta ja kehottavat niitä Euroopan muita kansoja, joilla on sama ihanne, yhtymään heidän pyrkimyksiinsä, ja

¹ Bulgarian tasavalta, Tšekin tasavalta, Tanskan kuningaskunta, Viron tasavalta, Irlanti, Helleenien tasavalta, Espanjan kuningaskunta, Kroatian tasavalta, Kyproksen tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Unkari, Maltan tasavalta. Itävallan tasavalta, Puolan tasavalta, Portugalin tasavalta, Romania, Slovenian tasavalta, Slovakian tasavalta, Suomen tasavalta, Ruotsin kuningaskunta sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta ovat sittemmin liittyneet Euroopan unionin jäseniksi.

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET edistää kansojensa mahdollisimman korkeaa tiedontasoa luomalla laajat mahdollisuudet koulutuksen saantiin sekä jatkuvan koulutuksen avulla,

OVAT NIMENNEET täysivaltaisiksi edustajikseen:

(täysivaltaisten edustajien luetteloa ei esitetä tässä)

JOTKA vaihdettuaan oikeiksi ja asianmukaisiksi todetut valtakirjansa ovat sopineet seuraavaa:

ENSIMMÄINEN OSA

PERIAATTEET

1 artikla

1. Tällä sopimuksella järjestetään Euroopan unionin toiminta ja määritellään unionin toimivallan alat ja rajat sekä sen käyttöä koskevat yksityiskohtaiset säännöt.
2. Tämä sopimus ja sopimus Euroopan unionista ovat ne sopimukset, joihin unioni perustuu. Näistä kahdesta sopimuksesta, jotka ovat keskenään oikeudellisesti samanarvoiset, käytetään nimitystä 'perussopimukset'.

I OSASTO

UNIONIN TOIMIVALLAN JAOTTELU JA TOIMIVALLAN ALAT

2 artikla

1. Kun perussopimuksissa annetaan unionille yksinomainen toimivalta tietyllä alalla, ainoastaan unioni voi toimia lainsäätäjänä ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä, kun taas jäsenvaltiot voivat tehdä näin ainoastaan unionin valtuuttamina tai unionin antamien säädösten täytäntöön panemiseksi.
2. Kun perussopimuksissa annetaan unionille jäsenvaltioiden kanssa jaettu toimivalta tietyllä alalla, unioni ja jäsenvaltiot voivat toimia lainsäätäjänä ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä kyseisellä alalla. Jäsenvaltiot käyttävät toimivaltaansa siltä osin kuin unioni ei ole käyttänyt omaansa. Jäsenvaltiot käyttävät jälleen toimivaltaansa siltä osin kuin unioni on päättänyt lakata käyttämästä omaansa.
3. Jäsenvaltiot sovittavat yhteen talous- ja työllisyyspolitiikkansa tässä sopimuksessa määrättyjen sääntöjen mukaisesti, joiden laatiminen kuuluu unionin toimivaltaan.

4. Unionilla on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen määräysten mukaisesti toimivalta määritellä ja toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, mihin kuuluu myös yhteisen puolustuspolitiikan asteittainen määrittely.

5. Tietyillä aloilla ja perussopimuksissa määrätyn edellytyksin unionilla on toimivalta toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa tukevia, yhteensovittavia tai täydentäviä toimia, mutta tämä ei syrjäytä niiden toimivaltaa näillä aloilla.

Oikeudellisesti velvoittavat unionin säädökset, jotka on annettu perussopimusten näitä aloja koskevien määräysten perusteella, eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

6. Unionin toimivallan laajuus ja sen käyttöä koskevat säännöt määritetään perussopimusten kutakin alaa koskevissa määräyksissä.

3 artikla

1. Unionilla on yksinomainen toimivalta seuraavilla aloilla:

- a) tulliliitto;
- b) sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen;
- c) niiden jäsenvaltioiden rahapolitiikka, joiden rahayksikkö on euro;
- d) meren elollisten luonnonvarojen säilyttäminen osana yhteistä kalastuspolitiikkaa;
- e) yhteinen kauppapolitiikka.

2. Unionilla on myös yksinomainen toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus, kun sopimuksen tekemisestä on säädetty lainsäätämisyksessä hyväksytyssä unionin säädöksessä tai kun tämä on välttämätöntä, jotta unioni voi käyttää sisäistä toimivaltaansa, tai siltä osin kuin se voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta.

4 artikla

1. Unionilla on jäsenvaltioiden kanssa jaettu toimivalta, kun unionille annetaan perussopimuksissa toimivaltaa, joka ei koske 3 ja 6 artiklassa tarkoitettuja aloja.
2. Unionin ja jäsenvaltioiden kesken jaettua toimivaltaa sovelletaan seuraavilla pääaloilla:
 - a) sisämarkkinat;
 - b) sosiaalipolitiikka tässä sopimuksessa määriteltyjen näkökohtien osalta;
 - c) taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus;
 - d) maatalous ja kalastus, meren elollisten luonnonvarojen säilyttämistä lukuun ottamatta;
 - e) ympäristö;
 - f) kuluttajansuoja;
 - g) liikenne;
 - h) Euroopan laajuiset verkot;
 - i) energia;
 - j) vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue;
 - k) kansanterveyteen liittyvät yhteiset turvallisuuskysymykset tässä sopimuksessa määriteltyjen näkökohtien osalta.
3. Tutkimuksen, teknologisen kehittämisen ja avaruuden aloilla unionilla on toimivalta toteuttaa toimia, erityisesti määritellä ja panna täytäntöön ohjelmia ilman, että tämän toimivallan käyttäminen estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa.

4. Kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun aloilla unionilla on toimivalta toteuttaa toimia ja harjoittaa yhteistä politiikkaa ilman, että tämän toimivallan käyttäminen estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa.

5 artikla

1. Jäsenvaltiot sovittavat yhteen talouspolitiikkansa unionin puitteissa. Tätä varten neuvosto hyväksyy toimenpiteitä, erityisesti näiden politiikkojen laajat suuntaviivat.

Jäsenvaltioihin, joiden rahayksikkö on euro, sovelletaan erityismääräyksiä.

2. Unioni toteuttaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikkojen yhteensovittaminen, erityisesti määrittelemällä näiden politiikkojen suuntaviivat.

3. Unioni voi tehdä aloitteita, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden sosiaalipolitiikkojen yhteensovittaminen.

6 artikla

Unionilla on toimivalta toteuttaa toimia jäsenvaltioiden toimien tukemiseksi, yhteensovittamiseksi tai täydentämiseksi. Nämä toimet koskevat Euroopan tasolla seuraavia aloja:

- a) ihmisten terveyden suojelu ja kohentaminen;
- b) teollisuus;
- c) kulttuuri;
- d) matkailu;
- e) yleissivistävä koulutus, ammatillinen koulutus, nuoriso ja urheilu;
- f) pelastuspalvelu;
- g) hallinnollinen yhteistyö.

II OSASTO

YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET

7 artikla

Unioni varmistaa eri politiikkojensa ja toimiansa välisen johdonmukaisuuden kaikki tavoitteensa huomioon ottaen ja annetun toimivallan periaatetta noudattaen.

8 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 3 artiklan 2 kohta)¹

Unioni pyrkii kaikissa tomissaan poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa.

9 artikla

Unioni ottaa politiikkansa ja toimintansa määrittelyssä ja toteuttamisessa huomioon korkean työllisyystason edistämiseen, riittävän sosiaalisen suojelun takaamiseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen sekä korkeatasoiseen koulutukseen ja ihmisten terveyden korkeatasoiseen suojeluun liittyvät vaatimukset.

10 artikla

Unioni pyrkii politiikkojensa ja toimiansa määrittelyssä ja toteuttamisessa torjumaan kaiken sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän.

11 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 6 artikla)

Ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset on sisällytettävä unionin politiikan ja toiminnan määrittelyyn ja toteuttamiseen, erityisesti kestävä kehityksen edistämiseksi.

¹ Tämä viite on vain ohjeellinen. Tarkempia tietoja varten kts. perussopimusten aiemman ja uuden numeroinnin väliset vastaavuustaulukot.

12 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 153 artiklan 2 kohta)

Kuluttajansuojaa koskevat vaatimukset otetaan huomioon unionin muita politiikkoja ja muuta toimintaa määriteltäessä ja toteutettaessa.

13 artikla

Laatiessaan ja pannessaan täytäntöön unionin maatalous-, kalastus- ja liikennepolitiikkaa, sisämarkkinoita sekä politiikkaa tutkimuksen, teknologisen kehittämisen ja avaruuden aloilla unioni ja jäsenvaltiot ottavat eläinten, jotka ovat tuntevia olentoja, hyvinvoinnin vaatimukset täysimääräisesti huomioon kunnioittaen samalla erityisesti uskonnollisiin rituaaleihin, kulttuuriperinteeseen ja alueelliseen perintöön liittyviä jäsenvaltioiden lakeja ja hallinnollisia määräyksiä sekä tapoja.

14 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 16 artikla)

Ottaen huomioon yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen tärkeän aseman unionin yhteisten arvojen joukossa ja niiden merkityksen sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden edistämässä unioni ja jäsenvaltiot huolehtivat kukin toimivaltansa mukaisesti ja perussopimusten soveltamisalalla siitä, että tällaiset palvelut toimivat sellaisten periaatteiden pohjalta ja sellaisin, erityisesti taloudellisin ja rahoituksellisin, edellytyksin, että ne voivat täyttää tehtävänsä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 4 artiklan ja tämän sopimuksen 93, 106 ja 107 artiklan soveltamista. Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittelevät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetulla asetuksella nämä periaatteet ja edellytykset, sanotun kuitenkaan rajoittamatta perussopimusten mukaista jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja rahoittaa tällaisia palveluja.

15 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 255 artikla)

1. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset toimivat mahdollisimman avoimesti edistääkseen hyvää hallintotapaa ja varmistaakseen kansalaisyhteiskunnan osallistumisen.
2. Euroopan parlamentin istunnot ovat julkisia, samoin neuvoston istunnot silloin kun neuvosto käsittelee ehdotuksia lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi säädöksiksi ja äänestää niistä.
3. Kaikilla unionin kansalaisilla sekä kaikilla luonnollisilla henkilöillä, jotka asuvat jossain jäsenvaltiossa, tai kaikilla oikeushenkilöillä, joilla on sääntömääräinen kotipaikka jossain jäsenvaltiossa, on oikeus tutustua unionin toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjoihin niiden tallennemuodosta riippumatta jäljempänä tämän kohdan mukaisesti määriteltyjen periaatteiden ja edellytysten mukaisesti.

Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annettavilla asetuksilla asiakirjoihin tutustumisoikeutta koskevat yleiset periaatteet ja rajoitukset julkisen tai yksityisen edun huomioon ottamiseksi.

Kukin toimielin, elin tai laitos varmistaa työskentelynsä avoimuuden ja täsmentää omassa työjärjestyksessään toisessa alakohdassa tarkoitettujen asetusten mukaisesti erityismääräykset oikeudesta tutustua toimielimen, elimen tai laitoksen asiakirjoihin.

Euroopan unionin tuomioistuimeen, Euroopan keskuspankkiin ja Euroopan investointipankkiin sovelletaan tämän kohdan määräyksiä vain niiden hoitaessa hallinnollisia tehtäviä.

Euroopan parlamentti ja neuvosto varmistavat lainsäädäntömenettelyihin liittyvien asiakirjojen julkisuuden toisessa alakohdassa tarkoitetussa asetuksessa säädetyin edellytyksin.

16 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 286 artikla)

1. Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen luonnollisten henkilöiden suojaa koskevat säännöt, jotka koskevat unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden, silloin kun viimeksi mainitut toteuttavat unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, suorittamaa henkilötietojen käsittelyä, sekä säännöt, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta. Näiden sääntöjen noudattamista valvoo riippumaton viranomainen.

Tämän artiklan nojalla annetut säännöt eivät vaikuta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 39 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin sääntöihin.

17 artikla

1. Unioni kunnioittaa kirkkojen ja uskonnollisten yhdistysten tai yhdyskuntien asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti jäsenvaltioissa, eikä puutu siihen.

2. Unioni kunnioittaa myös elämäntarkoituksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

3. Unioni käy avointa ja säännöllistä vuoropuhelua näiden kirkkojen ja järjestöjen kanssa tunnustaen niiden identiteetin ja erityisen tehtävän.

TOINEN OSA

SYRJINTÄKIELTO JA UNIONIN KANSALAISUUS

18 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 12 artikla)

Kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä perussopimusten soveltamisalalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta perussopimusten erityismääräysten soveltamista.

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toteuttaa sääntelyn tällaisen syrjinnän kieltämiseksi.

19 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 13 artikla)

1. Neuvosto voi perussopimuksissa unionille uskotun toimivallan rajoissa yksimielisesti erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta perussopimusten muiden määräysten soveltamista.

2. Poiketen siitä, mitä 1 kohdassa määrätään, Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen hyväksyä perusperiaatteet, jotka koskevat unionin edistämistoimenpiteitä, jotka eivät merkitse jäsenvaltioiden lakien tai asetusten yhdenmukaistamista, tukeakseen jäsenvaltioiden toimia, joilla pyritään myötävaikuttamaan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseen.

20 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 17 artikla)

1. Otetaan käyttöön unionin kansalaisuus. Unionin kansalainen on jokainen, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus. Unionin kansalaisuus täydentää mutta ei korvaa jäsenvaltion kansalaisuutta.

2. Unionin kansalaisella on perussopimuksissa määrätty oikeudet ja velvollisuudet. Hänellä on muun muassa:

- a) oikeus liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella;
- b) äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa ja kunnallisvaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla;
- c) ollessaan sellaisen kolmannen maan alueella, jossa jäsenvaltiolla, jonka kansalainen hän on, ei ole edustusta, oikeus saada minkä tahansa jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta suojelua samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla;
- d) oikeus vedota Euroopan parlamenttiin ja kääntyä Euroopan oikeusasiamiehen, unionin toimielinten ja neuvoo-antavien elinten puoleen jollakin perussopimusten kielellä ja saada vastaus samalla kielellä.

Näitä oikeuksia käytetään perussopimuksissa ja niiden soveltamiseksi hyväksytyissä toimenpiteissä määritellyin edellytyksin ja rajoituksin.

21 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 18 artikla)

1. Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella, jollei perussopimuksissa määrätystä tai sen soveltamisesta annetuissa säännöksissä säädetyistä rajoituksista ja ehdoista muuta johdu.

2. Jos jokin unionin toimi osoittautuu tarpeelliseksi tämän tavoitteen saavuttamiseksi eikä perussopimuksissa ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämismenettelyä noudattaen antaa säännöksiä 1 kohdassa tarkoitettujen oikeuksien käyttämisen helpottamiseksi.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua tarkoitusta varten ja jollei perussopimuksissa ole määräyksiä tähän toimintaan tarvittavista valtuuksista, neuvosto voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteistä, jotka koskevat sosiaaliturvaa tai sosiaalista suojelua. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

22 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 19 artikla)

1. Jokaisella unionin kansalaisella on kunnallinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus jäsenvaltiossa, jossa hän asuu mutta jonka kansalainen hän ei ole, samoin edellytyksin kuin tuon jäsenvaltion omilla kansalaisilla. Tätä oikeutta käytetään niiden yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti, jotka neuvosto antaa yksimielisesti erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä ja Euroopan parlamenttia kuultuaan; näihin yksityiskohtaisiin sääntöihin voi sisältyä poikkeussäännöksiä, jos ne ovat perusteltuja jonkin jäsenvaltion erityisten ongelmien takia.

2. Jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa jäsenvaltiossa, jossa hän asuu mutta jonka kansalainen hän ei ole, samoin edellytyksin kuin tuon jäsenvaltion omilla kansalaisilla, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta 223 artiklan 1 kohdan ja sen soveltamisesta annettujen säännösten soveltamista. Tätä oikeutta käytetään niiden yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti, jotka neuvosto antaa yksimielisesti erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä ja Euroopan parlamenttia kuultuaan; näihin yksityiskohtaisiin sääntöihin voi sisältyä poikkeussäännöksiä, jos ne ovat perusteltuja jonkin jäsenvaltion erityisten ongelmien takia.

23 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 20 artikla)

Jokainen unionin kansalainen saa kolmannen maan alueella, jossa jäsenvaltiolla, jonka kansalainen hän on, ei ole edustusta, suojelua minkä tahansa jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omat kansalaiset. Jäsenvaltiot hyväksyvät tarvittavat säännökset ja aloittavat tällaisen suojelun turvaamiseksi tarvittavat kansainväliset neuvottelut.

Neuvosto voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan antaa direktiivejä tällaista suojelua helpottavista tarpeellisista yhteensovittamis- ja yhteistyötoimenpiteistä.

24 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 21 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksilla säännökset Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 11 artiklassa tarkoitetun kansalaisten tekemän kansalaisaloitteen esittämistä varten vaadittavista menettelyistä ja edellytyksistä, mukaan lukien niiden jäsenvaltioiden vähimmäismäärä, joista aloitteen tekijöiden on oltava kotoisin.

Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vedota Euroopan parlamenttiin 227 artiklan mukaisesti.

Jokainen unionin kansalainen voi kääntyä 228 artiklan mukaisesti asetettavan oikeusasiamiehen puoleen.

Jokainen unionin kansalainen voi kirjoittaa tässä artiklassa tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 13 artiklassa tarkoitetulle toimielimelle tai elimelle jollakin Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 55 artiklan 1 kohdassa mainitulla kielellä ja saada vastauksen samalla kielellä.

25 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 22 artikla)

Komissio antaa Euroopan parlamentille, neuvostolle sekä talous- ja sosiaalikomitealle joka kolmas vuosi kertomuksen tämän osan määräysten soveltamisesta. Tässä kertomuksessa otetaan huomioon unionin kehitys.

Tältä pohjalta, sanotun kuitenkin rajoittamatta perussopimusten muiden määräysten soveltamista, neuvosto voi yksimielisesti erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan antaa 20 artiklan 2 kohdassa lueteltujen oikeuksien täydentämisestä säännöksiä. Säännökset tulevat voimaan kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

KOLMAS OSA
UNIONIN SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET

I OSASTO
SISÄMARKKINAT

26 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 14 artikla)

1. Unioni hyväksyy perussopimusten asiaa koskevien määräysten mukaisesti toimenpiteet, joiden tarkoituksena on toteuttaa sisämarkkinat tai varmistaa niiden toiminta.
2. Sisämarkkinat käsittävät alueen, jolla ei ole sisäisiä rajoja ja jolla tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus taataan perussopimusten määräysten mukaisesti.
3. Neuvosto määrittelee komission ehdotuksesta ne suuntaviivat ja edellytykset, jotka ovat tarpeen tasapainoisen edistymisen takaamiseksi kaikilla kyseisillä aloilla.

27 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 15 artikla)

Laatiessaan ehdotuksiaan 26 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi komissio ottaa huomioon sen, kuinka paljon tiettyjen eri kehitystasoilla olevien kansantalouksien täytyy ponnistella sisämarkkinoiden toteuttamiseksi, ja se voi tehdä ehdotuksia aiheellisiksi säännöksiksi.

Jos nämä säännökset ovat muodoltaan poikkeussäännöksiä, niiden tulee olla väliaikaisia ja sellaisia, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän häiriötä sisämarkkinoiden toiminnalle.

II OSASTO

TAVAROIDEN VAPAA LIIKKUVUUS

28 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 23 artikla)

1. Unioniin sisältyy tulliliitto, joka käsittää kaiken tavaroiden kaupan ja merkitsee, että vienti- ja tuontitullit sekä kaikki vaikutukseltaan vastaavat maksut ovat kiellettyjä jäsenvaltioiden välillä ja että toteutetaan yhteinen tullitariffi suhteessa kolmansiin maihin.
2. Tämän osaston 30 artiklan ja 3 luvun määräyksiä sovelletaan jäsenvaltioista peräisin oleviin tuotteisiin sekä sellaisiin kolmansista maista tuleviin tuotteisiin, jotka ovat jäsenvaltioissa vapaassa vaihdannassa.

29 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 24 artikla)

Kolmansista maista tulevien tuotteiden katsotaan olevan jäsenvaltiossa vapaassa vaihdannassa, jos tuontimuodollisuuksia on noudatettu ja tuotteista on tässä jäsenvaltiossa kannettu niistä menevät tullit tai vaikutukseltaan vastaavat maksut eikä näitä tulleva tai maksuja ole kokonaan tai osittain palautettu.

1 luku

Tulliliitto

30 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 25 artikla)

Tuonti- ja vientitullit tai vaikutukseltaan vastaavat maksut ovat kiellettyjä jäsenvaltioiden välillä. Tämä koskee myös fiskaalisia tulleva.

31 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 26 artikla)

Neuvosto vahvistaa komission ehdotuksesta yhteisen tullitariffin tullit.

32 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 27 artikla)

Hoitaessaan tässä luvussa määrättyjä tehtäviään komissio pitää lähtökohtanaan:

- a) tarvetta edistää jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välistä kauppaa;
- b) kilpailun edellytysten kehitystä unionissa siltä osin kuin se parantaa yritysten kilpailukykyä;
- c) raaka-aineiden ja puolivalmisteiden saantia koskevia unionin tarpeita, jolloin komissio huolehtii siitä, että jäsenvaltioiden välisiä kilpailun edellytyksiä valmiiden tuotteiden osalta ei vääristetä;
- d) tarvetta välttää vakavia häiriöitä jäsenvaltioiden taloudessa sekä tarvetta varmistaa tuotannon järkipäiväinen kehitys ja kulutuksen kasvu unionissa.

2 luku

Tulliyhteistyö

33 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 135 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto toteuttavat perussopimusten soveltamisalalla tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteitä jäsenvaltioiden sekä jäsenvaltioiden ja komission välisen tulliyhteistyön vahvistamiseksi.

3 luku

Jäsenvaltioiden välisten määrällisten rajoitusten kieltäminen

34 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 28 artikla)

Jäsenvaltioiden väliset tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ovat kiellettyjä.

35 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 29 artikla)

Jäsenvaltioiden väliset viennin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ovat kiellettyjä.

36 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 30 artikla)

Mitä 34 ja 35 artiklassa määrätään, ei estä sellaisia tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevia kieltoja tai rajoituksia, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden kannalta, ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden ja elämän suojelemiseksi, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi taikka teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojelemiseksi. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.

37 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 31 artikla)

1. Jäsenvaltiot mukauttavat kaupallisia valtion monopolejaan niin, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia.

Tämän artiklan määräyksiä sovelletaan kaikkiin toimielimiin, joiden välityksellä jäsenvaltio lain nojalla tai tosiasiallisesti suoraan tai välillisesti valvoo tai ohjaa jäsenvaltioiden välistä tuontia tai vientiä taikka olennaisesti vaikuttaa siihen. Näitä määräyksiä sovelletaan myös monopoleihin, jotka perustuvat valtion myöntämään yksinoikeuteen.

2. Jäsenvaltiot eivät toteuta uusia toimenpiteitä, jotka ovat ristiriidassa 1 kohdan periaatteiden kanssa tai joilla rajoitetaan jäsenvaltioiden välisten tullien ja määrällisten rajoitusten kieltämistä koskevien artiklojen soveltamisalaa.

3. Jos kaupalliseen valtion monopoliin liittyy sääntely, jonka tarkoituksena on helpottaa maataloustuotteiden menekkiä tai varmistaa niistä paras mahdollinen tuotto, tätä artiklaa sovellettaessa on tarpeen antaa yhtäläiset takeet niiden tuottajien työllisyydestä ja elintasosta, joita asia koskee.

III OSASTO

MAATALOUS JA KALASTUS

38 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 32 artikla)

1. Unioni määrittelee yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan ja toteuttaa sitä.

Sisämarkkinat käsittävät myös maatalouden, kalastuksen ja maataloustuotteiden kaupan. Maataloustuotteilla tarkoitetaan maanpinnan kasvutuotteita, kotieläintalouden tuotteita ja kalataloustuotteita sekä sellaisia ensimmäisen jalostusasteen tuotteita, jotka suoraan liittyvät näihin tuotteisiin. Viittauksilla yhteiseen maatalouspolitiikkaan tai maatalouteen ja ilmauksella 'maatalous-' tarkoitetaan myös kalastusta tämän alan erityispiirteet huomioon ottaen.

2. Sisämarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa koskevia määräyksiä sovelletaan maataloustuotteisiin, jollei 39–44 artiklassa toisin määrätä.

3. Tuotteet, joihin sovelletaan 39–44 artiklan määräyksiä, mainitaan liitteessä I olevassa luettelossa.

4. Maataloustuotteiden sisämarkkinoiden toiminnan ja kehittämisen yhteydessä on toteutettava yhteinen maatalouspolitiikka.

39 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 33 artikla)

1. Yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteena on:
 - a) lisätä maatalouden tuottavuutta edistämällä teknistä kehitystä sekä varmistamalla, että maataloustuotantoa kehitetään järkipäisesti ja että tuotannontekijöitä, varsinkin työvoimaa, hyödynnetään parhaalla mahdollisella tavalla;
 - b) taata näin maatalousväestölle kohtuullinen elintaso erityisesti lisäämällä maataloudessa työskentelevien henkeä kohti laskettuja tuloja;
 - c) vakauttaa markkinat;
 - d) varmistaa tarvikkeiden saatavuus;
 - e) taata kohtuulliset kuluttajahinnat.
2. Yhteistä maatalouspolitiikkaa ja sen mahdollisia erityismenetelmiä suunniteltaessa otetaan huomioon:
 - a) maatalouselinkeinon erityisluonne, joka johtuu maatalouden yhteiskunnallisesta rakenteesta sekä eri maatalousalueiden välisistä rakenteellisista eroista ja luonnonolojen eroista;
 - b) tarve toteuttaa aiheelliset mukautukset asteittain;
 - c) se, että maatalous on jäsenvaltioissa tuotannonala, joka liittyy läheisesti talouteen kokonaisuudessaan.

40 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 34 artikla)

1. Edellä 39 artiklassa lueteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi toteutetaan yhteinen maatalouden markkinajärjestely.

Tuotteen mukaan järjestelynä on jokin seuraavista:

- a) yhteiset kilpailusäännöt;
- b) erilaisten kansallisten markkinajärjestelyjen pakollinen yhteensovittaminen;
- c) Euroopan markkinajärjestely.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu yhteinen järjestely voi käsittää kaikki 39 artiklassa lueteltujen tavoitteiden toteuttamiseksi tarpeelliset toimenpiteet, erityisesti hintasääntelyn, tuen tuotteiden tuotantoa ja myyntiä varten, varastoimis- ja tasausjärjestelyt sekä yhteiset viennin ja tuonnin vakauttamisjärjestelmät.

Yhteisen järjestelyn tulee rajoittua vain 39 artiklassa lueteltujen tavoitteiden toteuttamiseen, eikä siinä saa syrjiä tuottajia tai kuluttajia unionissa.

Mahdollisen yhteisen hintapolitiikan tulee pohjautua yhteisiin perusteisiin ja yhdenmukaisiin laskentamenetelmiin.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun yhteisen järjestelyn tavoitteiden toteuttamiseksi voidaan perustaa yksi tai useampi maatalouden ohjaus- ja tukirahasto.

41 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 35 artikla)

Edellä 39 artiklassa lueteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi yhteisessä maatalouspolitiikassa voidaan:

- a) sovittaa tehokkaalla tavalla yhteen pyrkimykset ammatillisessa koulutuksessa, tutkimuksessa ja maatalousneuvonnassa, jolloin voidaan yhteisesti rahoittaa hankkeita tai laitoksia;

- b) yhteisin toimin edistää joidenkin tuotteiden kulutusta.

42 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 36 artikla)

Maataloustuotteiden tuotantoon ja kauppaan sovelletaan kilpailusääntöjä koskevan luvun määräyksiä vain siltä osin kuin Euroopan parlamentti ja neuvosto 43 artiklan 2 kohdan mukaisesti ja niissä määrättyä menettelyä noudattaen sekä ottaen huomioon 39 artiklassa luetellut tavoitteet määrittää.

Neuvosto voi komission ehdotuksesta antaa luvan tuen myöntämiseen:

- a) rakenteellisista syistä tai luonnonolojen vuoksi epäedullisessa asemassa olevien yritysten suojelemiseksi;
- b) taloudellisten kehitysohjelmien mukaisesti.

43 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 37 artikla)

1. Komissio tekee ehdotuksia yhteisen maatalouspolitiikan suunnittelemisesta, sen toteuttamisesta ja kansallisten järjestelyjen korvaamisesta jollakin 40 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla järjestelmällä sekä tässä osastossa erityisesti mainittujen toimenpiteiden toteuttamisesta.

Näissä ehdotuksissa on otettava huomioon tässä osastossa mainittujen maatalousasioiden keskinäinen riippuvuus.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan 40 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhteisestä maatalouden markkinajärjestelystä sekä muista yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan tavoitteiden toteuttamisessa tarvittavista säännöksistä.

3. Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta hintojen, maksujen, tukien ja määrällisten rajoitusten vahvistamiseen sekä kalastusmahdollisuuksien vahvistamiseen ja jakamiseen liittyvät toimenpiteet.
4. Kansalliset markkinajärjestelyt voidaan korvata 40 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla yhteisellä järjestelyllä 2 kohdassa määrätyin edellytyksin, jos:
- a) yhteinen järjestely antaa niille korvaamista vastustaville jäsenvaltioille, joilla on kansallinen järjestely kyseistä tuotantoa varten, yhtäläiset takeet niiden tuottajien työllisyydestä ja elintasosta, joita asia koskee; tällöin otetaan huomioon mahdollisen mukauttamisen ja tarpeellisen erikoistumisen aikataulu; ja
 - b) tämä järjestely takaa kaupankäynnille unionissa vastaavat edellytykset kuin kansallisilla markkinoilla.
5. Jos joitakin raaka-aineita varten muodostetaan yhteinen järjestely ennen kuin on olemassa yhteinen järjestely vastaavia jalostettuja tuotteita varten, näitä raaka-aineita voidaan tuoda unionin ulkopuolelta, jos niitä käytetään jalostettuihin tuotteisiin, jotka on tarkoitettu vietäviksi kolmansiin maihin.

44 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 38 artikla)

Jos jotakin tuotetta koskee jäsenvaltiossa sellainen kansallinen markkinajärjestely tai siihen sovelletaan sellaista vaikutukseltaan vastaavaa kansallista sääntelyä, joka vaikuttaa toisen jäsenvaltion vastaavanlaiseen tuotantoon, jäsenvaltiot perivät tasoitusmaksua tuotaessa tätä tuotetta jäsenvaltiosta, jossa kyseinen järjestely on tai jossa kyseistä sääntelyä sovelletaan, jollei tämä valtio peri tasoitusmaksua tuotteen viennistä.

Komissio vahvistaa nämä maksut niin suuriksi kuin tasapainon palauttamiseksi on tarpeen; komissio voi myös antaa luvan muihin toimenpiteisiin, joiden edellytykset ja joita koskevat yksityiskohtaiset säännöt se määrittelee.

IV OSASTO

HENKILÖIDEN, PALVELUJEN JA PÄÄOMIEN
VAPAA LIIKKUVUUS

1 luku

Työntekijät

45 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 39 artikla)

1. Turvataan työntekijöiden vapaa liikkuvuus unionissa.
2. Se merkitsee, että kaikki kansalaisuuteen perustuva jäsenvaltioiden työntekijöiden syrjintä työ sopimusten tekemisessä sekä palkkauksessa ja muissa työehdoissa poistetaan.
3. Yleisen järjestyksen tai turvallisuuden taikka kansanterveyden vuoksi perustelluin rajoituksin se sisältää oikeuden:
 - a) hakea tosiasiallisesti tarjottua työtä;
 - b) liikkua tässä tarkoituksessa vapaasti jäsenvaltioiden alueella;
 - c) oleskella jäsenvaltion alueella työn tekemiseksi tämän valtion kotimaisten työntekijöiden työsuhdetta koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten mukaisesti;
 - d) työsuhteen päätyttyä jäädä jäsenvaltion alueelle komission antamissa asetuksissa säädetyin edellytyksin.
4. Tämän artiklan määräykset eivät koske julkishallinnon palvelussuhteita.

46 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 40 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto toteuttavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan direktiivein tai asetuksin ne toimenpiteet, jotka ovat tarpeen 45 artiklassa tarkoitetun työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi, erityisesti:

- a) varmistamalla kansallisten työvoimaviranomaisten kiinteän yhteistoiminnan;
- b) poistamalla sellaiset kansallisesta lainsäädännöstä ja jäsenvaltioiden välisistä aikaisemmista sopimuksista johtuvat hallinnolliset menettelyt ja käytännöt sekä avoimena oleviin työpaikkoihin pääsyä koskevat määräajat, joiden voimassa pitäminen olisi esteenä työntekijöiden liikkuvuuden vapauttamiselle;
- c) poistamalla kaikki sellaiset kansallisesta lainsäädännöstä ja jäsenvaltioiden välisistä aikaisemmista sopimuksista johtuvat määräajat ja muut rajoitukset, joilla asetetaan muiden jäsenvaltioiden työntekijöille erilaiset työpaikan vapaata valintaa koskevat ehdot kuin jäsenvaltion kotimaisille työntekijöille;
- d) toteuttamalla järjestelmiä, joiden avulla työtä välitetään ja työvoiman kysynnän ja tarjonnan välinen tasapaino säilytetään siten, että eri alueilla ja teollisuudenaloilla vältetään elintasoja ja työllisyyttä uhkaavat vakavat vaarat.

47 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 41 artikla)

Jäsenvaltiot edistävät nuorten työntekijöiden vaihtoa osana yhteistä toimintaohjelmaa.

48 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 42 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto toteuttavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen komission ehdotuksesta sellaiset sosiaaliturvan alan toimenpiteet, jotka ovat tarpeen työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi, erityisesti ottamalla käyttöön järjestelmän, joka turvaa palkattuina työntekijöinä tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiville siirtotyöläisille ja heidän huollettavilleen sen, että:

- a) kaudet, jotka eri maiden lainsäädännön mukaan otetaan huomioon oikeuden saamiseksi etuuteen ja sen säilyttämiseksi sekä etuuden määrän laskemiseksi, lasketaan yhteen;
- b) etuudet maksetaan jäsenvaltioiden alueella asuville.

Jos neuvoston jäsen ilmoittaa, että ehdotus ensimmäisessä kohdassa tarkoitetuksi lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi vaikuttaisi sen sosiaaliturvajärjestelmän tärkeisiin näkökohtiin, sen soveltamisala, kustannukset tai rahoitusrakenne mukaan luettuina, taikka vaikuttaisi järjestelmän rahoituksen tasapainoon, se voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen mukainen menettely keskeytetään. Asiaa käsiteltyään Eurooppa-neuvosto neljän kuukauden kuluessa keskeyttämisestä joko:

- a) palauttaa esityksen neuvostolle, mikä lopettaa tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen mukaisen menettelyn keskeyttämisen, tai
- b) ei toimi tai pyytää komissiota tekemään uuden ehdotuksen; tässä tapauksessa katsotaan, ettei alun perin ehdotettua säädöstä ole annettu.

2 luku

Sijoittautumisoikeus

49 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 43 artikla)

Jäljempänä olevien määräysten mukaisesti kielletään rajoitukset, jotka koskevat jäsenvaltion kansalaisen vapautta sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle. Myös kielletään rajoitukset, jotka estävät jäsenvaltion alueelle sijoittautuneita jäsenvaltion kansalaisia perustamasta kauppaedustajan liikkeitä, sivuliikkeitä ja tytäryhtiöitä.

Jollei pääomia koskevan luvun määräyksistä muuta johdu, sijoittautumisvapauteen kuuluu oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia sekä oikeus perustaa ja johtaa yrityksiä, erityisesti 54 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuja yhtiöitä, niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen kansalaisia.

50 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 44 artikla)

1. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämismenettelyä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan direktiivein säännöksiä sijoittautumisvapauden toteuttamiseksi tietyllä toimialalla.
2. Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio suorittavat niille edellä määrätty tehtävät erityisesti:
 - a) suomalla yleensä etusijan niille toimialoille, joilla sijoittautumisvapaus vaikuttaa hyvin suotuisasti tuotantoon ja kauppaan;
 - b) varmistamalla jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisen kiinteän yhteistoiminnan saadakseen tietoa niiden eri toimialojen erityisolosta unionissa, joita asia koskee;
 - c) poistamalla kansallisesta lainsäädännöstä ja jäsenvaltioiden välisistä aikaisemmista sopimuksista johtuvat sellaiset hallinnolliset menettelyt ja käytännöt, joiden voimassa pitäminen olisi sijoittautumisvapauden esteenä;
 - d) huolehtimalla jäsenvaltion alueella työtä tekevien, toisesta jäsenvaltiosta olevien työntekijöiden mahdollisuudesta jäädä tämän valtion alueelle harjoittamaan itsenäistä ammattia, jos he täyttävät ne edellytykset, jotka heidän olisi täytettävä, jos he tulisivat tähän jäsenvaltioon silloin, kun he aikovat ryhtyä harjoittamaan tätä ammattia;
 - e) tekemällä jäsenvaltion kansalaisille mahdolliseksi hankkia ja käyttää toisen jäsenvaltion alueella olevaa kiinteää omaisuutta, sikäli kuin se ei ole ristiriidassa 39 artiklan 2 kohdassa määrättyjen periaatteiden kanssa;

- f) poistamalla jokaisella kyseeseen tulevalla toimialalla sijoittautumisvapauden rajoitukset asteittain niin edellytyksistä, jotka koskevat kauppaedustajan liikkeiden, sivuliikkeiden ja tytäryhtiöiden perustamista jäsenvaltion alueelle, kuin edellytyksistä, jotka koskevat päätoimipaikan henkilöstön pääsyä näiden johto- ja valvontatehtäviin;
- g) sovittamalla tarpeen mukaan yhteen ja pyrkimällä tekemään samanvertaisiksi ne takeet, joita jäsenvaltioissa edellytetään 54 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niin yhtiön jäsenten kuin ulkopuolisten etujen turvaamiseksi;
- h) huolehtimalla siitä, että jäsenvaltioiden myöntämä tuki ei vääristä sijoittautumisen edellytyksiä.

51 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 45 artikla)

Tämän luvun määräyksiä ei jäsenvaltiossa sovelleta toimintaan, joka jatkuvasti tai tilapäisesti liittyy julkisen vallan käyttöön kyseisessä jäsenvaltiossa.

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen päättää, että tämän luvun määräykset eivät koske tiettyä toimintaa.

52 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 46 artikla)

1. Tämän luvun määräykset ja niiden nojalla toteutetut toimenpiteet eivät rajoita niiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten soveltamista, joiden mukaan ulkomaalaisiin sovelletaan erityissääntelyä yleisen järjestyksen tai turvallisuuden taikka kansanterveyden perusteella.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen direktiivit edellä mainittujen säännösten yhteensovittamisesta.

53 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 47 artikla)

1. Helpottaakseen itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämistä noudattaen direktiivejä tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta.
2. Lääkäriammattia, lääketieteeseen liittyviä ammatteja ja apteekkialan ammatteja koskevien rajoitusten asteittainen poistaminen riippuu niiden harjoittamisen edellytysten yhteensovittamisesta eri jäsenvaltioissa.

54 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 48 artikla)

Jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetut yhtiöt, joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on unionin alueella, rinnastetaan tämän luvun määräyksiä sovellettaessa luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia.

Yhtiöillä tarkoitetaan siviili- ja kauppaoikeudellisia yhtiöitä, osuustoiminnallisia yhtiöitä sekä muita julkis- tai yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä, lukuun ottamatta niitä, jotka eivät tavoittele voittoa.

55 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 294 artikla)

Jäsenvaltiot antavat muiden jäsenvaltioiden kansalaisille saman oikeuden osallistua 54 artiklassa tarkoitettujen yhtiöiden pääomaan kuin omille kansalaisilleen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta perussopimusten muiden määräysten soveltamista.

3 luku

Palvelut

56 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 49 artikla)

Jäljempänä olevien määräysten mukaisesti kielletään rajoitukset, jotka koskevat muuhun jäsenvaltioon kuin palvelujen vastaanottajan valtioon sijoittautuneen jäsenvaltion kansalaisen vapautta tarjota palveluja unionissa.

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämismenettelyä noudattaen ulottaa tämän luvun määräykset koskemaan myös sellaisia palvelujen tarjoajia, jotka ovat kolmannen maan kansalaisia, mutta jotka ovat sijoittautuneet unioniin.

57 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 50 artikla)

Tässä sopimuksessa palveluilla tarkoitetaan suorituksia, joista tavallisesti maksetaan korvaus ja joita määräykset tavaroiden, pääomien tai henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta eivät koske.

Palveluihin kuuluu erityisesti:

- a) teollinen toiminta;
- b) kaupallinen toiminta;
- c) käsityöläistoiminta;
- d) vapaiden ammattien harjoittamiseen kuuluva toiminta.

Palvelun tarjoaja saa tilapäisesti harjoittaa toimintaansa jäsenvaltiossa, jossa palvelu tarjotaan, niillä edellytyksillä, jotka tämä valtio asettaa kansalaisilleen, sanotun kuitenkin rajoittamatta sijoittautumisoikeutta koskevan luvun määräysten soveltamista.

58 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 51 artikla)

1. Palvelujen tarjoamisen vapautteen liikenteen alalla sovelletaan liikennettä koskevan osaston määräyksiä.
2. Pääomien liikkuvuuteen liittyvät pankki- ja vakuutuspalvelut vapautetaan yhdessä pääomanliikkeiden vapauttamisen kanssa.

59 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 52 artikla)

1. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämismenettelyä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan direktiivein säännöksiä tietyn palvelun vapauden toteuttamiseksi.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja direktiivejä annettaessa etusijalla ovat yleensä palvelut, jotka suoraan vaikuttavat tuotantokustannuksiin tai joiden vapauttaminen osaltaan edistää tavaroiden kauppaa.

60 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 53 artikla)

Jäsenvaltiot pyrkivät etenemään palvelujen vapauttamisessa pidemmälle kuin 59 artiklan 1 kohdan nojalla annetuissa direktiiveissä säädetään, jos niiden yleinen taloudellinen tilanne ja olot asianomaisella elinkeinoelämän alalla sen sallivat.

Komissio antaa asiasta suosituksia niille jäsenvaltioille, joita asia koskee.

61 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 54 artikla)

Kunnes rajoitukset, jotka koskevat palvelujen tarjoamisen vapautta, on poistettu, kukin jäsenvaltio soveltaa näitä rajoituksia 56 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuihin palvelujen tarjoajiin heidän kansalaisuudestaan tai asuinpaikastaan riippumatta.

62 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 55 artikla)

Mitä 51–54 artiklassa määrätään, sovelletaan tässä luvussa tarkoitettuihin kysymyksiin.

4 luku
Pääomat ja maksut

63 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 56 artikla)

1. Tämän luvun määräysten mukaisesti kiellettyjä ovat kaikki rajoitukset, jotka koskevat pääomanliikkeitä jäsenvaltioiden välillä taikka jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä.
2. Tämän luvun määräysten mukaisesti kiellettyjä ovat kaikki rajoitukset, jotka koskevat maksuja jäsenvaltioiden välillä taikka jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä.

64 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 57 artikla)

1. Mitä 63 artiklassa määrätään, ei estä soveltamasta kolmansiin maihin sellaisia rajoituksia, jotka ovat kansallisen lainsäädännön tai unionin oikeuden mukaan voimassa 31 päivänä joulukuuta 1993 ja jotka koskevat pääomanliikkeitä kolmansiin maihin tai kolmansista maista, jos näihin liittyy suoria sijoituksia, kiinteistösijoitukset mukaan luettuina, sijoittautumista, rahoituspalvelujen tarjoamista tai arvopaperien hyväksymistä pääomamarkkinoille. Bulgariassa, Virossa ja Unkarissa kansallisen lainsäädännön mukaan voimassa olevien rajoitusten osalta kyseinen päivämäärä on 31 päivä joulukuuta 1999. Kroatiaassa kansallisen lainsäädännön mukaan voimassa olevien rajoitusten osalta kyseinen päivämäärä on 31 päivä joulukuuta 2002.

2. Pyrkien mahdollisimman laajalti toteuttamaan jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisen pääomien vapaan liikkuvuuden tavoitteen Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteitä, jotka koskevat pääomanliikkeitä kolmansiin maihin tai kolmansista maista, jos näihin liittyy suoria sijoituksia, kiinteistösijoitukset mukaan luettuina, sijoittautumista, rahoituspalvelujen tarjoamista tai arvopaperien hyväksymistä pääomamarkkinoille, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta perussopimusten muiden lukujen soveltamista.

3. Poiketen siitä, mitä 2 kohdassa määrätään, ainoastaan neuvosto, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti ja Euroopan parlamenttia kuultuaan, voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteistä, jotka unionin oikeudessa merkitsevät taantumista kolmansiin maihin tai kolmansista maista suuntautuvien pääomanliikkeiden vapauttamisessa.

65 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 58 artikla)

1. Mitä 63 artiklassa määrätään, ei rajoita jäsenvaltioiden oikeutta:
 - a) soveltaa niitä verolainsäädäntönsä säännöksiä, joiden mukaan verovelvollisia kohdellaan eri tavoin heidän asuinpaikkansa tai heidän pääomansa sijoituspaikan perusteella;
 - b) toteuttaa kaikki toimenpiteet, jotka ovat välttämättömiä, jotta estetään verotusta ja rahoituslaitosten toiminnan vakauden valvontaa koskevien jäsenvaltioiden lakien ja asetusten rikkominen, taikka säätää pääomanliikkeitä koskevista ilmoitusmenettelyistä hallinnollisten tietojen tai tilastotietojen saamiseksi taikka toteuttaa toimenpiteitä, jotka ovat perusteltuja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta.
2. Tämän luvun määräykset eivät rajoita sellaisten sijoittautumisoikeuden rajoitusten soveltamista, jotka ovat sopusoinnussa perussopimusten kanssa.
3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet ja menettelyt eivät saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään taikka 63 artiklassa tarkoitetun pääomien ja maksujen vapaan liikkuvuuden peiteltyä rajoittamista.

4. Jollei 64 artiklan 3 kohdan nojalla ole toteutettu toimenpiteitä, komissio tai, jollei komissio ole tehnyt kolmen kuukauden kuluessa kyseisen jäsenvaltion pyynnöstä päätöstä, neuvosto voi tehdä päätöksen, jossa todetaan, että jäsenvaltion yhden tai useamman kolmannen maan osalta toteuttamia rajoittavia verotoimenpiteitä on pidettävä perussopimusten mukaisina, kunhan ne perustuvat johonkin unionin tavoitteeseen ja ovat sopusoinnussa sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti jäsenvaltion pyynnöstä.

66 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 59 artikla)

Jos pääomanliikkeet kolmansiin maihin tai kolmansista maista poikkeuksellisissa olosuhteissa aiheuttavat tai uhkaavat aiheuttaa vakavia vaikeuksia talous- ja rahaliiton toiminnalle, neuvosto voi komission ehdotuksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan enintään kuuden kuukauden ajan toteuttaa suojatoimenpiteitä suhteessa kolmansiin maihin, jos tällaiset toimenpiteet ovat ehdottomasti tarpeen.

V OSASTO

VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUE

1 luku

Yleiset määräykset

67 artikla
(aiemmat EY-sopimuksen 61 artikla ja SEU-sopimuksen 29 artikla)

1. Unioni muodostaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia sekä jäsenvaltioiden erilaisia oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä.

2. Unioni varmistaa sen, ettei henkilöitä tarkasteta sisärajoilla, sekä kehittää turvapaikka- ja maahanmuuttoasioita sekä ulkorajavalvontaa koskevan yhteisen politiikan, joka perustuu jäsenvaltioiden väliseen yhteisvastuuseen ja joka on oikeudenmukainen kolmansien maiden kansalaisia kohtaan. Tätä osastoa sovellettaessa kansalaisuudettomat henkilöt rinnastetaan kolmansien maiden kansalaisiin.
3. Unioni pyrkii varmistamaan korkean turvallisuustason rikollisuutta, rasismia ja muukalaisvihaa ehkäisevillä ja torjuvilla toimenpiteillä, poliisiviranomaisten ja oikeusviranomaisten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten välisillä yhteensovittamis- ja yhteistyötoimenpiteillä sekä rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisella tunnustamisella ja tarvittaessa rikoslainsäädäntöjen lähentämisellä.
4. Unioni helpottaa oikeussuojan saatavuutta muun muassa soveltamalla yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta.

68 artikla

Eurooppa-neuvosto määrittelee lainsäädännön ja operatiivisen toiminnan eteenpäin viennin strategiset suuntaviivat vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella.

69 artikla

Kansalliset parlamentit valvovat, että 4 ja 5 luvun mukaisesti tehdyissä säädösehdotuksissa ja -aloitteissa noudatetaan toissijaisuusperiaatetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamista koskevan pöytäkirjan mukaisesti.

70 artikla

Neuvosto voi komission ehdotuksesta antaa yksityiskohtaiset säännöt, joiden avulla jäsenvaltiot suorittavat yhteistoiminnassa komission kanssa objektiivisen ja puolueettoman arvioinnin siitä, miten jäsenvaltioiden viranomaiset toteuttavat tässä osastossa tarkoitettuja unionin politiikkoja, erityisesti edistääkseen vastavuoroista tunnustamista koskevan periaatteen täysimääräistä soveltamista, sanotun kuitenkin rajoittamatta 258, 259 ja 260 artiklan soveltamista. Euroopan parlamentille sekä kansallisille parlamenteille tehdään selkoa tämän arvioinnin sisällöstä ja tuloksista.

71 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 36 artikla)

Neuvoston yhteyteen perustetaan pysyvä komitea varmistamaan unionin sisällä toteutettavan operatiivisen yhteistyön edistäminen ja tehostaminen sisäiseen turvallisuuteen kuuluvissa asioissa. Komitea edistää jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten toiminnan yhteensovittamista, sanotun kuitenkin rajoittamatta 240 artiklan soveltamista. Unionin asianomaisten elinten ja laitosten edustajat voidaan ottaa mukaan komitean työskentelyyn. Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit pidetään tietoisina työskentelystä.

72 artikla
(aiemmat EY-sopimuksen 64 artiklan 1 kohta ja SEU-sopimuksen 33 artikla)

Tämä osasto ei vaikuta niihin velvollisuuksiin, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi.

73 artikla

Jäsenvaltiot voivat vapaasti järjestää keskenään ja omalla vastuullaan tarkoituksenmukaiseksi katsomiaan yhteistyön ja yhteensovittamisen muotoja kansallisesta turvallisuudesta vastaavien hallintonsa toimivaltaisten yksiköiden kesken.

74 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 66 artikla)

Neuvosto hyväksyy toimenpiteitä varmistaakseen jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisen sekä näiden viranomaisten ja komission välisen hallinnollisen yhteistyön tässä osastossa tarkoitetuilla aloilla. Neuvosto tekee ratkaisunsa komission ehdotuksesta, jollei 76 artiklasta muuta johdu, sekä Euroopan parlamenttia kuultuaan.

75 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 60 artikla)

Sikäli kuin on tarpeen 67 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi terrorismin ja siihen liittyvän toiminnan ennalta ehkäisemisen ja torjumisen osalta, Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittelevät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla puitteet pääomanliikkeitä ja maksuja koskeville hallinnollisille toimenpiteille, kuten luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, ryhmän tai muun kuin valtiollisen yhteisön omistamien tai hallussaan pitämien varojen, muun rahoitusomaisuuden tai saadun taloudellisen hyödyn jäädyttämiselle.

Neuvosto toteuttaa komission ehdotuksesta toimenpiteitä ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen puitteiden panemiseksi täytäntöön.

Tässä artiklassa tarkoitetut säädökset sisältävät tarvittavat säännökset oikeusturvasta.

76 artikla

Jäljempänä 4 ja 5 luvussa tarkoitetut säädökset sekä ne 74 artiklassa tarkoitetut toimenpiteet, joilla varmistetaan hallinnollinen yhteistyö näissä luvuissa tarkoitetuilla aloilla, hyväksytään

- a) komission ehdotuksesta, tai
- b) aloitteesta, jonka on tehnyt yksi neljäsosa jäsenvaltioista.

2 luku

Rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka

77 artikla (aiempi EY-sopimuksen 62 artikla)

1. Unioni kehittää politiikan, jonka tarkoituksena on:
 - a) varmistaa, ettei sisärajoja ylittäviä henkilöitä tarkasteta, heidän kansalaisuudestaan riippumatta;
 - b) varmistaa henkilöiden tarkastukset ja tehokas valvonta ulkorajojen ylittämisen yhteydessä;
 - c) ottaa vaiheittain käyttöön yhdenmukainen ulkorajojen valvontajärjestelmä.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämismenettelyä noudattaen toimenpiteistä, jotka koskevat:
 - a) viisumeita ja muita lyhytaikaisia oleskelulupia koskevaa yhteistä politiikkaa;
 - b) tarkastuksia, joita tehdään ulkorajoja ylittävälle henkilölle;
 - c) edellytyksiä, joiden mukaisesti kolmansien maiden kansalaiset voivat vapaasti liikkua unionin alueella lyhyen ajan;
 - d) kaikkia tarvittavia toimenpiteitä, joilla otetaan vaiheittain käyttöön yhdenmukainen ulkorajojen valvontajärjestelmä;
 - e) sisärajoja ylittävälle henkilölle tehtävien tarkastusten poistamista heidän kansalaisuudestaan riippumatta.

3. Jos osoittautuu, että unionin toimintaa tarvitaan helpottamaan mahdollisuutta käyttää 20 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua oikeutta, eikä perussopimuksissa ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, neuvosto voi antaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säännöksiä, jotka koskevat passeja, henkilötodistuksia, oleskelulupia tai muita niihin rinnastettavia asiakirjoja. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

4. Tämä artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaan, joka koskee niiden rajojen maantieteellistä määrittelyä kansainvälisen oikeuden mukaisesti.

78 artikla

(aiemmat EY-sopimuksen 63 artiklan 1 ja 2 kohta sekä 64 artiklan 2 kohta)

1. Unioni kehittää turvapaikka-asioita sekä toissijaista ja tilapäistä suojelua koskevan yhteisen politiikan, jonka tarkoituksena on antaa asianmukainen asema kaikille kansainvälistä suojelua tarvitseville kolmansien maiden kansalaisille ja varmistaa palauttamiskiellon periaatteen noudattaminen. Tämän politiikan on oltava pakolaisten oikeusasemasta 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyn pöytäkirjan sekä muiden asiaan liittyvien sopimusten mukaista.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, jotka koskevat yhteistä eurooppalaista turvapaikkajärjestelmää, johon sisältyvät:

- a) koko unionissa voimassa oleva yhdenmukainen turvapaikka-asema kolmansien maiden kansalaisille;
- b) yhdenmukainen toissijaisen suojelun asema kolmansien maiden kansalaisille, jotka eivät saa turvapaikkaa unionissa mutta jotka tarvitsevat kansainvälistä suojelua;
- c) yhteinen järjestelmä tilapäisen suojelun antamiseksi kotimaastaan siirtymään joutuneille joukoittaisen maahantulon yhteydessä;
- d) yhteiset menettelyt turvapaikkaa tai toissijaista suojelua koskevan yhdenmukaisen aseman myöntämisessä ja peruuttamisessa;
- e) perusteet ja menettelyt turvapaikkaa tai toissijaista suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion ratkaisemiseksi;

- f) turvapaikkaa tai toissijaista suojelua hakevien vastaanotto-olosuhteita koskevat vaatimukset;
- g) kumppanuus ja yhteistyö kolmansien maiden kanssa turvapaikkaa taikka toissijaista tai tilapäistä suojelua hakevien henkilöiden maahantulon hallinnoimiseksi.

3. Jos kolmansien maiden kansalaisten äkillinen joukoittainen maahantulo aiheuttaa yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa hätätilanteen, neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä väliaikaisia toimenpiteitä kyseisen yhden tai useamman jäsenvaltion hyväksi. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

79 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 63 artiklan 3 ja 4 kohta)

1. Unioni kehittää yhteisen maahanmuuttopolitiikan, jolla pyritään kaikissa vaiheissa varmistamaan muuttovirtojen tehokas hallinta, jäsenvaltioissa laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeudenmukainen kohtelu sekä laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan ehkäiseminen ja tehostettu torjunta.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteitä seuraavilla aloilla:
 - a) maahantuloa ja maassa oleskelua koskevat edellytykset sekä vaatimukset pitkäaikaisten viisumien ja oleskelulupien myöntämiseksi jäsenvaltioissa, myös perheenyhdistämistä varten;
 - b) jäsenvaltioissa laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeuksien määrittely, mukaan lukien edellytykset, jotka koskevat liikkumis- ja oleskeluvapautta muissa jäsenvaltioissa;
 - c) laitton maahanmuutto ja luvaton oleskelu, laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden maasta poistaminen ja palauttaminen mukaan luettuna;
 - d) ihmiskaupan, erityisesti nais- ja lapsikaupan torjunta.

3. Unioni voi tehdä kolmansien maiden kanssa sopimuksia sellaisten kolmansien maiden kansalaisten takaisinotosta alkuperä- tai lähtömaahan, jotka eivät täytä tai jotka eivät enää täytä jäsenvaltion alueelle pääsyn, kyseisellä alueella oleskelun tai asumisen edellytyksiä.
4. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteistä, joilla kannustetaan ja tuetaan jäsenvaltioiden toimintaa niiden alueella laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseksi ja jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.
5. Tämä artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen päättää siitä, kuinka paljon kolmansista maista tulevia kolmansien maiden kansalaisia päästetään niiden alueelle hakemaan työtä palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

80 artikla

Tässä luvussa tarkoitetussa unionin politiikassa ja sen toteuttamisessa noudatetaan jäsenvaltioiden yhteisvastuun ja oikeudenmukaisen vastuunjaon periaatetta, myös rahoituksen osalta. Unionin tämän luvun nojalla antamiin säädöksiin sisällytetään tarvittaessa aina asianmukaisia toimenpiteitä tämän periaatteen soveltamiseksi.

3 luku

Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeuden alalla

81 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 65 artikla)

1. Unioni kehittää oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia; tämä yhteistyö perustuu tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen. Yhteistyöhön voi kuulua jäsenvaltioiden lakien ja asetusten lähentämistä koskevien toimenpiteiden hyväksymistä.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä toimenpiteitä, joilla pyritään erityisesti sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan sitä edellyttäessä varmistamaan:

- a) jäsenvaltioiden tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroinen tunnustaminen ja täytäntöönpano;
- b) oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksianto jäsenvaltiosta toiseen;
- c) lainvalintaa ja tuomioistuimen toimivaltaa koskevien jäsenvaltioiden sääntöjen yhteensopivuus;
- d) todisteiden vastaanottamista koskeva yhteistyö;
- e) tehokas oikeussuojan saatavuus;
- f) riita-asiaain oikeudenkäyntien moitteetonta sujumista haittaavien esteiden poistaminen edistämällä tarvittaessa jäsenvaltioissa sovellettavien riita-asiaain oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen yhteensopivuutta;
- g) vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien kehittäminen;
- h) tuomareiden ja oikeuslaitoksen henkilöstön koulutuksen tukeminen.

3. Poiketen siitä, mitä 2 kohdassa määrätään, neuvosto säätää erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen perheoikeudellisista toimenpiteistä, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä päätöksen, jolla määritetään, mistä perheoikeudellisista seikoista, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia, voidaan antaa säädöksiä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Toisessa alakohdassa tarkoitettu ehdotus toimitetaan kansallisille parlamenteille. Jos kansallinen parlamentti kuuden kuukauden kuluessa ehdotuksen toimittamisesta ilmoittaa vastustavansa ehdotusta, päätöstä ei tehdä. Jos ehdotusta ei vastusteta, neuvosto voi tehdä päätöksen.

4 luku

Oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla

82 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 31 artikla)

1. Oikeudellinen yhteistyö unionissa rikosoikeuden alalla perustuu tuomioistuinten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen, ja siihen kuuluu jäsenvaltioiden lakien ja asetusten lähentäminen 2 kohdassa ja 83 artiklassa tarkoitetuilla aloilla.

Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on:

- a) laatia sääntöjä ja menettelyjä kaikenmuotoisten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten tunnustamisen varmistamiseksi koko unionissa;
- b) ehkäistä ja ratkaista jäsenvaltioiden välisiä tuomioistuimen toimivaltaa koskevia ristiriitoja;
- c) tukea tuomareiden ja oikeuslaitoksen henkilöstön koulutusta;
- d) helpottaa jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten tai vastaavien viranomaisten yhteistyötä rikosasioiden käsittelyn ja päätösten täytäntöönpanon yhteydessä.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla direktiiveillä säätää vähimmäissäännöistä sikäli kuin se on tarpeen tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen sekä poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi rajatylittävissä rikosasioissa. Näissä vähimmäissäännöissä otetaan huomioon jäsenvaltioiden oikeusperinteiden ja -järjestelmien erot.

Vähimmäissäännöt koskevat seuraavia asioita:

- a) todisteiden vastavuoroinen hyväksyttävyys jäsenvaltioissa;

- b) yksilön oikeudet rikosasioiden käsittelyssä;
- c) rikosten uhrien oikeudet;
- d) muut rikosasioiden käsittelyn erityiset osatekijät, jotka neuvosto on ennalta määrittänyt päätöksellä. Neuvosto tekee tällaisen päätöksen yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Tässä kohdassa tarkoitettujen vähimmäissääntöjen hyväksyminen ei estä jäsenvaltioita pitämästä yllä tai ottamasta käyttöön niitä korkeatasoisempaa yksilön suojelua.

3. Jos neuvoston jäsen katsoo, että ehdotus 2 kohdassa tarkoitetuksi direktiiviksi vaikuttaisi jäsenen rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin, se voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen mukainen menettely keskeytetään. Kun asiaa on käsitelty ja jos on päästy yhteisymmärrykseen, Eurooppa-neuvosto palauttaa ehdotuksen neljän kuukauden kuluessa keskeyttämisestä neuvostolle, mikä lopettaa tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen mukaisen menettelyn keskeyttämisen.

Jos asiasta ei päästä yhteisymmärrykseen ja jos vähintään yhdeksän jäsenvaltiota haluaa aloittaa tiiviimmän yhteistyön kyseisen direktiiviehdotuksen pohjalta, niiden on saman määräajan kuluessa ilmoitettava asiasta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle. Tällöin lupa aloittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdassa ja tämän sopimuksen 329 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö katsotaan annetuksi ja määräyksiä tiiviimmästä yhteistyöstä sovelletaan.

83 artikla (aiempi SEU-sopimuksen 31 artikla)

1. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla direktiiveillä säätää rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä erityisen vakavan rikollisuuden alalla, joka on rajatylittävää joko rikosten luonteen tai vaikutusten johdosta tai sen vuoksi, että niiden torjuminen yhteisin perustein on erityisesti tarpeen.

Nämä rikollisuuden alat ovat terrorismi, ihmiskauppa sekä naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laiton huumausainekauppa, laiton asekauppa, rahanpesu, lahjonta, maksuvälineiden väärentäminen, tietokonerikollisuus ja järjestäytynyt rikollisuus.

Rikollisuudessa tapahtuneen kehityksen perusteella neuvosto voi tehdä päätöksen, jolla määritellään muita rikollisuuden aloja, jotka täyttävät tässä kohdassa tarkoitetut edellytykset. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

2. Kun jäsenvaltioiden lakien ja asetusten lähentäminen rikosoikeuden alalla osoittautuu välttämättömäksi jonkin unionin politiikan tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi alalla, jolla on toteutettu yhdenmukaistamistoimenpiteitä, tällä alalla voidaan direktiivein säätää rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä. Nämä direktiivit annetaan kyseisten yhdenmukaistamistoimenpiteiden hyväksymisessä noudatetun tavallisen tai erityisen lainsäätämisyjärjestyksen mukaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta 76 artiklan soveltamista.

3. Jos neuvoston jäsen katsoo, että ehdotus 1 tai 2 kohdassa tarkoitetuksi direktiiviksi vaikuttaisi jäsenen rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin, se voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen mukainen menettely keskeytetään. Kun asiaa on käsitelty ja jos on päästy yhteisymmärrykseen, Eurooppa-neuvosto palauttaa ehdotuksen neljän kuukauden kuluessa keskeyttämisestä neuvostolle, mikä lopettaa tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen mukaisen menettelyn keskeyttämisen.

Jos asiasta ei päästä yhteisymmärrykseen ja jos vähintään yhdeksän jäsenvaltiota haluaa aloittaa tiiviimmän yhteistyön kyseisen direktiiviehdotuksen pohjalta, niiden on saman määräajan kuluessa ilmoitettava asiasta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle. Tällöin lupa aloittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdassa ja tämän sopimuksen 329 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö katsotaan annetuksi ja määräyksiä tiiviimmästä yhteistyöstä sovelletaan.

84 artikla

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteistä, joilla kannustetaan ja tuetaan jäsenvaltioiden toimintaa rikollisuuden torjunnan alalla. Nämä toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

85 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 31 artikla)

1. Eurojustin tehtävänä on jäsenvaltioiden viranomaisten ja Europolin toteuttamien operaatioiden sekä niiden toimittamien tietojen perusteella tukea ja tehostaa kansallisten tutkinta- ja syyttäjäviranomaisten toiminnan yhteensovittamista ja yhteistyötä sellaisen vakavan rikollisuuden alalla, joka koskee kahta tai useampaa jäsenvaltiota tai edellyttää yhteisin perustein toteutettavia syytetoimia.

Tätä varten Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla Eurojustin rakenteen, toiminnan, toiminta-alan ja tehtävät. Näihin tehtäviin voi sisältyä:

- a) rikostutkinnan aloittaminen ja ehdotuksen tekeminen toimivaltaisten kansallisten viranomaisten toteuttamien syytetoimien vireillepanosta erityisesti niiden koskiessa unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia;
- b) a alakohdassa tarkoitettujen tutkinta- ja syytetoimien yhteensovittaminen;
- c) oikeudellisen yhteistyön tehostaminen, mukaan lukien tuomioistuinten toimivaltaa koskevien ristiriitojen ratkaiseminen, ja tiivis yhteistyö Euroopan oikeudellisen verkoston kanssa.

Näillä asetuksilla säädetään myös menettelytavoista, jotka koskevat Euroopan parlamentin ja kansallisten parlamenttien osallistumista Eurojustin toiminnan arviointiin.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen syytetoimien yhteydessä toimivaltaiset kansalliset viranomaiset suorittavat tuomioistuinmenettelyyn kuuluvat viralliset toimenpiteet, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 86 artiklan soveltamista.

86 artikla

1. Unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjumiseksi neuvosto voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla perustaa Eurojustin pohjalta Euroopan syyttäjänviraston. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Jos asiasta ei päästä yksimielisyyteen, voi ryhmä, johon kuuluu vähintään yhdeksän jäsenvaltiota, pyytää asetusehdotuksen saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa menettely neuvostossa keskeytetään. Kun asiaa on käsitelty ja jos on päästy yhteisymmärrykseen, Eurooppa-neuvosto palauttaa neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä ehdotuksen neuvostolle hyväksyttäväksi.

Jos asiasta ei päästä yhteisymmärrykseen ja jos vähintään yhdeksän jäsenvaltiota haluaa aloittaa tiiviimmän yhteistyön kyseisen asetusehdotuksen pohjalta, niiden on saman määräajan kuluessa ilmoitettava asiasta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle. Tällöin lupa aloittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdassa ja tämän sopimuksen 329 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö katsotaan annetuksi ja määräyksiä tiiviimmästä yhteistyöstä sovelletaan.

2. Euroopan syyttäjänvirastolla, joka on tarvittaessa yhteydessä Europolin, on toimivalta tutkia unionin niitä taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia, jotka määritetään 1 kohdassa tarkoitettussa asetuksessa, sekä asettaa syytteeseen niiden tekijät ja niihin osalliset. Se toimii syyttäjän tehtävissä tällaisia tekoja koskevissa rikosasioissa jäsenvaltioiden toimivaltaisissa tuomioistuimissa.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuilla asetuksilla säädetään Euroopan syyttäjänviraston perussäännöstä, sen tehtävien hoitamista koskevista ehdoista, sen toimintaan sovellettavista ja todisteiden hyväksyttävyyttä koskevista menettelysäännöistä sekä Euroopan syyttäjänviraston tehtäviensä hoidossa toteuttamien menettelyyn liittyvien toimien oikeudelliseen valvontaan sovellettavista säännöistä.

4. Eurooppa-neuvosto voi tehdä samaan aikaan tai myöhemmin päätöksen, jolla muutetaan 1 kohtaa Euroopan syyttäjänviraston toimivaltuuksien laajentamiseksi koskemaan rajatylittävää vakavaa rikollisuutta ja sen johdosta 2 kohtaa siten, että se koskee useita jäsenvaltioita koskevien vakavien rikosten tekijöitä ja niihin osallisia. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan ja komissiota kuultuaan.

87 artikla

(aiempi SEU-sopimuksen 30 artikla)

1. Unioni toteuttaa jäsenvaltioiden kaikkien toimivaltaisten viranomaisten, kuten poliisi- ja tulliviranomaisten sekä rikosten ehkäisemiseen, paljastamiseen ja tutkintaan erikoistuneiden muiden lainvalvontaviranomaisten välisen poliisiyhteistyön.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyhteistyöstä noudattaen säätää toimenpiteistä, jotka koskevat:
 - a) asiaa koskevien tietojen keräämistä, tallentamista, käsittelyä, analysointia ja vaihtoa;
 - b) henkilöstön koulutuksen tukemista sekä henkilöstövaihtoa, välineistöä ja yhteistyötä rikosten selvittämistä koskevan tutkimuksen osalta;
 - c) yhteisiä tutkintatekniikoita vakavan järjestäytyneen rikollisuuden paljastamiseksi.
3. Neuvosto voi erityistä lainsäätämisyhteistyöstä noudattaen säätää toimenpiteistä, jotka koskevat tässä artiklassa tarkoitettujen viranomaisten välistä operatiivista yhteistyötä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Jos asiasta ei päästä yksimielisyyteen, voi ryhmä, johon kuuluu vähintään yhdeksän jäsenvaltiota, pyytää toimenpide-ehdotuksen saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa menettely neuvostossa keskeytetään. Kun asiaa on käsitelty ja jos on päästy yhteisymmärrykseen, Eurooppa-neuvosto palauttaa neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä ehdotuksen neuvostolle hyväksyttäväksi.

Jos asiasta ei päästä yhteisymmärrykseen ja jos vähintään yhdeksän jäsenvaltiota haluaa aloittaa tiiviimmän yhteistyön kyseisen toimenpide-ehdotuksen pohjalta, niiden on saman määräajan kuluessa ilmoitettava asiasta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle. Tällöin lupa aloittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdassa ja tämän sopimuksen 329 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö katsotaan annetuksi ja määräyksiä tiiviimmästä yhteistyöstä sovelletaan.

Toisessa ja kolmannessa alakohdassa määrättyä erityismenettelyä ei sovelleta säädöksiin, joilla kehitetään Schengenin säännöstöä.

88 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 30 artikla)

1. Europolin tehtävänä on tukea ja tehostaa jäsenvaltioiden poliisiviranomaisten ja muiden lainvalvontaviranomaisten toimintaa ja niiden keskinäistä yhteistyötä, jolla ehkäistään ja torjutaan kahta tai useampaa jäsenvaltiota koskevaa vakavaa rikollisuutta, terrorismia ja johonkin unionin politiikkaan kuuluvaa yhteistä etua vahingoittavia rikollisuuden muotoja.
2. Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla Europolin rakenteen, toiminnan, toiminta-alan ja tehtävät. Näihin tehtäviin voi sisältyä:
 - a) erityisesti jäsenvaltioiden sekä kolmansien maiden tai elinten viranomaisten välittämien tietojen kerääminen, tallentaminen, käsittely, analysointi ja vaihto;
 - b) yhdessä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa toteutettujen tai yhteisten tutkintaryhmien toteuttamien tutkintatoimien ja operatiivisten toimien yhteensovittaminen, järjestäminen ja toteuttaminen, ollen tarvittaessa yhteydessä Eurojustiin.

Näillä asetuksilla säädetään myös menettelytavoista, joilla Euroopan parlamentti yhdessä kansallisten parlamenttien kanssa valvoo Europolin toimintaa.

3. Europolin operatiivinen toiminta on aina toteutettava olemalla yhteydessä sen jäsenvaltion tai niiden jäsenvaltioiden viranomaisiin, joiden alueella toimitaan, ja näiden viranomaisten suostumuksella. Pakkokeinojen käyttö kuuluu yksinomaan toimivaltaisille kansallisille viranomaisille.

89 artikla
(aiempi SEU-sopimuksen 32 artikla)

Neuvosto vahvistaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ne edellytykset ja rajoitukset, joiden mukaisesti 82 ja 87 artiklassa tarkoitetut jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat toimia toisen jäsenvaltion alueella olemalla yhteydessä kyseisen jäsenvaltion viranomaisiin ja näiden viranomaisten suostumuksella. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

VI OSASTO

LIIKENNE

90 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 70 artikla)

Kysymyksissä, joita tämä osasto koskee, perussopimusten tavoitteita toteutetaan yhteisellä liikennepolitiikalla.

91 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 71 artikla)

1. Euroopan parlamentti ja neuvosto, tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan, 90 artiklan täytäntöön panemiseksi ja liikenteen erityispiirteet huomioon ottaen:

- a) antavat yhteisiä sääntöjä, joita sovelletaan kansainväliseen liikenteeseen jäsenvaltion alueelle tai sen alueelta taikka yhden tai useamman jäsenvaltion alueen kautta,

- b) vahvistavat ne edellytykset, joilla muut kuin jäsenvaltiossa asuvat liikenteenharjoittajat saavat harjoittaa liikennettä siellä,
- c) toteuttavat toimenpiteet liikenneturvallisuuden parantamiseksi,
- d) antavat muut aiheelliset säännökset.

2. Toteutettaessa 1 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä otetaan huomioon tapaukset, joissa toimenpiteiden soveltaminen voi joillakin alueilla vaikuttaa vakavasti elintasoon ja työllisyyteen sekä kuljetuskaluston käyttöön.

92 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 72 artikla)

Ennen kuin 91 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut säännökset on annettu, jäsenvaltiot eivät saa ilman neuvoston yksimielisesti toteuttamaa toimenpidettä, jolla myönnetään poikkeus, muuttaa liikennettä koskevia, 1 päivänä tammikuuta 1958, tai kun on kyse jäseneksi liittyneestä valtiosta, liittymispäivänä voimassa olleita säännöksiään sellaisiksi, että ne ovat muista jäsenvaltioista oleville liikenteenharjoittajille suoralta tai välilliseltä vaikutukseltaan epäedullisempia kuin kyseisestä jäsenvaltiosta oleville liikenteenharjoittajille.

93 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 73 artikla)

Tuki on perussopimusten mukainen, jos se on tarpeen liikenteen yhteensovittamiseksi tai korvausta julkisten palvelujen käsitteeseen kuuluvien velvoitteiden täyttämiseksi.

94 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 74 artikla)

Perussopimusten nojalla toteutetuissa kuljetusmaksuja ja -ehtoja koskevissa toimenpiteissä otetaan huomioon liikenteenharjoittajien taloudellinen tilanne.

95 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 75 artikla)

1. Unionin sisäisessä liikenteessä on kiellettyä syrjintä, joka ilmenee siten, että liikenteenharjoittaja soveltaa kuljetettavien tavaroiden alkuperä- tai määrään perusteella eri kuljetusmaksuja tai -ehtoja samanlaisten tavaroiden kuljetuksiin samoilla reiteillä.
 2. Mitä 1 kohdassa määrätään, ei estä Euroopan parlamenttia ja neuvostoa toteuttamasta muita toimenpiteitä 91 artiklan 1 kohdan mukaisesti.
 3. Neuvosto toteuttaa komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia sekä talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan sääntelyn, jolla turvataan 1 kohdan määräysten täytäntöönpano.
- Neuvosto voi erityisesti antaa säännökset, jotka ovat tarpeen, jotta unionin toimielimet voivat valvoa, että 1 kohtaa noudatetaan ja että käyttäjät saavat siitä täyden hyödyn.
4. Komissio tutkii omasta aloitteestaan tai jäsenvaltion pyynnöstä kaikki 1 kohdassa tarkoitetut syrjintätapaukset ja kuultuaan niitä jäsenvaltioita, joita asia koskee, tekee tarvittavat päätökset 3 kohdan nojalla toteutetun sääntelyn mukaisesti.

96 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 76 artikla)

1. Sellaiset jäsenvaltion unionin sisäisessä liikenteessä käytettäväksi määräämät kuljetusmaksut ja -ehdot, joilla tavalla tai toisella tuetaan tai suojellaan tiettyä yritystä tai toimialaa taikka tiettyjä yrityksiä tai toimialoja, ovat kiellettyjä, jollei komissio anna lupaa niihin.

2. Komissio tutkii omasta aloitteestaan tai jäsenvaltion pyynnöstä 1 kohdassa tarkoitetut maksut ja ehdot ottaen erityisesti huomioon yhtäältä tarkoituksenmukaisen alueellisen talouspolitiikan vaatimukset, alikehittyneiden alueiden tarpeet ja niiden alueiden ongelmat, joihin poliittiset olot ovat vakavasti vaikuttaneet, sekä toisaalta tällaisten maksujen ja ehtojen vaikutukset eri liikennemuotojen väliseen kilpailuun.

Komissio tekee tarvittavat päätökset kuultuaan niitä jäsenvaltioita, joita asia koskee.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu kielto ei koske kilpailutariffeja.

97 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 77 artikla)

Maksut tai kulut, jotka liikenteenharjoittaja veloittaa rajanylityksestä kuljetusmaksujen lisäksi, eivät saa olla kohtuuttomia rajanylityksestä tosiasiallisesti aiheutuviin kustannuksiin nähden.

Jäsenvaltiot pyrkivät asteittain pienentämään näitä kustannuksia.

Komissio voi antaa jäsenvaltioille suosituksia tämän artiklan soveltamisesta.

98 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 78 artikla)

Tämän osaston määräykset eivät estä toteuttamasta Saksan liittotasavallassa toimenpiteitä Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi, jos toimenpiteet ovat tarpeen sellaisille Saksan liittotasavallan alueille, joihin jako on vaikuttanut. Viiden vuoden kuluttua Lissabonin sopimuksen voimaantulosta neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä päätöksen, jolla tämä artikla kumotaan.

99 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 79 artikla)

Komission yhteyteen perustetaan neuvoa-antava komitea, jossa on jäsenvaltioiden hallitusten nimeämät asiantuntijat. Komissio kuulee komiteaa liikenneasioissa, kun se katsoo sen tarpeelliseksi.

100 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 80 artikla)

1. Tämän osaston määräyksiä sovelletaan rautatie-, maantie- ja sisävesiliikenteeseen.
2. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen antaa meri- ja lentoliikennettä koskevat aiheelliset säännökset. Ne tekevät ratkaisunsa talous- ja sosiaalikomiteaa sekä alueiden komiteaa kuultuaan.

VII OSASTO

KILPAILUA, VEROTUSTA JA LAINSÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMISTÄ KOSKEVAT YHTEISET SÄÄNNÖT

1 luku

Kilpailusäännöt

1 jakso

Yrityksiin sovellettavat säännöt

101 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 81 artikla)

1. Sisämarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua sisämarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy sisämarkkinoilla, ja erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat:

- a) joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja;
- b) joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä taikka investointeja;
- c) joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä;
- d) joiden mukaan eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla;
- e) joiden mukaan sopimuksen syntymisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppataidan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

2. Tämän artiklan mukaan kielletyt sopimukset ja päätökset ovat mitättömiä.
3. Voidaan kuitenkin julistaa, että 1 kohdan määräykset eivät koske
 - yritysten välistä sopimusta tai yritysten välisten sopimusten ryhmää,
 - yritysten yhteenliittymän päätöstä tai yritysten yhteenliittymien päätösten ryhmää,
 - yhdenmukaistettua menettelytapaa tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmää,

joka osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä jättäen kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä:

- a) asettamatta asianomaisille yrityksille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi;
- b) antamatta näille yrityksille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia tuotteita.

102 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 82 artikla)

Sisämarkkinoille soveltumatonta ja kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen määräävän aseman väärinkäyttö sisämarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, jos se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Tällaista väärinkäyttöä voi olla erityisesti:

- a) kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen;
- b) tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi;

- c) erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla;
- d) sen asettaminen sopimuksen syntymisen edellytykseksi, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

103 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 83 artikla)

1. Neuvosto antaa komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan aiheelliset asetukset ja direktiivit 101 ja 102 artiklassa tarkoitettujen periaatteiden soveltamiseksi.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen säännösten tavoitteena on erityisesti:
 - a) ottamalla käyttöön sakot ja uhkasakot varmistaa, että 101 artiklan 1 kohdassa ja 102 artiklassa tarkoitettuja kieltoja noudatetaan;
 - b) vahvistaa 101 artiklan 3 kohdan soveltamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt ottaen huomioon yhtäältä tarve turvata tehokas valvonta ja toisaalta tarve yksinkertaistaa hallintoa niin paljon kuin mahdollista;
 - c) täsmentää tarvittaessa 101 ja 102 artiklan määräysten soveltamisala elinkeinoelämän eri aloilla;
 - d) määritellä komission ja Euroopan unionin tuomioistuimen tehtävänjako tämän kohdan määräysten soveltamisessa;
 - e) määritellä kansallisen lainsäädännön suhde yhtäältä tämän jakson määräyksiin ja toisaalta tämän artiklan nojalla annettuihin säännöksiin.

104 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 84 artikla)

Ennen 103 artiklan nojalla annettujen säännösten voimaantuloa jäsenvaltioiden viranomaiset päättävät kansallista lainsäädäntöään sekä 101 artiklaa, erityisesti sen 3 kohtaa, ja 102 artiklaa noudattaen asioista, jotka koskevat sopimusten, päätösten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen luvallisuutta taikka määräävän aseman väärinkäyttöä sisämarkkinoilla.

105 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 85 artikla)

1. Komissio huolehtii 101 ja 102 artiklassa määrättyjen periaatteiden soveltamisesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta 104 artiklan soveltamista. Komissio tutkii jäsenvaltion hakemuksesta tai omasta aloitteestaan yhteydessä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa ja niiden avustuksella tapaukset, joissa epäillään, että näitä periaatteita on rikottu. Jos se toteaa, että periaatteita on rikottu, se tekee ehdotuksen rikkomisen lopettamiseksi aiheellisista toimenpiteistä.
2. Jos rikkomista jatketaan, komissio toteaa periaatteiden rikkomisen päätöksellä, jonka se perustelee. Komissio voi julkaista päätöksensä ja antaa jäsenvaltioille luvan toteuttaa rikkomisen lopettamiseksi tarvittavat toimenpiteet, joiden edellytykset ja joita koskevat yksityiskohtaiset säännöt komissio määrittelee.
3. Komissio voi antaa asetuksia, jotka koskevat sellaisia sopimusten ryhmiä, joista neuvosto on antanut asetuksen tai direktiivin 103 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti.

106 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 86 artikla)

1. Jäsenvaltiot eivät toteuta eivätkä pidä voimassa mitään toimenpidettä, joka koskee julkisia yrityksiä taikka yrityksiä, joille jäsenvaltiot myöntävät erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia ja joka on ristiriidassa tämän sopimuksen, etenkin sen 18 ja 101–109 artiklan määräysten kanssa.

2. Yrityksiin, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, sekä fiskaalisiin monopoleihin sovelletaan tämän sopimuksen määräyksiä ja varsinkin kilpailusääntöjä siltä osin kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yrityksiä hoitamasta niille uskottuja erityistehtäviä. Kaupan kehitykseen ei saa vaikuttaa tavalla, joka olisi ristiriidassa unionin etujen kanssa.

3. Komissio valvoo, että tämän artiklan määräyksiä noudatetaan, ja antaa jos se on tarpeen jäsenvaltioille osoitetut aiheelliset direktiivit tai tekee niille osoitetut aiheelliset päätökset.

2 jakso

Valtion tuki

107 artikla (aiempi EY-sopimuksen 87 artikla)

1. Jollei perussopimuksissa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

2. Sisämarkkinoille soveltuu:

- a) yksittäisille kuluttajille myönnettävä sosiaalinen tuki, joka myönnetään harjoittamatta syrjintää tuotteiden alkuperän perusteella;
- b) tuki luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseksi;
- c) tuki sellaisille Saksan liittotasavallan alueille, joihin Saksan jako on vaikuttanut, jos tuki on tarpeen jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi. Viiden vuoden kuluttua Lissabonin sopimuksen voimaantulosta neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä päätöksen, jolla tämä alakohta kumotaan.

3. Sisämarkkinoille soveltuvana voidaan pitää:
- a) tukea taloudellisen kehityksen edistämiseen alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen tai joilla vajaatyöllisyys on vakava ongelma, sekä 349 artiklassa tarkoitetuilla alueilla, niiden rakenteellinen, taloudellinen ja sosiaalinen tilanne huomioon ottaen;
 - b) tukea Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen edistämiseen tai jäsenvaltion taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseen;
 - c) tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla;
 - d) tukea kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä unionissa yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla;
 - e) muuta tukea, josta neuvosto päättää komission ehdotuksesta.

108 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 88 artikla)

1. Komissio seuraa jatkuvasti jäsenvaltioiden kanssa niiden voimassa olevia tukijärjestelmiä. Se tekee jäsenvaltioille ehdotuksia sisämarkkinoiden asteittaisen kehittämisen tai sisämarkkinoiden toiminnan kannalta aiheellisiksi toimenpiteiksi.
2. Jos komissio vaadittuaan niitä, joita asia koskee, esittämään huomautuksensa, toteaa, että valtion myöntämä tai valtion varoista myönnetty tuki ei 107 artiklan mukaan sovellu sisämarkkinoille taikka että tällaista tukea käytetään väärin, se tekee päätöksen siitä, että asianomaisen valtion on komission asettamassa määräajassa poistettava tuki tai muutettava sitä.

Jos kyseinen valtio ei noudata päätöstä asetetussa määräajassa, komissio tai mikä tahansa jäsenvaltio, jota asia koskee, voi 258 ja 259 artiklan määräyksistä poiketen saattaa asian suoraan Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Jäsenvaltion pyynnöstä neuvosto voi yksimielisesti päättää, että tukea, jota tämä jäsenvaltio myöntää tai aikoo myöntää, pidetään 107 artiklan määräyksistä tai 109 artiklassa tarkoitettujen asetusten säännöksistä poiketen sisämarkkinoille soveltuvana, jos tällainen päätös on poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi perusteltu. Jos komissio on aloittanut kyseistä tukea koskevan, tämän kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetun menettelyn, asianomaisen jäsenvaltion neuvostolle osoittama pyyntö keskeyttää menettelyn siihen asti, kunnes neuvosto on esittänyt kantansa.

Jos neuvosto ei kuitenkaan ole esittänyt kantaansa kolmen kuukauden määräajassa pyynnöstä, komissio tekee päätöksen asiassa.

3. Komissiolle on annettava tieto tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta niin ajoissa, että se voi esittää huomautuksensa. Jos komissio katsoo, että tällainen suunnitelma ei 107 artiklan mukaan sovellu sisämarkkinoille, se aloittaa 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn viipymättä. Jäsenvaltio, jota asia koskee, ei saa toteuttaa ehdottamiaan toimenpiteitä, ennen kuin menettelyssä on annettu lopullinen päätös.

4. Komissio voi antaa niitä valtiontukimuotoja koskevia asetuksia, jotka neuvosto on 109 artiklan mukaisesti määrittänyt sellaisiksi, jotka voidaan vapauttaa tämän artiklan 3 kohdassa määrätystä menettelystä.

109 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 89 artikla)

Neuvosto voi komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan antaa aiheelliset asetukset 107 ja 108 artiklan soveltamisesta ja etenkin vahvistaa ne edellytykset, joilla 108 artiklan 3 kohtaa sovelletaan, sekä ne tukimuodot, joihin tätä menettelyä ei sovelleta.

2 luku

Veroja ja maksuja koskevat määräykset

110 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 90 artikla)

Jäsenvaltiot eivät määrrä muiden jäsenvaltioiden tuotteille minkäänlaisia korkeampia välittömiä tai välillisiä sisäisiä maksuja, kuin ne välittömästi tai välillisesti määräävät samanlaisille kotimaisille tuotteille.

Jäsenvaltiot eivät liioin määrrä muiden jäsenvaltioiden tuotteille sellaisia sisäisiä maksuja, joilla välillisesti suojellaan muuta tuotantoa.

111 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 91 artikla)

Tuotteita toisen jäsenvaltion alueelle vietäessä sisäisten maksujen palautus ei saa olla suurempi kuin tuotteista sisäisesti peritty välitön tai välillinen maksu.

112 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 92 artikla)

Muusta maksusta kuin liikevaihtoverosta, valmisteverosta tai muusta välillisestä verosta ei myönnetä vapautusta tai suoriteta palautusta maastaviennissä muihin jäsenvaltioihin eikä tasoituskasua peritä maahantuonnissa jäsenvaltioista, ellei neuvosto komission ehdotuksesta ole ennalta hyväksynyt suunniteltuja toimenpiteitä määrääjaksi.

113 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 93 artikla)

Neuvosto antaa yksimielisesti erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä sekä Euroopan parlamenttia ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan säännökset liikevaihtoveroja, valmisteveroja ja muita välillisiä veroja koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisesta siltä osin kuin yhdenmukaistaminen on tarpeen sisämarkkinoiden toteuttamisen ja toiminnan varmistamiseksi sekä kilpailun vääristymien välttämiseksi.

3 luku

Lainsäädännön lähentäminen

114 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 95 artikla)

1. Jollei perussopimuksissa toisin määrätä, 26 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi sovelletaan seuraavia määräyksiä. Euroopan parlamentti ja neuvosto toteuttavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan sisämarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa koskevat toimenpiteet jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämiseksi.
2. Mitä 1 kohdassa määrätään, ei sovelleta veroja, henkilöiden vapaata liikkuvuutta eikä työntekijöiden oikeuksia tai etuja koskeviin säännöksiin tai määräyksiin.
3. Komissio perustaa 1 kohdassa tarkoitetut, terveyttä, turvallisuutta, ympäristönsuojelua tai kuluttajansuojaa koskevat ehdotuksensa suojelun korkeaan tasoon ottaen erityisesti huomioon kaiken tieteelliseen tietoon perustuvan uuden kehityksen. Myös Euroopan parlamentti ja neuvosto pyrkivät kumpikin toimivaltansa rajoissa tähän tavoitteeseen.

4. Jos sen jälkeen, kun Euroopan parlamentti ja neuvosto, neuvosto tai komissio on toteuttanut yhdenmukaistamistoimenpiteen, jäsenvaltio pitää tärkeistä 36 artiklassa tarkoitetuista taikka ympäristön tai työympäristön suojelua koskevista syistä tarpeellisena pitää voimassa kansalliset säännöksensä tai määräyksensä, jäsenvaltio antaa nämä säännökset ja määräykset sekä perusteet niiden voimassa pitämiseksi tiedoksi komissiolle.

5. Jos sen jälkeen, kun Euroopan parlamentti ja neuvosto, neuvosto tai komissio on toteuttanut yhdenmukaistamistoimenpiteen, jäsenvaltio lisäksi pitää tarpeellisena ottaa käyttöön uuteen, ympäristönsuojelua tai työympäristön suojelua koskevaan tieteelliseen näyttöön perustuvia kansallisia säännöksiä tai määräyksiä kyseisen jäsenvaltion erityisten ongelmien vuoksi, jotka ovat ilmenneet yhdenmukaistamistoimenpiteen toteuttamisen jälkeen, jäsenvaltio antaa suunnitellut säännökset ja määräykset sekä niiden käyttöönoton perusteet tiedoksi komissiolle, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta 4 kohdan soveltamista.

6. Komissio hyväksyy tai hylkää kyseiset kansalliset säännökset tai määräykset kuuden kuukauden kuluessa 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuista tiedoksi antamisista todettuaan ensin, ovatko ne keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen ja muodostavatko ne esteen sisämarkkinoiden toiminnalle.

Jollei komissio tee päätöstä määräajan kuluessa, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettuja kansallisia säännöksiä tai määräyksiä pidetään hyväksytyinä.

Komissio voi ilmoittaa kyseiselle jäsenvaltiolle, että tässä kohdassa määrättyä määräaikaa voidaan pidentää edelleen kuudella kuukaudella, jos se on perusteltua asian monitahoisuuden vuoksi eikä määräajan pidentäminen vaaranna ihmisten terveyttä.

7. Jos jäsenvaltio on 6 kohdan mukaisesti oikeutettu pitämään voimassa tai ottamaan käyttöön yhdenmukaistamistoimenpiteestä poikkeavia kansallisia säännöksiä tai määräyksiä, komissio tutkii viipymättä, onko sillä syytä ehdottaa kyseisen toimenpiteen mukauttamista.

8. Jos jäsenvaltio ottaa esille kansanterveyttä koskevan erityisen ongelman alalla, jolla on aiemmin toteutettu yhdenmukaistamistoimenpiteitä, se ilmoittaa ongelmasta komissiolle, joka tutkii välittömästi, olisiko neuvostolle ehdotettava aiheellisia toimenpiteitä.

9. Poiketen 258 ja 259 artiklassa määrätystä menettelystä komissio tai jäsenvaltio voi saattaa asian suoraan Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos se katsoo, että jokin jäsenvaltio käyttää väärin tämän artiklan mukaisia valtuuksiaan.

10. Edellä tarkoitettuihin yhdenmukaistamistoimenpiteisiin sisällytetään aiheellisissa tapauksissa suojalauseke, jonka nojalla jäsenvaltiot saavat, unionin valvontamenettelyn alaisina, toteuttaa väliaikaisia toimenpiteitä yhdestä tai useammasta 36 artiklassa mainitusta, muusta kuin taloudellisesta syystä.

115 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 94 artikla)

Neuvosto antaa yksimielisesti erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä sekä Euroopan parlamenttia ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan direktiivejä jäsenvaltioiden sellaisten lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä, jotka suoraan vaikuttavat sisämarkkinoiden toteuttamiseen ja toimintaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta 114 artiklan soveltamista.

116 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 96 artikla)

Jos komissio toteaa, että jokin eroavuus jäsenvaltioiden lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten välillä vääristää kilpailun edellytyksiä sisämarkkinoilla ja johtaa näin vääristymään, joka on poistettava, se ryhtyy neuvotteluihin niiden jäsenvaltioiden kanssa, joita asia koskee.

Jollei neuvotteluissa päästä sopimukseen vääristymän poistamisesta, Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen tarvittavat direktiivit. Muitakin aiheellisia, perussopimusten mukaisia toimenpiteitä voidaan toteuttaa.

117 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 97 artikla)

1. Jos on aihetta epäillä, että lain, asetuksen tai hallinnollisen määräyksen antaminen tai muuttaminen johtaa 116 artiklassa tarkoitettuun vääristymään, jäsenvaltio, joka haluaa toteuttaa uudistuksen, neuvottelee asiasta komission kanssa. Jäsenvaltioita kuultuaan komissio suosittaa valtioille, joita asia koskee, vääristymän välttämiseksi aiheellisia toimenpiteitä.

2. Jos jäsenvaltio, joka haluaa antaa kansallisia säännöksiä tai määräyksiä taikka muuttaa niitä, ei noudata komission sille antamaa suositusta, muiden jäsenvaltioiden ei tarvitse 116 artiklan nojalla muuttaa kansallisia säännöksiään tai määräyksiään tällaisen vääristymän poistamiseksi. Jos jäsenvaltio, joka ei ole noudattanut komission suositusta, aiheuttaa vääristymää vain omaksi vahingokseen, 116 artiklaa ei sovelleta.

118 artikla

Sisämarkkinoiden toteuttamisen tai toiminnan yhteydessä Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, joilla luodaan eurooppalainen teollis- ja tekijänoikeuksien suoja yhdenmukaisen suojan varmistamiseksi unionissa ja joilla muodostetaan keskitetyt luvananto-, yhteensovittamis- ja valvontajärjestelmät unionin tasolla.

Neuvosto säätää erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla eurooppalaista teollis- ja tekijänoikeuksien suojaa koskevista kielijärjestelyistä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

VIII OSASTO

TALOUS- JA RAHAPOLITIIKKA

119 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 4 artikla)

1. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklassa mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi jäsenvaltioiden ja unionin toimintaan sisältyy tässä sopimuksessa määrätyn edellytyksin sellaisen talouspolitiikan käyttöön ottaminen, joka perustuu jäsenvaltioiden talouspolitiikan tiiviiseen yhteensovittamiseen, sisämarkkinoihin ja yhteisten tavoitteiden määrittelemiseen ja jota harjoitetaan vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti.

2. Sen ohella tähän toimintaan sisältyy perussopimuksissa määrättyin edellytyksin ja niissä määrättyjä menettelyjä noudattaen yhteinen raha, euro, sekä sellaisen yhtenäisen rahapolitiikan ja sellaisen yhtenäisen valuuttapolitiikan määrittelemine ja harjoittamine, joiden ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintatason vakautta, ja mainittua tavoitetta kuitenkin rajoittamatta tukea yleistä talouspolitiikkaa unionissa vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti.

3. Tämä jäsenvaltioiden ja unionin toiminta merkitsee, että seuraavia johtavia periaatteita noudatetaan: vakaa hintataso, terve julkistalous ja rahatalous sekä kestävä maksutase.

1 luku

Talouspolitiikka

120 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 98 artikla)

Jäsenvaltiot harjoittavat talouspolitiikkaansa niin, että ne myötävaikuttavat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklassa määriteltyjen unionin tavoitteiden toteuttamiseen 121 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut laajat suuntaviivat huomioon ottaen. Jäsenvaltiot ja unioni toimivat 119 artiklassa määrättyjen periaatteiden mukaisesti noudattaen voimavarojen tehokasta kohdentamista suosivan, vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatetta.

121 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 99 artikla)

1. Jäsenvaltiot pitävät talouspolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana ja sovittavat talouspolitiikkansa yhteen neuvostossa 120 artiklan mukaisesti.

2. Neuvosto laatii komission suosituksesta ehdotuksen jäsenvaltioiden ja unionin talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi ja antaa niistä kertomuksen Eurooppa-neuvostolle.

Eurooppa-neuvosto keskustelee neuvoston kertomuksen pohjalta jäsenvaltioiden ja unionin talouspolitiikan laajoista suuntaviivoista tehtävästä päätelmästä.

Tämän päätelmän perusteella neuvosto antaa suosituksen, jossa vahvistetaan nämä laajat suuntaviivat. Neuvosto antaa suosituksestaan tiedon Euroopan parlamentille.

3. Turvatakseen jäsenvaltioiden talouspolitiikan tiiviimmän yhteensovittamisen ja niiden taloudellisen suorituskyvyn jatkuvan lähentymisen neuvosto valvoo komission antamien kertomusten perusteella jokaisen jäsenvaltion sekä unionin taloudellista kehitystä sekä sitä, onko niiden talouspolitiikka 2 kohdassa tarkoitettujen laajojen suuntaviivojen mukaista, ja suorittaa säännöllisesti kokonaisarvion.

Jäsenvaltiot toimittavat komissiolle tiedot toteuttamistaan tärkeistä talouspoliittisista toimenpiteistä sekä muut tarpeellisina pitämänsä tiedot tätä monenvälistä valvontaa varten.

4. Jos 3 kohdassa tarkoitettussa menettelyssä todetaan, että jäsenvaltion talouspolitiikka ei ole 2 kohdassa tarkoitettujen laajojen suuntaviivojen mukaista tai että se voi vaarantaa talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan, komissio voi antaa kyseiselle jäsenvaltiolle varoituksen. Neuvosto voi komission suosituksesta antaa kyseiselle jäsenvaltiolle tarpeelliset suositukset. Neuvosto voi komission ehdotuksesta päättää julkistaa suosituksensa.

Tätä kohtaa sovellettaessa neuvosto tekee ratkaisunsa ottamatta lukuun kyseistä jäsenvaltiota edustavan neuvoston jäsenen ääntä.

Muiden neuvoston jäsenten määräenemmistö määräytyy 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

5. Neuvoston puheenjohtaja ja komissio antavat Euroopan parlamentille kertomuksen monenvälisen valvonnan tuloksista. Neuvoston puheenjohtaja voidaan kutsua kuultavaksi Euroopan parlamentin toimivaltaiseen valiokuntaan, jos neuvosto on julkistanut suosituksensa.

6. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla antaa yksityiskohtaiset säännöt 3 ja 4 kohdassa tarkoitettua monenvälistä valvontamenettelyä.

122 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 100 artikla)

1. Neuvosto voi komission ehdotuksesta päättää jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun hengessä taloudellisen tilanteen kannalta aiheellisista toimenpiteistä erityisesti, jos ilmenee suuria vaikeuksia tiettyjen tuotteiden saatavuudessa, ennen kaikkea energia-alalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta muiden perussopimuksissa määrättyjen menettelyjen soveltamista.
2. Jos luonnonkatastrofit tai poikkeukselliset tapahtumat, joihin jäsenvaltio ei voi vaikuttaa, ovat aiheuttaneet tuolle jäsenvaltiolle vaikeuksia tai vakavasti uhkaavat aiheuttaa sille suuria vaikeuksia, neuvosto voi komission ehdotuksesta tietyin edellytyksin myöntää kyseiselle jäsenvaltiolle unionin taloudellista apua. Neuvoston puheenjohtaja antaa Euroopan parlamentille tiedon tehdystä päätöksestä.

123 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 101 artikla)

1. Tilinylitysoikeudet ja muut sellaiset luottojärjestelyt Euroopan keskuspankissa tai jäsenvaltioiden keskuspankeissa, jäljempänä 'kansalliset keskuspankit', unionin toimielinten, elinten tai laitosten, jäsenvaltioiden keskushallintojen, alueellisten, paikallisten tai muiden viranomaisten, muiden julkisoikeudellisten laitosten tai julkisten yritysten hyväksi ovat kiellettyjä samoin kuin se, että Euroopan keskuspankki tai kansalliset keskuspankit hankkivat suoraan niiltä velkasitoumuksia.
2. Mitä 1 kohdassa määrätään, ei sovelleta julkisessa omistuksessa oleviin luottolaitoksiin, joita kansallisten keskuspankkien ja Euroopan keskuspankin on kohdeltava samalla tavalla kuin yksityisiä luottolaitoksia keskuspankkirahoituksen osalta.

124 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 102 artikla)

Kaikki toimenpiteet, joilla unionin toimielimille, elimille tai laitoksille, jäsenvaltioiden keskushallinnoille, alueellisille, paikallisille tai muille viranomaisille, muille julkisoikeudellisille laitoksille tai julkisille yrityksille annetaan erityisoikeuksia rahoituslaitoksissa, ovat kiellettyjä, jos ne eivät perustu toiminnan vakauden valvontaan liittyviin seikkoihin.

125 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 103 artikla)

1. Unioni ei ole vastuussa eikä ota vastatakseen sitoumuksista, joita jäsenvaltioiden keskushallinnoilla, alueellisilla, paikallisilla tai muilla viranomaisilla, muilla julkisoikeudellisilla laitoksilla tai julkisilla yrityksillä on, edellä sanotun kuitenkaan rajoittamatta vastavuoroisten taloudellisten takuiden antamista tietyn hankkeen yhteiseksi toteuttamiseksi. Jäsenvaltio ei ole vastuussa eikä ota vastatakseen sitoumuksista, joita toisen jäsenvaltion keskushallinnoilla, alueellisilla, paikallisilla tai muilla viranomaisilla, muilla julkisoikeudellisilla laitoksilla tai julkisilla yrityksillä on, edellä sanotun kuitenkaan rajoittamatta vastavuoroisten taloudellisten takuiden antamista tietyn hankkeen yhteiseksi toteuttamiseksi.
2. Neuvosto voi komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan tarvittaessa täsmentää 123 ja 124 artiklassa sekä tässä artiklassa tarkoitettujen kieltojen soveltamiseksi tarvittavat määritelmät.

126 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 104 artikla)

1. Jäsenvaltiot välttävät liiallisia julkistalouden alijäämiä.
2. Komissio valvoo jäsenvaltioiden talousarviotilanteen ja julkisen velan määrän kehitystä vakavien virheiden tunnistamiseksi. Se tarkastelee erityisesti talousarviota koskevan kurinalaisuuden noudattamista seuraavilla kahdella arviointiperusteella:
 - a) ylittääkö ennakoidun tai toteutuneen julkistalouden alijäämän osuus bruttokansantuotteesta viitearvon, paitsi
 - jos tämä osuus on pienentynyt merkittävästi ja jatkuvasti tasolle, joka on lähellä viitearvoa, taikka
 - jos viitearvon ylittäminen on vain poikkeuksellista ja väliaikaista ja osuus pysyy lähellä viitearvoa;

- b) ylittääkö julkisen velan osuus bruttokansantuotteesta viitearvon, ottamatta lukuun tapauksia, joissa tämä osuus pienenee riittävästi ja lähestyy riittävän nopeasti viitearvoa.

Viitearvot täsmennetään perussopimukseen liitettyssä, liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä tehdyssä pöytäkirjassa.

3. Jos jäsenvaltio ei täytä jommankumman tai kummankaan arviointiperusteen mukaisia vaatimuksia, komissio laatii asiasta kertomuksen. Komission kertomuksessa otetaan huomioon myös se, ylittääkö julkistalouden alijäämä julkiset investointimenot, sekä muut merkitykselliset tekijät, jäsenvaltion keskipitkän aikavälin taloudellinen tilanne ja talousarviotilanne mukaan luettuina.

Komissio voi laatia kertomuksen silloinkin, kun arviointiperusteiden mukaiset vaatimukset täyttyvät, jos se katsoo, että jäsenvaltiossa on liiallisen alijäämän vaara.

4. Talous- ja rahoituskomitea antaa lausunnon komission kertomuksesta.

5. Jos komissio katsoo, että jäsenvaltiossa on tai siellä voi ilmetä liiallinen alijäämä, komissio antaa asiasta lausunnon kyseiselle jäsenvaltiolle ja ilmoittaa asiasta neuvostolle.

6. Neuvosto päättää komission ehdotuksesta ja ottaen huomioon sen jäsenvaltion mahdolliset huomautukset, jota asia koskee, sekä kokonaistilanteen arvioituaan, onko liiallinen alijäämä olemassa.

7. Jos neuvosto 6 kohdan mukaisesti päättää, että on olemassa liiallinen alijäämä, se antaa ilman aiheetonta viivytystä komission suosituksesta kyseiselle jäsenvaltiolle suositukset tilanteen lopettamiseksi määräajassa. Jollei 8 kohdasta muuta johdu, näitä suosituksia ei julkisteta.

8. Jos neuvosto toteaa, että suositus ei asetetussa määräajassa ole johtanut tuloksellisiin toimiin, se voi julkistaa suosituksensa.

9. Jos jäsenvaltio ei edelleenkään noudata neuvoston suosituksia, neuvosto voi päättää vaatia jäsenvaltiota määräajassa toteuttamaan sellaisia alijäämää pienentäviä toimenpiteitä, joita neuvosto pitää tarpeellisina tilanteen korjaamiseksi.

Neuvosto voi tällaisessa tilanteessa pyytää jäsenvaltiota, jota asia koskee, antamaan tietyn aikataulun mukaisesti kertomuksia voidakseen tarkastella tuon jäsenvaltion mukauttamispyrkimyksiä.

10. Sitä kanneoikeutta, josta määrätään 258 ja 259 artiklassa, ei voida käyttää tämän artiklan 1–9 kohdassa tarkoitetuissa asioissa.

11. Kunnes jäsenvaltio on alkanut noudattaa 9 kohdan nojalla tehtyä päätöstä, neuvosto voi päättää soveltaa tai tarvittaessa tehostaa jotakin tai joitakin seuraavista toimenpiteistä:

- kyseistä jäsenvaltiota vaaditaan julkistamaan neuvoston täsmentämät lisätiedot ennen kuin se laskee liikkeeseen obligaatioita ja arvopapereita,
- Euroopan investointipankkia pyydetään tarkistamaan kyseiseen jäsenvaltioon soveltamaansa lainoituspolitiikkaa,
- kyseistä jäsenvaltiota vaaditaan tekemään unionille aiheellisen suuruinen koroton talletus ajaksi, joka päättyy silloin, kun liiallinen alijäämä on neuvoston käsityksen mukaan oikaistu,
- määrätään aiheellisen suuruinen sakko.

Neuvoston puheenjohtaja antaa Euroopan parlamentille tiedon tehdyistä päätöksistä.

12. Neuvosto kumoaa 6–9 ja 11 kohdassa tarkoitetut päätöksensä tai suosituksensa tai jotkin niistä siltä osin kuin liiallinen alijäämä jäsenvaltiossa, jota asia koskee, on neuvoston käsityksen mukaan oikaistu. Jos neuvosto on ennen tätä julkistanut suosituksensa, se antaa heti, kun 8 kohdassa tarkoitettu päätös on kumottu, julkisuuteen lausuman siitä, että kyseisessä jäsenvaltiossa ei enää ole liiallista alijäämää.

13. Neuvosto tekee 8, 9, 11 ja 12 kohdassa tarkoitetut päätöksensä tai antaa näissä kohdissa tarkoitetut suosituksensa komission suosituksesta.

Neuvosto toteuttaa 6–9 sekä 11 ja 12 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet ottamatta lukuun kyseistä jäsenvaltiota edustavan neuvoston jäsenen ääntä.

Muiden neuvoston jäsenten määräenemmistö määräytyy 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

14. Täydentävät määräykset tässä artiklassa tarkoitetun menettelyn täytäntöönpanosta ovat perussopimukseen liitettyssä, liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä tehdyssä pöytäkirjassa.

Neuvosto antaa yksimielisesti erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä sekä Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan aiheelliset säännökset, joilla mainittu pöytäkirja korvataan.

Jollei tämän kohdan muista määräyksistä muuta johdu, neuvosto vahvistaa komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan yksityiskohtaiset säännöt ja määritelmät mainitun pöytäkirjan määräysten soveltamisesta.

2 luku

Rahapolitiikka

127 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 105 artikla)

1. Euroopan keskuspankkijärjestelmän, jäljempänä 'EKPJ', ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintatason vakautta. EKPJ tukee yleistä talouspolitiikkaa unionissa osallistuakseen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklassa määriteltyjen unionin tavoitteiden saavuttamiseen, sanotun kuitenkin rajoittamatta hintatason vakauden tavoitetta. EKPJ toimii sellaiseen vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti, joka suosii voimavarojen tehokasta kohdentamista, ja se noudattaa sopimuksen 119 artiklassa määrättyjä periaatteita.

2. EKPJ:n perustehtäviä ovat:

- unionin rahapolitiikan määrittelevä ja toteuttaminen,

- valuuttamarkkinatoimien suorittaminen 219 artiklan mukaisesti,
 - jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarantojen hallussapito ja hoito,
 - maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen.
3. Mitä 2 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa määrätään, sovelletaan sen kuitenkin rajoittamatta jäsenvaltioiden hallitusten mahdollisuutta pitää hallussaan ja hoitaa valuuttamääräisiä käyttövaroja.
4. Euroopan keskuspankkia kuullaan:
- ehdotuksista unionin säädöksi Euroopan keskuspankin toimivaltaan kuuluvilla aloilla,
 - suunnitelmista lainsäädännöksi Euroopan keskuspankin toimivaltaan kuuluvilla aloilla, mutta niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 129 artiklan 4 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen; tällöin Euroopan keskuspankkia kuulevat kansalliset viranomaiset.
- Euroopan keskuspankki voi toimivaltaansa kuuluvilla aloilla antaa lausuntoja asianomaisille unionin toimielimille, elimille ja laitoksille sekä kansallisille viranomaisille.
5. EKPJ myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvän toimivaltaisten viranomaisten politiikan moitteettomaan harjoittamiseen.
6. Neuvosto, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti ja Euroopan parlamenttia sekä Euroopan keskuspankkia kuultuaan, voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla antaa Euroopan keskuspankille erityistehtäviä, jotka koskevat luottolaitosten sekä muiden rahoituslaitosten kuin vakuutusyritysten toiminnan vakauden valvontaan liittyvää politiikkaa.

128 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 106 artikla)

1. Euroopan keskuspankilla on yksinoikeus antaa lupa eurosetelien liikkeeseen laskemiseen unionissa. Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen euroseteleitä. Ainoastaan Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien liikkeeseen laskemat setelit ovat laillisina maksuvälineinä kelpaavia seteleitä unionissa.

2. Jäsenvaltiot voivat laskea liikkeeseen eurometallirahoja saatuaan Euroopan keskuspankin hyväksymisen liikkeeseen laskemisen määrälle. Neuvosto voi komission ehdotuksesta Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan toteuttaa toimenpiteitä kaikkien liikkeeseen tarkoitettujen metallirahojen yksikköarvojen ja teknisten määritelmien yhdenmukaistamiseksi, siinä laajuudessa kuin se on tarpeen niiden moitteettoman liikkeen turvaamiseksi unionissa.

129 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 107 artikla)

1. EKPJ:ää johtavat Euroopan keskuspankin päätöksentekaelimet, jotka ovat Euroopan keskuspankin neuvosto ja johtokunta.
2. Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussääntö, jäljempänä 'EKPJ:n ja EKP:n perussääntö', on tähän sopimukseen liitetyssä pöytäkirjassa.
3. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen muuttaa EKPJ:n ja EKP:n perussäännön 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4 ja 32.6 artiklaa, 33.1 artiklan a alakohtaa sekä 36 artiklaa. Ne tekevät ratkaisunsa joko Euroopan keskuspankin suosituksesta ja komissiota kuultuaan tai komission ehdotuksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan.
4. Neuvosto antaa joko komission ehdotuksesta sekä Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan taikka Euroopan keskuspankin suosituksesta sekä Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan EKPJ:n ja EKP:n perussäännön 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 ja 34.3 artiklassa tarkoitetut säännökset.

130 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 108 artikla)

Käyttäessään sille perussopimuksilla ja EKPJ:n ja EKP:n perussäännöllä annettuja valtuuksiaan tai suorittaessaan niillä sille annettuja tehtäviään ja velvollisuuksiaan Euroopan keskuspankki tai kansallinen keskuspankki taikka Euroopan keskuspankin tai kansallisen keskuspankin päätöksentekaelimen jäsen ei pyydä eikä ota ohjeita unionin toimielimiltä, elimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättymään yrityksistä vaikuttaa Euroopan keskuspankin tai kansallisten keskuspankkien päätöksentekaelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään.

131 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 109 artikla)

Jokainen jäsenvaltio huolehtii siitä, että sen kansallinen lainsäädäntö, sen kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, on sopusoinnussa perussopimusten ja EKPJ:n ja EKP:n perussäännön kanssa.

132 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 110 artikla)

1. EKPJ:lle uskottujen tehtävien suorittamiseksi Euroopan keskuspankki perussopimusten määräysten mukaisesti ja EKPJ:n ja EKP:n perussäännössä määrätyn edellytyksin:
 - antaa asetuksia, siinä laajuudessa kuin se on tarpeen EKPJ:n ja EKP:n perussäännön 3.1 artiklan ensimmäisessä luetelmakohdassa taikka 19.1, 22 tai 25.2 artiklassa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi, sekä tapauksissa, joista säädetään 129 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuissa neuvoston säädöksissä,
 - tekee päätökset, jotka ovat tarpeen EKPJ:lle perussopimuksilla sekä EKPJ:n ja EKP:n perussäännöllä uskottujen tehtävien suorittamiseksi,
 - antaa suosituksia ja lausuntoja.
2. Euroopan keskuspankki voi päättää julkistaa päätöksensä, suosituksensa ja lausuntonsa.
3. Niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 129 artiklan 4 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen, Euroopan keskuspankki voi määrätä yrityksille sakkoja ja uhkasakkoja, jollei sen antamia asetuksia tai tekemiä päätöksiä noudateta.

133 artikla

Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen euron käytössä yhteisenä rahana, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan keskuspankin toimivaltuuksia. Näistä toimenpiteistä säädetään, kun Euroopan keskuspankkia on kuultu.

3 luku

Institutionaaliset määräykset

134 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 114 artikla)

1. Perustetaan talous- ja rahoituskomitea edistämään jäsenvaltioiden politiikan yhteensovittamista sisämarkkinoiden toiminnan kannalta tarpeellisessa laajuudessa.
2. Talous- ja rahoituskomitean tehtävänä on:
 - antaa neuvostolle ja komissiolle lausuntoja niiden pyynnöstä tai omasta aloitteestaan,
 - seurata jäsenvaltioiden ja unionin taloudellista tilannetta ja rahoitustilannetta sekä antaa niistä, erityisesti rahoitussuhteista kolmansiin maihin ja kansainvälisiin laitoksiin, säännöllisesti kertomuksia neuvostolle ja komissiolle,
 - osallistua neuvoston 66 ja 75 artiklassa, 121 artiklan 2, 3, 4 ja 6 kohdassa, 122, 124, 125 ja 126 artiklassa, 127 artiklan 6 kohdassa, 128 artiklan 2 kohdassa, 129 artiklan 3 ja 4 kohdassa, 138 artiklassa, 140 artiklan 2 ja 3 kohdassa, 143 artiklassa sekä 144 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun työn valmisteluun sekä suorittaa muut neuvoston sille antamat neuvoa-antavat tehtävät ja valmistelutehtävät, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta 240 artiklan soveltamista,
 - ainakin kerran vuodessa tarkastella perussopimusten sekä neuvoston toteuttamien toimenpiteiden soveltamisen tuloksena saavutettua pääomanliikkeiden ja maksujen vapauden tilannetta; tarkastelu koskee kaikkia pääomanliikkeisiin ja maksuihin liittyviä toimenpiteitä; komitea antaa komissiolle ja neuvostolle kertomuksen tarkastelun tuloksista.

Jäsenvaltiot, komissio ja Euroopan keskuspankki nimeävät kukin enintään kaksi jäsentä komiteaan.

3. Neuvosto antaa komission ehdotuksesta sekä Euroopan keskuspankkia ja tässä artiklassa tarkoitettua komiteaa kuultuaan yksityiskohtaiset säännöt talous- ja rahoituskomitean kokoonpanosta. Neuvoston puheenjohtaja antaa Euroopan parlamentille tiedon tällaisesta päätöksestä.

4. Edellä 2 kohdassa määrättyjen tehtävien lisäksi komitea seuraa asianomaisten jäsenvaltioiden rahamarkkinoiden tilaa ja rahoitustilannetta sekä niiden yleisiä maksujärjestelmiä ja antaa niistä säännöllisesti kertomuksia neuvostolle ja komissiolle, jos on ja niin kauan kuin on jäsenvaltioita, joita 139 artiklassa tarkoitetut poikkeukset koskevat.

135 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 115 artikla)

Asioissa, jotka kuuluvat 121 artiklan 4 kohdan, 126 artiklan, sen 14 kohtaa lukuun ottamatta, 138 artiklan, 140 artiklan 1 kohdan, 140 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan, 140 artiklan 3 kohdan sekä 219 artiklan soveltamisalaan, neuvosto tai jäsenvaltio voi pyytää komissiota tapauksen mukaan joko antamaan suosituksen tai tekemään ehdotuksen. Komissio tutkii tällaisen pyynnön ja esittää viipymättä päätelmänsä neuvostolle.

4 luku

Niitä jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro,
koskevat erityismääräykset

136 artikla

1. Talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan varmistamiseksi ja perussopimusten asiaa koskevien määräysten mukaisesti neuvosto hyväksyy 121 ja 126 artiklassa tarkoitetuista menettelyistä asian kannalta sopivaa menettelyä noudattaen, viimeksi mainitun artiklan 14 kohdassa tarkoitettua menettelyä lukuun ottamatta, niitä jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro, koskevia toimenpiteitä, joilla

- a) tehostetaan näiden jäsenvaltioiden talousarvioita koskevan kurinalaisuuden yhteensovittamista ja sen valvontaa;

- b) laaditaan näitä jäsenvaltioita koskevat talouspolitiikan laajat suuntaviivat huolehtien samalla niiden yhteensopivuudesta koko unionin osalta hyväksytyjen talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen kanssa sekä niiden valvonnasta.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä koskeviin äänestyksiin osallistuvat vain ne neuvoston jäsenet, jotka edustavat jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro.

Kyseisten neuvoston jäsenten määräenemmistö määräytyy 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

3. Jäsenvaltiot, joiden rahayksikkö on euro, voivat perustaa vakausmekanismin, joka aktivoidaan, jos se on välttämätöntä koko euroalueen vakauden turvaamiseksi. Mahdollisen pyydetyn rahoitustuen myöntämiselle mekanismin puitteissa asetetaan tiukat ehdot.

137 artikla

Niiden jäsenvaltioiden, joiden rahayksikkö on euro, ministereiden välisiä kokouksia koskevat järjestelyt vahvistetaan euroryhmää koskevassa pöytäkirjassa.

138 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 111 artiklan 4 kohta)

1. Euron aseman varmistamiseksi kansainvälisessä valuuttajärjestelmässä neuvosto tekee komission ehdotuksesta päätöksen, jolla vahvistetaan yhteiset kannat talous- ja rahaliiton kannalta erityisen merkittäviin kysymyksiin toimivaltaisissa kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan keskuspankkia kuultuaan.

2. Neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä aiheellisia toimenpiteitä yhtenäisen edustuksen varmistamiseksi kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan keskuspankkia kuultuaan.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä koskeviin äänestyksiin osallistuvat vain ne neuvoston jäsenet, jotka edustavat jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro.

Kyseisten neuvoston jäsenten määräenemmistö määräytyy 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

5 luku

Siirtymämääräykset

139 artikla

1. Niistä jäsenvaltioista, joiden osalta neuvosto ei ole päättänyt, että ne täyttävät euron käyttöön ottamiseksi vaadittavat edellytykset, käytetään jäljempänä nimitystä 'jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus'.
2. Jäsenvaltioihin, joita koskee poikkeus, ei sovelleta seuraavia perussopimusten määräyksiä:
 - a) talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen niiden jaksojen hyväksyminen, jotka liittyvät euroalueeseen yleisesti (121 artiklan 2 kohta);
 - b) pakkotoimet liiallisten alijäämien korjaamiseksi (126 artiklan 9 ja 11 kohta);
 - c) EKPJ:n tavoitteet ja tehtävät (127 artiklan 1, 2, 3 ja 5 kohta);
 - d) euron liikkeeseen laskeminen (128 artikla);
 - e) Euroopan keskuspankin säädökset (132 artikla);
 - f) euron käyttöä koskevat toimenpiteet (133 artikla);
 - g) valuuttasopimukset ja muut valuuttakurssipolitiikkaa koskevat toimenpiteet (219 artikla);
 - h) Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsenten nimittäminen (283 artiklan 2 kohta);
 - i) päätökset, joilla vahvistetaan yhteiset kannat talous- ja rahaliiton kannalta erityisen merkittäviin kysymyksiin toimivaltaisissa kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa (138 artiklan 1 kohta);

- j) toimenpiteet, joilla varmistetaan yhtenäinen edustus kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa (138 artiklan 2 kohta).

Edellä a–j alakohdassa mainituissa artikloissa jäsenvaltioilla tarkoitetaan näin ollen jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro.

3. EKPJ:n ja EKP:n perussäännön IX luvun mukaisesti EKPJ:ään sisältyvät oikeudet ja velvollisuudet eivät koske jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, eivätkä niiden keskuspankkeja.

4. Niitä jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, edustavien neuvoston jäsenten äänioikeus pidätetään, kun neuvosto hyväksyy 2 kohdassa luetelluissa artikloissa tarkoitettuja toimenpiteitä, sekä seuraavissa tapauksissa:

- a) jäsenvaltioille, joiden rahayksikkö on euro, monenvälisen valvonnan puitteissa osoitetut suositukset, vakausohjelmat ja varoitukset mukaan luettuina (121 artiklan 4 kohta);
- b) jäsenvaltioiden, joiden rahayksikkö on euro, liiallista alijäämää koskevat toimenpiteet (126 artiklan 6, 7, 8, 12 ja 13 kohta).

Muiden neuvoston jäsenten määräenemmistö määräytyy 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

140 artikla

(aiemmat EY-sopimuksen 121 artiklan 1 kohta, 122 artiklan 2 kohdan toinen virke ja 123 artiklan 5 kohta)

1. Vähintään joka toinen vuosi tai sellaisen jäsenvaltion pyynnöstä, jota koskee poikkeus, komissio ja Euroopan keskuspankki antavat neuvostolle kertomuksia jäsenvaltioiden, joita koskee poikkeus, edistymisestä talous- ja rahaliiton toteuttamiseen liittyvien jäsenvaltioiden velvollisuuksien täyttämisessä. Näissä kertomuksissa tarkastellaan erityisesti, onko kunkin tällaisen jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö, sen kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, sopusoinnussa 130 ja 131 artiklan sekä EKPJ:n ja EKP:n perussäännön kanssa. Kertomuksissa tarkastellaan myös sitä, onko kestävä lähtymisen korkea taso saavutettu, arvioimalla missä määrin kukin jäsenvaltio on täyttänyt seuraavat arviointiperusteet:

- hintatason korkeatasoisen vakauden toteutuminen; tämä on ilmeistä, jos rahanarvon alenemisaste on lähellä korkeintaan kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaa astetta,
- kestävä julkistalouden tilanne; tämä on ilmeistä, jos valtion julkisyhteisöjen talousarvioiden osalta on tilanne, jossa ei ole 126 artiklan 6 kohdassa tarkoitettua liiallista alijäämää,
- Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssimekanismeissa määrättyjen tavanomaisten vaihteluvälien noudattaminen ainakin kahden vuoden ajan siten, ettei valuutan ulkoista arvoa ole alennettu suhteessa euroon,
- jäsenvaltion, jota koskee poikkeus, saavuttaman lähentymisen ja jäsenvaltion valuuttakurssimekanismiin osallistumisen pysyvyys, sellaisena kuin se ilmenee pitkän aikavälin korkokantojen tasossa.

Tässä kohdassa mainittuja neljää arviointiperustetta ja ajanjaksoja, joihin niitä on noudatettava, täsmennetään perussopimukseen liitetystä pöytäkirjassa. Komission ja Euroopan keskuspankin kertomuksissa otetaan huomioon myös markkinoiden yhdentymisen tulokset, vaihtotaseiden tasapainon tilanne ja kehitys sekä yksikkötyökustannusten ja muiden hintaosoittimien kehityksen tarkastelu.

2. Neuvosto, Euroopan parlamenttia kuultuaan ja sen jälkeen, kun asiasta on keskusteltu Eurooppa-neuvostossa, päättää komission ehdotuksesta, mitkä niistä jäsenvaltioista, joita koskee poikkeus, täyttävät vaadittavat edellytykset 1 kohdassa vahvistettujen arviointiperusteiden perusteella ja kumoaa poikkeukset niiden jäsenvaltioiden osalta.

Neuvosto tekee ratkaisunsa saatuaan suosituksen niitä jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro, edustavien neuvoston jäsenten määräenemmistöltä. Nämä jäsenet tekevät ratkaisunsa kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun komission ehdotus on toimitettu neuvostolle.

Kyseisten neuvoston jäsenten määräenemmistö määräytyy 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

3. Jos 2 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti päätetään kumota poikkeus, neuvosto vahvistaa peruuttamattomasti niiden jäsenvaltioiden, joiden rahayksikkö on euro, ja sen jäsenvaltion, jota asia koskee, yksimielisyydellä komission ehdotuksesta sekä Euroopan keskuspankkia kuultuaan kurssin, jolla euro korvaa kyseisen jäsenvaltion valuutan, sekä toteuttaa muut toimenpiteet, jotka ovat tarpeen otettaessa euro käyttöön yhteisenä rahana kyseisessä jäsenvaltiossa.

141 artikla

(aiemmat EY-sopimuksen 123 artiklan 3 kohta ja 117 artiklan 2 kohdan viisi ensimmäistä luetelmakohtaa)

1. Jos on ja niin kauan kuin on jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, EKPJ:n ja EKP:n perussäännön 44 artiklassa tarkoitettu Euroopan keskuspankin yleisneuvosto toimii Euroopan keskuspankin kolmantena päätöksentekuelimenä, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta 129 artiklan 1 kohdan soveltamista.
2. Jos ja niin kauan kuin on jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, Euroopan keskuspankin tehtävänä on näiden jäsenvaltioiden osalta:
 - lujittaa kansallisten keskuspankkien välistä yhteistyötä,
 - lujittaa jäsenvaltioiden rahapolitiikan yhteensovittamista hintatason vakauden turvaamiseksi,
 - seurata valuuttakurssimekanismin toimintaa,
 - neuvotella sellaisista kansallisten keskuspankkien toimivaltaan kuuluvista kysymyksistä, jotka vaikuttavat rahoituslaitosten ja -markkinoiden vakauteen,
 - hoitaa Euroopan raha-asiain yhteistyörahaston entisiä tehtäviä, joista Euroopan rahapoliittinen instituutti oli aiemmin ottanut vastatakseen.

142 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 124 artiklan 1 kohta)

Kukin jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, pitää valuuttakurssipolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana. Tällöin jäsenvaltiot ottavat huomioon kokemukset, jotka on saatu yhteistyöstä valuuttakurssimekanismin puitteissa.

143 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 119 artikla)

1. Jos jäsenvaltiolla, jota koskee poikkeus, on maksutasettaan koskevia vaikeuksia tai tällaiset vaikeudet uhkaavat sitä vakavasti joko sen kokonaismaksutaseen epätasapainon tai sen käytettävissä olevan valuutan laadun vuoksi ja nämä vaikeudet ovat omiaan erityisesti vaarantamaan sisämarkkinoiden toimintaa tai yhteisen kauppapolitiikan toteuttamista, komissio tutkii viipymättä kyseisen valtion tilanteen sekä toimet, jotka tämä valtio on kaikin käytettävissään olevin keinoin toteuttanut tai voi toteuttaa perussopimusten määräysten mukaisesti. Komissio ilmoittaa, mitä toimenpiteitä se suosittaa kyseisen jäsenvaltion toteuttavan.

Jos jäsenvaltion, jota koskee poikkeus, toteuttamat toimet ja komission ehdottamat toimenpiteet eivät osoittautu riittäviksi syntyneiden tai uhkaavien vaikeuksien voittamiseksi, komissio talous- ja rahoituskomiteaa kuultuaan suosittaa neuvostolle keskinäisen avun antamista ja sen antamiseksi aiheellisia menetelmiä.

Komissio antaa neuvostolle säännöllisesti tietoja tilanteesta ja sen kehittymisestä.

2. Neuvosto tekee ratkaisunsa keskinäisen avun antamisesta; se antaa direktiivit tai tekee päätökset, joilla vahvistetaan apua koskevat edellytykset ja yksityiskohtaiset säännöt. Keskinäistä apua voivat olla etenkin:

- a) niihin muihin kansainvälisiin järjestöihin kohdistuva yhtenäinen toiminta, joiden puoleen jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus, voivat kääntyä;
- b) kaupan vinoutumisen välttämiseksi tarvittavat toimenpiteet silloin, kun vaikeuksissa oleva jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, pitää voimassa tai ottaa uudelleen käyttöön kolmansiin maihin kohdistuvia määrällisiä rajoituksia;
- c) rajoitetut luotot muilta jäsenvaltioilta niiden suostumuksella.

3. Jos neuvosto ei anna komission suosittamaa keskinäistä apua tai jos annettu keskinäinen apu ja toteutetut toimenpiteet ovat riittämättömät, komissio antaa vaikeuksissa olevalle jäsenvaltiolle, jota koskee poikkeus, luvan toteuttaa suojatoimenpiteet, joiden edellytykset ja joita koskevat yksityiskohtaiset säännöt komissio määrittelee.

Neuvosto voi peruuttaa tämän luvan taikka muuttaa sen edellytyksiä tai sitä koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä.

144 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 120 artikla)

1. Jos syntyy äkillinen maksutasetta koskeva kriisi eikä 143 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua päätöstä tehdä välittömästi, jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, voi kaiken varalta toteuttaa tarvittavat suojatoimenpiteet. Toimenpiteiden on oltava sellaisia, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän häiriötä sisämarkkinoiden toiminnalle, eivätkä ne saa olla laajempia kuin on ehdottomasti tarpeen syntyneiden äkillisten vaikeuksien poistamiseksi.
2. Näistä suojatoimenpiteistä on annettava tieto komissiolle ja muille jäsenvaltioille viimeistään niiden tullessa voimaan. Komissio voi suosittaa neuvostolle keskinäisen avun antamista 143 artiklan mukaisesti.
3. Neuvosto voi komission suosituksesta ja talous- ja rahoituskomiteaa kuultuaan päättää, että asianomaisen jäsenvaltion on muutettava edellä tarkoitettuja suojatoimenpiteitä, lykättävä niitä tai kumottava ne.

IX OSASTO
TYÖLLISYYS

145 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 125 artikla)

Jäsenvaltiot ja unioni pyrkivät tämän osaston määräysten mukaisesti kehittämään yhteensovitettua työllisyysstrategiaa ja erityisesti edistämään ammattitaitoisen, koulutetun ja mukautumiskykyisen työvoiman sekä talouden muutoksiin reagoivien työmarkkinoiden kehittymistä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi.

146 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 126 artikla)

1. Jäsenvaltiot pyrkivät omalla työllisyyspolitiikallaan edistämään 145 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamista 121 artiklan 2 kohdan nojalla hyväksytyjen jäsenvaltioiden ja unionin talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen mukaisesti.
2. Jäsenvaltiot pitävät, ottaen huomioon työnantajien ja työntekijöiden velvollisuuksiin liittyvät kansalliset käytännöt, työllisyyden edistämistä yhteistä etua koskevana asiana ja sovittavat neuvostossa yhteen sitä koskevan toimintansa 148 artiklan määräysten mukaisesti.

147 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 127 artikla)

1. Unioni myötävaikuttaa työllisyyden korkeaan tasoon edistämällä jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja tukemalla sekä tarvittaessa täydentämällä niiden toimintaa. Tällöin otetaan huomioon jäsenvaltioiden toimivalta.
2. Työllisyyden korkeaa tasoa koskeva tavoite otetaan huomioon unionin politiikkojen ja toimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa.

148 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 128 artikla)

1. Neuvoston ja komission yhteisen vuosittaisen selvityksen perusteella Eurooppa-neuvosto arvioi vuosittain työllisyystilannetta unionissa ja antaa siitä päätelmät.
2. Neuvosto, joka tekee ratkaisunsa komission ehdotuksesta Euroopan parlamenttia, talous- ja sosiaalikomiteaa, alueiden komiteaa sekä 150 artiklassa tarkoitettua työllisyyskomiteaa kuultuaan, vahvistaa Eurooppa-neuvoston päätelmien perusteella vuosittain suuntaviivat, jotka jäsenvaltiot ottavat huomioon työllisyyspolitiikassaan. Näiden suuntaviivojen on oltava 121 artiklan 2 kohdan nojalla hyväksytyjen laajojen suuntaviivojen mukaisia.

3. Jokainen jäsenvaltio antaa neuvostolle ja komissiolle vuosittain selvityksen tärkeimmistä 2 kohdassa tarkoitettujen työllisyyttä koskevien suuntaviivojen mukaisesti toteuttamistaan työllisyyspolitiikan toimenpiteistä.

4. Neuvosto tarkastelee 3 kohdassa tarkoitettujen selvitysten perusteella ja työllisyyskomitean lausunnon saatuaan vuosittain jäsenvaltioiden toteuttamaa työllisyyspolitiikkaa ottaen huomioon työllisyyttä koskevat suuntaviivat. Neuvosto voi komission suosituksesta antaa suosituksia jäsenvaltioille, jos se tämän tarkastelun perusteella pitää sitä aiheellisenä.

5. Neuvosto ja komissio laativat kyseisen tarkastelun tulosten perusteella Eurooppa-neuvostolle yhteisen vuosittaisen selvityksen työllisyystilanteesta unionissa ja työllisyyttä koskevien suuntaviivojen toteuttamisesta.

149 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 129 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa sekä alueiden komiteaa kuultuaan toteuttaa edistämistoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja tukea niiden toimintaa työllisyyden alalla aloittein, joilla pyritään kehittämään tiedon ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa, tarjoamaan vertailevaa analyysia ja neuvontaa sekä edistämään innovatiivisia lähestymistapoja ja arvioimaan kokemuksia etenkin kokeiluhankkeita hyväksi käyttämällä.

Näihin toimenpiteisiin ei kuulu jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

150 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 130 artikla)

Neuvosto, joka tekee ratkaisunsa yksinkertaisella enemmistöllä, perustaa Euroopan parlamenttia kuultuaan neuvoa-antavan työllisyyskomitean edistämään jäsenvaltioiden työllisyys- ja työmarkkinapolitiikan yhteensovittamista. Komitean tehtävänä on:

- seurata jäsenvaltioiden ja unionin työllisyystilannetta ja -politiikkaa,
- laatia joko neuvoston tai komission pyynnöstä tai omasta aloitteestaan lausuntoja sekä myötävaikuttaa 148 artiklassa tarkoitetun, neuvostossa tapahtuvan käsittelyn valmisteluun, tämän kuitenkin rajoittamatta 240 artiklan soveltamista.

Tehtävänsä toteuttaessaan komitea kuulee työmarkkinaosapuolia.

Kukin jäsenvaltio ja komissio nimeävät komiteaan kaksi jäsentä.

X OSASTO

SOSIAALIPOLITIIKKA

151 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 136 artikla)

Unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on, ottaen huomioon sosiaaliset perusoikeudet sellaisina kuin ne ovat Torinossa 18 päivänä lokakuuta 1961 allekirjoitetussa Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa ja vuoden 1989 työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevassa yhteisön peruskirjassa, työllisyyden edistäminen, elin- ja työolojen kohentaminen siten, että olojen yhtenäistäminen olisi mahdollista niitä kohennettaessa, riittävä sosiaalinen suojeleminen, työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu, inhimillisten voimavarojen kehittäminen tarkoituksena saavuttaa korkea ja kestävä työllisyystaso, ja syrjäytymisen torjuminen.

Tätä varten unioni ja jäsenvaltiot panevat täytäntöön toimenpiteet, joissa otetaan huomioon kansallisten käytäntöjen erot, erityisesti sopimussuhteissa, sekä tarve säilyttää unionin talouden kilpailukyky.

Unioni ja jäsenvaltiot katsovat, että tällainen kehitys seuraa paitsi siitä sisämarkkinoiden toiminnasta, joka edistää sosiaalisten järjestelmien yhdenmukaistamista, myös perussopimuksissa määrättyistä menettelyistä sekä lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä.

152 artikla

Unioni tunnustaa Euroopan tason työmarkkinaosapuolten aseman ja edistää sitä ottaen huomioon kansallisten järjestelmien monimuotoisuuden. Se helpottaa työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua niiden itsenäisyyttä kunnioittaen.

Kasvua ja työllisyyttä käsittelevä sosiaalialan kolmikantahuippukokous osallistuu sosiaaliseen vuoropuheluun.

153 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 137 artikla)

1. Edellä 151 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimintaa seuraavilla aloilla:

- a) erityisesti työympäristön parantaminen työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi;
- b) työehdot;
- c) työntekijöiden sosiaaliturva ja sosiaalinen suojeleminen;
- d) työntekijöiden suojelu työsopimuksen päättymisen yhteydessä;
- e) tiedottaminen työntekijöille ja työntekijöiden kuuleminen;
- f) työntekijöiden ja työnantajien edustaminen ja heidän etujensa kollektiivinen turvaaminen, mukaan lukien yhteistoiminta työpaikalla, jollei 5 kohdasta muuta johdu;
- g) sellaisten kolmansien maiden kansalaisten palvelussuhteen ehdot, jotka oleskelevat laillisesti unionin alueella;
- h) työmarkkinoilta syrjäytyneiden henkilöiden integroiminen, sanotun kuitenkin rajoittamatta 166 artiklan määräyksiä;
- i) miesten ja naisten välinen tasa-arvo asioissa, jotka koskevat heidän mahdollisuuksiaan työmarkkinoilla sekä heidän kohteluaan työssä;

- j) sosiaalisen syrjäytymisen torjuminen;
 - k) sosiaalisen suojelun järjestelmien nykyaikaistaminen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta c alakohdan soveltamista.
2. Tätä varten Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat:
- a) toteuttaa toimenpiteitä jäsenvaltioiden välisen yhteistyön edistämiseksi aloittein, joilla pyritään parantamaan tiedon saantia, kehittämään tiedon ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa, edistämään innovatiivisia lähestymistapoja ja arvioimaan kokemuksia ja jotka eivät merkitse jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista;
 - b) antaa 1 kohdan a–i alakohdassa tarkoitetuilla aloilla direktiivein säännöksiä vähimmäisvaatimuksista, jotka pannaan täytäntöön asteittain ottaen huomioon kunkin jäsenvaltion edellytykset ja kussakin jäsenvaltiossa voimassa oleva tekninen sääntely. Näissä direktiiveissä vältetään säätämästä sellaisia hallinnollisia, taloudellisia tai oikeudellisia rasituksia, jotka vaikeuttaisivat pienten tai keskisuurten yritysten perustamista taikka niiden kehittämistä.

Euroopan parlamentti ja neuvosto tekevät ratkaisunsa tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan.

Edellä 1 kohdan c, d, f ja g alakohdassa tarkoitetuilla aloilla neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä Euroopan parlamenttia ja mainittuja komiteoita kuultuaan.

Neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan päättää tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen soveltamisesta 1 kohdan d, f ja g alakohtiin.

3. Jäsenvaltio voi antaa 2 kohdan soveltamiseksi annettujen direktiivien täytäntöönpanon tai tarvittaessa 155 artiklan mukaisesti tehdyn neuvoston päätöksen täytäntöönpanon työmarkkinaosapuolten tehtäväksi niiden yhteisestä pyynnöstä.

Tällöin jäsenvaltio varmistaa, että viimeistään sinä päivänä, jona direktiivi tai päätös on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä tai pantava täytäntöön, työmarkkinaosapuolet ovat toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet sopimuksin, ja jäsenvaltio, jota asia koskee, on toteuttanut kaikki tarvittavat toimenpiteet, jotta se voi milloin tahansa varmistaa kyseisessä direktiivissä tai päätöksessä asetettujen tulosten saavuttamisen.

4. Tämän artiklan nojalla annetut säännökset:

- eivät rajoita jäsenvaltioille tunnustettua oikeutta määritellä sosiaaliturvajärjestelmiensä peruseriaatteen, eivätkä ne saa vaikuttaa olennaisesti näiden järjestelmien rahoituksen tasapainoon,
- eivät voi estää jäsenvaltiota pitämästä voimassa tai toteuttamasta tiukempia suojatoimenpiteitä, jos ne ovat sopusoinnussa perussopimusten kanssa.

5. Tämän artiklan määräyksiä ei sovelleta palkkoihin, järjestäytymisoikeuteen, lakko-oikeuteen eikä oikeuteen määrätä työsulusta.

154 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 138 artikla)

1. Komission tehtävänä on edistää työmarkkinaosapuolten kuulemista unionin tasolla ja toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet näiden osapuolten vuoropuhelun helpottamiseksi varmistamalla molemmille osapuolille tasapuolinen tuki.

2. Tätä varten komissio kuulee työmarkkinaosapuolia unionin toiminnan mahdollisista suuntaviivoista, ennen kuin se tekee ehdotuksia sosiaalipolitiikan alalla.

3. Jos komissio kuultuaan työmarkkinaosapuolia pitää unionin toimintaa tarkoituksenmukaisena, se kuulee työmarkkinaosapuolia suunnitellun ehdotuksen sisällöstä. Työmarkkinaosapuolet antavat komissiolle lausunnon ehdotuksesta tai tarvittaessa sitä koskevan suosituksen.

4. Edellä 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen kuulemisten yhteydessä työmarkkinaosapuolet voivat ilmoittaa komissiolle halustaan aloittaa 155 artiklassa tarkoitettu menettely. Menettely ei saa kestää pitempään kuin yhdeksän kuukautta, jollei pidentämisestä sovita yhteisesti kyseisten työmarkkinaosapuolten ja komission kanssa.

155 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 139 artikla)

1. Työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu unionin tasolla voi johtaa osapuolten niin halutessa sopimussuhteisiin, mukaan lukien sopimusten tekeminen.
2. Unionin tasolla tehdyt sopimukset pannaan täytäntöön joko työmarkkinaosapuolten ja jäsenvaltioiden omien menettelyjen ja käytäntöjen mukaisesti tai, 153 artiklassa tarkoitettujen kysymysten osalta allekirjoittajaosapuolten yhteisestä pyynnöstä, neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä päätöksellä. Asiasta ilmoitetaan Euroopan parlamentille.

Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti silloin kun kyseisessä sopimuksessa on yksi tai useampi sellaista alaa koskeva määräys, jolla 153 artiklan 2 kohdan mukaan edellytetään yksimielisyyttä.

156 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 140 artikla)

Edellä 151 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi, rajoittamatta kuitenkaan perussopimusten muiden määräysten soveltamista, komissio edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja helpottaa niiden toiminnan yhteensovittamista niillä sosiaalipolitiikan aloilla, joita tämä luku koskee, ja erityisesti asioissa, jotka koskevat:

- työllisyyttä,
- työoikeutta ja työehtoja,
- ammatillista perus- ja jatkokoulutusta,
- sosiaaliturvaa,
- työtapaturmien ja ammattitautien ehkäisemistä,
- työterveyttä,
- järjestäytymisoikeutta sekä työnantajien ja työntekijöiden välisiä kollektiivisia neuvotteluja.

Tätä varten komissio kiinteässä yhteydessä jäsenvaltioiden kanssa tekee tutkimuksia, antaa lausuntoja ja järjestää neuvotteluja sekä kansallisista kysymyksistä että kansainvälisiä järjestöjä koskevista kysymyksistä. ja tekee erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaiden käytäntöjen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seuranta ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.

Komissio kuulee talous- ja sosiaalikomiteaa ennen kuin se antaa tässä artiklassa tarkoitetun lausunnon.

157 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 141 artikla)

1. Jokainen jäsenvaltio huolehtii sen periaatteen noudattamisesta, jonka mukaan miehille ja naisille maksetaan samasta tai samanarvoisesta työstä sama palkka.
2. Tässä artiklassa palkalla tarkoitetaan tavallista perus- tai vähimmäispalkkaa ja muuta korvausta, jonka työntekijä suoraan tai välillisesti saa työnantajaltaan työstä tai tehtävästä rahana tai luontoisetuna.

Samalla palkalla ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää tarkoitetaan, että:

- a) palkka, joka maksetaan työn tuloksen perusteella, lasketaan saman mittayksikön mukaan;
- b) palkka, joka maksetaan työhön käytetyn ajan perusteella, on sama samasta tehtävästä.

3. Euroopan parlamentti ja neuvosto toteuttavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan toimenpiteet, joilla varmistetaan miesten ja naisten tasa-arvoisten mahdollisuuksien ja tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltaminen työtä ja ammattia koskevissa kysymyksissä, mukaan lukien samasta tai samanarvoisesta työstä maksettavan saman palkan periaate.

4. Jotta miesten ja naisten välinen täysi tosiasiallinen tasa-arvo toteutuisi työelämässä, tasa-arvoisen kohtelun periaate ei estä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai toteuttamasta sellaisia erityisetuja tarjoavia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on helpottaa aliedustettuna olevan sukupuolen ammatillisen toiminnan harjoittamista taikka ehkäistä tai hyvittää ammattiuraan liittyviä haittoja.

158 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 142 artikla)

Jäsenvaltiot pyrkivät säilyttämään olemassa olevan palkallisia lomia koskevien järjestelmiensä samankaltaisuuden.

159 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 143 artikla)

Komissio laatii vuosittain kertomuksen 151 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumisesta, mukaan lukien väestötilanne unionissa. Komissio toimittaa tämän kertomuksen Euroopan parlamentille, neuvostolle sekä talous- ja sosiaalikomitealle.

160 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 144 artikla)

Neuvosto, joka tekee ratkaisunsa yksinkertaisella enemmistöllä, perustaa Euroopan parlamenttia kuultuaan neuvoa-antavan sosiaalisen suojelun komitean edistämään yhteistyötä sosiaalisen suojelun alalla jäsenvaltioiden kesken ja komission kanssa. Komitean tehtävänä on:

- seurata sosiaalialan tilannetta sekä sosiaalisen suojelun politiikkojen kehittymistä jäsenvaltioissa ja unionissa,
- edistää tietojen, kokemusten ja hyvien toimintatapojen vaihtoa jäsenvaltioiden kesken ja komission kanssa,
- laatia selvityksiä, antaa lausuntoja tai suorittaa muita toimivaltaansa kuuluvia tehtäviä joko neuvoston tai komission pyynnöstä tai omasta aloitteestaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta 240 artiklan soveltamista.

Tehtävänsä toteuttaessaan komitea on aiheellisella tavalla yhteydessä työmarkkinaosapuoliin.

Kukin jäsenvaltio ja komissio nimeävät komiteaan kaksi jäsentä.

161 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 145 artikla)

Komission Euroopan parlamentille antamassa vuosikertomuksessa on erillinen luku, joka koskee sosiaalisten olojen kehitystä unionissa.

Euroopan parlamentti voi kehottaa komissiota laatimaan kertomuksia sosiaalisia oloja koskevista erityisongelmista.

XI OSASTO

EUROOPAN SOSIAALIRAHASTO

162 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 146 artikla)

Työntekijöiden työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi sisämarkkinoilla ja siten osaltaan elintason nostamiseksi perustetaan jäljempänä määrätyn mukaisesti Euroopan sosiaalirahasto, joka pyrkii edistämään työntekijöiden työnsaantia sekä heidän alueellista ja ammatillista liikkumistaan unionissa sekä helpottamaan mukautumista teollisiin muutoksiin ja tuotantojärjestelmien muutoksiin erityisesti ammatillisella koulutuksella ja uudelleen koulutuksella.

163 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 147 artikla)

Rahaston hallintoa hoitaa komissio.

Tässä tehtävässä komissiota avustaa komitea, jonka puheenjohtajana on komission jäsen ja jossa on hallitusten sekä työntekijä- ja työnantajajärjestöjen edustajat.

164 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 148 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan Euroopan sosiaalirahastoa koskevat soveltamisasetukset.

XII OSASTO

KOULUTUS, AMMATILLINEN KOULUTUS, NUORISO JA URHEILU

165 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 149 artikla)

1. Unioni myötävaikuttaa korkealaatuisen koulutuksen kehittämiseen rohkaisemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemalla ja täydentämällä jäsenvaltioiden toimintaa pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta opetuksen sisällöstä ja koulutusjärjestelmän järjestämisestä sekä niiden sivistyksellistä ja kielellistä monimuotoisuutta.

Unioni myötävaikuttaa Euroopan urheilun edistämiseen ottaen huomioon sen erityispiirteet, vapaaehtoisuuteen perustuvat rakenteet sekä yhteiskunnallisen ja kasvatuksellisen tehtävän.

2. Unionin toiminnalla pyritään:

- kehittämään eurooppalaista ulottuvuutta koulutuksessa erityisesti jäsenvaltioiden kielten opetuksella ja levittämällä,
- edistämään opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutta muun muassa rohkaisemalla tutkintotodistusten ja opintojaksojen tunnustamista akateemisessa maailmassa,
- edistämään koulutuslaitosten välistä yhteistyötä,
- kehittämään tietojen ja kokemusten vaihtoa jäsenvaltioiden koulutusjärjestelmien yhteisissä kysymyksissä,

- edistämään nuorisovaihdon sekä sosiaalipedagogiikan alan ohjaajien vaihdon kehittämistä sekä kannustamaan nuorten osallistumista demokratian toteuttamiseen Euroopassa,
 - rohkaisemaan etäopetuksen kehittämistä,
 - kehittämään urheilun eurooppalaista ulottuvuutta edistämällä urheilukilpailujen rehellisyyttä ja avoimuutta sekä urheilusta vastaavien järjestöjen välistä yhteistyötä samoin kuin suojelemalla urheilijoiden, erityisesti kaikkein nuorimpien urheilijoiden, fyysistä ja henkistä koskemattomuutta.
3. Unioni ja jäsenvaltiot suosivat yhteistyötä kolmansien maiden sekä koulutuksen ja urheilun alalla toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen ja erityisesti Euroopan neuvoston kanssa.
4. Myötävaikuttaakseen tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseen:
- Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyhteistyötä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan sellaisia edistämistoimia, jotka eivät merkitse jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista,
 - neuvosto antaa komission ehdotuksesta suosituksia.

166 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 150 artikla)

1. Unioni toteuttaa ammatillista koulutusta koskevaa politiikkaa, joka tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta ammatillisen koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä.
2. Unionin toiminnalla pyritään:
- helpottamaan teollisiin muutoksiin mukautumista erityisesti ammatillisella koulutuksella ja uudelleen koulutuksella,
 - parantamaan valmentavaa ammatillista koulutusta ja jatkokoulutusta ammattiin pääsyn ja palaamisen helpottamiseksi työmarkkinoilla,

- helpottamaan pääsyä ammatilliseen koulutukseen ja edistämään ammattiin kouluttavien ja ammattia opiskelevien, erityisesti nuorison, liikkuvuutta,
 - kannustamaan koulutuslaitosten tai ammatillisten koulutuslaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä ammatillista koulutusta koskevissa asioissa,
 - kehittämään tietojen ja kokemusten vaihtoa jäsenvaltioiden ammatillisten koulutusjärjestelmien yhteisissä kysymyksissä.
3. Unioni ja jäsenvaltiot edistävät yhteistyötä kolmansien maiden sekä ammatillisen koulutuksen alalla toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa.
4. Euroopan parlamentti ja neuvosto toteuttavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan toimenpiteet, joilla myötävaikutetaan tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseen mutta jotka eivät merkitse jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista, ja neuvosto antaa komission ehdotuksesta suosituksia.

XIII OSASTO

KULTTUURI

167 artikla (aiempi EY-sopimuksen 151 artikla)

1. Unioni myötävaikuttaa siihen, että jäsenvaltioiden kulttuurit kehittyvät kukoistaviksi pitäen arvossa niiden kansallista ja alueellista monimuotoisuutta ja korostaen samalla niiden yhteistä kulttuuriperintöä.
2. Unioni pyrkii toiminnallaan rohkaisemaan jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemaan ja täydentämään niiden toimintaa seuraavilla aloilla:
 - Euroopan kansojen kulttuurin ja historian tuntemuksen ja sitä koskevan tiedon levityksen parantaminen,

- Euroopan kannalta merkittävän kulttuuriperinnön säilyttäminen ja suojaaminen,
 - muu kuin kaupallinen kulttuurivaihto,
 - taiteellinen ja kirjallinen luova toiminta, audiovisuaalisen alan toiminta mukaan luettuna.
3. Unioni ja jäsenvaltiot suosivat yhteistyötä kolmansien maiden sekä kulttuurin alalla toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen, erityisesti Euroopan neuvoston kanssa.
4. Unioni ottaa kulttuuriin liittyvät näkökohdat huomioon muiden perussopimusten määräysten mukaisessa toiminnassaan, erityisesti kulttuuriensa monimuotoisuuden vaalimiseksi ja edistämiseksi.
5. Myötävaikuttaakseen tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseen:
- Euroopan parlamentti ja neuvosto toteuttavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja alueiden komiteaa kuultuaan sellaisia edistämistoimia, jotka eivät merkitse jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista,
 - neuvosto antaa komission ehdotuksesta suosituksia.

XIV OSASTO

KANSANTERVEYS

168 artikla (aiempi EY-sopimuksen 152 artikla)

1. Kaikkien unionin politiikkojen ja toimintojen määrittelyssä ja toteuttamisessa varmistetaan ihmisten terveyden korkeatasoinen suojelu.

Kansallista politiikkaa täydentävä unionin toiminta suuntautuu kansanterveyden parantamiseen, ihmisten sairauksien ja tautien ehkäisemiseen sekä fyysistä ja mielenterveyttä vaarantavien tekijöiden torjuntaan. Kyseinen toiminta käsittää laajalle levinneiden vaarallisten sairauksien torjunnan edistämällä niiden syiden, leviämisen ja ehkäisemisen tutkimusta sekä terveysvalistusta ja -kasvatusta, samoin kuin rajatylittävien vakavien terveysuhkien seurannan, niistä hälyttämisen ja niiden torjumisen.

Unioni täydentää huumausaineiden aiheuttamien terveyshaittojen vähentämiseen tähtäävää jäsenvaltioiden toimintaa, johon kuuluu tiedotus- ja ehkäisemistoimia.

2. Unioni edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä tässä artiklassa tarkoitetuilla aloilla sekä tarvittaessa tukee niiden toimintaa. Se kannustaa jäsenvaltioita erityisesti yhteistyöhön, jonka tarkoituksena on parantaa terveyspalvelujen täydentävyyttä jäsenvaltioiden välisen rajan molemmin puolin sijaitsevilla alueilla.

Yhteydessä komission kanssa jäsenvaltiot sovittavat keskenään yhteen politiikkansa ja toimintaohjelmansa 1 kohdassa tarkoitetuilla aloilla. Komissio voi kiinteässä yhteydessä jäsenvaltioihin tehdä aiheellisia aloitteita tämän yhteensovittamisen edistämiseksi, erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaiden käytäntöjen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.

3. Unioni ja jäsenvaltiot edistävät yhteistyötä kolmansien maiden sekä kansanterveyden alalla toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa.

4. Poiketen siitä, mitä 2 artiklan 5 kohdassa ja 6 artiklan a alakohdassa määrätään, ja noudattaen 4 artiklan 2 kohdan k alakohdan määräyksiä, Euroopan parlamentti ja neuvosto myötävaikuttavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseen toteuttamalla seuraavia toimenpiteitä, joilla voidaan puuttua yhteisiin turvallisuuskysymyksiin:

- a) toimenpiteitä, joilla asetetaan ihmisestä peräisin oleville elimille ja aineille sekä verelle ja verituotteille korkeat laatu- ja turvallisuusvaatimukset; nämä toimenpiteet eivät estä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai toteuttamasta tiukempia suojatoimenpiteitä;
- b) eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualalla toimenpiteitä, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen;

- c) toimenpiteitä, joilla asetetaan lääkkeille ja lääkinnällisille laitteille korkeat laatu- ja turvallisuusvaatimukset.

5. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat säätää tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan myös edistämistoimista, joiden tarkoituksena on ihmisten terveyden suojeleminen ja parantaminen ja erityisesti rajatylittävien laajalle levinneiden vaarallisten sairauksien torjunta, toimenpiteistä, jotka koskevat vakavien rajatylittävien terveysuhkien seuranta, niistä hälyttämistä ja niiden torjuntaa, sekä toimenpiteistä, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen ehkäisemällä tupakointia ja alkoholin väärinkäyttöä; nämä toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

6. Neuvosto voi myös antaa komission ehdotuksesta suosituksia tässä artiklassa mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

7. Unionin toiminnassa otetaan huomioon jäsenvaltioiden velvollisuudet, jotka liittyvät niiden terveyspolitiikan määrittelyyn sekä terveyspalvelujen ja sairaanhoidon järjestämiseen ja tarjoamiseen. Jäsenvaltioiden velvollisuuksiin kuuluvat terveyspalvelujen ja sairaanhoidon hallinnointi sekä niihin osoitettujen voimavarojen kohdentaminen. Edellä 4 kohdan a alakohdassa tarkoitetut toimenpiteet eivät vaikuta elinten ja veren luovuttamista tai lääketieteellistä käyttöä koskeviin kansallisiin säännöksiin ja määräyksiin.

XV OSASTO

KULUTTAJANSUOJA

169 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 153 artikla)

1. Kuluttajien etujen suojaamiseksi ja kuluttajansuojan korkean tason varmistamiseksi unioni myötävaikuttaa kuluttajien terveyden, turvallisuuden ja taloudellisten etujen suojaamiseen sekä edistää kuluttajien oikeutta tiedonsaantiin ja koulutukseen sekä oikeutta järjestäytyä etujensa valvomiseksi.

2. Unioni myötävaikuttaa 1 kohdassa mainittujen tavoitteiden toteuttamiseen:
 - a) toimenpiteillä, jotka se 114 artiklan nojalla toteuttaa sisämarkkinoiden toteuttamisen yhteydessä;
 - b) toimenpiteillä, jotka tukevat ja täydentävät jäsenvaltioiden harjoittamaa politiikkaa ja joilla sitä seurataan.
3. Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetut toimenpiteet.
4. Toimenpiteet, jotka on vahvistettu 3 kohdan mukaisesti, eivät estä jäsenvaltiota pitämästä voimassa tai toteuttamasta tiukempia suojatoimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden on oltava sopusoinnussa perussopimusten kanssa. Niistä ilmoitetaan komissiolle.

XVI OSASTO

EUROOPAN LAAJUISET VERKOT

170 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 154 artikla)

1. Myötävaikuttaakseen 26 ja 174 artiklassa määrättyjen tavoitteiden toteuttamiseen ja mahdollistaakseen sen, että unionin kansalaiset, taloudelliset toimijat sekä alueelliset ja paikalliset yhteisöt voivat saada täyden hyödyn sellaisen alueen toteuttamisesta johtuvista eduista, jolla ei ole sisäisiä rajoja, unioni myötävaikuttaa Euroopan laajuisten verkkojen perustamiseen ja kehittämiseen liikenteen, teletoiminnan ja energian infrastruktuurien aloilla.
2. Unioni pyrkii toiminnallaan avointen markkinoiden ja kilpailumarkkinoiden järjestelmässä edistämään kansallisten verkkojen yhteenliittämistä ja yhteentoimivuutta sekä pääsyä tällaisiin verkkoihin. Se ottaa erityisesti huomioon tarpeen liittää saarialueita, erillisalueita ja syrjäseutualueita unionin keskusalueisiin.

171 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 155 artikla)

1. Edellä 170 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi unioni:
 - vahvistaa joukon suuntaviivoja, jotka koskevat suunniteltujen toimien tavoitteita, painopisteitä ja pääperiaatteita Euroopan laajuisten verkkojen alalla; näissä suuntaviivoissa yksilöidään yhteistä etua koskevat hankkeet,
 - panee erityisesti teknisen standardoinnin alalla täytäntöön kaikki toimet, jotka saattavat osoittautua tarpeellisiksi verkkojen yhteentoimivuuden turvaamiseksi,
 - voi erityisesti toteuttamiskelpoisuutta koskevilla selvityksillä, lainatakuilla tai korkotuella tukea sellaisia jäsenvaltioiden tukemia yhteistä etua koskevia hankkeita, jotka yksilöidään ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetuissa suuntaviivoissa; unioni voi myös osallistua tiettyjen liikenteen infrastruktuurin alan hankkeiden rahoittamiseen jäsenvaltioissa 177 artiklan mukaisesti perustetun koheesiorahaston kautta.

Unionin toiminnassa otetaan huomioon hankkeiden ajateltavissa oleva taloudellinen elinkelpoisuus.

2. Yhteydessä komission kanssa jäsenvaltiot sovittavat keskenään yhteen sellaisen kansallisella tasolla harjoittamansa politiikan, jolla voi olla merkittävä vaikutus 170 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseen. Komissio voi kiinteässä yhteistoiminnassa jäsenvaltioiden kanssa tehdä aiheellisia aloitteita tämän yhteensovittamisen edistämiseksi.

3. Unioni voi päättää yhteistyöstä kolmansien maiden kanssa yhteistä etua koskevien hankkeiden edistämiseksi ja verkkojen yhteentoimivuuden turvaamiseksi.

172 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 156 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat 171 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut suuntaviivat ja muut toimenpiteet tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan.

Niihin suuntaviivoihin ja niihin yhteistä etua koskeviin hankkeisiin, jotka koskevat jonkin jäsenvaltion aluetta, tarvitaan tuon jäsenvaltion hyväksyminen.

XVII OSASTO

TEOLLISUUS

173 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 157 artikla)

1. Unioni ja jäsenvaltiot huolehtivat siitä, että unionin teollisuuden kilpailukyvyn kannalta tarpeelliset edellytykset turvataan.

Tällöin niiden toiminnalla pyritään avointen markkinoiden ja kilpailumarkkinoiden järjestelmän mukaisesti:

- nopeuttamaan teollisuuden mukauttamista rakenteellisiin muutoksiin,
- edistämään kaikkialla unionissa yritysten, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten, aloittamisen ja kehittämisen kannalta suotuisaa toimintaympäristöä,
- edistämään yritysten välisen yhteistyön kannalta suotuisaa toimintaympäristöä,
- edistämään keksintöjä, tutkimusta ja teknologista kehittämistä koskevan politiikan antamien teollisten mahdollisuuksien parempaa hyväksikäyttöä.

2. Jäsenvaltiot neuvottelevat keskenään yhteydessä komission kanssa ja sovittavat tarvittaessa yhteen toimintansa. Komissio voi tehdä aiheellisia aloitteita tämän yhteensovittamisen edistämiseksi, erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaiden käytäntöjen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.

3. Unioni myötävaikuttaa 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseen perussopimusten muiden artiklojen nojalla harjoittamallaan politiikalla ja toiminnalla. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan päättää erityistoimenpiteistä, joiden tarkoituksena on tukea jäsenvaltioissa 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi toteutettuja toimia, mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

Tämän osaston määräykset eivät anna unionille perusteita toteuttaa toimenpiteitä, jotka voivat johtaa kilpailun vääristymiseen tai jotka käsittävät verotusta tai palkattujen työntekijöiden oikeuksia ja etuja koskevia säännöksiä tai määräyksiä.

XVIII OSASTO

TALOUDELLINEN, SOSIAALINEN JA ALUEELLINEN YHTEENKUULUVUUS

174 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 158 artikla)

Edistääkseen koko unionin sopusointuista kehitystä unioni kehittää ja harjoittaa toimintaansa taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden lujittamiseksi.

Unioni pyrkii erityisesti vähentämään alueiden välisiä kehityseroja sekä muita heikommassa asemassa olevien alueiden jälkeenjääneisyyttä.

Asianomaisista alueista kiinnitetään erityistä huomiota maaseutuun, teollisuuden muutosprosessissa oleviin alueisiin sekä vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsiviin alueisiin, kuten pohjoisimpiin alueisiin, joiden väestötiheys on erittäin alhainen, ja saaristo-, rajaseutu- ja vuoristoalueisiin.

175 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 159 artikla)

Jäsenvaltiot harjoittavat talouspolitiikkaansa ja sovittavat sitä yhteen siten, että myös 174 artiklassa tarkoitetut tavoitteet saavutetaan. Unionin politiikan ja toiminnan suunnittelussa ja täytäntöönpanossa sekä sisämarkkinoiden toteuttamisessa otetaan huomioon 174 artiklassa tarkoitetut tavoitteet ja osallistutaan niiden toteuttamiseen. Unioni tukee myös tätä toteuttamista toiminnallaan, jota se harjoittaa rakennerahastojen (Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto, Euroopan sosiaalirahasto, Euroopan aluekehitysrahasto), Euroopan investointipankin ja muiden olemassa olevien rahoitusvälineiden kautta.

Komissio antaa Euroopan parlamentille, neuvostolle, talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle joka kolmas vuosi kertomuksen siitä, miten taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden toteuttamisessa on edistytty, sekä siitä, miten tässä artiklassa määrätyt eri keinot ovat myötävaikuttaneet siihen. Tähän kertomukseen liitetään tarvittaessa aiheellisia ehdotuksia.

Jos rahastojen ulkopuoliset erityistoimet osoittautuvat tarpeellisiksi, Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat päättää niistä tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta unionin muussa politiikassa päätettyjen toimenpiteiden soveltamista.

176 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 160 artikla)

Euroopan aluekehitysrahaston tarkoituksena on myötävaikuttaa keskeisimmän alueellisen epätasapainon poistamiseen unionissa osallistumalla kehityksessä jälkeen jääneiden alueiden kehittämiseen ja rakenteelliseen mukauttamiseen sekä taantuvien teollisuusalueiden uudistamiseen.

177 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 161 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittelevät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan, rakennerahastojen tehtävät, ensisijaiset tavoitteet ja rakenteet, joihin voi sisältyä rahastojen uudelleenryhmittely, edellä sanotun kuitenkaan rajoittamatta 178 artiklan soveltamista. Samaa menettelyä noudattaen vahvistetaan myös rahastoihin sovellettavat yleiset säännöt ja annetaan säännökset, jotka ovat tarpeen rahastojen tehokkuuden turvaamiseksi ja eri rahastojen keskinäiseksi sekä rahastojen ja muiden rahoitusvälineiden yhteensovittamiseksi.

Samaa menettelyä noudattaen perustettu koheesiorahasto osallistuu ympäristöalan hankkeiden rahoittamiseen sekä Euroopan laajuisten verkkohankkeiden rahoittamiseen liikenteen infrastruktuurin alalla.

178 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 162 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät Euroopan aluekehitysrahastoa koskevat soveltamisasetukset tavallista lainsäätämisjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan.

Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastoon ja Euroopan sosiaalirahastoon sovelletaan edelleen vastaavasti, mitä 43 ja 164 artiklassa määrätään.

XIX OSASTO

TUTKIMUS JA TEKNOLOGINEN KEHITTÄMINEN SEKÄ AVARUUSALA

179 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 163 artikla)

1. Unioni pyrkii toiminnallaan lujittamaan tieteellistä ja teknologista perustaansa toteuttamalla eurooppalaisen tutkimusalueen, jossa tutkijat, tieteellinen tietämys ja teknologia liikkuvat vapaasti, tukemaan unionin kilpailukyvyyn, myös sen teollisuuden kilpailukyvyyn, kehittämistä sekä edistämään kaikkea tutkimustoimintaa, jota pidetään tarpeellisena perussopimusten muiden lukujen perusteella.
2. Tätä varten unioni edistää kaikkialla unionissa yrityksiä, pienet ja keskisuuret yritykset mukaan luettuina, tutkimuskeskuksia ja korkeakouluja niiden korkealaatuiseen tutkimukseen ja teknologiseen kehittämiseen liittyvissä pyrkimyksissä; se tukee niiden pyrkimyksiä keskinäiseen yhteistyöhön varsinkin avaamalla kansalliset julkiset hankinnat, määrittelemällä yhteiset standardit sekä poistamalla yhteistyön oikeudelliset ja verotukselliset esteet pyrkien erityisesti siihen, että tutkijat voivat tehdä yhteistyötä vapaasti rajoista riippumatta ja yritykset voivat täysin käyttää hyväkseen sisämarkkinoiden tarjoamia mahdollisuuksia.
3. Kaikesta tähän sopimukseen perustuvasta unionin toiminnasta tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen aloilla, esittelyhankkeet mukaan luettuina, päätetään ja se pannaan täytäntöön tämän osaston määräyksiä noudattaen.

180 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 164 artikla)

Pyrkiessään näihin tavoitteisiin unioni toteuttaa seuraavia jäsenvaltioissa harjoitettua toimintaa täydentäviä toimia:

- a) tutkimusta, teknologista kehittämistä ja esittelyä koskevien toimintaohjelmien täytäntöönpano edistämällä yhteistyötä yritysten, tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen kanssa ja niiden kesken;
- b) yhteistyön edistäminen kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa unionin tutkimuksen, teknologisen kehittämisen ja esittelyn alalla;
- c) unionin tutkimukseen, teknologiseen kehittämiseen ja esittelyyn liittyvän toiminnan tuloksia koskevan tiedon levittäminen ja näiden tulosten hyväksi käyttäminen;
- d) unionin tutkijoiden koulutuksen ja liikkumisen kannustaminen.

181 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 165 artikla)

1. Unioni ja jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimintansa tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen alalla turvatakseen kansallisen politiikan ja unionin politiikan keskinäisen yhtenäisyyden.
2. Komissio voi kiinteässä yhteistoiminnassa jäsenvaltioiden kanssa tehdä aiheellisia aloitteita 1 kohdassa tarkoitetun yhteensovittamisen edistämiseksi, erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaiden käytäntöjen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.

182 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 166 artikla)

1. Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät kaikkea unionin toimintaa koskevan monivuotisen puiteohjelman tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan.

Puiteohjelmassa:

- vahvistetaan ne tieteelliset ja teknologiset tavoitteet, jotka 180 artiklassa tarkoitettulla toiminnalla toteutetaan, sekä niihin liittyvät painopisteet,
 - osoitetaan tällaisen toiminnan pääperiaatteet,
 - vahvistetaan se suurin kokonaismäärä, jolla unioni osallistuu puiteohjelman rahoitukseen, ja yksityiskohtaiset säännöt unionin osallistumisesta ohjelman rahoitukseen sekä kunkin suunnitellun toiminnan osuus.
2. Puiteohjelmaa mukautetaan tai täydennetään tilanteen kehityksen mukaisesti.
3. Puiteohjelma pannaan täytäntöön kussakin toiminnassa kehitetyin erityisohjelmin. Kussakin erityisohjelmassa täsmennetään yksityiskohtaiset säännöt ohjelman toteuttamiseksi, vahvistetaan ohjelman kesto ja määrätään tarpeellisiksi arvioituista varoista. Erityisohjelmissa vahvistetut tarpeellisiksi arvioitujen varojen määrät eivät saa ylittää puiteohjelmalle ja kullekin toiminnalle vahvistettua suurinta kokonaismäärää.
4. Neuvosto hyväksyy erityisohjelmat erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä Euroopan parlamenttia ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan.
5. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä monivuotisen puiteohjelman mukaisten toimien täydentämiseksi.

183 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 167 artikla)

Monivuotisen puiteohjelman panemiseksi täytäntöön unioni vahvistaa:

- yritysten, tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen osallistumista koskevat säännöt,
- tutkimustuloksista saatujen tietojen levittämistä koskevat säännöt.

184 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 168 artikla)

Monivuotista puiteohjelmaa täytäntöön pantaessa voidaan päättää täydentävistä toimintaohjelmista, joihin osallistuvat vain jotkin jäsenvaltiot; nämä jäsenvaltiot huolehtivat toimintaohjelmien rahoittamisesta, jollei unioni mahdollisesti osallistu.

Unioni antaa täydentäviä toimintaohjelmia koskevat säännöt erityisesti tiedon levittämisestä ja muiden jäsenvaltioiden mahdollisuuksista päästä täydentäviin toimintaohjelmiin.

185 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 169 artikla)

Monivuotista puiteohjelmaa täytäntöön pantaessa unioni voi yhteisymmärryksessä niiden jäsenvaltioiden kanssa, joita asia koskee, määrätä osallistumisesta useiden jäsenvaltioiden käynnistämiin tutkimus- ja kehittämistyötä koskeviin toimintaohjelmiin sekä näiden toimintaohjelmien täytäntöönpanoa koskeviin järjestelmiin.

186 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 170 artikla)

Unioni voi monivuotista puiteohjelmaa täytäntöön pantaessa määrätä unionin tutkimusta, teknologista kehittämistä ja esittelyä koskevasta yhteistyöstä kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Tätä yhteistyötä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä voidaan sopia unionin ja asianomaisten kolmansien osapuolten välisin sopimuksin.

187 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 171 artikla)

Unioni voi perustaa yhteisyrityksiä tai muita järjestelmiä, jotka ovat tarpeen, jotta unionin tutkimusta, teknologista kehittämistä ja esittelyä koskevat toimintaohjelmat voidaan panna täytäntöön asianmukaisesti.

188 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 172 artikla)

Neuvosto antaa 187 artiklassa tarkoitetut säännökset komission ehdotuksesta sekä Euroopan parlamenttia ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan.

Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat 183, 184 ja 185 artiklassa tarkoitetut säännökset tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan. Täydentävien toimintaohjelmien hyväksymiseen tarvitaan niiden jäsenvaltioiden suostumus, joita asia koskee.

189 artikla

1. Edistääkseen tieteellistä ja teknistä kehitystä, teollisuuden kilpailukykyä ja politiikkojensa toteuttamista unioni kehittää eurooppalaisen avaruuspolitiikan. Se voi tätä varten edistää yhteisiä aloitteita, tukea tutkimusta ja teknologista kehittämistä sekä sovittaa yhteen avaruuden tutkimuksen ja käytön edellyttämiä toimia.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen tarvittavista toimenpiteistä, joiden toteuttamismuotona voi olla eurooppalainen avaruusohjelma, mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.
3. Unioni luo tarvittavat yhteydet Euroopan avaruusjärjestöön.
4. Tällä artiklalla ei rajoiteta tämän osaston muiden määräysten soveltamista.

190 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 173 artikla)

Jokaisen vuoden alussa komissio antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen. Kertomuksessa annetaan tiedot edellisen vuoden toiminnasta tutkimuksessa ja teknologisessä kehittämisessä sekä tulosten levittämisessä sekä kuluvan vuoden työohjelmasta.

XX OSASTO

YMPÄRISTÖ

191 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 174 artikla)

1. Unionin ympäristöpolitiikalla myötävaikutetaan seuraavien tavoitteiden saavuttamiseen:
 - ympäristön laadun säilyttäminen, suojelu ja parantaminen,
 - ihmisten terveyden suojelu,
 - luonnonvarojen harkittu ja järkevä käyttö,
 - sellaisten toimenpiteiden edistäminen kansainvälisellä tasolla, joilla puututaan alueellisiin tai maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin, ja erityisesti ilmastonmuutoksen torjuminen.
2. Unionin ympäristöpolitiikalla pyritään suojelun korkeaan tasoon unionin eri alueiden tilanteiden erilaisuus huomioon ottaen. Unionin ympäristöpolitiikka perustuu ennalta varautumisen periaatteelle sekä periaatteille, joiden mukaan ennalta ehkäiseviin toimiin olisi ryhdyttävä, ympäristövahingot olisi torjuttava ensisijaisesti niiden lähteellä ja saastuttajan olisi maksettava.

Tässä yhteydessä ympäristönsuojelun vaatimusten täyttämiseksi toteutettaviin yhdenmukaistamistoimenpiteisiin sisällytetään aiheellisissa tapauksissa suojalauseke, jonka nojalla jäsenvaltiot saavat, unionin valvontamenettelyn alaisina, toteuttaa muihin kuin taloudellisiin, ympäristöä koskeviin seikkoihin perustuvia väliaikaisia toimenpiteitä.
3. Ympäristöpolitiikkaansa valmistellessaan unioni ottaa huomioon:
 - saatavilla olevat tieteelliset ja tekniset tiedot,
 - ympäristöolot unionin eri alueilla,

- toimien toteuttamisesta tai toteuttamatta jättämisestä mahdollisesti johtuvat edut ja kustannukset,
- unionin taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen kokonaisuutena ja unionin eri alueiden tasapainoisen kehityksen.

4. Unioni ja jäsenvaltiot tekevät kukin toimivaltaansa kuuluvaa yhteistyötä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa. Unionin yhteistyötä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä voidaan sopia unionin ja asianomaisten kolmansien osapuolten välisin sopimuksin.

Mitä edellisessä alakohdassa määrätään, ei rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä toimielimissä ja tehdä kansainvälisiä sopimuksia.

192 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 175 artikla)

1. Euroopan parlamentti ja neuvosto päättävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan unionin toimista 191 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

2. Poiketen 1 kohdassa määrätystä päätöksentekomenettelystä ja rajoittamatta 114 artiklan soveltamista, neuvosto yksimielisesti erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä sekä Euroopan parlamenttia, talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan vahvistaa:

- a) säännöksiä, jotka ovat etupäässä verotuksellisia;
- b) toimenpiteet, jotka vaikuttavat:
 - kaavoitukseen,
 - vesivarojen määrän hallintaan tai jotka koskevat suoraan tai välillisesti vesivarojen saatavuutta,
 - maankäyttöön jätehuoltoa lukuun ottamatta;
- c) toimenpiteet, jotka vaikuttavat merkittävästi jäsenvaltion valintaan eri energianlähteiden välillä ja jäsenvaltion energiahuollon yleiseen rakenteeseen.

Neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia, talous- ja sosiaalikomiteaa sekä alueiden komiteaa kuultuaan päättää, että ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettuihin aloihin sovelletaan tavallista lainsäätämisyjärjestystä.

3. Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan yleiset toimintaohjelmat, joissa vahvistetaan ensisijaiset tavoitteet.

Toimintaohjelmien toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet hyväksytään tapauksen mukaan joko 1 tai 2 kohdassa määrätyn edellytyksin.

4. Jäsenvaltiot huolehtivat ympäristöpolitiikan rahoittamisesta ja täytäntöönpanosta, sanotun kuitenkin rajoittamatta tiettyjä unionin hyväksymiä toimenpiteitä.

5. Rajoittamatta saastuttaja maksaa -periaatteen soveltamista, jos 1 kohtaan perustuva toimenpide aiheuttaa jäsenvaltion viranomaisille suhteettomina pidettäviä kustannuksia, tällä toimenpiteellä annetaan aiheellisia säännöksiä:

- väliaikaisista poikkeuksista, sekä/taikka
- 177 artiklan mukaisesti perustetusta koheesiorahastosta annettavasta taloudellisesta tuesta.

193 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 176 artikla)

Suojatoimenpiteet, jotka on toteutettu 192 artiklan nojalla, eivät estä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai toteuttamasta tiukempia suojatoimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden on oltava sopusoinnussa perussopimusten kanssa. Niistä ilmoitetaan komissiolle.

XXI OSASTO

ENERGIA

194 artikla

1. Sisämarkkinoiden toteuttamisen ja toiminnan yhteydessä sekä ympäristön säilyttämistä ja sen tilan parantamista koskevan vaatimuksen huomioon ottaen unionin energiapolitiikalla pyritään jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun hengessä:

- a) varmistamaan energiamarkkinoiden toimivuus;
- b) varmistamaan energian toimitusvarmuus unionissa;
- c) edistämään energiatehokkuutta ja energiansäästöä sekä uusiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuotojen kehittämistä; ja
- d) edistämään energiaverkkojen yhteenliittämistä.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta perussopimusten muiden määräysten soveltamista. Nämä toimenpiteet hyväksytään, kun talous- ja sosiaalikomiteaa sekä alueiden komiteaa on kuultu.

Nämä toimenpiteet eivät vaikuta jäsenvaltion oikeuteen määritellä energiavarojensa hyödyntämisen ehdot, jäsenvaltion eri energialähteiden välillä tekemiin valintoihin eikä jäsenvaltion energiahuollon yleiseen rakenteeseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 192 artiklan 2 kohdan c alakohdan soveltamista.

3. Poiketen siitä, mitä 2 kohdassa määrätään, neuvosto säätää yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan niistä tuossa kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä, jotka ovat etupäässä verotuksellisia.

XXII OSASTO

MATKAILU

195 artikla

1. Unioni täydentää jäsenvaltioiden toimintaa matkailualalla, erityisesti edistämällä alalla toimivien unionin yritysten kilpailukykyä.

Tätä varten unioni pyrkii toiminnallaan:

- a) kannustamaan kyseisen alan yritysten kehittämiselle suotuisan ympäristön luomista;
- b) edistämään jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä erityisesti hyvien käytäntöjen vaihdon avulla.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen erityisistä toimenpiteistä, joilla täydennetään jäsenvaltioissa toteutettavia toimia tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

XXIII OSASTO

PELASTUSPALVELU

196 artikla

1. Unioni kannustaa jäsenvaltioita keskinäiseen yhteistyöhön niiden järjestelmien tehostamiseksi, joilla on tarkoitus ehkäistä ennalta luonnon tai ihmisen aiheuttamia suuronnettomuuksia ja suojautua niiltä.

Unionin toiminnalla pyritään:

- a) tukemaan ja täydentämään jäsenvaltioiden kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason toimintaa, joka koskee vaarojen ennaltaehkäisyä, jäsenvaltioiden pelastuspalvelualan toimijoiden valmentamista sekä luonnon tai ihmisen aiheuttamien suuronnettomuuksien johdosta toteutettavia toimia unionin alueella;
- b) edistämään unionin alueella nopeaa ja tehokasta operatiivista yhteistyötä kansallisten pelastuspalveluviranomaisten välillä;
- c) edistämään pelastuspalvelun alalla toteutettavien kansainvälisen tason toimien johdonmukaisuutta.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen tarvittavista toimenpiteistä, joilla myötävaikutetaan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumiseen mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

XXIV OSASTO

HALLINNOLLINEN YHTEISTYÖ

197 artikla

- 1. Unionin oikeuden tosiasiallista täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa, mikä on keskeistä unionin moitteettoman toiminnan kannalta, pidetään yhteistä etua koskevana asiana.
- 2. Unioni voi tukea jäsenvaltioiden ponnisteluja parantaa hallinnollista valmiuttaan panna unionin oikeus täytäntöön. Tähän toimintaan voi erityisesti kuulua tietojenvaihdon ja virkamiesvaihdon helpottaminen sekä koulutusohjelmien tukeminen. Jäsenvaltio ei ole velvollinen ottamaan vastaan tällaista tukea. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla tätä varten tarvittavista toimenpiteistä, jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

3. Tämä artikla ei rajoita jäsenvaltioiden velvollisuutta panna unionin oikeus täytäntöön eikä komission oikeuksia ja velvollisuuksia. Tämä artikla ei myöskään rajoita perussopimusten muiden sellaisten määräysten soveltamista, jotka koskevat hallinnollista yhteistyötä jäsenvaltioiden välillä sekä jäsenvaltioiden ja unionin välillä.

NELJÄS OSA

MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIOINTI

198 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 182 artikla)

Jäsenvaltiot sopivat assosioivansa unioniin ne Euroopan ulkopuoliset maat ja alueet, joilla on erityiset suhteet Tanskaan, Ranskaan, Alankomaihin ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Nämä maat ja alueet, jäljempänä 'maat ja alueet', luetellaan liitteessä II.

Assosioinnin tavoitteena on edistää maiden ja alueiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä ja vahvistaa läheiset taloudelliset suhteet niiden ja koko unionin välille.

Tämän sopimuksen johdanto-osassa mainittujen periaatteiden mukaisesti assosioinnin tarkoituksena on ensisijaisesti edistää näiden maiden ja alueiden väestön etuja ja vaurautta, jotta ne voivat saavuttaa sen taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kehityksen, johon ne pyrkivät.

199 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 183 artikla)

Assosioinnilla pyritään seuraaviin tavoitteisiin:

- 1) jäsenvaltiot soveltavat kaupankäynnissään maiden ja alueiden kanssa samaa järjestelmää kuin perussopimusten mukaan keskinäisessä kaupankäynnissään;

- 2) jokainen maa ja alue soveltaa kaupankäynnissään jäsenvaltioiden sekä muiden maiden ja alueiden kanssa samaa järjestelmää kuin kaupankäynnissä sen Euroopan valtion kanssa, johon sillä on erityiset suhteet;
- 3) jäsenvaltiot osallistuvat näiden maiden ja alueiden asteittaisen kehittymisen vaatimiin sijoituksiin;
- 4) unionin rahoittamiin sijoituksiin saa tarjouksin ja toimituksin osallistua yhtäläisin ehdoin jokainen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on jäsenvaltion taikka jonkin maan tai alueen kansalainen;
- 5) jäsenvaltioiden sekä maiden ja alueiden välisissä suhteissa kansalaisten ja yhtiöiden sijoittautumisoikeutta säännellään sijoittautumisoikeutta koskevan luvun määräysten ja menettelyjen mukaisesti ja ketään syrjimättä, jollei 203 artiklan nojalla annetuista erityissäännöksistä muuta johdu.

200 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 184 artikla)

1. Maista ja alueilta peräisin olevien, jäsenvaltioihin tuotavien tavaroiden tullit kielletään niin kuin jäsenvaltioiden välisten tullien kieltämisestä perussopimuksissa määrätään.
2. Maahan tai alueelle jäsenvaltioista taikka muista maista tai muilta alueilta tuotavien tavaroiden tullit ovat kiellettyjä 30 artiklan määräysten mukaisesti.
3. Maat ja alueet voivat kuitenkin periä tulleja, jotka ovat tarpeen niiden kehityksen ja teollistumisen kannalta taikka jotka ovat luonteeltaan fiskaalisia ja joiden tarkoituksena on tuottaa tuloa niiden talousarvioon.

Edellisessä alakohdassa tarkoitetut tullit eivät saa olla korkeampia kuin siitä jäsenvaltiosta tuotavista tuotteista perittävät tullit, johon maalla tai alueella on erityiset suhteet.

4. Mitä 2 kohdassa määrätään, ei sovelleta maihin tai alueisiin, jotka niitä sitovien erityisten kansainvälisten velvoitteiden vuoksi jo soveltavat tullitariffia, johon ei sisälly syrjintää.
5. Maihin tai alueille tuotavia tavaroita koskevien tullien käyttöön ottaminen tai niiden muuttaminen ei saa oikeudellisesti tai tosiasiallisesti johtaa suoraan tai välilliseen syrjintään jäsenvaltioista tapahtuvassa tuonnissa.

201 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 185 artikla)

Jos niiden tullien taso, joita sovelletaan kolmannelta maasta peräisin oleviin tuotteisiin niiden tullessa maahan tai alueelle, on sellainen, että se, ottaen huomioon 200 artiklan 1 kohdan määräysten soveltamisen, johtaa kaupankäynnin vinoutumiseen jonkin jäsenvaltion vahingoksi, tämä jäsenvaltio voi pyytää komissiota tekemään muille jäsenvaltioille ehdotuksia toimenpiteiksi, jotka ovat tarpeen tilanteen korjaamiseksi.

202 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 186 artikla)

Jollei kansanterveyttä taikka yleistä turvallisuutta tai järjestystä koskevista määräyksistä muuta johdu, maista ja alueilta olevien työntekijöiden vapaata liikkuvuutta jäsenvaltioissa ja jäsenvaltioista olevien työntekijöiden vapaata liikkuvuutta maissa ja alueilla säännellään 203 artiklan mukaisesti hyväksytyillä säädöksillä.

203 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 187 artikla)

Neuvosto antaa maiden ja alueiden sekä unionin välisessä assosiaatiossa saatujen kokemusten ja perussopimusten periaatteiden pohjalta yksimielisesti komission ehdotuksesta säännökset maiden ja alueiden sekä unionin välistä assosiaatiota koskevista säännöistä ja menettelyistä. Kun neuvosto antaa kyseiset säännökset erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, se tekee ratkaisunsa yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan.

204 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 188 artikla)

Grönlantiin sovelletaan, mitä 198–203 artiklassa määrätään, jollei perussopimukseen liitetyn Grönlantia koskevista erityisjärjestelyistä tehdyn pöytäkirjan erityismääräyksistä muuta johdu.

VIIDES OSA

UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA

I OSASTO

YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA

205 artikla

Tämän osan mukaista unionin toimintaa kansainvälisissä yhteyksissä ohjaavat ne periaatteet, se pyrkii niihin tavoitteisiin ja sitä harjoitetaan niiden yleisten määräysten mukaisesti, jotka esitetään Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V osaston 1 luvussa.

II OSASTO

YHTEINEN KAUPPAPOLITIIKKA

206 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 131 artikla)

Perustamalla 28–32 artiklan mukaisesti tulliliiton unioni edistää yhteisen edun mukaisesti maailmankaupan sopusointuista kehitystä, kansainvälistä kauppaa ja ulkomaisia suoria sijoituksia koskevien rajoitusten asteittaista poistamista sekä tulli- ja muiden esteiden purkamista.

207 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 133 artikla)

1. Yhteinen kauppapolitiikka perustuu yhtenäisiin periaatteisiin etenkin tullien muuttamisessa, tulli- ja kauppasopimusten tekemisessä tavara- ja palvelukaupan alalla, sekä teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien alalla, ulkomaisten suorien sijoitusten osalta, vapauttamista koskevien toimenpiteiden yhtenäistämässä, vientipolitiikassa sekä kauppaa suojaavissa toimenpiteissä, kuten polkumyynti- ja tukipalkkiotapauksissa toteutettavissa toimenpiteissä. Yhteistä kauppapolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoista toimintaa koskevien periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla toimenpiteistä, joilla määritellään puitteet yhteisen kauppapolitiikan toteuttamiseksi.

3. Jos on neuvoteltava tai tehtävä sopimuksia yhden tai useamman kolmannen valtion taikka kansainvälisen järjestön kanssa, sovelletaan 218 artiklan määräyksiä, jollei tämän artiklan erityismääräyksistä muuta johdu.

Komissio antaa asiasta suosituksia neuvostolle, joka valtuuttaa komission aloittamaan tarvittavat neuvottelut. Neuvoston ja komission tehtävänä on huolehtia, että neuvotellut sopimukset ovat unionin sisäisten politiikkojen ja sääntöjen mukaisia.

Komissio käy näitä neuvotteluja kuullen erityiskomiteaa, jonka neuvosto nimeää avustamaan komissiota tässä tehtävässä, sekä niiden ohjeiden mukaisesti, joita neuvosto voi antaa komissiolle. Komissio antaa erityiskomitealle ja Euroopan parlamentille säännöllisesti tietoja neuvottelujen etenemisestä.

4. Neuvosto tekee 3 kohdassa tarkoitettujen sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevat ratkaisunsa määräenemmistöllä.

Neuvosto tekee palvelukaupan ja teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien sekä ulkomaisten suorien sijoitusten aloilla tehtävien sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevat ratkaisunsa yksimielisesti silloin, kun sopimus sisältää määräyksiä, joiden osalta sisäisten sääntöjen antaminen edellyttää yksimielisyyttä.

Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti myös neuvoteltaessa ja tehtäessä sopimuksia:

- a) kulttuuri- tai audiovisuaalisten palvelujen kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat haitata unionin kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta;
 - b) sosiaali-, koulutus- ja terveystalvelujen kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat vakavasti haitata näiden palvelujen järjestämistä kansallisella tasolla ja vaikeuttaa jäsenvaltioiden vastuun toteuttamista niiden tarjoamisessa.
5. Liikenteen alan kansainvälisten sopimusten neuvottelemisessa ja tekemisessä noudatetaan kolmannen osan VI osaston sekä 218 artiklan määräyksiä.
6. Tällä artiklalla annetun, yhteisen kauppapolitiikan alaan kuuluvan toimivallan käyttäminen ei vaikuta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallan jakoon eikä voi johtaa jäsenvaltioiden lakien tai asetusten yhdenmukaistamiseen siltä osin kuin tällainen yhdenmukaistaminen ei ole perussopimusten mukaan mahdollista.

III OSASTO

YHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA JA HUMANITAARINEN APU

1 luku

Kehitysyhteistyö

208 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 177 artikla)

1. Unionin kehitysyhteistyöpolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Unionin ja jäsenvaltioiden kehitysyhteistyöpolitiikat täydentävät ja tukevat toisiaan.

Unionin politiikan päätavoite tällä alalla on köyhyyden vähentäminen ja lopulta sen poistaminen. Unioni ottaa huomioon kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteet toteuttaessaan muita sellaisia politiikkoja, jotka voivat vaikuttaa kehitysmaihin.

2. Unioni ja jäsenvaltiot noudattavat niitä velvoitteita ja ottavat huomioon ne tavoitteet, jotka ne ovat hyväksyneet Yhdistyneissä Kansakunnissa ja muissa toimivaltaisissa kansainvälisissä järjestöissä.

209 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 179 artikla)

1. Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen kehitysyhteistyöpolitiikan toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet, jotka voivat koskea kehitysmaiden kanssa toteutettavia monivuotisia yhteistyöohjelmia tai aihekohtaisia ohjelmia..

2. Unioni voi tehdä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa tarpeellisia sopimuksia Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 21 artiklassa ja tämän sopimuksen 208 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ensimmäisellä alakohdalla ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä sopimuksia.

3. Euroopan investointipankki myötävaikuttaa perussäännössään määrätyn ehdoin 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden täytäntöönpanoon.

210 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 180 artikla)

1. Edistääkseen toimiansa täydentävyyttä ja tehokkuutta unioni ja jäsenvaltiot sovittavat yhteen kehitysyhteistyöpolitiikkansa sekä neuvottelevat keskenään avustusohjelmistaan, myös kansainvälisissä järjestöissä ja konferensseissa. Ne voivat ryhtyä yhteisiin toimiin. Jäsenvaltiot myötävaikuttavat tarvittaessa unionin avustusohjelmien täytäntöönpanoon.

2. Komissio voi tehdä aiheellisia aloitteita 1 kohdassa tarkoitetun yhteensovittamisen edistämiseksi.

211 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 181 artikla)

Unioni ja jäsenvaltiot tekevät kukin toimivaltaansa kuuluvaa yhteistyötä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa.

2 luku

Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö
kolmansien maiden kanssa

212 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 181 a artikla)

1. Unioni tekee muiden kolmansien maiden kuin kehitysmaiden kanssa taloudellista, teknistä ja rahoitusyhteistyötä, mukaan lukien apu erityisesti rahoituksen alalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta perussopimusten muiden määräysten ja varsinkaan 208–211 artiklan määräysten soveltamista. Tähän kuuluvat toimet ovat unionin kehitysyhteistyöpolitiikan mukaisia, ja ne toteutetaan ottaen huomioon unionin ulkoisen toiminnan periaatteet ja tavoitteet. Unionin ja jäsenvaltioiden toimet täydentävät ja tukevat toisiaan.
2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyhteistyötä noudattaen 1 kohdan täytäntöönpanemiseksi tarvittavista toimenpiteistä.
3. Unioni ja jäsenvaltiot tekevät kukin toimivaltaansa kuuluvaa yhteistyötä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa. Unionin yhteistyötä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä voidaan sopia unionin ja asianomaisten kolmansien osapuolten välisin sopimuksin.

Ensimmäisen alakohdan määräykset eivät rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä kansainvälisiä sopimuksia.

213 artikla

Jos tilanne kolmannessa maassa edellyttää unionin kiireellistä rahoitusapua, neuvosto tekee tarvittavat päätökset komission ehdotuksesta.

3 luku

Humanitaarinen apu

214 artikla

1. Humanitaariseen apuun liittyvät unionin toimet toteutetaan unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Toimien tarkoituksena on tapauskohtaisesti avustaa ja suojella sellaisten kolmansien maiden asukkaita, joissa on tapahtunut luonnon tai ihmisen aiheuttama suuronnettomuus, ja huolehtia näistä eri tilanteista johtuvista humanitaarisista tarpeista. Unionin ja jäsenvaltioiden toimet täydentävät ja tukevat toisiaan.
2. Humanitaariseen apuun liittyviä toimia toteutetaan kansainvälisen oikeuden periaatteiden ja puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteiden mukaisesti.
3. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, joilla määritellään puitteet humanitaariseen apuun liittyvien unionin toimien toteuttamiselle.
4. Unioni voi tehdä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa tarpeellisia sopimuksia 1 kohdassa ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 21 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Ensimmäinen alakohta ei rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä sopimuksia.

5. Jotta Euroopan nuoret voisivat osallistua unionin yhteisen humanitaarisen avun toimiin, perustetaan Euroopan humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukot. Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyhteistyötä noudattaen annetuilla asetuksilla joukkojen perussäännön ja toimintatavat.
6. Komissio voi tehdä aiheellisia aloitteita edistääkseen unionin toimien ja jäsenvaltioiden toimien yhteensovittamista unionin järjestelmien ja kansallisten järjestelmien tehokkuuden ja täydentävyyden lisäämiseksi humanitaarisen avun alalla.
7. Unioni huolehtii siitä, että sen humanitaarisen avun toimet sekä kansainvälisten järjestöjen ja elinten, erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien järjestelmään kuuluvien, toimet ovat keskenään yhteensopivia ja johdonmukaisia.

IV OSASTO

RAJOITTAVAT TOIMENPITEET

215 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 301 artikla)

1. Jos Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V osaston 2 luvun mukaisesti tehdyssä päätöksessä on päätetty kokonaan tai osittain keskeyttää talous- ja rahoitussuhteet yhden tai useamman kolmannen maan kanssa taikka vähentää niitä, neuvosto hyväksyy tarvittavat toimenpiteet määränemistöllä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ja komission yhteisestä ehdotuksesta. Neuvosto ilmoittaa asiasta Euroopan parlamentille.
2. Jos Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V osaston 2 luvun mukaisesti tehdyssä päätöksessä niin säädetään, neuvosto voi toteuttaa 1 kohdassa tarkoitettua menettelyä noudattaen luonnollisiin tai oikeushenkilöihin, ryhmiin tai muihin kuin valtiollisiin yhteisöihin kohdistuvia rajoittavia toimenpiteitä.
3. Tässä artiklassa tarkoitetut säädökset sisältävät tarvittavat säännökset oikeusturvasta.

V OSASTO

KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET

216 artikla

1. Unioni voi tehdä sopimuksen yhden tai useamman kolmannen valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa, kun perussopimuksissa on asiaa koskeva määräys taikka kun sopimuksen tekeminen on välttämätöntä jonkin unionin politiikalle perussopimuksissa vahvistetun tavoitteen saavuttamiseksi tai sopimuksen tekemisestä säädetään oikeudellisesti sitovassa unionin säädöksessä tai sopimuksen tekeminen voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta.
2. Unionin tekemät sopimukset sitovat unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita.

217 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 310 artikla)

Unioni voi tehdä yhden tai useamman kolmannen maan tai kansainvälisen järjestön kanssa sopimuksia assosioinnista, joka koskee vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia, yhteistä toimintaa ja erityismenettelyjä.

218 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 300 artikla)

1. Unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen väliset sopimukset neuvotellaan ja tehdään seuraavan menettelyn mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 207 artiklan erityismääräysten soveltamista.
2. Neuvosto antaa luvan neuvottelujen aloittamiselle, vahvistaa neuvotteluohjeet, antaa luvan sopimusten allekirjoittamiseen ja tekee sopimukset.
3. Komissio tai, jos suunniteltu sopimus koskee yksinomaan tai pääasiassa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja esittää suosituksia neuvostolle, joka tekee päätöksen, jolla annetaan lupa aloittaa neuvottelut ja jossa nimetään suunnitellun sopimuksen alan mukaan unionin neuvottelija tai neuvotteluryhmän johtaja.

4. Neuvosto voi antaa neuvottelijalle ohjeita ja nimetä erityiskomitean, jota on kuultava neuvottelujen aikana.

5. Neuvosto tekee neuvottelijan ehdotuksesta päätöksen, jolla annetaan lupa sopimuksen allekirjoittamiseen ja tarvittaessa sen väliaikaiseen soveltamiseen ennen sen voimaantuloa.

6. Neuvosto tekee neuvottelijan ehdotuksesta päätöksen sopimuksen tekemisestä.

Lukuun ottamatta tapauksia, joissa sopimus koskee yksinomaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, neuvosto tekee päätöksen sopimuksen tekemisestä:

a) seuraavissa tapauksissa Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan:

- i) assosiaatiosopimukset;
- ii) sopimus unionin liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen;
- iii) sopimukset, joissa yhteistyömenettelyjä järjestämällä luodaan erityiset institutionaaliset rakenteet;
- iv) sopimukset, joilla on huomattavia vaikutuksia unionin talousarvioon;
- v) sopimukset aloilla, joilla sovelletaan joko tavallista lainsäätämisyjärjestystä tai erityistä lainsäätämisyjärjestystä, kun edellytetään Euroopan parlamentin hyväksyntää.

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat kiireellisessä tapauksessa sopia määräajasta hyväksynnän antamiselle.

b) muissa tapauksissa Euroopan parlamenttia kuultuaan. Euroopan parlamentti antaa lausuntonsa määräajassa, jonka neuvosto voi asettaa asian kiireellisyyden mukaan. Jos lausuntoa ei anneta tässä määräajassa, neuvosto voi tehdä ratkaisunsa.

7. Poiketen siitä, mitä 5, 6 ja 9 kohdassa määrätään, neuvosto voi sopimusta tehtäessä valtuuttaa neuvottelijan hyväksymään unionin puolesta sopimuksen muutokset, jos sopimuksessa määrätään, että muutokset on hyväksyttävä yksinkertaistetussa menettelyssä tai mainitulla sopimuksella perustetussa elimessä. Neuvosto voi liittää valtuutukseen erityisehtoja.

8. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä koko menettelyn ajan.

Se tekee ratkaisunsa kuitenkin yksimielisesti, jos sopimus koskee alaa, jolla unionin säädöksen antaminen edellyttää yksimielisyyttä, taikka jos kyseessä on assosiaatiosopimus tai 212 artiklassa tarkoitettu sopimus unionin jäseneksi ehdolla olevan valtion kanssa. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti myös sopimuksesta, joka koskee unionin liittymistä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen; päätös tämän sopimuksen tekemisestä tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

9. Neuvosto tekee komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta päätöksen sopimuksen soveltamisen keskeyttämisestä ja sopimuksella perustetussa elimessä unionin puolesta esitettävien kantojen vahvistamisesta, silloin kun tämän elimen on annettava säädöksiä, joilla on oikeusvaikutuksia, lukuun ottamatta säädöksiä, joilla täydennetään tai muutetaan sopimuksen institutionaalisia rakenteita.

10. Euroopan parlamentille tiedotetaan välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa.

11. Jäsenvaltio, Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio voi hankkia unionin tuomioistuimen lausunnon siitä, onko suunniteltu sopimus sopusoinnussa perussopimusten kanssa. Jos unionin tuomioistuimen lausunto on kielteinen, suunniteltu sopimus ei voi tulla voimaan, ellei sitä ole muutettu tai perussopimuksia tarkistettu.

219 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 111 artiklan 1–3 ja 5 kohta)

1. Poiketen siitä, mitä 218 artiklassa määrätään, neuvosto voi joko Euroopan keskuspankin suosituksesta tai komission suosituksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan, pyrkimyksin saavuttaa hintatason vakauden tavoitteen kanssa sopusoinnussa oleva yhteisymmärrys, tehdä muodollisia sopimuksia valuuttakurssijärjestelmästä, joka koskee euron suhdetta kolmansien valtioiden valuuttoihin. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan ja 3 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen.

Neuvosto voi joko Euroopan keskuspankin suosituksesta tai komission suosituksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan, pyrkimyksen saavuttaa hintatason vakauden tavoitteen kanssa sopusoinnussa oleva yhteisymmärrys, vahvistaa tai kumota euron keskuskurssit valuuttakurssijärjestelmässä taikka muuttaa niitä. Neuvoston puheenjohtaja antaa Euroopan parlamentille tiedon euron keskuskurssien vahvistamisesta, muuttamisesta tai kumoamisesta.

2. Jos ei ole olemassa 1 kohdassa tarkoitettua valuuttakurssijärjestelmää suhteessa yhteen tai useampaan kolmannen valtion valuuttaan, neuvosto voi joko komission suosituksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan taikka Euroopan keskuspankin suosituksesta laatia yleiset suuntaviivat tällaisia valuuttoja koskevaa valuuttakurssipolitiikkaa varten. Nämä yleiset suuntaviivat eivät vaikuta EKPJ:n ensisijaiseen tavoitteeseen pitää yllä hintatason vakautta.

3. Poiketen siitä, mitä 218 artiklassa määrätään, tapauksissa, joissa on tarve unionin sekä yhden tai useamman kolmannen valtion taikka kansainvälisen järjestön kesken neuvotella raha- ja valuuttaoloja koskevista sopimuksista, neuvosto päättää komission suosituksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan näiden neuvottelujen järjestelyistä sekä näiden sopimusten tekemisestä. Näillä järjestelyillä turvataan se, että unioni esittää yhtenäisen kannan. Komissio liitetään neuvotteluihin täysin.

4. Jäsenvaltiot voivat neuvotella kansainvälisissä toimielimissä ja tehdä kansainvälisiä sopimuksia, sen kuitenkaan rajoittamatta unionin toimivaltaa ja unionin sopimuksia talous- ja rahaliittoon liittyvillä aloilla.

VI OSASTO

UNIONIN SUHTEET KANSAINVÄLISIIN JÄRJESTÖIHIN JA KOLMANSIIN MAIHIN SEKÄ UNIONIN EDUSTUSTOT

220 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 302–304 artikla)

1. Unioni harjoittaa aiheellista yhteistyötä Yhdistyneiden Kansakuntien elinten ja erityisjärjestöjen, Euroopan neuvoston, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön sekä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön kanssa.

Unioni huolehtii myös tarvittavista yhteyksistä muihin kansainvälisiin järjestöihin.

2. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja komissio huolehtivat tämän artiklan täytäntöönpanosta.

221 artikla

1. Kolmansissa maissa olevat unionin edustustot ja sen kansainvälisissä järjestöissä olevat edustustot huolehtivat unionin edustuksesta.

2. Unionin edustustot ovat unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan alaisuudessa. Ne toimivat läheisessä yhteistyössä jäsenvaltioiden diplomaattisten edustustojen ja konsuliedustustojen kanssa.

VII OSASTO

YHTEISVASTUULAUSEKE

222 artikla

1. Unioni ja sen jäsenvaltiot toimivat yhdessä yhteisvastuun hengessä, jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Unioni ottaa käyttöön kaikki käytettävissään olevat välineet, mukaan lukien jäsenvaltioiden sen käyttöön asettamat sotilaalliset voimavarat:

- a) – torjuakseen terrorismin uhan jäsenvaltioiden alueella;
 - suojellakseen demokraattisia instituutioita ja siviiliväestöä mahdolliselta terrori-iskulta;
 - antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä terrori-iskun tapahtuessa;
- b) antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden tapahtuessa.

2. Jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun kohteeksi taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden uhriksi, muut jäsenvaltiot antavat sille apua sen poliittisten elinten pyynnöstä. Tätä tarkoitusta varten jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimensa neuvostossa.

3. Neuvosto tekee komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisestä ehdotuksesta päätöksen, jossa määritellään säännöt, joiden mukaisesti unioni panee täytäntöön tämän yhteisvastuulausekkeen. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 31 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jos päätöksellä on merkitystä puolustuksen alalla. Asiasta ilmoitetaan Euroopan parlamentille.

Neuvostoa avustavat tämän kohdan soveltamisalalla poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan puitteissa kehitettyjen rakenteiden tukemana sekä 71 artiklassa tarkoitettu komitea, jotka antavat sille tarvittaessa yhteisiä lausuntoja, sanotun kuitenkin rajoittamatta 240 artiklan soveltamista.

4. Jotta unioni ja sen jäsenvaltiot voisivat toimia tehokkaasti, Eurooppa-neuvosto arvioi säännöllisesti unioniin kohdistuvia uhkia.

KUODES OSA

TOIMIELINJÄRJESTELMÄÄ JA VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

I OSASTO

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

1 luku

Toimielimet

1 jakso

Euroopan parlamentti

223 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 190 artiklan 4 ja 5 kohta)

1. Euroopan parlamentti laatii esityksen tarvittavista säännöksistä jäsentensä yleisten ja välittömien vaalien toimittamiseksi yhdenmukaista menettelyä noudattaen kaikissa jäsenvaltioissa tai kaikille jäsenvaltioille yhteisten periaatteiden mukaisesti.

Neuvosto vahvistaa tarvittavat säännökset yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Nämä säännökset tulevat voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

2. Euroopan parlamentti vahvistaa omasta aloitteestaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla ja saatuaan komission lausunnon ja neuvoston antaman suostumuksen jäsentensä tehtäviä ja velvollisuuksia koskevat säännöt ja yleiset ehdot. Jäsenten tai entisten jäsenten verotusjärjestelmää koskevien sääntöjen tai ehtojen osalta edellytetään neuvostossa yksimielistä päätöstä.

224 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 191 artiklan toinen kohta)

Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäädäntömenettelyä noudattaen annettavilla asetuksilla Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 10 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja Euroopan tasolla toimivia poliittisia puolueita ja erityisesti niiden rahoitusta koskevat säännöt.

225 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 192 artiklan toinen kohta)

Euroopan parlamentti voi jäsentensä enemmistöllä pyytää komissiota tekemään sille aiheellisia ehdotuksia asioista, joissa se katsoo, että on valmisteltava unionin säädös perussopimusten panemiseksi täytäntöön. Jollei komissio tee ehdotusta, se ilmoittaa Euroopan parlamentille perustelunsa.

226 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 193 artikla)

Rajoittamatta kuitenkaan perussopimuksilla muille toimielimille tai laitoksille annettuja toimivaltuuksia Euroopan parlamentti voi tehtäviään suorittaessaan, jos neljännes sen jäsenistä sitä pyytää, asettaa väliaikaisen tutkintavaliokunnan tutkimaan epäilyjä unionin oikeutta sovellettaessa tapahtuneesta rikkomuksesta tai epäkohdasta, niitä tapauksia lukuun ottamatta, joissa epäilyksenalaiset seikat ovat tutkittavina jossakin tuomioistuimessa ja oikeudenkäynti on vielä vireillä.

Väliaikainen tutkintavaliokunta lakkaa, kun se antaa kertomuksensa.

Euroopan parlamentti määrittelee omasta aloitteestaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla sekä neuvoston ja komission hyväksynnän saatuaan tutkintaoikeuden käyttämistä koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

227 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 194 artikla)

Kaikilla unionin kansalaisilla sekä niillä luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä, joiden asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa, on oikeus yksin taikka yhdessä toisten kansalaisten tai henkilöiden kanssa esittää Euroopan parlamentille vetoamus asiassa, joka kuuluu unionin toiminnan alaan ja koskee häntä välittömästi.

228 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 195 artikla)

1. Euroopan oikeusasiamiehellä, jonka Euroopan parlamentti valitsee, on valtuudet ottaa vastaan unionin kansalaisilta sekä niiltä luonnollisilta henkilöiltä tai oikeushenkilöiltä, joiden asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa, kanteluja unionin toimielinten, elinten ja laitosten toiminnassa ilmenneistä epäkohdista, lukuun ottamatta Euroopan unionin tuomioistuimen toimintaa lainkäyttöelimenä. Hän tutkii nämä kantelut ja laatii niistä kertomuksen.

Tehtävänsä mukaisesti oikeusasiamies suorittaa tutkimukset, joita hän pitää perusteltuina, omasta aloitteestaan taikka hänelle suoraan tai Euroopan parlamentin jäsenen välityksellä toimitetun kantelun perusteella, niitä tapauksia lukuun ottamatta, joissa epäilyksenalaisia seikkoja käsitellään tai on käsitelty oikeudenkäynnissä. Jos oikeusasiamies toteaa epäkohdan, hän saattaa asian sen toimielimen, elimen ja laitoksen käsiteltäväksi, jota asia koskee, ja tämä toimielin, elin tai laitos antaa lausuntonsa asiasta hänelle kolmen kuukauden määräajassa. Tämän jälkeen oikeusasiamies antaa asiasta kertomuksen Euroopan parlamentille ja asianomaiselle toimielimelle, elimelle tai laitokselle. Kantelun tekijälle annetaan tiedoksi näiden tutkimusten tulokset.

Oikeusasiamies antaa Euroopan parlamentille vuosittain kertomuksen tutkimustensa tuloksista.

2. Oikeusasiamies valitaan jokaisten Euroopan parlamentin vaalien jälkeen Euroopan parlamentin vaalikauden ajaksi. Sama henkilö voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Unionin tuomioistuin voi Euroopan parlamentin pyynnöstä erottaa oikeusasiamiehen, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen.

3. Oikeusasiamies hoitaa tehtäväänsä täysin riippumattomana. Tehtäväänsä hoitaessaan hän ei pyydä eikä ota ohjeita milteenkään hallitukselta, toimielimeltä, elimeltä tai laitokselta. Oikeusasiamies ei saa toimikautensa aikana harjoittaa muuta palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa.

4. Euroopan parlamentti vahvistaa omasta aloitteestaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetulla asetuksella ja komission lausunnon ja neuvoston antaman hyväksymisen saatuaan oikeusasiamiehen tehtävien hoitamista koskevan ohjesäännön ja hänen tehtäviensä hoitamista koskevat yleiset ehdot.

229 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 196 artikla)

Euroopan parlamentti pitää istunnon vuosittain. Se kokoontuu ilman erillistä kutsua maaliskuun toisena tiistaina.

Euroopan parlamentti voi pitää ylimääräisen istuntojakson jäsentensä enemmistön pyynnöstä taikka neuvoston tai komission pyynnöstä.

230 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 197 artiklan toinen, kolmas ja neljäs kohta)

Komissio voi olla läsnä kaikissa istunnoissa ja saa pyynnöstään käyttää puhevaltaa niissä.

Komissio vastaa suullisesti tai kirjallisesti Euroopan parlamentin tai sen jäsenten sille esittämiin kysymyksiin.

Eurooppa-neuvosto ja neuvosto käyttävät Euroopan parlamentissa puhevaltaansa Eurooppa-neuvoston ja neuvoston työjärjestyksissä määrätyn edellytyksin.

231 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 198 artikla)

Jollei perussopimuksissa toisin määrätä, Euroopan parlamentti tekee ratkaisunsa annettujen äänen enemmistöllä.

Päätösvaltaisuudesta määrätään työjärjestyksessä.

232 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 199 artikla)

Euroopan parlamentti vahvistaa työjärjestyksensä jäsentensä äänten enemmistöllä.

Euroopan parlamentin asiakirjat julkaistaan siten kuin perussopimuksissa ja sen työjärjestyksessä määrätään.

233 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 200 artikla)

Euroopan parlamentti käsittelee julkisessa istunnossa komission sille vuosittain antaman yleiskertomuksen.

234 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 201 artikla)

Euroopan parlamentti käsittelee komission toimintaa koskevan epäluottamuslauseen, aikaisintaan kolmen päivän kuluttua siitä, kun se on annettu Euroopan parlamentille käsiteltäväksi, ja päättää siitä avoimella äänestyksellä.

Jos epäluottamuslausetta kannattaa kaksi kolmasosaa annetuista äänistä, jotka edustavat Euroopan parlamentin jäsenten enemmistöä, komission kaikki jäsenet jättävät tehtävänsä samalla kertaa ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustaja eroaa niistä tehtävistä, joita hän on hoitanut komissiossa. He jatkavat toimessaan ja jatkavat juoksevien asioiden hoitamista, kunnes heidän tilalleen on nimitetty uudet henkilöt Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan mukaisesti. Tällöin näiden uusien komission jäsenten toimikausi päättyy sinä päivänä, jona tehtävänsä yhdessä jättäneiden komission jäsenten toimikausi olisi päättynyt.

2 jakso

Eurooppa-neuvosto

235 artikla

1. Eurooppa-neuvoston jäsen voi äänestyksessä edustaa vain yhtä muuta jäsentä.

Mitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 4 kohdassa ja tämän sopimuksen 238 artiklan 2 kohdassa määrätään, sovelletaan Eurooppa-neuvostoon, kun se tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä. Eurooppa-neuvoston äänestäessä ratkaisustaan sen puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja eivät osallistu äänestykseen.

Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidättäminen äänestämästä ei estä Eurooppa-neuvostoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys.

2. Eurooppa-neuvosto voi kutsua Euroopan parlamentin puhemiehen kuultavaksi.
3. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa menettelyä koskevissa asioissa yksinkertaisella enemmistöllä, jolla se myös hyväksyy työjärjestyksensä.
4. Eurooppa-neuvostoa avustaa neuvoston pääsihteeristö.

236 artikla

Eurooppa-neuvosto tekee määräenemmistöllä:

- a) päätöksen, jolla vahvistetaan yleisten asioiden neuvoston ja ulkoasiainneuvoston kokoonpanoa lukuun ottamatta luettelo neuvoston kokoonpanoista Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 6 kohdan mukaisesti;
- b) päätöksen muiden neuvostojen kuin ulkoasiainneuvoston kokoonpanojen puheenjohtajuudesta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 9 kohdan mukaisesti.

3 jakso

Neuvosto

237 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 204 artikla)

Puheenjohtaja kutsuu neuvoston koolle omasta aloitteestaan taikka neuvoston jäsenen tai komission pyynnöstä.

238 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 205 artiklan 1 ja 2 kohta)

1. Neuvosto tekee ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä, kun päätöksen edellytyksenä on yksinkertainen enemmistö.
2. Kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta, määräenemmistöön tarvitaan, poiketen siitä, mitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 4 kohdassa määrätään, 1 päivästä marraskuuta 2014 alkaen ja jollei siirtymämääräyksiä koskevassa pöytäkirjassa vahvistetuista määräyksistä muuta johdu, vähintään 72 prosenttia neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia unionin väestöstä.
3. Kun kaikki neuvoston jäsenet eivät perustamissopimusten mukaisesti osallistu äänestykseen, määräenemmistöllä tarkoitetaan 1 päivästä marraskuuta 2014 alkaen ja jollei siirtymämääräyksiä koskevassa pöytäkirjassa vahvistetuista määräyksistä muuta johdu, seuraavaa:
 - a) Määräenemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään se määrä neuvoston jäseniä, joka edustaa yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä lisättynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

- b) Kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta, määräenemmistöön tarvitaan, poiketen siitä, mitä a alakohdassa määrätään, vähintään 72 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.
4. Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidättäytyminen äänestämästä ei estä neuvostoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys.

239 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 206 artikla)

Neuvoston jäsen voi äänestyksessä edustaa vain yhtä muuta jäsentä.

240 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 207 artikla)

1. Komitea, joka muodostuu jäsenvaltioiden hallitusten pysyvistä edustajista, huolehtii neuvoston työskentelyn valmistelusta ja suorittaa neuvoston sille antamat toimeksiannot. Komitea voi tehdä menettelyä koskevia päätöksiä neuvoston työjärjestyksessä määrättyissä tapauksissa.
2. Neuvostoa avustaa pääsihteeristö, jota johtaa neuvoston nimittämä pääsihteeri.

Neuvosto päättää yksinkertaisella enemmistöllä pääsihteeristön organisaatiosta.

3. Neuvosto tekee ratkaisunsa menettelyä koskevissa asioissa yksinkertaisella enemmistöllä, jolla se myös hyväksyy työjärjestyksensä.

241 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 208 artikla)

Neuvosto, joka tekee ratkaistunsa yksinkertaisella enemmistöllä, voi pyytää komissiolta tutkimuksia, joita se pitää yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi tarpeellisina, ja se voi pyytää komissiota tekemään sille aiheellisia ehdotuksia. Jollei komissio tee ehdotusta, se ilmoittaa neuvostolle perustelunsa.

242 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 209 artikla)

Neuvosto, joka tekee ratkaisunsa yksinkertaisella enemmistöllä, antaa komissiota kuultuaan perussopimuksissa tarkoitettuja komiteoita koskevat säännöt.

243 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 210 artikla)

Neuvosto vahvistaa Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle, komission puheenjohtajalle, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle, komission jäsenille, Euroopan unionin tuomioistuimen presidenteille, jäsenille ja kirjaajille sekä neuvoston pääsihteerille maksettavat palkat, korvaukset ja eläkkeet. Se vahvistaa myös kaikki palkkaa vastaavat korvaukset.

4 jakso

Komissio

244 artikla

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 5 kohdan mukaisesti komission jäsenet valitaan noudattaen vuorottelujärjestelmää, jonka Eurooppa-neuvosto vahvistaa yksimielisesti ja joka perustuu seuraaviin periaatteisiin:

- a) jäsenvaltioita kohdellaan ehdottoman tasa-arvoisesti päätettäessä siitä, missä järjestyksessä ja kuinka kauan niiden kansalaiset toimivat komission jäseninä; siten ero kahden eri jäsenvaltion kansalaisten toimikausien kokonaismäärien välillä ei saa milloinkaan olla suurempi kuin yksi;
- b) jollei a alakohdasta muuta johdu, peräkkäiset komissiot muodostetaan kulloinkin siten, että ne kuvastavat tyydyttävällä tavalla kaikkien jäsenvaltioiden väestöllistä ja maantieteellistä kirjoa.

245 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 213 artikla)

Komission jäsenten on pidättäydyttävä kaikesta, mikä on ristiriidassa heidän tehtäviensä kanssa. Jäsenvaltioiden on kunnioitettava heidän riippumattomuuttaan, eivätkä ne saa yrittää vaikuttaa heihin heidän hoitaessaan tehtäviään.

Komission jäsenet eivät saa toimikautensa aikana harjoittaa muuta palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa. Tehtävänsä ryhtyessään he antavat juhlallisen vakuutuksen siitä, että he toimikautensa aikana ja sen päätyttyä kunnioittavat komission jäsenyydestä johtuvia velvollisuuksia ja varsinkin osoittavat kunniallisuutta ja pidättyvyyttä, kun heille toimikauden päätyttyä tarjotaan tiettyjä tehtäviä tai etuja. Jos komission jäsen ei noudata näitä velvollisuuksiaan, unionin tuomioistuimien voi neuvoston, joka tekee ratkaisunsa yksinkertaisella enemmistöllä, tai komission pyynnöstä päättää, että asiassa ilmenneiden seikkojen mukaan jäsen joko erotetaan tehtävästään 247 artiklan mukaisesti taikka että hänen oikeutensa eläkkeeseen tai muihin vastaaviin etuuksiin lakkaa.

246 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 215 artikla)

Lukuun ottamatta kuolemantapauksia ja niitä tapauksia, joissa jäsenen tilalle nimitetään uusi jäsen tavallisessa järjestyksessä, komission jäsenen tehtävät päättyvät, kun hän eroaa tai hänet erotetaan.

Neuvosto nimittää eronneen, erotetun tai kuolleen jäsenen tilalle jäljellä olevaksi toimikaudeksi yhteisymmärryksessä komission puheenjohtajan kanssa, Euroopan parlamenttia kuultuaan ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa määrättyjä perusteita noudattaen uuden jäsenen, jolla on sama kansalaisuus.

Neuvosto voi komission puheenjohtajan ehdotuksesta päättää yksimielisesti, ettei tällaisissa tapauksissa ole tarpeen nimittää uutta jäsentä, etenään jos jäljellä oleva komission jäsenen toimikausi on lyhyt.

Jos puheenjohtaja eroaa, erotetaan tai kuolee, hänen tilalleen nimitetään uusi puheenjohtaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Uutta puheenjohtajaa nimitettäessä noudatetaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 7 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määrättyä menettelyä.

Jos unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja eroaa, erotetaan tai kuolee, hänen tilalleen nimitetään uusi ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 18 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

Jos kaikki komission jäsenet eroavat, he jatkavat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan mukaisesti toimessaan ja jatkavat juoksevien asioiden hoitamista, kunnes heidän tilalleen on nimitetty jäljellä olevaksi toimikaudeksi uudet komission jäsenet.

247 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 216 artikla)

Jos komission jäsen ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen, unionin tuomioistuin voi neuvoston, joka tekee ratkaisunsa yksinkertaisella enemmistöllä, tai komission pyynnöstä päättää, että hänet erotetaan.

248 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 217 artiklan 2 kohta)

Puheenjohtaja ryhmittelee komissiolle kuuluvat tehtävät ja jakaa ne jäsenten kesken Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 6 kohdan mukaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta mainitun sopimuksen 18 artiklan 4 kohdan soveltamista. Puheenjohtaja voi jakaa vastualueet uudelleen toimikauden aikana. Komission jäsenet hoitavat puheenjohtajan heille osoittamia tehtäviä tämän valvonnassa.

249 artikla

(aiemmat EY-sopimuksen 218 artiklan 2 kohta ja 212 artikla)

1. Komissio vahvistaa työjärjestyksensä siten, että se varmistaa oman toimintansa ja eri yksiköidensä toiminnan. Komissio huolehtii työjärjestyksensä julkaisemisesta.
2. Komissio julkaisee vuosittain viimeistään kuukautta ennen Euroopan parlamentin istunnon alkua yleiskertomuksen unionin toiminnasta.

250 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 219 artikla)

Komissio tekee ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä.

Päätösvaltaisuudesta määrätään työjärjestyksessä.

5 jakso

Euroopan unionin tuomioistuin

251 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 221 artikla)

Unionin tuomioistuin kokoontuu jaostoissa tai suuressa jaostossa Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännössä tätä varten määrättyjen sääntöjen mukaisesti.

Unionin tuomioistuin voi kokoontua myös täysistunnossa, kun perussäännössä niin määrätään.

252 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 222 artikla)

Unionin tuomioistuinta avustaa kahdeksan julkisasiamiestä. Unionin tuomioistuimen pyynnöstä neuvosto voi yksimielisesti lisätä julkisasiamiesten määrää.

Julkisasiamiesten tehtävänä on täysin puolueettomina ja riippumattomina esittää julkisessa istunnossa perustellut ratkaisuehdotukset asioissa, jotka Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön mukaan vaativat heidän myötävaikutustaan.

253 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 223 artikla)

Unionin tuomioistuimen tuomarit ja julkisasiamiehet valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton ja jotka joko täyttävät kotimaassaan korkeimpien tuomarin virkojen kelpoisuusvaatimukset tai ovat tunnetusti päteviä lainoppineita, ja heidät nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten yhteisellä sopimuksella kuudeksi vuodeksi kerrallaan, sen jälkeen, kun 255 artiklassa tarkoitettua komiteaa on kuultu.

Osa tuomareista ja julkisasiamiehistä vaihtuu joka kolmas vuosi Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännössä määrätyin edellytyksin.

Tuomarit valitsevat unionin tuomioistuimen presidentin keskuudestaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Sama henkilö voidaan valita uudeksi toimikaudeksi.

Tuomari tai julkisasiamies, jonka toimikausi päättyy, voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Unionin tuomioistuin nimittää kirjaajansa ja vahvistaa hänen tehtävänsä koskevat säännöt.

Unionin tuomioistuin vahvistaa työjärjestyksensä. Työjärjestykselle tarvitaan neuvoston antama hyväksyminen.

254 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 224 artikla)

Unionin yleisen tuomioistuimen tuomareiden määrä vahvistetaan Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännössä. Perussäännössä voidaan määrätä, että unionin yleistä tuomioistuinta avustavat julkisasiamiehet.

Unionin yleisen tuomioistuimen jäsenet valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton ja jotka ovat päteviä korkeaan tuomarin virkaan. Heidät nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten yhteisellä sopimuksella kuudeksi vuodeksi kerrallaan, sen jälkeen, kun 255 artiklassa tarkoitettua komiteaa on kuultu. Osa jäsenistä vaihtuu joka kolmas vuosi. Jäsen, jonka toimikausi päättyy, voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Tuomarit valitsevat keskuudestaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan unionin yleisen tuomioistuimen presidentin. Sama henkilö voidaan valita uudeksi toimikaudeksi.

Unionin yleinen tuomioistuin nimittää kirjaajansa ja vahvistaa hänen tehtävänsä koskevat säännöt.

Unionin yleinen tuomioistuin vahvistaa työjärjestyksensä yhteisymmärryksessä unionin tuomioistuimen kanssa. Työjärjestykselle tarvitaan neuvoston antama hyväksyminen.

Jollei Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä muuta johdu, unionin yleiseen tuomioistuimeen sovelletaan mitä perussopimuksissa määrätään unionin tuomioistuimesta.

255 artikla

Perustetaan komitea, joka antaa lausunnon ehdolla olevien henkilöiden soveltuvuudesta unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen tuomarin ja julkisasiamiehen tehtäviin, ennen kuin jäsenvaltioiden hallitukset suorittavat nimitykset 253 ja 254 artiklan mukaisesti.

Komiteassa on seitsemän henkilöä, jotka valitaan unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen entisten jäsenten, ylimpien kansallisten tuomioistuinten jäsenten ja tunnetusti pätevien oikeusoppineiden keskuudesta, joista yhtä ehdottaa Euroopan parlamentti. Neuvosto tekee päätöksen, jolla vahvistetaan komitean toimintasäännöt, sekä päätöksen, jolla nimetään komitean jäsenet. Neuvosto tekee ratkaisunsa unionin tuomioistuimen presidentin aloitteesta.

256 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 225 artikla)

1. Unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan ensimmäisenä oikeusasteena 263, 265, 268, 270 ja 272 artiklassa tarkoitetut kanteet lukuun ottamatta niitä, joiden ratkaiseminen on annettu jonkin 257 artiklan mukaisesti perustetun erityistuomioistuimen tehtäväksi tai jotka perussäännön mukaan kuuluvat unionin tuomioistuimen toimivaltaan. Perussäännössä voidaan määrätä, että unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan muunkinlaisia kanteita.

Unionin yleisen tuomioistuimen tämän kohdan nojalla tekemiin päätöksiin voidaan vain oikeuskysymysten osalta ja perussäännössä määrätyn edellytyksin ja rajoituksin hakea muutosta unionin tuomioistuimelta.

2. Unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan erityistuomioistuinten päätöksiä koskevat muutoksenhaut.

Unionin yleisen tuomioistuimen tämän kohdan nojalla tekemät päätökset voidaan perussäännössä määrätyin edellytyksin ja rajoituksin poikkeuksellisesti käsitellä uudelleen unionin tuomioistuimessa, jos asia voi vakavasti vahingoittaa unionin oikeuden yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta.

3. Unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan 267 artiklan nojalla esitetyt ennakkoratkaisupyynnot perussäännössä määrätyissä erityisasioissa.

Jos unionin yleinen tuomioistuin katsoo, että asian edellyttämä periaatepäätös voi loukata unionin oikeuden yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta, se voi siirtää asian unionin tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Unionin yleisen tuomioistuimen ennakkoratkaisukysymyksissä tekemät päätökset voidaan perussäännössä määrätyin edellytyksin ja rajoituksin poikkeuksellisesti käsitellä uudelleen unionin tuomioistuimessa, jos asia voi vakavasti vahingoittaa unionin oikeuden yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta.

257 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 225 a artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisjärjestystä noudattaen perustaa unionin yleisen tuomioistuimen yhteyteen erityistuomioistuimia, joiden tehtävänä on ratkaista ensimmäisenä oikeusasteena tietynlaiset erityisissä asioissa nostetut kanteet. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat asetukset joko komission ehdotuksesta ja unionin tuomioistuinta kuultuaan tai unionin tuomioistuimen pyynnöstä ja komissiota kuultuaan.

Erityistuomioistuimen perustamisasetuksessa vahvistetaan tämän tuomioistuimen kokoonpanoa koskevat säännöt ja määritellään sille annettavat toimivaltuudet.

Erityistuomioistuinten päätöksiin voidaan hakea muutosta unionin yleiseltä tuomioistuimelta vain oikeuskysymysten osalta tai, jos erityistuomioistuimen perustamispäätöksessä niin määrätään, myös asiakysymysten osalta.

Erityistuomioistuinten jäsenet valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton ja jotka ovat päteviä tuomarin virkaan. Neuvosto nimittää heidät yksimielisesti.

Erityistuomioistuimet vahvistavat työjärjestyksensä yhteisymmärryksessä unionin tuomioistuimen kanssa. Työjärjestykselle tarvitaan neuvoston antama hyväksyminen.

Jollei erityistuomioistuimen perustamisasetuksesta muuta johdu, erityistuomioistuimiin sovelletaan, mitä perussopimuksissa ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännössä määrätään Euroopan unionin tuomioistuimesta. Erityistuomioistuimiin sovelletaan joka tapauksessa perussäännön I osastoa ja sen 64 artiklaa.

258 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 226 artikla)

Jos komissio katsoo, että jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille perussopimusten mukaan kuuluvan velvollisuuden, komissio antaa asiasta lausunnon perusteluineen varattuaan ensin sille valtiolle, jota asia koskee, tilaisuuden esittää huomautuksensa.

Jos valtio, jota asia koskee, ei noudata lausuntoa komission asettamassa määräajassa, komissio voi saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

259 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 227 artikla)

Jos jäsenvaltio katsoo, että toinen jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille perussopimusten mukaan kuuluvan velvollisuuden, se voi saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Ennen kuin jäsenvaltio nostaa toista jäsenvaltiota vastaan kanteen, joka perustuu väitteeseen perussopimuksissa määrätyn velvollisuuden rikkomisesta, sen on saatettava asia komission käsiteltäväksi.

Komissio antaa lausunnon perusteluineen sen jälkeen, kun valtioilla, joita asia koskee, on ollut tilaisuus kirjallisesti ja suullisesti esittää huomautuksensa asiasta ja vastapuolen huomautuksista.

Ellei komissio ole antanut lausuntoa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun asia on saatettu sen käsiteltäväksi, lausunnon puuttuminen ei estä saattamasta asiaa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

260 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 228 artikla)

1. Jos Euroopan unionin tuomioistuin toteaa, että jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille perussopimusten mukaan kuuluvan velvollisuuden, jäsenvaltion on toteutettava tuomioistuimen tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet.
2. Jos komissio katsoo, ettei asianomainen jäsenvaltio ole toteuttanut tuomioistuimen tuomion täytäntöönpanemiseksi tarvittavia toimenpiteitä, komissio voi saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi varattuaan ensin tälle valtiolle tilaisuuden esittää huomautuksensa. Komissio ilmoittaa samalla sen olosuhteisiin nähden soveltuvaksi katsomansa kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon määrän, joka tämän jäsenvaltion olisi sen käsityksen mukaan suoritettava.

Jos tuomioistuin toteaa, että jäsenvaltio, jota asia koskee, ei ole noudattanut sen tuomiota, se voi määrätä jäsenvaltion suorittamaan kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon.

Tämä menettely ei rajoita 259 artiklan soveltamista.

3. Kun komissio saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi 258 artiklan nojalla katsoessaan, että asianomainen jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä velvollisuutensa ilmoittaa toimenpiteistä, joilla lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annettu direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, komissio voi, jos se katsoo tämän aiheelliseksi, ilmoittaa samalla sen olosuhteisiin nähden soveltuvaksi katsomansa kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon määrän, joka tämän jäsenvaltion olisi sen käsityksen mukaan suoritettava.

Jos tuomioistuin toteaa, ettei velvollisuutta ole täytetty, se voi määrätä asianomaisen jäsenvaltion suorittamaan kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon komission ilmoittaman määrän rajoissa. Suoritus on maksettava tuomioistuimen tuomiossa määrättynä ajankohtana.

261 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 229 artikla)

Asetuksissa, joita Euroopan parlamentti ja neuvosto yhdessä perussopimusten nojalla antavat taikka joita neuvosto perussopimusten nojalla antaa, voidaan antaa Euroopan unionin tuomioistuimelle täysi harkintavalta näissä asetuksissa säädettyjen seuraamusten osalta.

262 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 229 a artikla)

Neuvosto voi yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan antaa säännöksiä, joilla se antaa haluamassaan laajuudessa Euroopan unionin tuomioistuimelle toimivallan ratkaista riitoja, jotka liittyvät sellaisten perussopimusten nojalla annettujen säädösten soveltamiseen, joilla luodaan eurooppalainen teollis- ja tekijänoikeuksien suoja, sanotun kuitenkin rajoittamatta perussopimusten muiden määräysten soveltamista. Nämä säännökset tulevat voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

263 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 230 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuin tutkii lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyjen säädösten sekä neuvoston, komission ja Euroopan keskuspankin säädösten laillisuuden, suosituksia ja lausuntoja lukuun ottamatta, samoin kuin Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston sellaisten säädösten laillisuuden, joiden tarkoituksena on tuottaa oikeusvaikutuksia suhteessa kolmansiin osapuoliin. Tuomioistuin valvoo myös unionin elinten ja laitosten sellaisten säädösten laillisuutta, joiden tarkoituksena on tuottaa oikeusvaikutuksia suhteessa kolmansiin osapuoliin.

Tässä tarkoituksessa tuomioistuimella on toimivalta ratkaista jäsenvaltion, Euroopan parlamentin, neuvoston tai komission kanne, jonka perusteena on toimivallan puuttuminen, olennaisen menettelymääräyksen rikkominen, perussopimusten tai sen soveltamista koskevan oikeussäännön rikkominen taikka harkintavallan väärinkäyttö.

Tuomioistuimella on samoin edellytyksin toimivalta ratkaista tilintarkastustuomioistuimen, Euroopan keskuspankin ja alueiden komitean oikeuksiensa turvaamiseksi nostamat kanteet.

Luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö voi ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrättyin edellytyksin nostaa kanteen hänelle osoitetusta säädöksestä tai säädöksestä, joka koskee häntä suoraan ja erikseen, sekä sääntelytoimesta, joka koskee häntä suoraan ja joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä.

Unionin elinten ja laitosten perustamissäädöksissä voidaan säätää erityisistä edellytyksistä ja menettelysäännöistä, jotka koskevat luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kannetta kyseisten elinten tai laitosten sellaisten säädösten johdosta, joiden tarkoituksena on tuottaa näitä henkilöitä koskevia oikeusvaikutuksia.

Tässä artiklassa tarkoitettu kanne on pantava vireille kahden kuukauden kuluessa säädöksen julkaisemisesta tai siitä, kun se on annettu kantajalle tiedoksi, taikka jollei säädöstä ole julkaistu tai annettu tiedoksi, kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kantaja on saanut siitä tiedon.

264 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 231 artikla)

Jos kanne on aiheellinen, Euroopan unionin tuomioistuin julistaa säädöksen mitättömäksi.

Tarpeellisiksi katsomissaan tapauksissa tuomioistuin toteaa, miltä osin mitättömäksi julistetun säädöksen vaikutuksia kuitenkin on pidettävä pysyvinä.

265 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 232 artikla)

Jos Euroopan parlamentti, Eurooppa-neuvosto, neuvosto, komissio tai Euroopan keskuspankki on perussopimusten vastaisesti laiminlyönyt ratkaisun tekemisen, jäsenvaltiot tai muut unionin toimielimet voivat saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi laiminlyönnin toteamiseksi. Tätä artiklaa sovelletaan samoin edellytyksin unionin elimiin ja laitoksiin, jotka laiminlyövät ratkaisun tekemisen.

Kanne otetaan käsiteltäväksi vain, jos kyseistä toimielintä, elintä tai laitosta on ensin kehoitettu tekemään ratkaisu. Jollei toimielin, elin tai laitos ole määritellyt kantaansa kahden kuukauden kuluessa mainitusta kehotuksesta, kanne voidaan panna vireille uuden kahden kuukauden määräajan kuluessa.

Luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö saa edellisissä kohdissa määrätyin edellytyksin kannella Euroopan unionin tuomioistuimeen siitä, että unionin toimielin, elin tai laitos on jättänyt antamatta kyseiselle henkilölle osoitettavan jonkin muun säädöksen kuin suosituksen tai lausunnon.

266 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 233 artikla)

Toimielimen, elimen tai laitoksen, jonka säädös on julistettu mitättömäksi tai jonka laiminlyönti on julistettu perussopimusten vastaiseksi, on toteutettava Euroopan unionin tuomioistuimen tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet.

Tämä velvollisuus ei vaikuta 340 artiklan toisen kohdan soveltamisesta johtuviin velvollisuuksiin.

267 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 234 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ennakkoratkaisu:

- a) perussopimusten tulkinnasta;
- b) unionin toimielimen, elimen tai laitoksen säädöksen pätevyydestä ja tulkinnasta.

Jos tällainen kysymys tulee esille jäsenvaltion tuomioistuimessa, tämä tuomioistuin voi, jos se katsoo, että kysymys on ratkaistava, jotta se voi antaa päätöksen, pyytää Euroopan unionin tuomioistuinta ratkaisemaan sen.

Jos tällainen kysymys tulee esille sellaisessa kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa, jonka päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, tämän tuomioistuimen on saatettava kysymys Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Jos tällainen kysymys tulee esille kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa, joka koskee pidätettyä henkilöä, Euroopan unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa mahdollisimman pian.

268 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 235 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista 340 artiklan toisessa ja kolmannessa kohdassa tarkoitettua vahingonkorvausta koskevat riidat.

269 artikla

Unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ratkaisu Eurooppa-neuvoston tai neuvoston Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan nojalla antaman säädöksen laillisuudesta ainoastaan sen jäsenvaltion pyynnöstä, jota Eurooppa-neuvoston tai neuvoston toteamus koskee, ja yksinomaan kyseisessä artiklassa olevien menettelyä koskevien sääntöjen noudattamisen osalta.

Tämä pyyntö on esitettävä kuukauden kuluessa kyseisen toteamuksen sisältävän päätöksen tekemisestä. Tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä.

270 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 236 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista unionin ja sen henkilöstön väliset riidat unionin virkamiehiin sovellettavista henkilöstösäännöistä ja unionin muuta henkilöstöä koskevista palvelussuhteen ehdoista johtuvien rajoitusten ja edellytyksien.

271 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 237 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuimella on jäljempänä määrättyin rajoituksin toimivalta ratkaista riidat, jotka koskevat:

- a) Euroopan investointipankin perussäännöstä johtuvien jäsenvaltioiden velvollisuuksien täyttämistä. Pankin hallintoneuvostolla on tällöin samat valtuudet kuin komissiolla 258 artiklan mukaan;
- b) Euroopan investointipankin valtuuston ratkaisuja. Jokainen jäsenvaltio, komissio tai pankin hallintoneuvosto voi nostaa kanteen asiassa 263 artiklassa määrättyin edellytyksin;
- c) Euroopan investointipankin hallintoneuvoston ratkaisuja. Kanteen asiassa voi nostaa vain jäsenvaltio tai komissio 263 artiklassa määrättyin edellytyksin ja vain sillä perusteella, että pankin perussäännön 19 artiklan 2 ja 5–7 kohdassa määrättyä menettelyä ei ole noudatettu;

- d) perussopimuksista sekä EKPJ:n ja EKP:n perussäännöstä johtuvien kansallisten keskuspankkien velvollisuuksien täyttämistä. Tässä yhteydessä Euroopan keskuspankin neuvostolla on kansallisten keskuspankkien suhteen samat valtuudet kuin komissiolla 258 artiklan mukaan jäsenvaltioiden suhteen. Jos tuomioistuin toteaa, että kansallinen keskuspankki on jättänyt täyttämättä sille perussopimusten mukaan kuuluvan velvollisuuden, tuon pankin on toteutettava tuomioistuimen tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet.

272 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 238 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista asia unionin tekemässä tai sen puolesta tehdyssä julkis- tai yksityisoikeudellisessa sopimuksessa olevan välityslausekkeen nojalla.

273 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 239 artikla)

Unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista jokainen jäsenvaltioiden välinen riita, joka on yhteydessä perussopimusten kohteeseen, jos asia saatetaan sen käsiteltäväksi välityssopimuksen nojalla.

274 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 240 artikla)

Jollei toimivaltaa ole perussopimuksilla annettu Euroopan unionin tuomioistuimelle, riidat, joissa unioni on asianosainen, eivät unionin asianosaisuuden perusteella ole jäsenvaltioiden tuomioistuinten tuomiovallan ulkopuolella.

275 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten osalta eikä näiden määräysten nojalla hyväksytyjen säädösten osalta.

Tuomioistuimella on kuitenkin toimivalta valvoa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 40 artiklan noudattamista ja ratkaista tämän sopimuksen 263 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitetuin edellytyksin vireille pannut kanteet, jotka koskevat luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle osoitetun, neuvoston Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V osaston 2 luvun nojalla tekemän, rajoittavia toimenpiteitä sisältävän päätöksen laillisuuden tutkimista.

276 artikla

Käyttäessään vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskeviin kolmannen osan V osaston 4 ja 5 luvun määräyksiin liittyviä toimivaltuuksiaan Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa tutkia jäsenvaltion poliisiviranomaisen tai muiden lainvalvontaviranomaisten toteuttamien toimien pätevyyttä tai oikeasuhteisuutta taikka antaa ratkaisua niiden velvollisuuksien suorittamisesta, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi.

277 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 241 artikla)

Vaikka 263 artiklan kuudennessa kohdassa mainittu määräaika on päättynyt, asianosainen voi riidassa, joka koskee unionin toimielimen, elimen tai laitoksen antamaa soveltamisalaltaan yleistä säädöstä, vaatia Euroopan unionin tuomioistuimessa 263 artiklan toisessa kohdassa mainitulla perusteella, että säädöstä ei sovelleta.

278 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 242 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltävänä olevalla kanteella ei ole lykkäävää vaikutusta. Tuomioistuin voi kuitenkin määrätä kanteen kohteena olevan säädöksen täytäntöönpanon lykättäväksi, jos se katsoo, että olosuhteet sitä edellyttävät.

279 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 243 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuin voi käsiteltävänänsä olevassa asiassa päättää tarpeellisista välimoimista.

280 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 244 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiot pannaan täytäntöön noudattaen, mitä 299 artiklassa määrätään.

281 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 245 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntö vahvistetaan erillisessä pöytäkirjassa.

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämijärjestystä noudattaen muuttaa perussäännön määräyksiä, lukuun ottamatta sen I osastoa ja 64 artiklaa. Euroopan parlamentti ja neuvosto tekevät ratkaisunsa joko unionin tuomioistuimen pyynnöstä ja komissiota kuultuaan tai komission ehdotuksesta ja unionin tuomioistuinta kuultuaan.

6 jakso

Euroopan keskuspankki

282 artikla

1. Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit muodostavat Euroopan keskuspankkijärjestelmän, jäljempänä 'EKPJ'. Euroopan keskuspankki ja niiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, joiden rahayksikkö on euro ja jotka muodostavat eurojärjestelmän, harjoittavat unionin rahapolitiikkaa.

2. Euroopan keskuspankin päätöksentekaelimet johtavat EKPJ:ää. EKPJ:n ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintatason vakautta. Se antaa mainitun tavoitteen saavuttamista rajoittamatta tukensa unionin yleiselle talouspolitiikalle myötävaikuttaakseen unionin tavoitteiden saavuttamiseen.
3. Euroopan keskuspankki on oikeushenkilö. Sillä on yksinoikeus antaa lupa euron liikkeeseen laskemiseen. Euroopan keskuspankki on riippumaton käyttäessään valtuuksiaan ja huolehtiessaan varainhoidostaan. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset kunnioittavat tätä riippumattomuutta.
4. Euroopan keskuspankki hyväksyy tehtäviensä toteuttamisen edellyttämät toimenpiteet 127–133 ja 138 artiklan mukaisesti sekä EKPJ:n ja EKP:n perussäännössä määrätyin edellytyksin. Mainittujen artiklojen mukaisesti ne jäsenvaltiot, joiden rahayksikkö ei ole euro, sekä näiden jäsenvaltioiden keskuspankit säilyttävät oman toimivaltansa rahapolitiikan alalla.
5. Euroopan keskuspankkia kuullaan sen toimivaltuuksiin kuuluvilla aloilla kaikista esityksistä unionin säädöksiä sekä esityksistä kansallisen tason sääntelyksi, ja se voi antaa lausuntoja.

283 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 112 artikla)

1. Euroopan keskuspankin neuvoston muodostavat Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsenet sekä niiden jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat, joiden rahayksikkö on euro.
2. Johtokunnan muodostavat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä.

Eurooppa-neuvosto nimittää määräenemmistöllä johtokunnan puheenjohtajaksi, varapuheenjohtajaksi ja muiksi jäseniksi neuvoston suosituksesta henkilöt, joilla on arvostettu asema ja ammattikokemus rahatalouden tai pankkitoiminnan alalla; neuvosto antaa suosituksensa Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankin neuvostoa kuultuaan.

Heidän toimikautensa on kahdeksan vuotta, eikä heitä voida nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Johtokunnan jäsenenä voi olla vain jäsenvaltion kansalainen.

284 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 113 artikla)

1. Neuvoston puheenjohtaja ja yksi komission jäsen voi osallistua Euroopan keskuspankin neuvoston kokouksiin, mutta heillä ei ole äänioikeutta.

Neuvoston puheenjohtaja voi tehdä aloitteen Euroopan keskuspankin neuvostossa käsiteltäväksi asiaksi.

2. Euroopan keskuspankin puheenjohtaja kutsutaan neuvoston kokouksiin, jos niissä käsitellään EKPJ:n tavoitteisiin ja tehtäviin liittyviä asioita.

3. Euroopan keskuspankki laatii vuosittain EKPJ:n toiminnasta sekä edellisen ja kuluvan vuoden rahapolitiikasta kertomuksen Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle sekä Eurooppa-neuvostolle. Euroopan keskuspankin puheenjohtaja esittelee tämän kertomuksen neuvostolle sekä Euroopan parlamentille, joka voi käydä yleiskeskustelun sen pohjalta.

Euroopan keskuspankin puheenjohtajaa ja muita Euroopan keskuspankin johtokunnan jäseniä voidaan Euroopan parlamentin pyynnöstä tai heidän omasta aloitteestaan kuulla Euroopan parlamentin toimivaltaisissa valiokunnissa.

7 jakso

Tilintarkastustuomioistuin

285 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 246 artikla)

Unionin tilintarkastuksesta huolehtii tilintarkastustuomioistuin.

Tilintarkastustuomioistuimessa on yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta.

Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet hoitavat tehtävänsä täysin riippumattomina ja unionin yleisen edun mukaisesti.

286 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 247 artikla)

1. Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet valitaan henkilöistä, jotka kotivaltiossaan kuuluvat tai ovat kuuluneet ulkopuolisiin tilintarkastuseliimiin taikka ovat erityisen päteviä tähän tehtävään. Heidän riippumattomuutensa on oltava kiistaton.

2. Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet nimitetään kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Neuvosto hyväksyy Euroopan parlamenttia kuultuaan kunkin jäsenvaltion ehdotusten mukaisesti laaditun luettelon jäsenistä. Sama jäsen voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet valitsevat keskuudestaan tilintarkastustuomioistuimen presidentin kolmeksi vuodeksi. Sama henkilö voidaan valita uudeksi toimikaudeksi.

3. Tehtäväänsä hoitaessaan tilintarkastustuomioistuimen jäsenet eivät pyydä eivätkä ota ohjeita miltään hallitukselta tai muultakaan taholta. He pidättyvät kaikesta, mikä on ristiriidassa heidän tehtävänsä kanssa.

4. Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet eivät saa toimikautensa aikana harjoittaa muuta palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa. Tehtäväänsä ryhtyessään he antavat juhlallisen vakuutuksen siitä, että he toimikautensa aikana ja sen päätyttyä kunnioittavat tilintarkastustuomioistuimen jäsenyydestä johtuvia velvollisuuksiaan ja varsinkin osoittavat kunniallisuutta ja pidättyvyyttä, kun heille toimikauden päätyttyä tarjotaan tiettyjä tehtäviä tai etuja.

5. Lukuun ottamatta kuolemantapauksia ja niitä tapauksia, joissa jäsenen tilalle nimitetään uusi jäsen tavallisessa järjestyksessä, tilintarkastustuomioistuimen jäsenen tehtävät päättyvät, kun hän eroaa tai unionin tuomioistuin päättää 6 kohdan määräysten mukaisesti, että hänet erotetaan.

Jäljellä olevaksi toimikaudeksi nimitetään uusi jäsen.

Jollei tilintarkastustuomioistuimen jäsentä eroteta, hän jatkaa tehtävässään, kunnes hänen tilalleen on nimitetty uusi jäsen.

6. Tilintarkastustuomioistuimen jäsen voidaan erottaa tehtävästään taikka häneltä voidaan evätä oikeus eläkkeeseen tai muihin vastaaviin etuuksiin vain, jos unionin tuomioistuin tilintarkastustuomioistuimen pyynnöstä toteaa, että hän ei enää täytä tehtävänsä edellyttämiä vaatimuksia tai siihen kuuluvia velvollisuuksia.

7. Neuvosto vahvistaa tilintarkastustuomioistuimen puheenjohtajan ja jäsenten palvelussuhteen ehdot, erityisesti palkat, heille maksettavat korvaukset sekä eläkkeet. Se vahvistaa myös palkkaa vastaavat korvaukset.

8. Niitä Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan määräyksiä, joita sovelletaan Euroopan unionin tuomioistuimen tuomareihin, sovelletaan myös tilintarkastustuomioistuimen jäseniin.

287 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 248 artikla)

1. Tilintarkastustuomioistuin tarkastaa unionin kaikkia tuloja ja menoja koskevat tilit. Se tarkastaa myös kaikkien unionin perustamien elinten tai laitosten tuloja ja menoja koskevat tilit, jollei niiden perustamisasiakirjassa toisin määrätä.

Tilintarkastustuomioistuin antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* julkaistavan lausuman tilien luotettavuudesta sekä tilien perustana olevien toimien laillisuudesta ja asianmukaisuudesta. Lausumaa voidaan täydentää unionin jokaista keskeistä toiminta-alaa koskevilla erityisarvioilla.

2. Tilintarkastustuomioistuin tarkastaa tulojen ja menojen laillisuuden ja asianmukaisuuden sekä sen, että varainhoito on ollut moitteetonta. Se ilmoittaa tällöin erityisesti kaikista epäkohdista.

Tulot tarkastetaan unionin tuloiksi todettujen ja unionille suoritettujen määrien pohjalta.

Menot tarkastetaan maksusitoumusten ja suoritettujen maksujen pohjalta.

Nämä tarkastukset voidaan toimittaa ennen varainhoitovuoden tilinpäätöstä.

3. Tarkastus toimitetaan asiakirjojen perusteella ja tarvittaessa paikalla unionin toimielimissä, unionin puolesta sen tuloja tai menoja hoitavissa elimissä tai laitoksissa ja jäsenvaltioissa, mukaan lukien talousarviosta tuloja saavien luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden toimitilat. Tarkastus toimitetaan jäsenvaltioissa yhdessä kansallisten tilintarkastuselinten kanssa tai, jollei niillä ole riittävää toimivaltaa, jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten tai laitosten kanssa. Tilintarkastustuomioistuin ja kansalliset tilintarkastuselimet toimivat luottamuksellisessa yhteistyössä riippumattomuutensa säilyttäen. Nämä tilintarkastuselimet taikka viranomaiset tai laitokset ilmoittavat tilintarkastustuomioistuimelle, aikovatko ne osallistua tarkastukseen.

Muiden unionin toimielinten, unionin puolesta sen tuloja tai menoja hoitavien elinten tai laitosten, talousarviosta tuloja saavien luonnollisten tai oikeushenkilöiden ja jäsenvaltioiden tilintarkastuselinten tai, jollei viimeksi mainituilla ole riittävää toimivaltaa, jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten tai laitosten on annettava tilintarkastustuomioistuimelle sen pyynnöstä kaikki asiakirjat ja tiedot, jotka ovat tarpeen sen tehtävän suorittamiseksi.

Euroopan investointipankin hoitamien unionin menojen ja tulojen osalta tilintarkastustuomioistuimen oikeudesta tutustua pankin hallussa oleviin tietoihin määrätään tilintarkastustuomioistuimen, pankin ja komission välisellä sopimuksella. Jos sopimusta ei ole tehty, tilintarkastustuomioistuimella on kuitenkin oikeus tutustua pankin hoitamien unionin menojen ja tulojen tarkastuksen edellyttämiin tietoihin.

4. Kunkin varainhoitovuoden päätyttyä tilintarkastustuomioistuin laatii vuosikertomuksen. Se toimitetaan muille unionin toimielimille ja julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* yhdessä näiden toimielinten tilintarkastustuomioistuimen huomautuksiin antamien vastausten kanssa.

Tilintarkastustuomioistuin voi myös milloin tahansa, varsinkin erityiskertomuksin, esittää huomautuksia erityisistä kysymyksistä sekä antaa unionin muun toimielimen pyynnöstä lausuntoja.

Tilintarkastustuomioistuin antaa vuosikertomuksensa, erityiskertomuksensa ja lausuntonsa jäsentensä enemmistöllä. Se voi kuitenkin perustaa keskuudestaan jaostoja tietynlaisten kertomusten ja lausuntojen hyväksymistä varten tilintarkastustuomioistuimen työjärjestyksessä määrätyin edellytyksin.

Tilintarkastustuomioistuin avustaa Euroopan parlamenttia ja neuvostoa talousarvion toteutumisen valvonnassa.

Tilintarkastustuomioistuin vahvistaa työjärjestyksensä. Työjärjestykselle tarvitaan neuvoston antama hyväksyminen.

2 luku

Unionin säädökset, hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä

1 jakso

Unionin säädökset

288 artikla (aiempi EY-sopimuksen 249 artikla)

Käyttäessään unionin toimivaltaa toimielimet hyväksyvät asetuksia, direktiivejä ja päätöksiä sekä antavat suosituksia ja lausuntoja.

Asetus pätee yleisesti. Se on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Direktiivi velvoittaa saavutettavaan tulokseen nähden jokaista jäsenvaltiota, jolle se on osoitettu, mutta jättää kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot.

Päätös on kaikilta osiltaan velvoittava. Jos siinä nimetään ne, joille se on osoitettu, se velvoittaa ainoastaan niitä.

Suosituksien ja lausunnot eivät ole sitovia.

289 artikla

1. Tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudatettaessa Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät yhdessä asetuksen, direktiivin tai päätöksen komission ehdotuksesta. Tämä menettely määritellään 294 artiklassa.
2. Perussopimuksissa määrätyissä erityistapauksissa noudatetaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä, kun Euroopan parlamentti hyväksyy asetuksen, direktiivin tai päätöksen neuvoston osallistuessa menettelyyn, tai kun vastaavasti neuvosto hyväksyy tällaisen säädöksen Euroopan parlamentin osallistuessa menettelyyn.
3. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä ovat ne, jotka hyväksytään mainitussa järjestyksessä.
4. Perussopimuksissa määrätyissä erityistapauksissa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset voidaan antaa jäsenvaltioiden ryhmän tai Euroopan parlamentin aloitteesta, Euroopan keskuspankin suosituksesta taikka unionin tuomioistuimen tai Euroopan investointipankin pyynnöstä.

290 artikla

1. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä säädöksessä voidaan siirtää komissiolle valta antaa muita kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä, soveltamisalaltaan yleisiä säädöksiä, joilla täydennetään tai muutetaan lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyn säädöksen tiettyjä, muita kuin sen keskeisiä osia.

Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävissä säädöksissä määritellään nimenomaisesti tällaisen säädösvallan siirron tavoitteet, sisältö, soveltamisala ja kesto. Tietyn alan keskeisistä osista voidaan säätää vain lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävällä säädöksellä, eikä säädösvallan siirto voi näin ollen koskea näitä osia.

2. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävissä säädöksissä vahvistetaan nimenomaisesti säädösvallan siirtoon liittyvät ehdot, jotka voivat olla seuraavat:

- a) Euroopan parlamentti tai neuvosto voi päättää peruuttaa säädösvallan siirron;
- b) säädösvallan siirron nojalla annettu säädös voi tulla voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei vastusta sitä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä säädöksessä asetetun määräajan kuluessa.

Euroopan parlamentti tekee a ja b alakohtaa sovellettaessa ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä ja neuvosto määräenemmistöllä.

3. Säädösvallan siirron nojalla annettavien säädösten nimikkeessä käytetään ilmaisua "delegoitu".

291 artikla

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat kansallisen lainsäädäntönsä mukaiset toimenpiteet unionin oikeudellisesti velvoittavien säädösten täytäntöönpanemiseksi.

2. Jos unionin oikeudellisesti velvoittavat säädökset edellyttävät yhdenmukaista täytäntöönpanoa, kyseisillä säädöksillä siirretään täytäntöönpanovaltaa komissiolle tai, tietyissä asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 24 ja 26 artiklassa määrätyissä tapauksissa, neuvostolle.

3. Edellä 2 kohtaa sovellettaessa Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla etukäteen yleiset säännöt ja periaatteet, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä.

4. Täytäntöönpanosäädösten nimikkeessä käytetään lisäystä "täytäntöönpano".

292 artikla

Neuvosto antaa suosituksia. Se tekee ratkaisunsa komission ehdotuksesta aina silloin, kun perussopimuksissa määrätään, että neuvosto hyväksyy säädöksen komission ehdotuksesta. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti aloilla, joilla unionin säädöksen antaminen edellyttää yksimielisyyttä. Komissio sekä perussopimuksissa määrätyissä erityistapauksissa Euroopan keskuspankki antavat suosituksia.

2 jakso

Säädösten hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä

293 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 250 artikla)

1. Jos neuvosto perussopimusten mukaan tekee ratkaisunsa komission ehdotuksesta, neuvosto saa muuttaa ehdotusta vain yksimielisesti lukuun ottamatta 294 artiklan 10 ja 13 kohdassa sekä 310 artiklassa, 312 artiklassa, 314 artiklassa ja 315 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuja tapauksia.
2. Kunnes neuvosto on tehnyt ratkaisunsa, komissio voi milloin tahansa unionin säädöksen antamiseen johtavan menettelyn aikana muuttaa ehdotustaan.

294 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 251 artikla)

1. Jos perussopimuksissa viitataan tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen säädöksen antamisen yhteydessä, noudatetaan seuraavaa menettelyä.
2. Komissio antaa ehdotuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

Ensimmäinen käsittely

3. Euroopan parlamentti vahvistaa ensimmäisen käsittelyn kantansa ja ilmoittaa sen neuvostolle.
4. Jos neuvosto hyväksyy Euroopan parlamentin kannan, säädös annetaan sellaisena kuin se on vahvistettu Euroopan parlamentin kannassa.
5. Jos neuvosto ei hyväksy Euroopan parlamentin kantaa, se vahvistaa ensimmäisen käsittelyn kantansa ja ilmoittaa sen Euroopan parlamentille.
6. Neuvosto antaa Euroopan parlamentille perusteellisen selvityksen niistä perusteista, jotka ovat johtaneet neuvoston ensimmäisen käsittelyn kannan vahvistamiseen. Komissio antaa Euroopan parlamentille perusteellisen selvityksen omasta kannastaan.

Toinen käsittely

7. Jos Euroopan parlamentti kolmen kuukauden kuluessa edellä tarkoitetusta ilmoituksesta:
- a) hyväksyy neuvoston ensimmäisen käsittelyn kannan tai ei ole ilmoittanut kantaansa, säädös katsotaan annetuksi neuvoston kannassa vahvistetussa muodossa;
 - b) hylkää jäsentensä enemmistöllä neuvoston ensimmäisen käsittelyn kannan, katsotaan, ettei säädöstä ole annettu;
 - c) ehdottaa jäsentensä enemmistöllä tarkistuksia neuvoston ensimmäisen käsittelyn kantaan, tämä tarkistettu teksti toimitetaan neuvostolle sekä komissiolle, joka antaa lausunnon näistä tarkistuksista.
8. Jos neuvosto, joka tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä, kolmen kuukauden kuluessa Euroopan parlamentin tekemien tarkistusten vastaanottamisesta:
- a) hyväksyy kaikki Euroopan parlamentin tekemät tarkistukset, säädös katsotaan annetuksi;
 - b) ei hyväksy kaikkia tarkistuksia, neuvoston puheenjohtaja kutsuu yhteisymmärryksessä Euroopan parlamentin puhemiehen kanssa kuuden viikon kuluessa koolle sovittelukomitean.
9. Niistä tarkistuksista, joista komissio on antanut kielteisen lausunnon, neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti.

Sovittelu

10. Sovittelukomiteassa kokoontuvat neuvoston jäsenet tai heidän edustajansa sekä yhtä monta Euroopan parlamenttia edustavaa jäsentä; komitean tehtävänä on neuvoston jäsenten tai heidän edustajiensa määräenemmistöllä sekä Euroopan parlamenttia edustavien jäsenten enemmistöllä päästä sopimukseen yhteisestä tekstistä Euroopan parlamentin ja neuvoston toisessa käsittelyssä vahvistamien kantojen pohjalta kuuden viikon kuluessa siitä, kun se on kutsuttu koolle.
11. Komissio osallistuu sovittelukomitean työskentelyyn ja tekee tarpeelliset aloitteet edistääkseen Euroopan parlamentin ja neuvoston kantojen lähenemistä.

12. Jollei sovittelukomitea hyväksy yhteistä tekstiä kuuden viikon kuluessa siitä, kun se on kutsuttu koolle, katsotaan, ettei säädöstä ole annettu.

Kolmas käsittely

13. Jos sovittelukomitea hyväksyy yhteisen tekstin mainitussa määräajassa, Euroopan parlamentti ratkaisee annettujen äänten enemmistöllä ja neuvosto määräenemmistöllä kumpikin kuuden viikon kuluessa tuosta hyväksymisestä, annetaanko säädös yhteisen tekstin mukaisena. Jollei näin tehdä, katsotaan, ettei säädöstä ole annettu.

14. Euroopan parlamentin tai neuvoston aloitteesta tässä artiklassa määrättyä kolmen kuukauden määräaika pidennetään enintään yhdellä kuukaudella ja kuuden viikon määräaika enintään kahdella viikolla.

Erityismääräykset

15. Kun lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävä säädös perussopimuksissa määrättyissä tapauksissa käsitellään tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen jäsenvaltioiden ryhmän aloitteesta, Euroopan keskuspankin suosituksesta taikka unionin tuomioistuimen pyynnöstä, ei 2 kohtaa, 6 kohdan toista virkettä ja 9 kohtaa sovelleta.

Näissä tapauksissa Euroopan parlamentti ja neuvosto toimittavat komissiolle säädösehdotuksen sekä ensimmäisen ja toisen käsittelyn kantansa. Euroopan parlamentti tai neuvosto voi pyytää milloin tahansa menettelyn aikana komissiolta lausuntoa, jonka komissio voi myös antaa omasta aloitteestaan. Komissio voi myös tarpeellisiksi katsomissaan tapauksissa osallistua sovittelukomitean työskentelyyn 11 kohdan mukaisesti.

295 artikla

Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio neuvottelevat keskenään ja sopivat yhteisellä sopimuksella yhteistyössään sovellettavista menettelytavoista. Tätä varten ne voivat perussopimuksia noudattaen tehdä toimielinten välisiä sopimuksia, jotka voivat olla velvoittavia.

296 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 253 artikla)

Jollei perussopimuksissa määrätä annettavan säädöksen lajia, toimielimet valitsevat sen sovellettavien menettelyjen mukaisesti tapauskohtaisesti suhteellisuusperiaatetta noudattaen.

Säädökset perustellaan ja niissä viitataan perussopimuksissa määrättyihin ehdotuksiin, aloitteisiin, suosituksiin, pyyntöihin tai lausuntoihin.

Kun Euroopan parlamentin ja neuvoston käsiteltäväksi annetaan ehdotus lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, ne pidätyvät antamasta sellaista säädöstä, joka ei ole kyseiseen alaan sovellettavan lainsäätämisyjärjestyksen mukainen.

297 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 254 artikla)

1. Euroopan parlamentin puhemies ja neuvoston puheenjohtaja allekirjoittavat lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset, jotka annetaan tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen.

Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset, jotka annetaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, allekirjoittaa sen toimielimen puheenjohtaja, joka ne on antanut.

Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*. Ne tulevat voimaan niissä säädettynä päivänä tai, jollei voimaantulosta ole säädetty, kahdentenakymmenentenä päivänä siitä, kun ne on julkaistu.

2. Muut kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset, jotka annetaan asetuksena, direktiivinä tai sellaisena päätöksenä, jolle ei ole osoitettu vastaanottajaa, allekirjoittaa sen toimielimen puheenjohtaja, joka ne on antanut.

Asetukset ja direktiivit, jotka on osoitettu kaikille jäsenvaltioille, sekä päätökset, joille ei ole osoitettu vastaanottajaa, julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*. Ne tulevat voimaan niissä säädettynä päivänä tai, jollei voimaantulosta ole säädetty, kahdentenakymmenentenä päivänä siitä, kun ne on julkaistu.

Muut direktiivit sekä sellaiset päätökset, joille on osoitettu vastaanottaja, annetaan tiedoksi niille, joille ne on osoitettu, ja ne tulevat voimaan, kun ne on annettu tiedoksi.

298 artikla

1. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset tukeutuvat tehtäviään hoitaessaan avoimeen, tehokkaaseen ja riippumattomaan eurooppalaiseen hallintoon.
2. Tätä varten Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksilla säännökset, joissa kunnioitetaan 336 artiklan nojalla vahvistettuja henkilöstösääntöjä ja palvelussuhteen ehtoja.

299 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 256 artikla)

Neuvoston, komission tai Euroopan keskuspankin säädös, jossa määrätään maksuvelvollisuus muulle kuin valtiolle, on täytäntöönpanokelpoinen.

Täytäntöönpanoon sovelletaan sen valtion säännöksiä lainkäytöstä riita-asioissa, jonka alueella täytäntöönpano tapahtuu. Täytäntöönpanomääräyksen antaa, tutkimatta muuta kuin täytäntöönpanoasiakirjan oikeaperäisyyden, kansallinen viranomainen, jonka kunkin jäsenvaltion hallitus määrää tähän tehtävään ja josta se ilmoittaa komissiolle ja Euroopan unionin tuomioistuimelle.

Kun nämä muodollisuudet on hakijan vaatimuksesta täytetty, tämä voi hakea täytäntöönpanoa kansallisen lainsäädännön mukaisesti saattamalla asian suoraan toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi.

Täytäntöönpanoa voidaan lykätä vain Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksellä. Kansallisten tuomioistuinten toimivaltaan kuuluu kuitenkin tutkia, onko päätös pantu täytäntöön oikeassa järjestyksessä.

3 luku

Unionin neuvoa-antavat elimet

300 artikla

1. Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota avustavat talous- ja sosiaalikomitea sekä alueiden komitea, joilla on neuvoa-antava tehtävä.
2. Talous- ja sosiaalikomitea muodostuu työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen sekä muiden kansalaisyhteiskuntaa edustavien, erityisesti talous- ja yhteiskuntaelämän, kansalaistoiminnan, ammattialatoiminnan ja kulttuurin alan toimijoiden järjestöjen edustajista.
3. Alueiden komitea muodostuu alueellisten ja paikallisten julkisyhteisöjen edustajista, joilla on joko alueellisen tai paikallisen julkisyhteisön vaaleissa saatu valtuutus tai jotka ovat poliittisesti vastuussa vaaleilla valitulle elimelle.
4. Talous- ja sosiaalikomitean sekä alueiden komitean jäseniä eivät sido mitkään ohjeet. He hoitavat tehtäväänsä täysin riippumattomina ja unionin yleisen edun mukaisesti.
5. Neuvosto tarkastelee näiden komiteoiden kokoonpanon luonnetta koskevia 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja sääntöjä säännöllisin väliajoin uudelleen unionin taloudellisen, yhteiskunnallisen ja väestörakenteen kehityksen huomioon ottamiseksi. Neuvosto tekee komission ehdotuksesta tätä koskevat päätökset.

1 jakso

Talous- ja sosiaalikomitea

301 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 258 artikla)

Talous- ja sosiaalikomitean jäsenten määrä on enintään 350.

Komitean kokoonpano vahvistetaan neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä yksimielisellä päätöksellä.

Neuvosto vahvistaa komitean jäsenten palkkiot.

302 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 259 artikla)

1. Komitean jäsenet nimetään viideksi vuodeksi kerrallaan. Neuvosto hyväksyy kunkin jäsenvaltion ehdotusten mukaisesti laaditun luettelon jäsenistä. Sama komitean jäsen voidaan nimetä uudeksi toimikaudeksi.
2. Neuvosto tekee ratkaisunsa komissiota kuultuaan. Se voi hankkia lausunnon sellaisilta talous- ja yhteiskuntaelämän eri aloja ja kansalaisyhteiskuntaa edustavilta eurooppalaisilta järjestöiltä, joita unionin toiminta koskee.

303 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 260 artikla)

Komitea valitsee jäsentensä keskuudesta puheenjohtajansa ja työvaliokuntansa kahdeksi ja puoleksi vuodeksi kerrallaan.

Se vahvistaa työjärjestyksensä.

Komitean puheenjohtaja kutsuu komitean koolle Euroopan parlamentin, neuvoston tai komission pyynnöstä. Komitea voi kokoontua myös omasta aloitteestaan.

304 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 262 artikla)

Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio kuulevat komiteaa tässä sopimuksessa määrätyissä tapauksissa. Nämä toimielimet voivat kuulla komiteaa aiheellisiksi katsomissaan tapauksissa. Komitea voi antaa lausuntoja myös omasta aloitteestaan tapauksissa, joissa se katsoo sen aiheelliseksi.

Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio voi, jos se katsoo sen tarpeelliseksi, asettaa komitealle lausunnon antamista varten määräajan, joka on vähintään kuukausi siitä, kun asia on annettu tiedoksi komitean puheenjohtajalle. Määräajan päätyttyä asiaa voidaan käsitellä, vaikka lausuntoa ei ole annettu.

Komitean lausunto sekä selostus käsittelystä annetaan Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle.

2 jakso

Alueiden komitea

305 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 263 artiklan toinen, kolmas ja neljäs kohta)

Alueiden komitean jäsenten määrä on enintään 350.

Komitean kokoonpano vahvistetaan neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä yksimielisellä päätöksellä.

Komitean jäsenet ja yhtä monta varajäsentä nimetään viideksi vuodeksi kerrallaan. Sama jäsen tai varajäsen voidaan nimetä uudeksi toimikaudeksi. Neuvosto hyväksyy kunkin jäsenvaltion ehdotusten mukaisesti laaditun luettelon jäsenistä ja varajäsenistä. Kun 300 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu tehtävä, jonka perusteella henkilöä ehdotettiin alueiden komitean jäseneksi, päättyy, hänen toimikautensa komiteassa päättyy ilman eri toimenpiteitä ja hänen tilalleen nimetään samaa menettelyä noudattaen uusi jäsen kyseisen toimikauden loppuun saakka. Komitean jäsen ei voi samanaikaisesti olla Euroopan parlamentin jäsen.

306 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 264 artikla)

Alueiden komitea valitsee jäsentensä keskuudesta puheenjohtajansa ja työvaliokuntansa kahdeksi ja puoleksi vuodeksi kerrallaan.

Se vahvistaa työjärjestyksensä.

Komitean puheenjohtaja kutsuu komitean koolle Euroopan parlamentin, neuvoston tai komission pyynnöstä. Komitea voi kokoontua myös omasta aloitteestaan.

307 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 265 artikla)

Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio kuulee alueiden komiteaa perussopimuksissa määrätyissä tapauksissa sekä muissa aiheellisiksi katsomissaan tapauksissa, erityisesti rajojen yli ulottuvan yhteistyön osalta.

Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio voi, jos se katsoo sen tarpeelliseksi, asettaa komitealle lausunnon antamista varten määräajan, joka on vähintään kuukausi siitä, kun asia on annettu tiedoksi komitean puheenjohtajalle. Määräajan päätyttyä asiaa voidaan käsitellä, vaikka lausuntoa ei ole annettu.

Euroopan parlamentin, neuvoston tai komission on annettava alueiden komitealle tieto lausuntopyynnöstä, joka on esitetty talous- ja sosiaalikomitealle kuultaessa sitä 304 artiklan nojalla. Alueiden komitea voi antaa lausunnon asiasta, jos se katsoo, että asiaan liittyy erityisiä alueellisia etuja.

Komitea voi antaa lausuntoja myös omasta aloitteestaan tapauksissa, joissa se katsoo sen aiheelliseksi.

Komitean lausunnot sekä selostus käsittelystä annetaan Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle.

4 luku

Euroopan investointipankki

308 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 266 artikla)

Euroopan investointipankki on oikeushenkilö.

Euroopan investointipankin jäseniä ovat jäsenvaltiot.

Euroopan investointipankin perussääntö on perussopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa. Neuvosto voi Euroopan investointipankin pyynnöstä ja Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan tai komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia ja Euroopan investointipankkia kuultuaan yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen muuttaa investointipankin perussääntöä.

309 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 267 artikla)

Euroopan investointipankin tehtävänä on unionin edun mukaisesti myötävaikuttaa sisämarkkinoiden tasapainoiseen ja vakaaseen kehitykseen käyttäen sekä pääomamarkkinoita että omia varojaan. Tätä varten pankki voittoa tavoittelematta myöntää lainoja ja antaa takauksia, jotka helpottavat seuraavien hankkeiden rahoittamista kaikilla talouden aloilla:

- a) hankkeet muita heikommin kehittyneiden alueiden kehittämiseksi;
- b) sellaiset hankkeet yritysten nykyaikaistamiseksi tai uudelleen järjestämiseksi taikka uusien työtilaisuuksien luomiseksi, jotka johtuvat sisämarkkinoiden toteuttamisesta tai toiminnasta, mutta joita ei niiden laajuuden tai laadun vuoksi ole mahdollista täysin rahoittaa kussakin jäsenvaltiossa käytettävissä olevin varoin;
- c) useiden jäsenvaltioiden yhteistä etua koskevat hankkeet, joita ei niiden laajuuden tai laadun vuoksi ole mahdollista täysin rahoittaa kussakin jäsenvaltiossa käytettävissä olevin varoin.

Tehtävänsä suorittaessaan pankki helpottaa yhteydessä rakennerahastoista ja muista unionin rahoitusvälineistä saatavien avustusten kanssa investointiohjelmien rahoittamista.

II OSASTO

VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

310 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 268 artikla)

1. Kaikki unionin tulot ja menot arvioidaan kutakin varainhoitovuotta varten ja otetaan talousarvioon.

Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat unionin vuosittaisen talousarvion 314 artiklan mukaisesti.

Talousarvioon otettujen tulojen ja menojen on oltava tasapainossa.

2. Talousarvioon otetaan vain kyseisen varainhoitovuoden menot 322 artiklassa tarkoitetun asetuksen mukaisesti.

3. Talousarvioon otettujen menojen toteuttaminen edellyttää, että ensin on annettu oikeudellisesti velvoittava unionin säädös, joka toimii oikeusperustana unionin toiminnalle ja vastaavan menon toteuttamiselle 322 artiklassa tarkoitetun asetuksen mukaisesti, lukuun ottamatta siinä säädettyjä poikkeuksia.

4. Talousarvion kurinalaisuuden turvaamiseksi unioni ei anna sellaisia säädöksiä, joilla saattaa olla huomionarvoisia vaikutuksia talousarvioon, ellei se esitä vakuuksia sille, että näistä säädöksistä aiheutuvat menot voidaan rahoittaa unionin omilla varoilla ja 312 artiklassa tarkoitettua monivuotista rahoituskehystä noudattaen.

5. Talousarviota toteutetaan moitteettoman varainhoidon periaatteen mukaisesti. Jäsenvaltiot ja unioni toimivat yhteistyössä varmistaakseen, että talousarvioon otetut määrärahat käytetään tämän periaatteen mukaisesti.

6. Unioni ja jäsenvaltiot suojaavat unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä ja muulta laittomalta toiminnalta 325 artiklan mukaisesti.

1 luku

Unionin omat varat

311 artikla (aiempi EY-sopimuksen 269 artikla)

Unioni huolehtii siitä, että sillä on tavoitteidensa saavuttamiseksi ja politiikkansa toteuttamiseksi tarvittavat varat.

Talousarvio rahoitetaan kokonaisuudessaan unionin omin varoin, sanotun kuitenkin rajoittamatta muita tuloja.

Neuvosto hyväksyy erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan yksimielisesti päätöksen, jossa vahvistetaan unionin omien varojen järjestelmää koskevat säännökset. Tässä yhteydessä neuvosto voi ottaa käyttöön uusia omien varojen luokkia tai poistaa olemassa olevan luokan. Tämä päätös tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Neuvosto vahvistaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetulla asetuksella unionin omien varojen järjestelmää koskevat täytäntöönpanotoimenpiteet siltä osin kuin siitä säädetään kolmannen kohdan nojalla hyväksytyssä päätöksessä. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

2 luku

Monivuotinen rahoituskehys

312 artikla

1. Monivuotisella rahoituskehyksellä pyritään takaamaan, että unionin menot kehittyvät hallitusti sen käytettävissä olevien omien varojen rajoissa.

Monivuotinen rahoituskehys vahvistetaan vähintään viiden vuoden jaksolle.

Unionin vuotuinen talousarvio laaditaan monivuotista rahoituskehystä noudattaen.

2. Neuvosto antaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksen, jossa vahvistetaan monivuotinen rahoituskehys. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän.

Eurooppa-neuvosto voi yksimielisesti tehdä päätöksen, jonka mukaan neuvosto voi ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettua asetusta antaessaan tehdä ratkaisunsa määräenemmistöllä.

3. Rahoituskehyksessä vahvistetaan vuotuiset enimmäismäärät maksusitoumusmäärärahoille menoluokittain ja vuotuinen enimmäismäärä maksumäärärahoille. Menoluokkien lukumäärä on rajoitettu, ja ne vastaavat unionin keskeisiä toiminta-aloja.

Rahoituskehyksessä määrätään kaikista muistakin toimenpiteistä, jotka ovat hyödyksi vuotuisen talousarviomenettelyn moitteettomalle toteuttamiselle.

4. Jos uuden rahoituskehyksen vahvistavaa neuvoston asetusta ei ole annettu edellisen rahoituskehyksen voimassaolon päättyessä, jatketaan päättyneen rahoituskehyksen viimeistä vuotta koskevien enimmäismäärien ja muiden toimenpiteiden voimassaoloa, kunnes säädös on annettu.

5. Rahoituskehyksen vahvistamiseen johtavan menettelyn aikana Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet helpottaakseen vahvistamista.

3 luku

Unionin vuotuinen talousarvio

313 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 272 artiklan 1 kohta)

Varainhoitovuosi alkaa 1 päivänä tammikuuta ja päättyy 31 päivänä joulukuuta.

314 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 272 artiklan 2–10 kohta)

Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen unionin vuotuisen talousarvion seuraavien määräysten mukaisesti.

1. Kukin toimielin, Euroopan keskuspankkia lukuun ottamatta, laatii 1 päivään heinäkuuta mennessä ennakkoarvion seuraavan varainhoitovuoden menoistaan. Komissio kokoaa nämä ennakkoarviot talousarvioesitykseen, joka voi sisältää edellä mainituista poikkeavia arvioita.

Talousarvioesityksessä on arvio tuloista ja arvio menoista.

2. Komissio tekee talousarvioesityksen sisältävän ehdotuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle viimeistään 1 päivänä syyskuuta sitä varainhoitovuotta edeltävänä vuonna, jota esitys koskee.

Komissio voi muuttaa talousarvioesitystä menettelyn aikana 5 kohdassa tarkoitetun sovittelukomitean koollekutsumiseen saakka.

3. Neuvosto vahvistaa kantansa talousarvioesitykseen ja ilmoittaa sen Euroopan parlamentille viimeistään 1 päivänä lokakuuta sitä varainhoitovuotta edeltävänä vuonna, jota esitys koskee. Neuvosto antaa Euroopan parlamentille perusteellisen selvityksen niistä perusteista, jotka ovat johtaneet neuvoston kannan vahvistamiseen.

4. Jos Euroopan parlamentti 42 päivän kuluessa edellä tarkoitetusta ilmoituksesta:

- a) hyväksyy neuvoston kannan, talousarvio hyväksytään;
- b) ei ole tehnyt ratkaisuaan, talousarvio katsotaan hyväksytyksi;
- c) tekee jäsentensä enemmistöllä tarkistuksia, tämä tarkistettu esitys toimitetaan neuvostolle ja komissiolle. Euroopan parlamentin puhemies kutsuu yhteisymmärryksessä neuvoston puheenjohtajan kanssa viipymättä sovittelukomitean koolle. Sovittelukomitea ei kuitenkaan kokoonnu, jos neuvosto 10 päivän kuluessa tarkistetun esityksen toimittamisesta ilmoittaa hyväksyvänsä kaikki Euroopan parlamentin esittämät tarkistukset.

5. Sovittelukomiteassa kokoontuvat neuvoston jäsenet tai heidän edustajansa sekä yhtä monta Euroopan parlamenttia edustavaa jäsentä; komitean tehtävänä on neuvoston jäsenten tai heidän edustajiensa määräenemmistöllä sekä Euroopan parlamenttia edustavien jäsenten enemmistöllä päästä sopimukseen yhteisestä tekstistä Euroopan parlamentin ja neuvoston kantojen pohjalta 21 päivän kuluessa siitä, kun se on kutsuttu koolle.

Komissio osallistuu sovittelukomitean työskentelyyn ja tekee tarpeelliset aloitteet edistääkseen Euroopan parlamentin ja neuvoston kantojen lähenemistä.

6. Jos sovittelukomitea pääsee 5 kohdassa tarkoitetussa 21 päivän määräajassa yhteisymmärrykseen yhteisestä tekstistä, Euroopan parlamentilla ja neuvostolla on kummallakin yhteisymmärryksen saavuttamispäivästä lukien 14 päivää aikaa hyväksyä yhteinen teksti.

7. Jos 6 kohdassa tarkoitetussa 14 päivän määräajassa:

- a) sekä Euroopan parlamentti että neuvosto hyväksyvät yhteisen tekstin tai eivät ole tehneet ratkaisuaan taikka jos jompikumpi toimittelee hyväksyy yhteisen tekstin ja toinen ei ole tehnyt ratkaisuaan, talousarvio katsotaan lopullisesti hyväksytyksi yhteisen tekstin mukaisena, tai
- b) sekä Euroopan parlamentti jäsentensä enemmistöllä että neuvosto hylkäävät yhteisen tekstin tai jos jompikumpi toimittelee hylkää yhteisen tekstin ja toinen ei ole tehnyt ratkaisuaan, komissio tekee uuden talousarvioesityksen, tai
- c) Euroopan parlamentti jäsentensä enemmistöllä hylkää yhteisen tekstin, mutta neuvosto hyväksyy sen, komissio tekee uuden talousarvioesityksen, tai
- d) Euroopan parlamentti hyväksyy yhteisen tekstin, mutta neuvosto hylkää sen, Euroopan parlamentti voi 14 päivän kuluessa tästä hylkäämispäivästä jäsentensä enemmistöllä ja kolmella viidesosalla annetuista äänistä päättää vahvistaa kaikki 4 kohdan c alakohdassa tarkoitetut tarkistukset tai osan niistä. Jos jotakin Euroopan parlamentin tarkistusta ei vahvisteta, sovittelukomiteassa hyväksytty kanta budjettikohtaan, johon kyseinen tarkistus on tehty, pysyy voimassa. Talousarvio katsotaan lopullisesti hyväksytyksi tämän mukaisesti.

8. Jos sovittelukomitea ei pääse 5 kohdassa tarkoitetussa 21 päivän määräajassa yhteisymmärrykseen yhteisestä tekstistä, komissio tekee uuden talousarvioesityksen.

9. Kun tässä artiklassa määrätty menettely on saatettu päätökseen, Euroopan parlamentin puhemies toteaa talousarvion lopullisesti hyväksytyksi.

10. Kukin toimielin käyttää tästä artiklasta johtuvia toimivaltuuksiaan noudattaen perussopimuksia ja niiden nojalla annettuja säädöksiä, erityisesti niitä, jotka koskevat unionin omia varoja taikka tulojen ja menojen tasapainoa.

315 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 273 artikla)

Jollei talousarviota ole lopullisesti hyväksytty varainhoitovuoden alkuun mennessä, 322 artiklan nojalla annetun asetuksen säännösten mukaisesti menoihin voidaan käyttää kuukausittain kunkin luvun osalta määrä, joka on enintään yksi kahdestoistaosa kyseessä olevaan lukuun edellisen varainhoitovuoden talousarviossa merkityistä määrärahoista; tämä määrä voi kuitenkin olla enintään yksi kahdestoistaosa talousarvioesityksessä vastaavaan lukuun otetuista määrärahoista.

Neuvosto voi komission ehdotuksesta, jos muut ensimmäisessä kohdassa määrätyt edellytykset otetaan huomioon, antaa 322 artiklan nojalla annetun asetuksen mukaisesti luvan menoihin, jotka johtavat siihen, että yksi kahdestoistaosa ylitetään. Neuvosto ilmoittaa päätöksestä välittömästi Euroopan parlamentille.

Toisessa kohdassa tarkoitetussa päätöksessä vahvistetaan määrärahoja koskevat, tämän artiklan soveltamiseksi tarvittavat toimenpiteet noudattaen 311 artiklassa tarkoitettuja säädöksiä.

Päätös tulee voimaan 30 päivän kuluttua sen tekemisestä, jollei Euroopan parlamentti sitä ennen päättä pienentää näitä menoja jäsentensä enemmistöllä tekemällään ratkaisulla.

316 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 271 artikla)

Niillä edellytyksillä, jotka 322 artiklan nojalla vahvistetaan, muut kuin henkilöstömenoihin tarkoitetut määrärahat, joita ei ole käytetty varainhoitovuonna, saadaan siirtää käytettäväksi vain seuraavan varainhoitovuoden aikana.

Määrärahat jaotellaan lukuihin, joissa menot ryhmitellään laatunsa tai käyttötarkoituksensa mukaan ja jaotellaan edelleen 322 artiklan nojalla annetun asetuksen mukaisesti.

Euroopan parlamentin, Eurooppa-neuvoston, neuvoston, komission ja Euroopan unionin tuomioistuimen määrärahat otetaan talousarvioon erillisinä erinä, sanotun kuitenkin rajoittamatta eräitä yhteisiä menoja koskevaa erityissääntelyä.

4 luku

Talousarvion toteuttaminen ja vastuuvapauden myöntäminen

317 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 274 artikla)

Komissio toteuttaa talousarviota yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa omalla vastuullaan ja annettujen määrärahojen rajoissa 322 artiklan nojalla annettujen asetusten säännöksiä noudattaen ja moitteettoman varainhoidon periaatteiden mukaisesti. Jäsenvaltiot ovat yhteistyössä komission kanssa varmistamaan, että määrärahat käytetään moitteettoman varainhoidon periaatteiden mukaisesti.

Asetuksessa vahvistetaan jäsenvaltioiden valvonta- ja tilintarkastusvelvoitteet talousarvion toteuttamisessa sekä niistä johtuvat tehtävät. Siinä vahvistetaan myös kunkin toimielimen tehtävät sekä erityissäännöt, joiden mukaisesti ne osallistuvat omien menojensa toteuttamiseen.

Komissio voi talousarvion rajoissa sekä 322 artiklan nojalla annetussa asetuksessa säädetyin rajoituksin ja edellytyksin siirtää määrärahoja luvusta toiseen tai alajaottelusta toiseen.

318 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 275 artikla)

Komissio antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuosittain edellisen varainhoitovuoden talousarvion toteuttamista koskevat tilit. Komissio antaa niille lisäksi taseen, johon on merkitty unionin varat ja vastuut.

Komissio esittää Euroopan parlamentille ja neuvostolle myös unionin varoja koskevan arviointikertomuksen, joka perustuu erityisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston 319 artiklan nojalla antamien huomautusten perusteella toteutetuista toimista saavutettuihin tuloksiin.

319 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 276 artikla)

1. Neuvoston antamasta suosituksesta Euroopan parlamentti myöntää komissiolle talousarvion toteuttamista koskevan vastuuvapauden. Tätä varten se neuvoston jälkeen tutkii 318 artiklassa tarkoitetut tilit, taseen ja arviointikertomuksen, tilintarkastustuomioistuimen vuosikertomuksen ja tarkastettujen toimielinten tilintarkastustuomioistuimen huomautuksiin antamat vastaukset, 287 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetun lausuman sekä tilintarkastustuomioistuimen antamat asiaa koskevat erityiskertomukset.
2. Euroopan parlamentti voi, ennen kuin se myöntää vastuuvapauden komissiolle tai muussakin tarkoituksessa, joka liittyy talousarvion toteuttamista koskevien komission toimivaltuuksien käyttämiseen, kutsua komission kuultavaksi menojen käytöstä tai varainkäytön valvonnan järjestelmien toiminnasta. Komissio antaa kaikki tarpeelliset tiedot Euroopan parlamentille sen pyynnöstä.
3. Komissio ryhtyy kaikkiin aiheellisiin toimiin ottaakseen huomioon Euroopan parlamentin sen vastuuvapauden myöntämistä koskevissa päätöksissä tai muussa yhteydessä menojen käytöstä esittämät huomautukset sekä ne huomiot, jotka on liitetty vastuuvapauden myöntämisestä annettuihin neuvoston suosituksiin.

Komissio antaa Euroopan parlamentin tai neuvoston pyynnöstä kertomuksia niistä toimenpiteistä, jotka on toteutettu näiden huomautusten ja huomioiden perusteella, erityisesti ohjeista, jotka on annettu talousarvion toteuttamisesta vastuussa oleville. Nämä kertomukset toimitetaan myös tilintarkastustuomioistuimelle.

5 luku

Yhteiset määräykset

320 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 277 artikla)

Monivuotinen rahoituskehys ja vuotuinen talousarvio laaditaan euroissa.

321 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 278 artikla)

Jos komissio antaa asiasta tiedon niiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, joita asia koskee, se voi muuttaa jonkin jäsenvaltion valuuttana olevat varansa toisen jäsenvaltion valuutaksi siltä osin kuin se on tarpeen niiden käyttämiseksi perussopimuksissa määrättyihin tarkoituksiin. Jos komissiolla on rahaa tai rahaksi muunnettavia varoja valuuttoina, joita se tarvitsee, se välttää tällaisia valuutanvaihtoja niin paljon kuin mahdollista.

Komissio asioi jäsenvaltion kanssa jäsenvaltion nimeämän viranomaisen välityksellä. Rahaliikennettä hoitaessaan komissio käyttää jäsenvaltion setelipankkia tai muuta jäsenvaltion hyväksymää rahalaitosta.

322 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 279 artikla)

1. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat asetuksilla tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja tilintarkastustuomioistuinta kuultuaan:
 - a) varainhoitosäännöt, joissa vahvistetaan varsinkin talousarvion laatimista ja toteuttamista sekä tilinpäätöksen esittämistä ja tilintarkastusta koskevat yksityiskohtaiset säännöt;
 - b) säännöt, joilla järjestetään taloushallinnon henkilöstön ja erityisesti tulojen ja menojen hyväksyjien ja tilinpitäjien toiminnan valvonta.
2. Neuvosto vahvistaa komission ehdotuksesta sekä Euroopan parlamenttia ja tilintarkastustuomioistuinta kuultuaan ne yksityiskohtaiset säännöt ja sen menettelyn, joita noudattaen unionin omia varoja koskevan sääntelyn mukaiset talousarvioon otetut tulot annetaan komission käyttöön, sekä määrittelee ne toimenpiteet, joita tarvittaessa sovelletaan käteisvarojen saamiseksi.

323 artikla

Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio huolehtivat siitä, että käytettävissä on varoja, joiden avulla unioni voi täyttää oikeudelliset velvoitteensa kolmansia osapuolia kohtaan.

324 artikla

Euroopan parlamentin puhemiehen sekä neuvoston ja komission puheenjohtajien säännöllisiä tapaamisia järjestetään komission aloitteesta tässä osastossa tarkoitettujen talousarviomenettelyjen yhteydessä. Puhemies ja puheenjohtajat toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet johtamiensa toimielinten kantojen sovitteluksi ja lähentämiseksi, jotta tämän osaston määräysten täytäntöönpano helpottuisi.

6 luku

Petosten torjunta

325 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 280 artikla)

1. Unioni ja jäsenvaltiot suojaavat unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä ja muulta laittomalta toiminnalta tämän artiklan mukaisesti toteutettavilla toimenpiteillä, joilla on ennaltaehkäisevä vaikutus ja jotka tarjoavat tehokkaan suojan jäsenvaltioissa sekä unionin toimielimissä, elimissä ja laitoksissa.
2. Jäsenvaltiot toteuttavat samat toimenpiteet suojatakseen unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä kuin ne toteuttavat suojatakseen omia taloudellisia etujaan petolliselta menettelyltä.
3. Jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimintansa, jonka tarkoituksena on suojata unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä, sanotun kuitenkin rajoittamatta perussopimusten muiden määräysten soveltamista. Tätä varten ne yhdessä komission kanssa järjestävät toimivaltaisten viranomaistensa kiinteän ja säännöllisen yhteistoiminnan.
4. Euroopan parlamentti ja neuvosto toteuttavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja tilintarkastustuomioistuinta kuultuaan tarvittavat toimenpiteet unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi petolliselta menettelyltä ja tällaisen menettelyn torjumiseksi tarkoituksena tehokkaan ja yhtäläisen suojelun tarjoaminen jäsenvaltioissa sekä unionin toimielimissä, elimissä ja laitoksissa.

5. Komissio yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa antaa vuosittain Euroopan parlamentille ja neuvostolle selvityksen tämän artiklan täytäntöönpanemiseksi toteutetuista toimenpiteistä.

III OSASTO

TIIVIIMPI YHTEISTYÖ

326 artikla

(aiemmat SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40 b ja 43–45 artikla
sekä EY-sopimuksen 11 ja 11 a artikla)

Tiiviimmässä yhteistyössä on noudatettava perussopimuksia ja unionin oikeutta.

Tiiviimpi yhteistyö ei saa haitata sisämarkkinoita eikä taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta. Se ei saa luoda esteitä tai aiheuttaa syrjintää jäsenvaltioiden välisessä kaupankäynnissä eikä vääristää niiden välistä kilpailua.

327 artikla

(aiemmat SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40 b ja 43–45 artikla
sekä EY-sopimuksen 11 ja 11 a artikla)

Tiiviimmässä yhteistyössä kunnioitetaan niiden jäsenvaltioiden toimivaltaa, oikeuksia ja velvoitteita, jotka eivät osallistu siihen. Viimeksi mainitut eivät estä yhteistyöhön osallistuvia valtioita toteuttamasta yhteistyötä.

328 artikla

(aiemmat SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40b ja 43–45 artikla
sekä EY-sopimuksen 11 ja 11 a artikla)

1. Tiiviimpään yhteistyöhön voivat sitä aloitettaessa liittyä kaikki jäsenvaltiot edellyttäen, että ne täyttävät siihen luvan antamista koskevassa päätöksessä vahvistetut mahdolliset osallistumisehdot. Ne voivat myös milloin tahansa liittyä siihen edellyttäen, että ne mainittujen ehtojen lisäksi noudattavat yhteistyön yhteydessä jo annettuja säädöksiä.

Komissio ja tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot pyrkivät edistämään mahdollisimman monen jäsenvaltion osallistumista yhteistyöhön.

2. Komissio ja tarvittaessa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja tiedottavat Euroopan parlamentille ja neuvostolle säännöllisesti tiiviimmän yhteistyön kehityksestä.

329 artikla

(aiemmat SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40 b ja 43–45 artikla
sekä EY-sopimuksen 11 ja 11 a artikla)

1. Jäsenvaltiot, jotka haluavat aloittaa keskenään tiiviimmän yhteistyön jollakin perussopimuksissa tarkoitettulla alalla, yksinomaisten toimivallan piiriin kuuluvia aloja ja yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lukuun ottamatta, esittävät asiasta komissiolle pyynnön, jossa ne täsmentävät suunnitellun yhteistyön soveltamisalan ja tavoitteet. Komissio voi tehdä asiasta ehdotuksen neuvostolle. Jos komissio ei tee ehdotusta, se ilmoittaa asianomaisille jäsenvaltioille perustelunsa.

Neuvosto antaa komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan luvan toteuttaa ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettua tiiviimpää yhteistyötä.

2. Jäsenvaltiot, jotka haluavat aloittaa keskenään tiiviimmän yhteistyön yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, esittävät asiasta pyynnön neuvostolle. Pyyntö toimitetaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle, joka antaa lausunnon siitä, sopiiko suunniteltu tiiviimpi yhteistyö yhteen unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa, sekä komissiolle, joka antaa lausunnon erityisesti siitä, sopiiko suunniteltu tiiviimpi yhteistyö yhteen unionin muiden politiikkojen kanssa. Pyyntö annetaan tiedoksi myös Euroopan parlamentille.

Neuvosto tekee yksimielisesti päätöksen, jolla annetaan lupa toteuttaa tiiviimpää yhteistyötä.

330 artikla

(aiemmat SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40 b ja 43–45 artikla
sekä EY-sopimuksen 11 ja 11 a artikla)

Kaikki neuvoston jäsenet voivat osallistua asioiden käsittelyyn, mutta äänestykseen osallistuvat vain tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet.

Yksimielisyyteen vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden edustajien äänet.

Kyseisten neuvoston jäsenten määräenemmistö määräytyy 238 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

331 artikla

(aiemmat SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40 b ja 43–45 artikla
sekä EY-sopimuksen 11 ja 11 a artikla)

1. Jäsenvaltio, joka haluaa osallistua jollakin 329 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön, ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle ja komissiolle.

Neljän kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta komissio vahvistaa tuon jäsenvaltion osallistumisen. Se toteaa tarvittaessa, että osallistumisehdot täyttyvät, ja hyväksyy siirtymätoimenpiteet, jotka ovat tarpeen tiiviimmän yhteistyön yhteydessä jo annettujen säästöjen soveltamiselle.

Jos komissio kuitenkin katsoo, että osallistumisehdot eivät täyty, se ilmoittaa näiden ehtojen täyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja asettaa määräajan pyynnön uutta käsittelyä varten. Tämän määräajan kuluttua se käsittelee pyynnön uudelleen toisessa alakohdassa tarkoitettua menettelyä noudattaen. Jos komissio katsoo, että osallistumisehdot eivät vielä täyty, asianomainen jäsenvaltio voi saattaa asian neuvoston käsiteltäväksi, jolloin tämä tekee ratkaisun pyynnön johdosta. Neuvosto tekee ratkaisunsa 330 artiklan mukaisesti. Se voi komission ehdotuksesta hyväksyä myös toisessa alakohdassa tarkoitettut siirtymätoimenpiteet.

2. Jäsenvaltio, joka haluaa osallistua yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön, ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle ja komissiolle.

Neuvosto vahvistaa asianomaisen jäsenvaltion osallistumisen unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa kuultuaan ja todettuaan tarvittaessa, että osallistumisehdot täyttyvät. Neuvosto voi unionin korkean edustajan ehdotuksesta hyväksyä myös siirtymätoimenpiteet, jotka ovat tarpeen tiiviimmän yhteistyön yhteydessä jo annettujen säädösten soveltamiseksi. Jos neuvosto kuitenkin katsoo, että osallistumisehdot eivät täyty, se ilmoittaa näiden ehtojen täyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja asettaa määräajan osallistumispyynnön uutta käsittelyä varten.

Tätä kohtaa sovellettaessa neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti ja 330 artiklan mukaisesti.

332 artikla

(aiemmat SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40 b ja 43–45 artikla
sekä EY-sopimuksen 11 ja 11 a artikla)

Tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta aiheutuvista muista kuin toimielinten hallintomenoista vastaavat yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot, jollei neuvosto Euroopan parlamenttia kuultuaan kaikkien jäsentensä yksimielisyydellä toisin päättä.

333 artikla

(aiemmat SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40 b ja 43–45 artikla
sekä EY-sopimuksen 11 ja 11 a artikla)

1. Kun jossakin perussopimusten määräyksessä, jota voidaan soveltaa tiiviimpään yhteistyöhön, määrätään, että neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti, neuvosto voi 330 artiklassa tarkoitettuja menettelysääntöjä noudattaen yksimielisesti tehdä päätöksen, jonka mukaan se tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä.
2. Kun jossakin perussopimusten määräyksessä, jota voidaan soveltaa tiiviimpään yhteistyöhön, määrätään, että neuvosto hyväksyy säädöksiä erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, neuvosto voi 330 artiklassa tarkoitettuja menettelysääntöjä noudattaen yksimielisesti tehdä päätöksen, jonka mukaan se tekee ratkaisunsa tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.
3. Mitä 1 ja 2 kohdassa määrätään, ei sovelleta päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

334 artikla
(aiemmat SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40 b ja 43–45 artikla
sekä EY-sopimuksen 11 ja 11 a artikla)

Neuvosto ja komissio varmistavat, että tiiviimmän yhteistyön alalla toteutetut toimet ovat johdonmukaisia keskenään ja sopivat yhteen unionin politiikkojen kanssa, ja ne toimivat tätä varten yhteistyössä.

SEITSEMÄS OSA

YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

335 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 282 artikla)

Unionilla on kaikissa jäsenvaltioissa laajin kansallisen lainsäädännön mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus; se voi erityisesti hankkia ja luovuttaa irtainta ja kiinteää omaisuutta sekä esiintyä kantajana ja vastaajana oikeudenkäynneissä. Tällöin unionia edustaa komissio. Toimielinten toimintaan liittyvissä kysymyksissä unionia kuitenkin edustaa kukin toimielin itse hallinnollisen riippumattomuutensa puitteissa.

336 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 283 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla ja kuultuaan niitä muita toimielimiä, joita asia koskee, Euroopan unionin virkamiehiin sovellettavat henkilöstösäännöt ja unionin muuta henkilöstöä koskevat palvelussuhteen ehdot.

337 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 284 artikla)

Komissio voi sille sille uskottujen tehtävien hoitamiseksi, niissä rajoissa ja niillä edellytyksin, jotka neuvosto, joka tekee ratkaisunsa yksinkertaisella enemmistöllä, perussopimusten määräysten mukaisesti vahvistaa, hankkia kaikki tarvittavat tiedot ja toimittaa kaikki tarvittavat tarkastukset.

338 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 285 artikla)

1. Euroopan parlamentti ja neuvosto päättävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen unionin toiminnan kannalta tarpeellisten tilastojen tuottamisen edellyttämistä toimenpiteistä, sanotun kuitenkin rajoittamatta Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan noudattamista.
2. Tilastojen laatimisessa noudatetaan puolueettomuutta, luotettavuutta, objektiivisuutta, tieteellistä riippumattomuutta, kustannustehokkuutta ja tilastosalaisuutta; tilastojen laatimisesta ei saa aiheutua kohtuutonta rasitetta taloudellisille toimijoille.

339 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 287 artikla)

Unionin toimielimen jäsen, komitean jäsen, unionin virkamies tai muu sen henkilöstöön kuuluva ei saa, tehtävänsä päätyttyäkään, ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja eikä varsinkaan tietoja yrityksistä taikka niiden liikesuhteista tai kustannustekijöistä.

340 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 288 artikla)

Sopimussuhteeseen perustuva unionin vastuu määräytyy sopimukseen sovellettavan lain mukaan.

Sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun perusteella unioni korvaa toimielintensä ja henkilöstönsä tehtäviään suorittaessaan aiheuttaman vahingon jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti.

Poiketen siitä, mitä toisessa kohdassa määrätään, Euroopan keskuspankki korvaa pankin itsensä tai sen henkilöstön tehtäviään suorittaessaan aiheuttaman vahingon jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti.

Unionin henkilöstöön kuuluvien henkilökohtaisesta vastuusta unionia kohtaan määrätään heihin sovellettavissa henkilöstösäännöissä tai heitä koskevissa palvelussuhteen ehdoissa.

341 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 289 artikla)

Jäsenvaltioiden hallitukset vahvistavat yhteisellä sopimuksella unionin toimielinten kotipaikan.

342 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 290 artikla)

Neuvosto vahvistaa asetuksilla yksimielisesti unionin toimielimissä käytettäviä kieliä koskevan sääntelyn, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön määräysten soveltamista.

343 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 291 artikla)

Unionilla on jäsenvaltioiden alueella Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista 8 päivänä huhtikuuta 1965 tehdyssä pöytäkirjassa määrätyin edellytyksin ne erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen unionin tehtävien toteuttamiseksi. Sama koskee Euroopan keskuspankkia ja Euroopan investointipankkia.

344 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 292 artikla)

Jäsenvaltiot sitoutuvat ratkaisemaan perussopimusten tulkintaa tai soveltamista koskevat riidat vain perussopimuksissa määrättyllä tavalla.

345 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 295 artikla)

Perussopimuksilla ei puututa jäsenvaltioiden omistusoikeusjärjestelmiin.

346 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 296 artikla)

1. Perussopimusten määräykset eivät estä soveltamasta seuraavia sääntöjä:
 - a) mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusetujensa vastaiseksi;
 - b) jokainen jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeellisiksi keskeisten turvallisuusetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan; nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan saa heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä sisämarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön.
2. Neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta muuttaa luetteloa, jonka se on vahvistanut 15 päivänä huhtikuuta 1958 tuotteista, joihin sovelletaan 1 kohdan b alakohtaa.

347 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 297 artikla)

Jäsenvaltiot neuvottelevat keskenään, jotta ne voivat yhdessä antaa tarvittavat säännökset estääkseen sen, että toimenpiteet, joihin jäsenvaltio voi joutua turvautumaan yleisen järjestyksen ylläpitämiseen vaikuttavissa vakavissa sisäisissä levottomuuksissa, sodassa tai sodan uhkaa merkitsevässä vakavassa kansainvälisessä jännitystilassa taikka täyttääkseen velvoitteet, joihin se on sitoutunut rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseksi, vaikuttaisivat sisämarkkinoiden toimintaan.

348 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 298 artikla)

Jos 346 tai 347 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa toteutetut toimenpiteet vääristävät kilpailun edellytyksiä sisämarkkinoilla, komissio tutkii yhdessä sen valtion kanssa, jota asia koskee, miten kyseiset toimenpiteet voidaan mukauttaa perussopimusten määräyksiin.

Poiketen 258 ja 259 artiklassa määrätystä menettelystä komissio tai jäsenvaltio voi, jos se katsoo, että jokin jäsenvaltio käyttää väärin 346 tai 347 artiklassa tarkoitettuja valtuuksia, saattaa asian suoraan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi. Unionin tuomioistuin ratkaisee asian yleisön läsnä olematta.

349 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 299 artiklan 2 kohdan toinen, kolmas ja neljäs alakohta)

Ottaen huomioon Guadeloupen, Ranskan Guayanen, Martiniquen, Mayotten, Réunionin, Saint Martinin, Azorien, Madeiran ja Kanariansaarten rakenteellinen, sosiaalinen ja taloudellinen tilanne, jota vaikeuttaa niiden syrjäinen sijainti, saaristoluonne, pieni koko, vaikea pinnanmuodostus ja ilmasto sekä taloudellinen riippuvuus muutamista harvoista tuotteista, jotka sen vuoksi, että ne ovat pysyviä tekijöitä ja niillä on yhteisvaikutuksia, haittaavat suuresti näiden alueiden kehitystä, neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan erityistoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on erityisesti määritellä ne edellytykset, joilla perussopimuksia sovelletaan kyseisiin alueisiin, mukaan lukien yhteiset politiikat. Kun neuvosto hyväksyy nämä erityistoimenpiteet erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, se tekee ratkaisunsa samoin komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitetut toimenpiteet koskevat erityisesti tulli- ja kauppapolitiikkaa, veropolitiikkaa, tullittomia alueita, maatalous- ja kalastuspolitiikkaa, raaka-aineiden ja välttämättömien kulutustavaroiden toimittamiseksi, valtiontukia sekä edellytyksiä rakennerahastoihin ja laaja-alaisiin unionin ohjelmiin osallistumiselle.

Neuvosto hyväksyy ensimmäisessä kohdassa tarkoitetut toimenpiteet syrjäisimpien alueiden erityispiirteet ja rajoitukset huomioon ottaen ja heikentämättä unionin oikeusjärjestyksen, sisämarkkinat ja yhteiset politiikat mukaan luettuina, yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta.

350 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 306 artikla)

Perussopimusten määräykset eivät ole esteenä Belgian ja Luxemburgin eikä Belgian, Luxemburgin ja Alankomaiden välisen alueellisen liiton olemassaololle ja toteuttamiselle siltä osin kuin näiden alueellisten liittojen tavoitteita ei saavuteta tätä sopimusta soveltamalla.

351 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 307 artikla)

Perussopimusten määräykset eivät vaikuta sellaisiin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, jotka johtuvat yhden tai useamman jäsenvaltion yhden tai useamman kolmannen maan kanssa ennen 1 päivää tammikuuta 1958 tai, kun on kyse jäseneksi liittyneestä valtiosta, ennen liittymispäivää tekemästä sopimuksesta.

Siltä osin kuin tällaiset sopimukset eivät ole sopusoinnussa perussopimusten kanssa, asianomaiset jäsenvaltiot käyttävät kaikkia aiheellisia keinoja todettujen ristiriitojen poistamiseksi. Tällöin jäsenvaltiot tarvittaessa avustavat toisiaan ja tapauksissa, joissa se on aiheellista, vahvistavat yhteisen kannan.

Soveltaessaan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuja sopimuksia jäsenvaltiot ottavat huomioon sen, että ne edut, jotka kukin jäsenvaltio on perussopimuksissa myöntänyt, ovat erottamaton osa unionin toteuttamista ja liittyvät sen vuoksi kiinteästi yhteisten toimielinten perustamiseen ja niille annettuun toimivaltaan sekä siihen, että kaikki jäsenvaltiot myöntävät samat edut.

352 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 308 artikla)

1. Jos jokin unionin toimi osoittautuu perussopimuksissa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi tarpeelliseksi perussopimuksissa määritellyillä politiikan aloilla eikä niissä ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, neuvosto antaa aiheelliset säännökset yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Kun neuvosto antaa kyseiset säännökset erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, se tekee ratkaisunsa samoin yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

2. Komissio tiedottaa tähän artiklaan perustuvista ehdotuksista kansallisille parlamenteille Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun toissijaisuusperiaatteen valvontaa koskevan menettelyn yhteydessä.
3. Tähän artiklaan perustuvat toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista niissä tapauksissa, joissa se ei perussopimusten mukaan ole mahdollista.
4. Tätä artiklaa ei voida käyttää perustana yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvan tavoitteen saavuttamiseksi, ja tämän artiklan soveltamisessa noudatetaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 40 artiklan toisessa kohdassa asetettuja rajoja.

353 artikla

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 48 artiklan 7 kohtaa ei sovelleta seuraaviin artikloihin:

- 311 artiklan kolmas ja neljäs kohta,
- 312 artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta,
- 352 artikla, ja
- 354 artikla.

354 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 309 artikla)

Sovellettaessa tiettyjen unionin jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättämistä koskevaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklaa asianomaista jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston jäsen tai neuvoston jäsen ei osallistu äänestykseen eikä tuota jäsenvaltiota oteta huomioon määriteltäessä mainitun artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua jäsenvaltioiden kolmasosaa tai neljää viidesosaa. Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidätyminen äänestämästä ei estä mainitun artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen päätösten tekemistä.

Tehtäessä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja päätöksiä määränemmistö määräytyy tämän sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti.

Kun äänioikeuden pidättämisestä on tehty päätös Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaisesti ja neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä perussopimusten jonkin määräyksen perusteella, määräenemmistö määräytyy tämän sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti tai, neuvoston toimiessa komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta, 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Sovellettaessa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklaa Euroopan parlamentti tekee ratkaisunsa kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä, jotka edustavat sen jäsenten enemmistöä.

355 artikla

(aiempi EY-sopimuksen 299 artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta sekä 3–6 kohta)

Sovelletaan perussopimusten alueellista soveltamisalaa koskevien Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 52 artiklan määräysten lisäksi seuraavia määräyksiä:

1. Perussopimusten määräyksiä sovelletaan Guadeloupeen, Ranskan Guayanaan, Martiniqueen, Mayotteen, Réunioniin, Saint Martiniin, Azoreihin, Madeiraan ja Kanariansaariin 349 artiklan mukaisesti.

2. Neljännessä osassa määrättyä, assosiointia koskevaa erityissääntelyä sovelletaan liitteessä II lueteltuihin merentakaisiin maihin ja alueisiin.

Perussopimuksia ei sovelleta niihin merentakaisiin maihin ja alueisiin, joilla on erityissuhteet Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja joita ei ole mainitussa luettelossa.

3. Perussopimusten määräyksiä sovelletaan niihin Euroopassa sijaitseviin alueisiin, joiden suhteista ulkovaltoihin huolehtii jäsenvaltio.

4. Perussopimusten määräyksiä sovelletaan Ahvenanmaahan Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista tehtyyn asiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 2 määräysten mukaisesti.

5. Poiketen siitä, mitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 52 artiklassa ja tämän artiklan 1–4 kohdassa määrätään, noudatetaan seuraavaa:

- a) perussopimuksia ei sovelleta Färsaariin;
- b) perussopimuksia ei sovelleta Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereeniteettiin kuuluviin Akrotirin ja Dhekelian tukikohta-alueisiin Kyproksessa, paitsi siltä osin kuin on tarpeen Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisehdoista Euroopan unioniin tehtyyn asiakirjaan liitetystä, Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereeniteettiin kuuluvia tukikohta-alueita Kyproksessa koskevassa pöytäkirjassa tarkoitetun järjestelyn täytäntöönpanon varmistamiseksi ja kyseisen pöytäkirjan ehtojen mukaisesti;
- c) perussopimusten määräyksiä sovelletaan Kanaalisaariin ja Mansaareen vain siltä osin kuin uusien jäsenvaltioiden liittymisestä Euroopan talousyhteisöön ja Euroopan atomienergiayhteisöön 22 päivänä tammikuuta 1972 allekirjoitetussa sopimuksessa tarkoitetun mainittuja saaria koskevan sääntelyn toteuttamisen turvaamiseksi on tarpeen.

6. Eurooppa-neuvosto voi asianomaisen jäsenvaltion aloitteesta tehdä päätöksen, jolla muutetaan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun Tanskan, Ranskan tai Alankomaiden maan tai alueen asemaa unioniin nähden. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti komissiota kuultuaan.

356 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 312 artikla)

Tämä sopimus on tehty rajoittamattomaksi ajaksi.

357 artikla
(aiempi EY-sopimuksen 313 artikla)

Korkeat sopimuspuolet ratifioivat tämän sopimuksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Ratifioimiskirjat talletetaan Italian tasavallan hallituksen huostaan.

Tämä sopimus tulee voimaan viimeisen ratifioimiskirjan tallettamista seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä. Jos asiakirja talletetaan myöhemmin kuin viisitoista päivää ennen seuraavan kuukauden alkua, tämä perustamissopimus tulee kuitenkin voimaan vasta tallettamista seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä.

358 artikla

Tähän sopimukseen sovelletaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 55 artiklan määräyksiä.

TÄMÄN VAKUUDEKSI alla mainitut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Roomassa kahdentenäkymmenentenäviidentenä päivänä maaliskuuta vuonna tuhatyhdeksänsataaviisikymmentäseitsemän.

(allekirjoittajien luetteloa ei esitetä tässä)

PÖYTÄKIRJAT

KANSALLISTEN PARLAMENTTIEN ASEMASTA EUROOPAN UNIONISSA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PALAUTTAVAT MIELEEN, että tapa, jolla kansalliset parlamentit valvovat maansa hallituksen toimintaa Euroopan unioniin liittyvissä kysymyksissä, on kunkin jäsenvaltion valtiosäännön mukaiseen järjestelmään ja käytäntöön kuuluva asia,

HALUAVAT rohkaista kansallisia parlamentteja osallistumaan entistä enemmän Euroopan unionin toimintaan ja parantaa niiden mahdollisuuksia ilmaista näkemyksensä esityksistä, jotka koskevat lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä Euroopan unionin säädöksiä, samoin kuin muista kysymyksistä, jotka voivat olla niiden kannalta erityisen tärkeitä,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

I OSASTO

TIETOJEN ANTAMINEN KANSALLISILLE PARLAMENTEILLE

1 artikla

Komissio toimittaa suoraan kansallisille parlamenteille komission tausta-asiakirjat (vihreät ja valkoiset kirjat sekä tiedonannot) silloin, kun ne julkaistaan. Komissio toimittaa kansallisille parlamenteille myös vuotuisen lainsäädäntöohjelman samoin kuin kaikki muut lainsäädännön suunnittelua tai poliittista strategiaa koskevat asiakirjat samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

2 artikla

Euroopan parlamentille ja neuvostolle osoitetut esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväiksi säädöksiksi toimitetaan kansallisille parlamenteille.

Tässä pöytäkirjassa ilmaisulla 'esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi' tarkoitetaan sellaisia komission ehdotuksia, jäsenvaltioiden ryhmän aloitteita, Euroopan parlamentin aloitteita, unionin tuomioistuimen pyyntöjä, Euroopan keskuspankin suosituksia ja Euroopan investointipankin pyyntöjä, joiden tarkoituksena on lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävän säädöksen antaminen.

Komissio toimittaa siltä lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväiksi säädöksiksi suoraan kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

Euroopan parlamentti toimittaa siltä lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväiksi säädöksiksi suoraan kansallisille parlamenteille.

Neuvosto toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväiksi säädöksiksi kansallisille parlamenteille.

3 artikla

Kansalliset parlamentit voivat toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyssä pöytäkirjassa määrättyä menettelyä noudattaen toimittaa Euroopan parlamentin puhemiehelle sekä neuvoston ja komission puheenjohtajille perustellun lausunnon siitä, onko esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on lähtöisin jäsenvaltioiden ryhmältä, neuvoston puheenjohtaja toimittaa esitystä koskevat perustellut lausunnot näiden jäsenvaltioiden hallituksille.

Kun esitys on lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on lähtöisin unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta, neuvoston puheenjohtaja toimittaa esitystä koskevat perustellut lausunnot asianomaiselle toimielimelle tai elimelle.

4 artikla

Esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi voidaan ottaa neuvoston esityslistaehdotukseen säädöksen hyväksymistä tai jonkin lainsäädäntömenettelyn yhteydessä tapahtuvaa yhteisen kannan vahvistamista varten aikaisintaan kahdeksan viikon kuluttua siitä, kun esitys on toimitettu kansallisille parlamenteille unionin virallisilla kielillä. Kiireellisissä tapauksissa tästä voidaan tehdä poikkeus, jonka perustelut esitetään kyseisessä säädöksessä tai neuvoston yhteisessä kannassa. Lukuun ottamatta kiireellisiä, asianmukaisesti perusteltuja tapauksia minkäänlaista lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää säädöstä koskevaan esitykseen liittyvää sopimusta ei voida todeta saavutetun näiden kahdeksan viikon aikana. Lukuun ottamatta kiireellisiä, asianmukaisesti perusteltuja tapauksia kanta voidaan vahvistaa aikaisintaan kymmenen päivän kuluttua siitä, kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on otettu neuvoston esityslistaehdotukseen.

5 artikla

Neuvoston istuntojen esityslistat ja käsittelyn tulokset, mukaan lukien niiden neuvoston istuntojen pöytäkirjat, joissa on käsitelty esityksiä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi säädöksiksi, toimitetaan suoraan kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin jäsenvaltioiden hallituksille.

6 artikla

Kun Eurooppa-neuvosto aikoo soveltaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 48 artiklan 7 kohdan ensimmäistä tai toista alakohtaa, Eurooppa-neuvoston aloitteesta ilmoitetaan kansallisille parlamenteille vähintään kuusi kuukautta ennen päätöksen tekemistä.

7 artikla

Tilintarkastustuomioistuin toimittaa vuosikertomuksensa tiedoksi kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

8 artikla

Siinä tapauksessa, että kansallinen parlamenttijärjestelmä ei ole yksikamarinen, 1–7 artiklaa sovelletaan parlamentin muodostaviin kamareihin.

II OSASTO

PARLAMENTTIEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

9 artikla

Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit päättävät yhdessä parlamenttien välisen tehokkaan ja säännöllisen yhteistyön järjestämisestä ja edistämisestä unionissa.

10 artikla

Unionin asioita käsittelevien parlamentaaristen elinten konferenssi voi saattaa aiheellisina pitämänsä näkemykset Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission tietoon. Konferenssi edistää muun muassa kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin välistä tietojen ja parhaiden toimintatapojen vaihtoa, myös niiden erityisvaliokuntien välillä. Konferenssi voi myös järjestää parlamenttien välisiä kokouksia tietyistä aiheista, etenkin keskustellakseen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksistä, yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan luettuna. Konferenssin näkemykset eivät sido kansallisia parlamentteja eivätkä määrää ennalta niiden kantaa.

TOISSIJAISUUS- JA SUHTEELLISUUSPERIAATTEEN SOVELTAMISESTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT varmistaa, että päätökset tehdään mahdollisimman lähellä unionin kansalaisia,

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET vahvistaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklaan sisältyvien toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamista koskevat edellytykset sekä perustaa järjestelmän sen valvomiseksi, miten näitä periaatteita sovelletaan,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Kukin toimielin huolehtii jatkuvasti Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklassa määriteltyjen toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta.

2 artikla

Komissio kuulee laajalti eri tahoja ennen kuin se tekee ehdotuksen lainsäätäjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi. Kuulemisissa on tarvittaessa otettava huomioon suunniteltujen toimien alueellinen ja paikallinen ulottuvuus. Poikkeuksellisen kiireellisissä tapauksissa komissio ei järjestä tällaista kuulemistä. Se perustelee tätä koskevan päätöksensä ehdotuksessaan.

3 artikla

Tässä pöytäkirjassa ilmaisulla 'esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi' tarkoitetaan komission ehdotuksia, jäsenvaltioiden ryhmän aloitteita, Euroopan parlamentin aloitteita, unionin tuomioistuimen pyyntöjä, Euroopan keskuspankin suosituksia ja Euroopan investointipankin pyyntöjä, joiden tarkoituksena on lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävän säädöksen antaminen.

4 artikla

Komissio toimittaa esityksensä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksi sekä muutetut esityksensä jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin unionin lainsäätäjälle.

Euroopan parlamentti toimittaa esityksensä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksi sekä muutetut esityksensä kansallisille parlamenteille.

Neuvosto toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksi sekä muutetut esitykset jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille.

Euroopan parlamentin lainsäädäntöpäätöslauselmat ja neuvoston kannat toimitetaan kansallisille parlamenteille heti niiden tultua hyväksytyiksi.

5 artikla

Esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksi perustellaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisen kannalta. Kaikkiin esityksiin, jotka koskevat lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää säädöstä, olisi liitettävä selvitys, jonka sisältämien yksityiskohtaisten tietojen perusteella toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen noudattamista voidaan arvioida. Selvityksessä olisi esitettävä tietoja, joiden perusteella voidaan arvioida esityksen rahoitusvaikutuksia ja, kun kyse on direktiivistä, sen vaikutuksia lainsäädäntöön, joka jäsenvaltioiden on pantava täytäntöön, tarvittaessa myös alueelliseen lainsäädäntöön. Syyt, joiden perusteella todetaan, että unionin tavoite voidaan saavuttaa paremmin unionin tasolla, osoitetaan laadullisin ja, aina kun se on mahdollista, määrällisin perustein. Esityksessä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi otetaan huomioon, että unionille, jäsenvaltioiden hallituksille, alueellisille tai paikallisille viranomaisille, taloudellisille toimijoille ja kansalaisille aiheutuvan taloudellisen tai hallinnollisen rasituksen olisi pysyttävä mahdollisimman pienenä ja sen olisi oltava suhteutettu saavutettavaan tavoitteeseen.

6 artikla

Kansallinen parlamentti tai kansallisen parlamentin kamari voi kahdeksan viikon kuluessa siitä, kun lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää säädöstä koskeva esitys on toimitettu unionin virallisilla kielillä, antaa Euroopan parlamentin puhemiehelle sekä neuvoston ja komission puheenjohtajille perustellun lausunnon syistä, joiden perusteella se arvioi, että kyseessä oleva esitys ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen. Kansallisen parlamentin tai kansallisen parlamentin kamarin on tarvittaessa itse järjestettävä lainsäädäntövaltaa käyttävien alueellisten parlamenttien kuuleminen.

Kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on lähtöisin jäsenvaltioiden ryhmältä, neuvoston puheenjohtaja toimittaa lausunnon näiden jäsenvaltioiden hallituksille.

Kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on lähtöisin unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta, neuvoston puheenjohtaja toimittaa lausunnon asianomaiselle toimielimelle tai laitokselle.

7 artikla

1. Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio tai jäsenvaltioiden ryhmä, unionin tuomioistuin, Euroopan keskuspankki tai Euroopan investointipankki, kun kyse on niiden tekemästä esityksestä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, ottavat huomioon kansallisten parlamenttien tai jonkin kansallisen parlamentin kamarin perustellut lausunnot.

Kullakin kansallisella parlamentilla on kaksi ääntä, jotka jakautuvat kansallisen parlamenttijärjestelmän perusteella. Kaksikamarisessa parlamenttijärjestelmässä kummallakin kamarilla on yksi ääni.

2. Jos vähintään kolmasosa kansallisten parlamenttien 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesta kokonaisuäänimäärästä edustaa sellaisia perusteltuja lausuntoja, joiden mukaan esityksessä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta, esitystä on tarkasteltava uudelleen. Tarvittava äänen vähimmäismäärä on neljännes, kun on kyse Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevan 76 artiklan perusteella tehdystä esityksestä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi.

Tarkasteltuaan esitystä uudelleen komissio tai jäsenvaltioiden ryhmä, unionin tuomioistuin, Euroopan keskuspankki tai Euroopan investointipankki, jos kyse on niiden tekemästä esityksestä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, voi päättää joko pitää voimassa esityksensä, muuttaa sitä tai peruuttaa sen. Tämä päätös on perusteltava.

3. Jos tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudatettaessa vähintään yksinkertainen enemmistö kansallisten parlamenttien 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesta äänimäärästä edustaa sellaisia perusteltuja lausuntoja, joiden mukaan ehdotuksessa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta, ehdotusta on niin ikään tarkasteltava uudelleen. Tarkasteltuaan ehdotusta uudelleen komissio voi päättää joko pitää ehdotuksen voimassa, muuttaa sitä tai peruuttaa sen.

Jos komissio päättää pitää ehdotuksen voimassa, sen on esitettävä perustellussa lausunnossa ne syyt, joiden vuoksi se katsoo ehdotuksen olevan toissijaisuusperiaatteen mukainen. Tämä perusteltu lausunto, samoin kuin kansallisten parlamenttien perustellut lausunnot, toimitetaan unionin lainsäätäjälle, joka ottaa ne huomioon menettelyn aikana:

- a) ennen ensimmäisen käsittelyn päättämistä lainsäätäjä (Euroopan parlamentti ja neuvosto) tarkastelee sitä, onko lainsäädäntöehdotus toissijaisuusperiaatteen mukainen, ottaen erityisesti huomioon kansallisten parlamenttien enemmistön ilmaisemat yhteiset perusteet sekä komission perustellun lausunnon;
- b) jos lainsäätäjä neuvoston jäsenten 55 prosentin enemmistöllä tai Euroopan parlamentissa annettujen äänten enemmistöllä katsoo, ettei ehdotus ole toissijaisuusperiaatteen mukainen, lainsäädäntöehdotuksen käsittely päättyy.

8 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista kanteet, jotka perustuvat siihen, että lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä säädöksessä ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta, ja jotka jäsenvaltio on pannut vireille Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 263 artiklan määräysten mukaisesti tai jotka se on oikeusjärjestyksensä mukaisesti kansallisen parlamenttinsa tai kansallisen parlamenttinsa kamarin puolesta toimittanut Euroopan unionin tuomioistuimelle.

Myös alueiden komitea voi panna vireille mainitun artiklan mukaisesti tällaisen kanteen, kun on kyse sellaisista lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävistä säädöksistä, joiden hyväksyminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen mukaan edellyttää sen kuulemista.

9 artikla

Komissio antaa Eurooppa-neuvostolle, Euroopan parlamentille, neuvostolle ja kansallisille parlamenteille vuosittain kertomuksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklan soveltamisesta. Tämä vuosittainen kertomus toimitetaan myös talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle.

EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIMEN PERUSSÄÄNNÖSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT vahvistaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 281 artiklassa tarkoitetun Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

1 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimen järjestäytymisessä ja toiminnassa noudatetaan, mitä perussopimuksissa, Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksessa (Euratomin perustamissopimus) ja tässä perussäännössä määrätään.

I OSASTO

TUOMARIT JA JULKISASIAMIEHET

2 artikla

Ennen tehtävänsä ryhtymistä kukin tuomari vannoo unionin tuomioistuimen julkisessa istunnossa valan, jonka mukaan hän suorittaa tehtävänsä puolueettomasti ja tunnollisesti eikä ilmaise neuvottelusalaisuuksia.

3 artikla

Tuomareilla on lainkäytöllinen koskemattomuus. Heidän koskemattomuutensa jatkuu heidän tehtävänsä päätyttyä heidän virassaan suorittamiensa toimien osalta, suulliset lausumat ja kirjalliset esitykset mukaan luettuina.

Unionin tuomioistuin voi täysistuntopäätöksellä pidättää koskemattomuuden. Jos päätös koskee unionin yleisen tuomioistuimen tai jonkin erityistuomioistuimen jäsentä, unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuultuaan asianomaista tuomioistuinta.

Jos koskemattomuus on pidätetty ja tuomaria vastaan pannaan vireille oikeudenkäynti rikosasiassa, asian voi tutkia vain sellainen jäsenvaltion tuomioistuin, joka on toimivaltainen tuomitsemaan korkeimpien kansallisten tuomioistuinten jäseniä.

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomareihin, julkisasiamiehiin, kirjaajaan sekä avustaviin esittelijöihin sovelletaan Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11–14 artiklaa sekä 17 artiklaa, tämän kuitenkin rajoittamatta tuomareiden lainkäytöllistä koskemattomuutta koskevien edellisten kohtien soveltamista.

4 artikla

Tuomareilla ei saa olla poliittista tai hallinnollista tointa.

Tuomarit eivät saa harjoittaa palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa, ellei neuvosto poikkeustapauksessa yksinkertaisella enemmistöllä anna siihen erityislupaa.

Tehtävänsä ryhtyessään tuomarit antavat juhlallisen vakuutuksen siitä, että he toimikautensa aikana ja sen päätyttyä kunnioittavat tehtävästään johtuvia velvollisuuksia ja varsinkin osoittavat kunniallisuutta ja pidättyvyyttä, kun heille toimikauden päätyttyä tarjotaan tiettyjä tehtäviä tai etuja.

Unionin tuomioistuin ratkaisee epäselvät tapaukset. Jos päätös koskee unionin yleisen tuomioistuimen tai jonkin erityistuomioistuimen jäsentä, unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuultuaan asianomaista tuomioistuinta.

5 artikla

Lukuun ottamatta kuolemantapauksia ja niitä tapauksia, joissa tuomarin tilalle nimitetään toinen tuomari tavallisessa järjestyksessä, tuomarin tehtävä päättyy, kun hän eroaa.

Tuomarin erotessa erokirje osoitetaan unionin tuomioistuimen presidentille toimitettavaksi edelleen neuvoston puheenjohtajalle. Paikka tulee avoimeksi viimeksi mainitusta ilmoituksesta.

Jollei 6 artiklaa sovelleta, tuomari jatkaa tehtävässään, kunnes hänen seuraajansa ryhtyy tehtäväänsä.

6 artikla

Tuomari voidaan vapauttaa tehtävästään taikka häneltä voidaan evätä oikeus eläkkeeseen tai muihin vastaaviin etuuksiin vain, jos unionin tuomioistuimen tuomareiden ja julkisasiamiesten yksimielisen tuomion mukaan hän ei enää täytä tehtävänsä edellyttämiä vaatimuksia tai siitä johtuvia velvollisuuksia. Tuomari, jota asia koskee, ei saa osallistua asian ratkaisemiseen. Jos asia koskee unionin yleisen tuomioistuimen tai jonkin erityistuomioistuimen jäsentä, unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuultuaan asianomaista tuomioistuinta.

Kirjaaja antaa unionin tuomioistuimen päätöksen tiedoksi Euroopan parlamentin puhemiehelle ja komission puheenjohtajalle sekä ilmoittaa päätöksestä neuvoston puheenjohtajalle.

Jos tuomari vapautetaan tehtävästään tällaisella päätöksellä, paikka tulee avoimeksi viimeksi mainitusta ilmoituksesta.

7 artikla

Jos tuomarin tehtävä päättyy kesken hänen toimikautensa, jäljellä olevaksi toimikaudeksi nimitetään toinen tuomari.

8 artikla

Mitä 2–7 artiklassa määrätään, sovelletaan julkisasiamiehiin.

II OSASTO

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN ORGANISAATIO

9 artikla

Kun osa tuomareista vaihtuu joka kolmas vuosi, vaihto koskee neljäätoista tuomaria.

Osa julkisasiamiehistä vaihtuu joka kolmas vuosi. Tämä koskee joka kerran neljää julkisasiamiestä.

9 a artikla

Tuomarit valitsevat unionin tuomioistuimen presidentin ja varapresidentin keskuudestaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Sama henkilö voidaan valita uudeksi toimikaudeksi.

Varapresidentti avustaa unionin tuomioistuimen presidenttiä, siten kuin työjärjestyksessä määrätään. Varapresidentti toimii presidentin sijaisena tämän ollessa estynyt tai presidentin toimen ollessa avoinna.

10 artikla

Kirjaaja vannoo unionin tuomioistuimessa valan, jonka mukaan hän suorittaa tehtävänsä puolueettomasti ja tunnollisesti eikä ilmaise neuvottelusalaisuuksia.

11 artikla

Unionin tuomioistuin järjestää kirjaajalle sijaisen tapauksissa, joissa hän on estynyt.

12 artikla

Unionin tuomioistuimen yhteydessä on sen tehtävien hoitamista varten virkamiehiä ja muuta henkilöstöä. He ovat kirjaajan alaisia presidentin valvonnassa.

13 artikla

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat unionin tuomioistuimen pyynnöstä tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää avustavien esittelijöiden nimittämisestä ja vahvistaa heitä koskevat henkilöstösäännöt. Avustavia esittelijöitä voidaan työjärjestyksessä määrätyn edellytyksin pyytää osallistumaan unionin tuomioistuimen käsiteltävänä olevien asiain valmisteluun ja työskentelemään yhdessä esittelevän tuomarin kanssa.

Neuvosto nimittää yksinkertaisella enemmistöllä avustavat esittelijät, jotka valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton ja joilla on tarvittava lainopillinen pätevyys. He vannovat unionin tuomioistuimessa valan, jonka mukaan he suorittavat tehtävänsä puolueettomasti ja tunnollisesti eivätkä ilmaise neuvottelusalaisuuksia.

14 artikla

Tuomarit, julkisasiamiehet ja kirjaaja ovat velvollisia asumaan unionin tuomioistuimen kotipaikkakunnalla.

15 artikla

Unionin tuomioistuin hoitaa tehtäviään pysyvästi. Se vahvistaa lomakausiensa pituuden ottaen aiheellisella tavalla huomioon tehtäviensä asettamat vaatimukset.

16 artikla

Unionin tuomioistuin perustaa keskuudestaan kolmen ja viiden tuomarin jaostoja. Tuomarit valitsevat keskuudestaan jaostojen puheenjohtajat. Viiden tuomarin jaostojen puheenjohtajat valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Puheenjohtajan toimeen voidaan valita sama henkilö kerran uudelleen.

Suureen jaostoon kuuluu viisitoista tuomaria. Sen puheenjohtajana toimii tuomioistuimen presidentti. Suureen jaostoon kuuluu lisäksi unionin tuomioistuimen varapresidentti ja, siten kuin työjärjestyksessä määrätään, kolme viiden tuomarin jaoston puheenjohtajaa ja muita tuomareita. Unionin tuomioistuin kokoontuu suurena jaostona, jos oikeudenkäynnissä asianosaisena oleva jäsenvaltio tai unionin toimielin pyytää sitä.

Unionin tuomioistuin kokoontuu täysistunnossa, jos sen käsiteltäväksi saatetaan asia Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 228 artiklan 2 kohdan, 245 artiklan 2 kohdan ja 247 artiklan tai 286 artiklan 6 kohdan mukaisesti.

Lisäksi unionin tuomioistuin voi julkisasiamiestä kuultuaan päättää antaa käsiteltäväkseen saatetun asian täysistunnon ratkaistavaksi, jos se pitää kyseistä asiaa poikkeuksellisen merkittävänä.

17 artikla

Unionin tuomioistuimen päätökset ovat päteviä vain, kun asian käsittelyyn osallistuu pariton määrä sen tuomareista.

Kolmen tai viiden tuomarin jaostojen päätökset ovat päteviä vain, kun asian käsittelyyn osallistuu kolme tuomaria.

Suuren jaoston päätökset ovat päteviä vain, kun asian käsittelyyn osallistuu yksitoista tuomaria.

Unionin tuomioistuimen täysistunnossa tekemät päätökset ovat päteviä vain, kun asian käsittelyyn osallistuu seitsemäntoista tuomaria.

Jos jonkin jaoston tuomari on estynyt, toisen jaoston tuomari voidaan kutsua osallistumaan asian käsittelyyn työjärjestyksessä määrätyin edellytyksin.

18 artikla

Tuomari tai julkisasiamies ei saa osallistua asian käsittelyyn, jos hän on aikaisemmin ollut asiassa asiamiehenä, avustajana tai asianosaisen edustajana taikka jos hänet on kutsuttu antamaan asiassa lausuma jonkin tuomioistuimen tai tutkintalautakunnan jäsenenä tai muussa ominaisuudessa.

Jos tuomari tai julkisasiamies jostakin erityisestä syystä katsoo, että hänen ei tulisi osallistua ratkaisuun tai käsittelyyn tietyssä asiassa, hänen on ilmoitettava siitä presidentille. Jos presidentti katsoo, että tuomarin tai julkisasiamiehen ei jostakin erityisestä syystä tulisi osallistua käsittelyyn tai ratkaisuun tietyssä asiassa, hänen on ilmoitettava tästä asianomaiselle.

Unionin tuomioistuin ratkaisee tämän artiklan soveltamisessa ilmenevät ongelmat.

Asianosainen ei voi pyytää unionin tuomioistuimen tai jonkin sen jaoston kokoonpanon muuttamista tuomarin kansalaisuuden takia tai sen perusteella, että unionin tuomioistuimessa tai jossain sen jaostossa ei ole tuomaria, jolla olisi sama kansalaisuus kuin hänellä.

III OSASTO

ASIAN KÄSITTELY UNIONIN TUOMIOISTUIMESSA

19 artikla

Unionin tuomioistuimessa jäsenvaltioita ja unionin toimielimiä edustaa kutakin asiaa varten määrätty asiamies; asiamiehellä voi olla apunaan avustaja tai asianajaja.

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muita sopimuspuolia kuin jäsenvaltioita, sekä kyseisessä sopimuksessa tarkoitettua EFTAn valvontaviranomaista edustetaan samalla tavoin.

Muiden asianosaisten edustajan on oltava asianajaja.

Vain asianajaja, jolla on oikeus esiintyä jonkin jäsenvaltion tai jonkin Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen sopimuspuolena olevan valtion tuomioistuimessa, voi edustaa tai avustaa jotain asianosaista unionin tuomioistuimessa.

Asiamiehillä, avustajilla ja asianajajilla on unionin tuomioistuimessa esiintyessään työjärjestyksessä määrättyin edellytyksin ne oikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen, jotta he voivat hoitaa tehtäväänsä riippumattomina.

Unionin tuomioistuimella on työjärjestyksessä määrättyin edellytyksin esiintyvien avustajien ja asianajajien osalta samat toimivaltuudet kuin yleensä tuomioistuimilla.

Jos korkeakoulujen opettajilla on sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jonka kansalaisia he ovat, oikeus esiintyä tuomioistuimessa asiamiehenä, heillä on unionin tuomioistuimessa samat oikeudet kuin tämän artiklan nojalla on asianajajilla.

20 artikla

Käsittely unionin tuomioistuimessa jakaantuu kirjalliseen ja suulliseen vaiheeseen.

Kirjallisessa käsittelyssä asianosaisille sekä niille unionin toimielimille, joiden päätökset ovat riidan kohteena, annetaan tiedoksi kannekirjelmät, kirjelmät, vastineet, huomautukset sekä niihin mahdollisesti annetut vastaukset samoin kuin kaikki kirjallinen todistusaineisto ja muut asiakirjat, joihin vedotaan, taikka niiden oikeiksi todistetut jäljennökset.

Kirjaaja toimittaa tiedoksiannot työjärjestyksessä määrätyllä tavalla ja siinä määrätyssä määräajassa.

Suullisessa käsittelyssä unionin tuomioistuimissa kuulee asiamiehiä, avustajia ja asianajajia samoin kuin julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen sekä tarvittaessa kuulee todistajia ja asiantuntijoita.

Jos unionin tuomioistuimissa katsoo, että asiassa ei tule esiin uutta oikeuskysymystä, se voi päättää julkisasiamiestä kuultuaan, että asia ratkaistaan ilman julkisasiamiehen ratkaisuehdotusta.

21 artikla

Asia pannaan unionin tuomioistuimissa vireille kirjaajalle osoitetulla kirjallisella kanteella. Kanteessa on mainittava kantajan nimi ja kotipaikka sekä allekirjoittaneen asema, asianosainen, jota vastaan tai asianosaiset, joita vastaan kanne on nostettu, riidan kohde, vaatimukset sekä yhteenveto seikoista, joihin kanne perustuu.

Kanteeseen on tarvittaessa liitettävä säädös, jonka mitättömäksi julistamista pyydetään, tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 265 artiklassa tarkoitettussa tapauksessa siihen on liitettävä asiakirjat, joista ilmenee minä päivänä näissä artikloissa tarkoitettu kehoitus on annettu tai esitetty. Jos näitä asiakirjoja ei ole liitetty kanteeseen, kirjaaja kehottaa asianosaista toimittamaan asiakirjat kohtuullisessa ajassa; kannetta ei tällöin jätetä tutkimatta, vaikka asiakirjat toimitetaan vasta asian vireillepanoa koskevan määräajan päätyttyä.

22 artikla

Euratomin perustamissopimuksen 18 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa asia pannaan unionin tuomioistuimissa vireille kirjaajalle osoitetulla kanteella. Kanteessa on mainittava kantajan nimi ja kotipaikka sekä allekirjoittajan asema, tiedot päätöksestä, jota vastaan kanne on nostettu, vastapuolten nimet, riidan kohde, väitteet sekä yhteenveto seikoista, joihin kanne perustuu.

Kanteeseen on liitettävä oikeaksi todistettu jäljennös siitä välityslautakunnan päätöksestä, johon kanne kohdistuu.

Jos unionin tuomioistuin hylkää kanteen, välityslautakunnan päätöksestä tulee lopullinen.

Jos unionin tuomioistuin julistaa välityslautakunnan päätöksen mitättömäksi, käsittely välityslautakunnassa voidaan jonkun asianosaisena olevan pyynnöstä tarvittaessa aloittaa uudelleen. Välityslautakunta on sidottu unionin tuomioistuimen ratkaisuun oikeudellisista kysymyksistä.

23 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa jäsenvaltion tuomioistuin ilmoittaa unionin tuomioistuimelle päätöksestään, jolla se lykkää asian käsittelyä ja saattaa asian unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi. Unionin tuomioistuimen kirjaaja antaa sen jälkeen päätöksen tiedoksi asianosaisille, jäsenvaltioille ja komissiolle sekä unionin sille toimielimelle, elimelle tai laitokselle, joka on hyväksynyt säädöksen, jonka pätevyys tai tulkinta on riidan kohteena.

Kahden kuukauden kuluessa tästä tiedoksiannosta asianosaisilla, jäsenvaltioilla, komissiolla ja tarvittaessa unionin sillä toimielimellä, elimellä tai laitoksella, joka on hyväksynyt säädöksen, jonka pätevyys tai tulkinta on riidan kohteena, on oikeus toimittaa unionin tuomioistuimelle kirjelmiä ja kirjallisia huomautuksia.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa unionin tuomioistuimen kirjaaja antaa lisäksi jäsenvaltion tuomioistuimen päätöksen tiedoksi Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muille sopimuspuolille kuin jäsenvaltioille sekä kyseisessä sopimuksessa tarkoitettulle EFTAn valvontaviranomaiselle, joilla, jos on kyse jostain sopimuksen soveltamisalasta, on kahden kuukauden kuluessa tiedoksiannosta valtuudet toimittaa unionin tuomioistuimelle kirjelmiä ja kirjallisia huomautuksia.

Jos tiettyä alaa koskevassa neuvoston ja yhden tai useamman kolmannen valtion välillä tehdyssä sopimuksessa määrätään, että kolmansilla valtioilla on oikeus esittää kirjelmiä tai kirjallisia huomautuksia siinä tapauksessa, että jonkin jäsenvaltion tuomioistuin esittää unionin tuomioistuimelle kyseisen sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan ennakkoratkaisukysymyksen, kansallisen tuomioistuimen päätös, joka sisältää tällaisen kysymyksen, annetaan tiedoksi myös asianomaisille kolmansille valtioille, jotka voivat toimittaa unionin tuomioistuimeen kirjelmiä tai kirjallisia huomautuksia kahden kuukauden kuluessa tästä tiedoksiannosta.

*23 a artikla**

Työjärjestyksessä voidaan määrätä nopeutetusta menettelystä ja vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvaa aluetta koskevien ennakkoratkaisupyyntöjen osalta kiireellisestä menettelystä.

Näissä menettelyissä voidaan kirjelmien tai kirjallisten huomautusten jättämiselle määrätä määräaika, joka on 23 artiklassa määrättyä määräaikaa lyhyempi, ja 20 artiklan neljännessä kohdasta poiketen voidaan määrätä, että julkisasiamies ei anna ratkaisuehdotusta.

Kiireellisessä menettelyssä voidaan lisäksi määrätä rajoituksista sen suhteen, millä 23 artiklassa mainituilla asianosaisilla ja muilla osapuolilla on oikeus jättää kirjelmiä tai kirjallisia huomautuksia, ja erittäin kiireellisissä tapauksissa voidaan määrätä, että kirjallista käsittelyä ei toteuteta.

24 artikla

Unionin tuomioistuin voi vaatia asianosaisia toimittamaan kaikki sen haluamat asiakirjat ja antamaan kaikki sen haluamat tiedot. Jos asianosainen kieltäytyy, unionin tuomioistuin toteaa tämän.

Unionin tuomioistuin voi vaatia myös niitä jäsenvaltioita ja unionin toimielimiä, elimiä tai laitoksia, jotka eivät ole oikeudenkäynnissä asianosaisia, antamaan kaikki tiedot, joita unionin tuomioistuin pitää oikeudenkäynnin kannalta tarpeellisina.

25 artikla

Unionin tuomioistuin voi milloin tahansa antaa valitsemalleen henkilölle, yhteisölle, viranomaiselle, komitealle tai elimelle tehtäväksi asiantuntijalausunnon antamisen.

26 artikla

Todistajia voidaan kuulla siten kuin työjärjestyksessä määrätään.

* Artikla lisätty päätöksellä 2008/79/EY, Euratom (EUVL L 24, 29. tammikuuta 2008, s. 42).

27 artikla

Todistajan niskoittellessa unionin tuomioistuimella on tuomioistuimille yleensä kuuluvat toimivaltuudet, ja se voi tuomita maksuseuraamuksen siten kuin sen työjärjestyksessä määrätään.

28 artikla

Todistajia ja asiantuntijoita voidaan kuulla valan nojalla siten, että he vannovat valan unionin tuomioistuimen työjärjestyksessä määrättyä kaavaa noudattaen taikka todistajan tai asiantuntijan kansallisessa lainsäädännössä säädetyllä tavalla.

29 artikla

Unionin tuomioistuin voi määrätä, että todistajaa tai asiantuntijaa on kuultava hänen kotipaikkansa oikeusviranomaisessa.

Määräys lähetetään unionin tuomioistuimen työjärjestyksen määräysten mukaisesti täytäntöön pantavaksi toimivaltaiselle oikeusviranomaiselle. Oikeusapupyynnön täytäntöönpanon yhteydessä laaditut asiakirjat palautetaan unionin tuomioistuimelle samojen määräysten mukaisesti.

Unionin tuomioistuin vastaa kustannuksista, jollei se aiheellisissa tapauksissa määrää niitä asianosaisten vastattavaksi.

30 artikla

Kukin jäsenvaltio käsittelee todistajan tai asiantuntijan väärää valaa samalla tavoin kuin tekoa, joka on tapahtunut riita-asioita käsittelevässä kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimessa. Unionin tuomioistuimen ilmoituksesta asianomaisen jäsenvaltion on saatettava tekijä syytteeseen toimivaltaisessa kansallisessa tuomioistuimessa.

31 artikla

Istunto on julkinen, jollei unionin tuomioistuin erityisin perustein viran puolesta tai asianosaisten pyynnöstä toisin päättä.

32 artikla

Käsittelyn aikana unionin tuomioistuin voi kuulla asiantuntijoita, todistajia ja asianosaisia henkilökohtaisesti. Viimeksi mainitut voivat kuitenkin esiintyä vain edustajien kautta.

33 artikla

Jokaisesta istunnosta pidetään pöytäkirjaa, jonka presidentti ja kirjaaja allekirjoittavat.

34 artikla

Presidentti vahvistaa asialuettelon.

35 artikla

Unionin tuomioistuimen neuvottelut ovat salaisia ja pysyvät sellaisina.

36 artikla

Tuomiot perustellaan. Niissä mainitaan asian ratkaisemiseen osallistuneiden tuomareiden nimet.

37 artikla

Presidentti ja kirjaaja allekirjoittavat tuomiot. Ne luetaan julkisessa istunnossa.

38 artikla

Unionin tuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista.

39 artikla

Unionin tuomioistuimen presidentti voi yksinkertaistetussa menettelyssä, jossa voidaan tarpeellisessa määrin poiketa eräistä tämän perussäännön määräyksistä ja josta määrätään työjärjestyksessä, ratkaista vaatimukset, jotka koskevat täytäntöönpanon lykkäämistä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 278 artiklan ja Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan mukaisesti, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 279 artiklassa tarkoitettua päätöstä välitoimista tai täytäntöönpanon lykkäämistä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 299 artiklan neljännen kohdan tai Euratomin perustamissopimuksen 164 artiklan kolmannen kohdan mukaisesti.

Unionin tuomioistuimen varapresidentti voi käyttää ensimmäisessä kohdassa tarkoitettua toimivaltaa, siten kuin työjärjestyksessä määrätään.

Presidentin ja varapresidentin ollessa estyneet heidän sijaisenaan on toinen tuomari, siten kuin työjärjestyksessä määrätään.

Presidentin tai hänen sijaisensa asiassa antama ratkaisu on väliaikainen, eikä se millään tavoin vaikuta unionin tuomioistuimen pääasiassa tekemään ratkaisuun.

40 artikla

Jäsenvaltiot ja unionin toimielimet voivat olla väliintulijoina unionin tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa.

Tämä oikeus on myös unionin elimillä ja laitoksilla sekä kaikilla muilla, jotka pystyvät osoittamaan, että unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisu koskee niiden etua tai heidän etuaan. Luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt eivät voi olla väliintulijoina jäsenvaltioiden keskinäisissä asioissa, unionin toimielimien keskinäisissä asioissa eikä jäsenvaltioiden ja unionin toimielimien välisissä asioissa.

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muut sopimuspuolet kuin jäsenvaltiot, sekä kyseisessä sopimuksessa tarkoitettu EFTAn valvontaviranomainen, voivat olla väliintulijoina unionin tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa, jos on kyse jostain tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvasta asiasta, sanotun kuitenkin rajoittamatta toisen kohdan soveltamista.

Väliintulokirjelmässä saadaan esittää vain jonkun asianosaisen vaatimuksia tukevia vaatimuksia.

41 artikla

Jos oikeassa järjestyksessä haastettu vastaaja ei anna kirjallista vastinetta, asiassa annetaan yksipuolinen tuomio. Asian uudelleen käsittelyä voidaan vaatia kuukauden kuluessa tuomion tiedoksi antamisesta. Vaatimus asian uudelleen käsittelystä ei lykkää yksipuolisen tuomion täytäntöönpanoa, ellei unionin tuomioistuin päättä toisin.

42 artikla

Jäsenvaltiot, unionin toimielimet, elimet ja laitokset ja muut, luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt voivat työjärjestyksessä määrätyissä tapauksissa ja siinä määrätyin edellytyksin kolmansina osapuolina vaatia asian käsittelemistä uudelleen, jos tuomio on annettu asianomaisia kuulematta ja loukkaa näiden oikeuksia.

43 artikla

Jos tuomio on epäselvä sisällykseltään tai ulottuvuudeltaan, unionin tuomioistuin tulkitsee sitä sellaisen asianosaisen tai unionin toimielimen pyynnöstä, joka osoittaa sen koskevan etuaan.

44 artikla

Hakemus tuomion purkamiseksi ja asian ottamiseksi uudelleen unionin tuomioistuimessa käsiteltäväksi voidaan tehdä vain, jos tietoon tulee merkitykseltään ratkaiseva tosiseikka, joka ei ole ollut unionin tuomioistuimen eikä uutta käsittelyä pyytävän asianosaisen tiedossa tuomiota annettaessa.

Uusi käsittely aloitetaan unionin tuomioistuimen tuomiolla, jossa nimenomaisesti todetaan, että on olemassa uusi tosiseikka sekä katsotaan, että tosiseikka luonteeltaan on sellainen, että se edellyttää uutta käsittelyä, ja hakemukseen voidaan tällä perusteella suostua.

Purkamishakemusta ei voida tehdä sen jälkeen kun tuomion antamisesta on kulunut kymmenen vuotta.

45 artikla

Työjärjestyksessä määrätään määräaikojen pidentämisestä pitkien etäisyyksien vuoksi.

Määräajan päättymisen ei johda oikeudenmenetyksiin, jos se, jota asia koskee, osoittaa, että on ollut ennalta arvaamattomia seikkoja tai ylivoimainen este.

46 artikla

Vanhentumisaika sopimussuhteen ulkopuolista unionin vastuuta koskevissa asioissa on viisi vuotta tapahtumasta, johon korvausvelvollisuus perustuu. Vanhentumisaika keskeytyy, jos asia pannaan vireille unionin tuomioistuimessa tai jos vahinkoa kärsinyt sitä ennen esittää asiassa vaatimuksen asianomaiselle unionin toimielimelle. Viimeksi mainitussa tapauksessa asia on pantava vireille Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 263 artiklan mukaisesti kahden kuukauden kuluessa; tarvittaessa sovelletaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 265 artiklan toisen kohdan määräyksiä.

Tätä artiklaa sovelletaan myös sopimussuhteen ulkopuolista Euroopan keskuspankin vastuuta koskeviin asioihin.

IV OSASTO

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN

47 artikla

Tämän perussäännön 9 artiklan ensimmäistä kohtaa, 9 a, 14 ja 15 artiklaa, 17 artiklan ensimmäistä, toista, neljättä ja viidettä kohtaa ja 18 artiklaa sovelletaan unionin yleiseen tuomioistuimeen ja sen jäseniin.

Tämän perussäännön 3 artiklan neljättä kohtaa sekä 10, 11 ja 14 artiklaa sovelletaan soveltuvien osien unionin yleisen tuomioistuimen kirjaajaan.

48 artikla

Unionin yleisessä tuomioistuimessa on 28 tuomaria.

49 artikla

Unionin yleisen tuomioistuimen jäseniä voidaan pyytää hoitamaan julkisasiamiehen tehtäviä.

Julkisasiamiesten tehtävänä on täysin puolueettomina ja riippumattomina esittää julkisessa istunnossa perustellut ratkaisuehdotukset unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetuissa asioissa avustaakseen unionin yleistä tuomioistuinta sille kuuluvassa tehtävässä.

Asioiden valintaperusteet sekä yksityiskohtaiset säännöt julkisasiamiesten nimeämisestä määrätään unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksessä.

Unionin yleisen tuomioistuimen jäsen, jota on pyydetty toimimaan julkisasiamiehenä asiassa, ei voi osallistua tämän asian ratkaisemiseen.

50 artikla

Unionin yleinen tuomioistuin kokoontuu kolmen tai viiden tuomarin jaostoissa. Tuomarit valitsevat keskuudestaan jaostojen puheenjohtajat. Viiden tuomarin jaostojen puheenjohtajat valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Puheenjohtajan toimeen voidaan valita sama henkilö kerran uudelleen.

Työjärjestyksessä määrätään jaostojen kokoonpanosta ja asioiden jakamisesta jaostoille. Tietyissä tapauksissa, joista määrätään työjärjestyksessä, unionin yleinen tuomioistuin voi kokoontua täysistunnossa tai yhden tuomarin kokoonpanossa.

Työjärjestyksessä voidaan myös määrätä, että unionin yleinen tuomioistuin kokoontuu suurena jaostona niissä tapauksissa ja niillä ehdoilla, jotka on työjärjestyksessä määritetty.

51 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 256 artiklan 1 kohdassa esitetystä säännöstä poiketen ainoastaan unionin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 263 ja 265 artiklassa tarkoitetut kanteet, jotka jäsenvaltio nostaa:

- a) Euroopan parlamentin tai neuvoston tai näiden kahden toimielimen yhdessä toteuttamasta toimesta tai ratkaisun tekemisen laiminlyömisestä, lukuun ottamatta
 - neuvoston päätöksiä, jotka se on tehnyt Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan 2 kohdan kolmannen alakohdan nojalla;
 - neuvoston toimia, jotka se on toteuttanut Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 207 artiklassa tarkoitetuista kauppaa suojaavista toimenpiteistä annetun neuvoston asetuksen perusteella;
 - neuvoston toimia, joilla se käyttää täytäntöönpanovaltaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 291 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla;
- b) komission Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 331 artiklan 1 kohdan nojalla toteuttamasta toimesta tai ratkaisun tekemisen laiminlyömisestä.

Ainoastaan unionin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat myös ne näissä samoissa artikloissa tarkoitetut kanteet, jotka unionin toimielin on nostanut Euroopan parlamentin, neuvoston, näiden kahden toimielimen yhdessä tai komission toteuttamasta toimesta tai ratkaisun tekemisen laiminlyömisestä tai jotka unionin toimielin on nostanut Euroopan keskuspankin toteuttamasta toimesta tai ratkaisun tekemisen laiminlyömisestä.

52 artikla

Unionin tuomioistuimen presidentti ja unionin yleisen tuomioistuimen presidentti vahvistavat yhteisymmärryksessä yksityiskohtaiset säännöt siitä, miten unionin tuomioistuimen virkamiehet ja sen muu henkilöstö voivat antaa palveluja unionin yleiselle tuomioistuimelle tämän toiminnan varmistamiseksi. Tietyt virkamiehet tai muuhun henkilöstöön kuuluvat ovat unionin yleisen tuomioistuimen kirjaajan alaisia unionin yleisen tuomioistuimen presidentin valvonnassa.

53 artikla

Asian käsittelystä unionin yleisessä tuomioistuimessa määrätään III osastossa.

Asian käsittelyä unionin yleisessä tuomioistuimessa koskevia täsmentäviä ja täydentäviä määräyksiä annetaan tarvittaessa sen työjärjestyksessä. Työjärjestyksessä voidaan poiketa 40 artiklan neljännessä kohdasta sekä 41 artiklasta, jotta niiden riita-asioiden erityispiirteet, jotka kuuluvat henkisen omaisuuden alaan, voidaan ottaa huomioon.

Poiketen siitä, mitä 20 artiklan neljännessä kohdassa määrätään, julkisasiamies voi esittää perustellut ratkaisuehdotuksensa kirjallisesti.

54 artikla

Jos unionin yleiselle tuomioistuimelle osoitettu kanne tai muu asian käsittelyyn liittyvä asiakirja on erehdyksessä toimitettu unionin tuomioistuimen kirjaajalle, tämä toimittaa sen välittömästi unionin yleisen tuomioistuimen kirjaajalle; samoin jos unionin tuomioistuimelle osoitettu kanne tai muu asian käsittelyyn liittyvä asiakirja on erehdyksessä toimitettu unionin yleisen tuomioistuimen kirjaajalle, tämä toimittaa sen välittömästi unionin tuomioistuimen kirjaajalle.

Jos unionin yleinen tuomioistuin katsoo, ettei se ole toimivaltainen ratkaisemaan unionin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvaa asiaa, se siirtää asian unionin tuomioistuimelle; samoin jos unionin tuomioistuin katsoo asian kuuluvan unionin yleiselle tuomioistuimelle, se siirtää asian unionin yleiselle tuomioistuimelle, joka ei tällöin voi katsoa, ettei se olisi toimivaltainen kyseisessä asiassa.

Jos unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi on saatettu asiat, joilla on sama kohde tai jotka koskevat samaa tulkintakysymystä taikka joissa kyse on saman toimen pätevyydestä, unionin yleinen tuomioistuin voi asianosaisia kuultuaan lykätä asian käsittelyä, kunnes unionin tuomioistuin on antanut tuomion, tai jos on kyse Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 263 artiklan nojalla nostetuista kanteista, se voi luopua asian käsittelystä, jotta unionin tuomioistuin voi ratkaista nämä kanteet. Unionin tuomioistuin voi samoin edellytyksin myös päättää lykätä sen käsiteltäväksi saatetun asian käsittelyä; tällöin asian käsittelyä unionin yleisessä tuomioistuimessa jatketaan.

Jos sekä jäsenvaltio että unionin toimielin riitauttavat saman toimen, unionin yleinen tuomioistuin luopuu asian käsittelystä, jotta unionin tuomioistuin voi ratkaista nämä kanteet.

55 artikla

Unionin yleisen tuomioistuimen kirjaaja antaa unionin yleisen tuomioistuimen lopulliset päätökset sekä päätökset, joilla tehdään vain osittainen asiaratkaisu taikka joilla ratkaistaan väite toimivallan puuttumisesta tai siitä, että asia on jätettävä tutkittavaksi ottamatta, tiedoksi kaikille asianosaisille samoin kuin kaikille jäsenvaltioille ja unionin toimielimille, vaikka nämä eivät olisi olleet asiassa väliintulijana unionin yleisessä tuomioistuimessa.

56 artikla

Unionin yleisen tuomioistuimen lopullisiin päätöksiin sekä päätöksiin, joilla tehdään vain osittainen asiaratkaisu taikka joilla ratkaistaan väite toimivallan puuttumisesta tai siitä, että asia on jätettävä tutkittavaksi ottamatta, voidaan hakea muutosta unionin tuomioistuimelta kahden kuukauden kuluessa muutoksenhaun kohteena olevan päätöksen tiedoksiantamisesta.

Muutosta voivat hakea kaikki asianosaiset, joiden vaatimukset on kokonaan tai osittain hylätty. Muut väliintulijana olleet kuin jäsenvaltiot ja unionin toimielimet voivat kuitenkin hakea muutosta ainoastaan silloin, kun unionin yleisen tuomioistuimen päätös koskee heitä suoraan.

Lukuun ottamatta tapauksia, jotka koskevat unionin ja sen henkilöstön välisiä riitoja, muutosta voivat hakea myös jäsenvaltiot ja unionin toimielimet, jotka eivät ole olleet väliintulijana asiassa unionin yleisessä tuomioistuimessa. Tässä tapauksessa jäsenvaltiot ja toimielimet ovat samassa asemassa kuin ne jäsenvaltiot tai toimielimet, jotka olivat väliintulijana ensimmäisessä oikeusasteessa.

57 artikla

Se, jonka väliintulohakemus on hylätty, voi hakea muutosta unionin yleisen tuomioistuimen hylkäyspäätökseen unionin tuomioistuimelta kahden viikon kuluessa siitä, kun hylkäävä päätös annettiin tiedoksi.

Asianosaiset voivat hakea muutosta unionin yleisen tuomioistuimen päätöksiin, jotka se on tehnyt Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 278 tai 279 artiklan taikka 299 artiklan neljännen kohdan nojalla tai Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan taikka 164 artiklan kolmannen kohdan nojalla, unionin tuomioistuimelta kahden kuukauden kuluessa niiden tiedoksiantamisesta.

Tämän artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa tarkoitettuja muutoksenhakuja käsitellään ja niistä päätetään 39 artiklassa tarkoitettua menettelyä noudattaen.

58 artikla

Unionin tuomioistuimelta voidaan hakea muutosta vain oikeuskysymysten osalta. Muutoksenhaun perusteena voi olla toimivallan puuttuminen unionin yleiseltä tuomioistuimelta, asian käsittelyssä unionin yleisessä tuomioistuimessa tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, joka on hakijan edun vastainen, tai unionin yleisessä tuomioistuimessa tapahtunut unionin oikeuden rikkominen.

Muutosta ei voida hakea vain oikeudenkäyntikulujen määrän osalta tai siltä osin, kuka vastaa oikeudenkäyntikuluista.

59 artikla

Kun unionin yleisen tuomioistuimen päätökseen haetaan muutosta, käsittely unionin tuomioistuimessa jakaantuu kirjalliseen ja suulliseen vaiheeseen. Työjärjestyksessä määrätyn edellytyksin unionin tuomioistuin voi julkisasiamiestä ja asianosaisia kuultuaan ratkaista asian ilman suullista käsittelyä.

60 artikla

Muutoksenhaulla ei ole lykkäävää vaikutusta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 278 ja 279 artiklan tai Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan soveltamista.

Poiketen siitä, mitä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 artiklassa määrätään, unionin yleisen tuomioistuimen päätökset, joilla julistetaan asetus mitättömäksi, tulevat voimaan vasta tämän perussäännön 56 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetun ajan kuluttua tai jos muutosta on haettu tämän ajan kuluessa, muutoksenhaun hylkäämisestä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta asianosaisen mahdollisuutta pyytää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 278 ja 279 artiklan tai Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan nojalla unionin tuomioistuinta lykkäämään mitättömäksi julistetun päätöksen vaikutuksia tai päättämään muista välimiinoista.

61 artikla

Jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, unionin tuomioistuin julistaa unionin yleisen tuomioistuimen päätöksen mitättömäksi. Se voi joko itse ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen, tai palauttaa asian unionin yleisen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Palauttamistapauksessa unionin yleinen tuomioistuin on sidottu unionin tuomioistuimen asiassa ratkaisemiin oikeusseikkoihin.

Jos sellaisen jäsenvaltion tai unionin toimielimen tekemä muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, joka ei ole ollut asiassa väliintulijana unionin yleisessä tuomioistuimessa, unionin tuomioistuin voi, jos se katsoo sen tarpeelliseksi, todeta, mitä unionin yleisen tuomioistuimen mitättömäksi julistetun päätöksen vaikutuksista on pidettävä riidan asianosaisten kannalta pysyvinä.

62 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 256 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ensimmäinen julkisasiamies voi ehdottaa, että unionin tuomioistuin käsittelee uudelleen unionin yleisen tuomioistuimen päätöksen, jos hän katsoo, että päätös voi vakavasti vahingoittaa unionin oikeuden yhtenäisyyttä tai johdonmukaisuutta.

Ehdotus on tehtävä kuukauden kuluessa siitä, kun unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt päätöksensä. Unionin tuomioistuin päättää kuukauden kuluessa unionin ensimmäisen julkisasiamiehen ehdotuksesta, onko aihetta käsitellä päätös uudelleen.

62 a artikla

Unionin tuomioistuin ratkaisee uudelleen käsiteltäväksi otetun asian kiireellistä menettelyä noudattaen niiden asiakirjojen perusteella, jotka unionin yleinen tuomioistuin on sille siirtänyt.

Tämän perussäännön 23 artiklassa tarkoitetuilla asianosaisilla sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 256 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa unionin yleisen tuomioistuimen käsittelemän asian asianosaisilla on oikeus toimittaa unionin tuomioistuimelle kirjelmiä ja kirjallisia huomautuksia uudelleenkäsitellyn kohteena olevista kysymyksistä tätä varten asetetussa määräajassa.

Unionin tuomioistuin voi päättää aloittaa suullisen käsittelyn ennen asian ratkaisemista.

62 b artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 256 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ehdotuksella asian käsittelemisestä uudelleen ja päätöksellä uudelleenkäsittelyä koskevan menettelyn aloittamisesta ei ole lykkäävää vaikutusta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 278 ja 279 artiklan soveltamista. Jos unionin tuomioistuin toteaa, että unionin yleisen tuomioistuimen päätös vahingoittaa unionin oikeuden yhtenäisyyttä tai johdonmukaisuutta, se palauttaa asian unionin yleiseen tuomioistuimeen, joka on sidottu unionin tuomioistuimen ratkaisemiin oikeusseikkoihin. Unionin tuomioistuin voi todeta, mitä unionin yleisen tuomioistuimen päätöksen vaikutuksista on pidettävä riidan asianosaisten kannalta lopullisina. Jos kuitenkin asian ratkaisu on, kun otetaan huomioon uudelleenkäsittelyn tulos, johdettavissa unionin yleisen tuomioistuimen määrittämästä tosiseikastosta, johon se on perustanut päätöksensä, unionin tuomioistuin ratkaisee asian lopullisesti.

Jos Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 256 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ei esitetä uudelleenkäsittelyä koskevaa ehdotusta tai tehdä päätöstä uudelleenkäsittelyä koskevan menettelyn aloittamisesta, unionin yleisen tuomioistuimen yksi tai useampi vastaus sille osoitettuihin kysymyksiin tulee voimaan 62 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettujen määräaikojen päätyttyä. Jos aloitetaan uudelleenkäsittelyä koskeva menettely, kyseisen käsittelyn kohteena oleva yksi tai useampi vastaus tulee voimaan menettelyn päätyttyä, ellei unionin tuomioistuin toisin päättä. Jos unionin tuomioistuin toteaa, että unionin yleisen tuomioistuimen päätös vahingoittaa unionin oikeuden yhtenäisyyttä tai johdonmukaisuutta, unionin tuomioistuimen antama vastaus uudelleenkäsittelyn kohteena oleviin kysymyksiin korvaa unionin yleisen tuomioistuimen antaman vastauksen.

IV a OSASTO

ERITYISTUOMIOISTUIMET

62 c artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 257 artiklan nojalla perustettujen erityistuomioistuinten toimivaltaa, kokoonpanoa, organisaatiota ja menettelyä koskevat määräykset ovat tämän perussäännön liitteessä.

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 257 artiklan mukaisesti täydentää erityistuomioistuinten tilapäisillä tuomareilla niiden poissa olevien tuomareiden korvaamiseksi, jotka ovat pitkäaikaisesti estyneet osallistumasta asioiden käsittelyyn mutta joiden työkyvyttömyyttä ei ole katsottava täydelliseksi. Tällöin Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat edellytykset, joiden mukaisesti tilapäiset tuomarit nimitetään, heidän oikeutensa ja velvollisuutensa, heidän tehtäviensä hoitamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt sekä olosuhteet, joiden vallitessa heidän tehtäviensä hoitaminen päättyy.

V OSASTO
LOPPUMÄÄRÄYKSET

63 artikla

Unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestykset sisältävät tämän perussäännön soveltamisen ja täydentämisen kannalta tarpeelliset määräykset.

64 artikla

Säännöt Euroopan unionin tuomioistuimessa sovellettavasta kieliä koskevasta järjestelystä vahvistetaan neuvoston yksimielisesti antamalla asetuksella. Asetus annetaan joko unionin tuomioistuimen pyynnöstä komission ja Euroopan parlamentin kuulemisen jälkeen taikka komission ehdotuksesta unionin tuomioistuimen ja Euroopan parlamentin kuulemisen jälkeen.

Unionin tuomioistuimen työjärjestyksessä ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksessä olevaa kieliä koskevaa järjestelyä sovelletaan, kunnes edellä mainitut säännöt on annettu. Poiketen siitä, mitä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 253 ja 254 artiklassa määrätään, näiden määräysten muuttaminen tai kumoaminen edellyttää neuvoston yksimielistä hyväksyntää.

EUROOPAN UNIONIN VIRKAMIESTUOMIOISTUIN

1 artikla

Euroopan unionin virkamiestuomioistuimella, jäljempänä 'virkamiestuomioistuin', on ensimmäisenä oikeusasteena toimivalta ratkaista Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 270 artiklassa tarkoitetut unionin ja sen henkilöstön väliset riita-asiat, mukaan luettuina unionin elinten ja laitosten sekä niiden henkilöstön väliset riita-asiat, joiden osalta toimivalta on annettu Euroopan unionin tuomioistuimelle.

2 artikla

1. Virkamiestuomioistuimessa on seitsemän tuomaria. Unionin tuomioistuimen pyynnöstä neuvosto voi määräenemmistöllä lisätä tuomareiden lukumäärää.

Tuomarit nimitetään kuudeksi vuodeksi. Tuomari, jonka toimikausi päättyy, voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Tuomareiden vapautuneet paikat täytetään nimittämällä uusi tuomari kuudeksi vuodeksi.

2. Edellä 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettujen tuomareiden lisäksi nimitetään tilapäisiä tuomareita niiden poissa olevien tuomareiden korvaamiseksi, jotka ovat pitkäaikaisesti estyneet osallistumasta asioiden käsittelyyn mutta joiden työkyvyttömyyttä ei ole katsottava täydelliseksi.

3 artikla

1. Neuvosto nimittää tuomarit tehden ratkaisunsa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 257 artiklan neljännen kohdan mukaisesti tässä artiklassa tarkoitettua komiteaa kuultuaan. Tuomareita nimittäessään neuvosto huolehtii siitä, että virkamiestuomioistuimessa on edustettuna tasapuolisesti mahdollisimman laaja maantieteellinen kirjo eri jäsenvaltioiden kansalaisia samoin kuin heidän edustamiaan kansallisia oikeusjärjestelmiä.

2. Kuka tahansa sellainen henkilö, joka on Euroopan unionin kansalainen ja täyttää Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 257 artiklan neljännessä kohdassa määrätyt edellytykset, voi ilmoittautua ehdokkaaksi. Neuvosto vahvistaa unionin tuomioistuimen suosituksesta ehdokkuuksien esittämisen ja käsittelyn edellytykset ja sitä koskevat yksityiskohtaiset säännöt.
3. Perustetaan seitsemästä henkilöstä koostuva komitea, jossa on unionin tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen entisiä jäseniä ja tunnetusti päteviä oikeusoppineita. Neuvosto nimeää komitean jäsenet ja vahvistaa sen toimintasäännöt unionin tuomioistuimen presidentin suosituksesta.
4. Komitea antaa lausunnon siitä, ovatko ehdokkaiden ansiot riittävät virkamiestuomioistuimen tuomarin tehtävien hoitamiseen. Komitea liittää lausuntoonsa luettelon ehdokkaista, joilla on tehtävään parhaiten soveltuva korkeatasoinen kokemus. Luettelossa on oltava ehdokkaita vähintään kaksi kertaa niin paljon kuin neuvoston on määrä nimittää tuomareita.

4 artikla

1. Tuomarit valitsevat keskuudestaan virkamiestuomioistuimen presidentin kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Hänet voidaan valita uudeksi toimikaudeksi.
2. Virkamiestuomioistuin kokoontuu kolmen tuomarin jaostoissa. Tietyissä tapauksissa, joista määrätään sen työjärjestyksessä, se voi kokoontua myös täysistunnossa, viiden tuomarin jaostossa tai yhden tuomarin kokoonpanossa.
3. Virkamiestuomioistuimen presidentti toimii täysistunnon ja viiden tuomarin jaoston puheenjohtajana. Kolmen tuomarin jaostojen puheenjohtaja nimetään 1 kohdassa säädetyin tavoin. Jos virkamiestuomioistuimen presidentti on mukana kolmen tuomarin jaoston kokoonpanossa, hän toimii asianomaisen jaoston puheenjohtajana.
4. Työjärjestyksessä määrätään täysistunnon toimivaltuuksista ja päätösvaltaisuudesta sekä jaostojen kokoonpanosta ja asioiden jakamisesta jaostoille.

5 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 2–6 artiklaa sekä 14 ja 15 artiklaa, 17 artiklan ensimmäistä, toista ja viidettä kohtaa sekä 18 artiklaa sovelletaan virkamiestuomioistuimeen ja sen jäseniin.

Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 2 artiklassa tarkoitettu vala vannotaan unionin tuomioistuimessa ja unionin tuomioistuin tekee perussäännön 3, 4 ja 6 artiklassa tarkoitetut päätökset virkamiestuomioistuinta kuultuaan.

6 artikla

1. Virkamiestuomioistuin käyttää unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen palveluita. Unionin tuomioistuimen presidentti ja tarvittaessa unionin yleisen tuomioistuimen presidentti vahvistavat yhteisymmärryksessä virkamiestuomioistuimen presidentin kanssa yksityiskohtaiset säännöt, joiden mukaisesti unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen virkamiehet ja muu henkilöstö antavat palveluja virkamiestuomioistuimelle sen toiminnan varmistamiseksi. Tiedetyt virkamiehet tai muuhun henkilöstöön kuuluvat ovat virkamiestuomioistuimen kirjaajan alaisia virkamiestuomioistuimen presidentin valvonnassa.

2. Virkamiestuomioistuin nimittää kirjaajansa ja vahvistaa hänen tehtävänsä koskevat säännöt. Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 3 artiklan neljättä kohtaa sekä 10, 11 ja 14 artiklaa sovelletaan virkamiestuomioistuimen kirjaajaan.

7 artikla

1. Asian käsittelystä virkamiestuomioistuimessa määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön III osastossa, lukuun ottamatta sen 22 ja 23 artiklaa. Täsmentäviä ja täydentäviä määräyksiä annetaan tarvittaessa virkamiestuomioistuimen työjärjestyksessä.

2. Unionin yleisessä tuomioistuimessa käytettäviä kieliä koskevaa järjestelyä sovelletaan virkamiestuomioistuimeen.

3. Menettelyn kirjallinen vaihe muodostuu kanteen ja vastineen jättämisestä, paitsi jos virkamiestuomioistuin päättää, että toinen kirjelmien vaihto on tarpeen. Toisen kirjelmien vaihdon jälkeen virkamiestuomioistuin voi asianosaisten suostumuksella päättää ratkaista asian ilman suullista käsittelyä.
4. Virkamiestuomioistuin voi kaikissa menettelyn vaiheissa, myös kanteen jättämisen yhteydessä, tutkia mahdollisuuksia päästä sovintoratkaisuun ja pyrkiä helpottamaan tällaista ratkaisua.
5. Virkamiestuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista. Jollei työjärjestyksessä erityisesti toisin määrätä, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

8 artikla

1. Jos virkamiestuomioistuimelle osoitettu kanne tai muu asian käsittelyyn liittyvä asiakirja on erehdyksessä toimitettu unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen kirjaajalle, tämä toimittaa sen välittömästi virkamiestuomioistuimen kirjaajalle. Jos unionin tuomioistuimelle tai unionin yleiselle tuomioistuimelle osoitettu kanne tai muu asian käsittelyyn liittyvä asiakirja on erehdyksessä toimitettu virkamiestuomioistuimen kirjaajalle, tämä toimittaa sen samoin välittömästi unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen kirjaajalle.
2. Jos virkamiestuomioistuin katsoo, ettei se ole toimivaltainen ratkaisemaan unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvaa asiaa, se siirtää asian unionin tuomioistuimelle tai unionin yleiselle tuomioistuimelle. Jos unionin tuomioistuin tai unionin yleinen tuomioistuin katsoo asian kuuluvan virkamiestuomioistuimelle, se siirtää samoin asian tämän käsiteltäväksi, joka ei tällöin voi katsoa, ettei se olisi toimivaltainen kyseisessä asiassa.
3. Jos virkamiestuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi on saatettu asiat, jotka koskevat samaa tulkintakysymystä tai joissa on kyse saman säädöksen pätevyydestä, virkamiestuomioistuin voi asianosaisia kuultuaan lykätä asian käsittelyä, kunnes unionin yleinen tuomioistuin on antanut tuomion.

Jos virkamiestuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi on saatettu asiat, joilla on sama kohde, virkamiestuomioistuin toteaa, ettei sillä ole asiassa toimivaltaa, jotta unionin yleinen tuomioistuin voi ratkaista nämä asiat.

9 artikla

Virkamiestuumioistuimen lopullisiin päätöksiin samoin kuin päätöksiin, joilla tehdään vain osittainen asiaratkaisu, tai päätöksiin, joilla ratkaistaan väite toimivallan puuttumisesta tai siitä, että asia on jätettävä tutkittavaksi ottamatta, voidaan hakea muutosta unionin yleiseltä tuomioistuimelta kahden kuukauden kuluessa sen päätöksen tiedoksiantamisesta, johon muutoksenhaku kohdistetaan.

Muutosta voivat hakea kaikki asianosaiset, joiden vaatimukset on kokonaan tai osittain hylätty. Muut väliintulijana olleet asianosaiset kuin jäsenvaltiot ja unionin toimielimet voivat kuitenkin hakea muutosta ainoastaan silloin, kun virkamiestuumioistuimen päätös koskee niitä suoraan.

10 artikla

1. Se, jonka väliintulohakemus on hylätty, voi hakea muutosta virkamiestuumioistuimen hylkäyspäätökseen unionin yleiseltä tuomioistuimelta kahden viikon kuluessa hylkäävän päätöksen tiedoksi antamisesta.

2. Asianosaiset voivat hakea unionin yleiseltä tuomioistuimelta muutosta virkamiestuumioistuimen päätöksiin, jotka se on tehnyt Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 278 tai 279 artiklan taikka 299 artiklan neljännen kohdan nojalla tai Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan taikka 164 artiklan kolmannen kohdan nojalla, kahden kuukauden kuluessa niiden tiedoksiantamisesta.

3. Unionin yleisen tuomioistuimen presidentti voi ratkaista tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut muutoksenhaut yksinkertaistetussa menettelyssä, jossa voidaan tarpeellisessa määrin poiketa eräistä tämän liitteen määräyksistä ja josta määrätään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksessä.

11 artikla

1. Unionin yleiseltä tuomioistuimelta voidaan hakea muutosta vain oikeuskysymysten osalta. Muutoksenhaun perusteena voi olla virkamiestuumioistuimen puuttuva toimivalta, asian käsittelyssä mainitussa tuomioistuimessa tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, joka on kyseisen asianosaisen etujen vastainen, tai virkamiestuumioistuimessa tapahtunut unionin oikeuden rikkominen.

2. Muutosta ei voida hakea vain oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden ja niiden määrän osalta.

12 artikla

1. Muutoksenhaulla unionin yleisessä tuomioistuimessa ei ole lykkäävää vaikutusta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 278 ja 279 artiklan tai Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan soveltamista.
2. Kun virkamiestuomioistuimen päätökseen haetaan muutosta, käsittely unionin yleisessä tuomioistuimessa jakaantuu kirjalliseen ja suulliseen vaiheeseen. Työjärjestyksessä määrätyn edellytyksin unionin yleinen tuomioistuin voi asianosaisia kuultuaan ratkaista asian ilman suullista käsittelyä.

13 artikla

1. Jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, unionin yleinen tuomioistuin kumoaa virkamiestuomioistuimen päätöksen ja ratkaisee asian itse. Se palauttaa asian virkamiestuomioistuimen ratkaistavaksi, jos asia ei ole ratkaisukelpoinen.
2. Palauttamistapauksessa virkamiestuomioistuin on sidottu unionin yleisen tuomioistuimen asiassa ratkaisemiin oikeusseikkoihin.

**EUROOPAN KESKUSPANKKIJÄRJESTELMÄN JA
EUROOPAN KESKUSPANKIN PERUSSÄÄNNÖSTÄ**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

jotka HALUAVAT vahvistaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 129 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

I luku

Euroopan keskuspankkijärjestelmä

1 artikla

Euroopan keskuspankkijärjestelmä

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 282 artiklan 1 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankki (EKP) ja kansalliset keskuspankit muodostavat Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ). EKP ja niiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, joiden rahayksikkö on euro, muodostavat eurojärjestelmän.

EKPJ ja EKP hoitavat tehtäviään ja harjoittavat toimintaansa perussopimusten ja tämän perussäännön määräysten mukaisesti.

II luku

EKPJ:n tavoitteet ja tehtävät

2 artikla Tavoitteet

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 127 artiklan 1 kohdan ja 282 artiklan 2 kohdan mukaisesti EKPJ:n ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintatason vakautta. EKPJ tukee yleistä talouspolitiikkaa unionissa myötävaikuttaakseen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklassa määriteltyjen unionin tavoitteiden saavuttamiseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta hintatason vakauden tavoitteen toteuttamista. EKPJ toimii vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti, edistämällä voimavarojen tehokasta kohdentamista ja noudattaen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 119 artiklassa määrättyjä periaatteita.

3 artikla Tehtävät

3.1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 127 artiklan 2 kohdan mukaisesti EKPJ:n perustehtäviä ovat:

- unionin rahapolitiikan määrittelemine ja toteuttaminen;
- valuuttamarkkinatoimien suorittaminen mainitun sopimuksen 219 artiklan mukaisesti;
- jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarantojen hallussapito ja hoito;
- maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen.

3.2 Mainitun sopimuksen 127 artiklan 3 kohdan mukaisesti 3.1 artiklan kolmas luetelmakohta ei rajoita jäsenvaltioiden hallitusten mahdollisuutta pitää hallussaan ja hoitaa valuuttamääräisiä käyttövaroja.

3.3 Mainitun sopimuksen 127 artiklan 5 kohdan mukaisesti EKPJ myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvän toimivaltaisten viranomaisten politiikan moitteettomaan harjoittamiseen.

4 artikla

Neuvoa-antava toiminta

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 127 artiklan 4 kohdan mukaisesti:

a) EKP:a kuullaan:

- ehdotuksista unionin säädöksiksi EKP:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla;
- suunnitelmista lainsäädännöksi EKP:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla, mutta niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 41 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen; tällöin EKP:a kuulevat kansalliset viranomaiset;

b) EKP voi toimivaltaansa kuuluvilla aloilla antaa lausuntoja unionin toimielimille, elimille ja laitoksille sekä kansallisille viranomaisille.

5 artikla

Tilastotietojen kerääminen

5.1 EKPJ:n tehtävistä huolehtiakseen EKP kerää kansallisten keskuspankkien avustuksella tarvittavat tilastotiedot joko toimivaltaisilta kansallisilta viranomaisilta tai suoraan taloudellisilta toimijoilta. Tätä varten se toimii yhteistyössä unionin toimielinten ja laitosten kanssa sekä jäsenvaltioiden tai kolmansien maiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa ja kansainvälisten järjestöjen kanssa.

5.2 Kansalliset keskuspankit hoitavat, siinä määrin kuin mahdollista, 5.1 artiklassa kuvattuja tehtäviä.

5.3 EKP:n tehtävänä on tarvittaessa edistää tilastotietojen keräämistä, laatimista ja jakamista koskevien sääntöjen ja niiden käytäntöjen yhdenmukaistamista sen toimivaltaan kuuluvilla aloilla.

5.4 Neuvosto vahvistaa 41 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen, ketkä luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt ovat velvollisia antamaan tietoja, luottamuksellisuutta koskevat määräykset sekä täytäntöönpanoa ja seuraamuksia koskevat aiheelliset määräykset.

6 artikla

Kansainvälinen yhteistyö

6.1 EKP päättää, miten EKPJ on edustettuna EKPJ:lle uskottuja tehtäviä koskevassa kansainvälisessä yhteistyössä.

6.2 EKP ja sen suostumuksella myös kansalliset keskuspankit voivat osallistua kansainvälisten rahalaitosten toimintaan.

6.3 Mitä 6.1 ja 6.2 artiklassa määrätään, ei rajoita Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 138 artiklan soveltamista.

III luku

EKPJ:n organisaatio

7 artikla

Riippumattomuus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 130 artiklan mukaisesti EKP tai kansallinen keskuspankki taikka EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen ei käyttäessään perussopimuksilla ja tällä perussäännöllä annettuja valtuuksiaan ja suorittaessaan niillä annettuja tehtäviään ja velvollisuuksiaan pyydä eikä ota ohjeita unionin toimielimiltä, elimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättymään yrityksistä vaikuttaa EKP:n tai kansallisten keskuspankkien päätöksentekuelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään.

8 artikla
Yleinen periaate

EKPJ:ää johtavat EKP:n päätöksentekaelimet.

9 artikla
Euroopan keskuspankki

9.1 EKP:lla, joka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 282 artiklan 3 kohdan mukaisesti on oikeushenkilö, on kaikissa jäsenvaltioissa laajin kansallisen lainsäädännön mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus; EKP voi erityisesti hankkia ja luovuttaa irtainta ja kiinteää omaisuutta sekä esiintyä kantajana ja vastaajana oikeudenkäynneissä.

9.2 EKP huolehtii, että EKPJ:lle mainitun sopimuksen 127 artiklan 2, 3 ja 5 kohdan nojalla uskotut tehtävät suoritetaan joko osana sen omaa toimintaa tämän perussäännön mukaisesti tai että kansalliset keskuspankit suorittavat ne 12.1 ja 14 artiklan mukaisesti.

9.3 Mainitun sopimuksen 129 artiklan 1 kohdan mukaisesti EKP:n päätöksentekaelimet ovat EKP:n neuvosto ja johtokunta.

10 artikla
EKP:n neuvosto

10.1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 283 artiklan 1 kohdan mukaisesti EKP:n neuvoston muodostavat EKP:n johtokunnan jäsenet sekä niiden jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat, joiden rahayksikkö on euro.

10.2 Kullakin EKP:n neuvoston jäsenellä on yksi ääni. Siitä päivästä alkaen, jona EKP:n neuvoston jäsenten lukumäärä ylittää 21, kullakin johtokunnan jäsenellä on yksi ääni ja äänioikeutettujen kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä on 15. Viimeksi mainitut 15 äänioikeutta jaetaan ja ne kiertävät seuraavalla tavalla:

- Siitä päivästä alkaen, jona kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä ylittää 15, siihen saakka, kunnes lukumäärä on 22, kansallisten keskuspankkien pääjohtajat jaetaan kahteen ryhmään sillä perusteella, millä sijalla heidän keskuspankkejaan vastaava jäsenvaltio on järjestyksessä, joka määräytyy sen mukaan, miten suuri osuus kullakin jäsenvaltiolla on niiden jäsenvaltioiden, joiden rahayksikkö on euro, yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta markkinahinnoin ja rahalaitosten yhteenlasketun taseen kokonaisvaroista. Osuuksille yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta markkinahinnoin annetaan paino 5/6, ja osuuksille rahalaitosten yhteenlasketun taseen kokonaisvaroista annetaan paino 1/6. Ensimmäinen ryhmä koostuu viidestä kansallisen keskuspankin pääjohtajasta ja toinen ryhmä jäljelle jäävistä kansallisten keskuspankkien pääjohtajista. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvilla kansallisten keskuspankkien pääjohtajilla on oltava äänioikeus vähintään yhtä usein kuin toiseen ryhmään kuuluvilla kansallisten keskuspankkien pääjohtajilla. Jollei edellisestä virkkeestä muuta johdu, ensimmäiselle ryhmälle osoitetaan neljä äänioikeutta ja toiselle ryhmälle yksitoista äänioikeutta.
- Siitä päivästä alkaen, jona kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumääräksi tulee vähintään 22, kansallisten keskuspankkien pääjohtajat jaetaan kolmeen ryhmään edellä esitettyjen arviointiperusteiden mukaan määräytyvän järjestyksen mukaisesti. Ensimmäinen ryhmä koostuu viidestä kansallisen keskuspankin pääjohtajasta, ja ryhmälle osoitetaan neljä äänioikeutta. Toiseen ryhmään kuuluu puolet kansallisten keskuspankkien pääjohtajien kokonaismäärästä, missä yhteydessä mahdollinen murtoluku pyöristetään ylöspäin lähimpään kokonaislukuun, ja ryhmälle osoitetaan kahdeksan äänioikeutta. Kolmas ryhmä koostuu jäljelle jäävistä kansallisten keskuspankkien pääjohtajista, ja ryhmälle osoitetaan kolme äänioikeutta.
- Kullakin kansallisen keskuspankin pääjohtajalla on kunkin ryhmän sisällä äänioikeus yhtä pitkän ajan.
- Osuuksien laskemiseen yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta markkinahinnoin sovelletaan 29.2 artiklaa. Rahalaitosten yhteenlasketun taseen kokonaisvarat lasketaan Euroopan unionissa laskentahetkellä sovellettavien tilastointimenetelmien mukaisesti.
- Ryhmien kokoa ja/tai koostumusta mukautetaan edellä mainittuja periaatteita noudattaen aina kun yhteenlaskettua bruttokansantuotetta markkinahinnoin tarkistetaan perussäännön 29.3 artiklan mukaisesti tai kun kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä kasvaa.
- EKP:n neuvosto, joka tekee päätöksensä kahden kolmasosan enemmistöllä kaikista sekä äänioikeutetuista että vailla äänioikeutta olevista jäsenistään, toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet edellä esitettyjen periaatteiden täytäntöönpanemiseksi ja voi päättää lykätä vuorottelujärjestelmän aloittamisen siihen päivään, jona kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä ylittää 18.

Äänioikeutta käytetään henkilökohtaisesti. Poiketen tästä säännöstä 12.3 artiklassa tarkoitettussa työjärjestyksessä voidaan määrätä, että EKP:n neuvoston jäsenet voivat äänestää teleneuvottelussa. Työjärjestyksessä määrätään myös, että EKP:n neuvoston jäsen, joka on pidemmän aikaa estynyt osallistumasta EKP:n neuvoston kokouksiin, voi nimetä varajäsenen EKP:n neuvoston jäseneksi.

Edellisten kohtien säännöksillä ei rajoiteta kaikilla EKP:n neuvoston äänioikeutetuilla ja vailla äänioikeutta olevilla jäsenillä 10.3, 40.2 ja 40.3 artiklan nojalla olevia äänioikeuksia.

Jollei tässä perussäännössä toisin määrätä, EKP:n neuvoston päätökset tehdään äänioikeutettujen jäsenten yksinkertaisella enemmistöllä. Jos äänet menevät tasan, puheenjohtajan ääni ratkaisee.

EKP:n neuvosto on päätösvaltainen, kun kaksi kolmasosaa sen äänioikeutetuista jäsenistä on läsnä. Jos EKP:n neuvosto ei ole päätösvaltainen, puheenjohtaja voi kutsua koolle ylimääräisen kokouksen, jossa vähimmäisjäsenmäärä ei ole päätösvaltaisuuden edellytyksenä.

10.3 Kaikkien 28, 29, 30, 32 ja 33 artiklan nojalla tehtävien päätösten edellytyksenä ovat EKP:n neuvoston jäsenten äänet painotetaan sen mukaan, miten suuri osuus kansallisella keskuspankilla on EKP:n merkitystä pääomasta. Johtokunnan jäsenten äänet painotetaan nollaksi. Määräenemmistöä edellyttävä päätös tehdään, jos sen puolesta annetut äänet edustavat vähintään kahta kolmasosaa EKP:n merkitystä pääomasta ja vähintään puolta osakkaista. Jos kansallisen keskuspankin pääjohtaja on estynyt osallistumasta kokoukseen, hän voi nimetä varajäsenen käyttämään painotettua ääntään.

10.4 Kokoukset ovat luottamuksellisia. EKP:n neuvosto voi päättää julkistaa, mihin se on käsittelyssään päätenyt.

10.5 EKP:n neuvosto kokoontuu vähintään kymmenen kertaa vuodessa.

11 artikla

Johtokunta

11.1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 283 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti johtokunnan muodostavat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä.

Jäsenet hoitavat tehtävänsä päätoimisesti. Jäsen ei saa harjoittaa muuta palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa, ellei EKP:n neuvosto ole poikkeuksellisesti myöntänyt hänelle tähän lupaa.

11.2 Mainitun sopimuksen 283 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisesti Eurooppa-neuvosto nimittää johtokunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muut jäsenet määränemmistöllä neuvoston suosituksesta henkilöistä, joilla on arvostettu asema ja ammattikokemus rahatalouden tai pankkitoiminnan alalla; neuvosto antaa suosituksensa Euroopan parlamenttia ja EKP:n neuvostoa kuultuaan.

Heidän toimikautensa on kahdeksan vuotta, eikä heitä voida nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Johtokunnan jäsenenä voi olla vain jäsenvaltion kansalainen.

11.3 Johtokunnan jäsenten palvelussuhteen ehdoista ja erityisesti heidän palkastaan, eläkkeestään ja muista sosiaaliturvaetuksistaan sovitaan EKP:n kanssa tehtävässä sopimuksessa, ja ne vahvistaa EKP:n neuvosto kolmesta EKP:n neuvoston ja kolmesta neuvoston nimeämästä jäsenestä koostuvan komitean ehdotuksesta. Johtokunnan jäsenillä ei ole äänioikeutta tässä kohdassa tarkoitetuissa kysymyksissä.

11.4 Jos johtokunnan jäsen ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen, unionin tuomioistuin voi EKP:n neuvoston tai johtokunnan pyynnöstä päättää, että hänet erotetaan.

11.5 Jokaisella läsnä olevalla johtokunnan jäsenellä on äänioikeus ja tätä varten yksi ääni. Jollei toisin määrätä, johtokunta tekee päätöksensä yksinkertaisella enemmistöllä annetuista äänistä. Jos äänet menevät tasan, puheenjohtajan ääni ratkaisee. Äänestystä koskevat yksityiskohtaiset säännöt täsmennetään 12.3 artiklassa tarkoitetussa työjärjestyksessä.

11.6 Johtokunta vastaa EKP:n juoksevien tehtävien hoitamisesta.

11.7 Johtokunnan vapautuneet paikat täytetään nimittämällä uusi jäsen 11.2 artiklan mukaisesti.

12 artikla
Päätöksentekovelvollisuudet

12.1 EKP:n neuvosto antaa suuntaviivat ja tekee tarvittavat päätökset EKPJ:lle perussopimuksissa ja tässä perussäännössä uskottujen tehtävien suorittamiseksi. EKP:n neuvosto määrittelee unionin rahapolitiikan, mukaan lukien tarvittaessa päätökset, jotka koskevat rahapolitiikan välitavoitteita, virallisia korkoja ja varantojen hankkimista EKPJ:ssä sekä antaa tarvittavat suuntaviivat niiden täytäntöön panemiseksi.

Johtokunta toteuttaa rahapolitiikkaa EKP:n neuvoston antamien suuntaviivojen ja päätösten mukaisesti. Tässä yhteydessä johtokunta antaa tarvittavat ohjeet kansallisille keskuspankeille. Lisäksi EKP:n neuvoston päätöksellä voidaan johtokunnalle siirtää toimivaltaa tietyissä kysymyksissä.

Siltä osin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, EKP käyttää kansallisia keskuspankkeja sellaisten toimien suorittamiseen, jotka kuuluvat EKPJ:n tehtäviin, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän artiklan soveltamista.

12.2 Johtokunta vastaa EKP:n neuvoston kokousten valmistelusta.

12.3 EKP:n neuvosto hyväksyy työjärjestyksensä, jossa määritetään EKP:n sisäinen organisaatio ja sen päätöksentekovelvollisuudet.

12.4 EKP:n neuvosto huolehtii 4 artiklassa tarkoitettujen neuvoa-antavien tehtävien hoitamisesta.

12.5 EKP:n neuvosto tekee 6 artiklassa tarkoitetut päätökset.

13 artikla
Puheenjohtaja

13.1 Puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtaja johtaa puhetta EKP:n neuvostossa ja johtokunnassa.

13.2 Puheenjohtaja tai hänen tätä varten nimeämänsä henkilö edustaa EKP:a ulospäin, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta 38 artiklan soveltamista.

14 artikla Kansalliset keskuspankit

14.1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 131 artiklan mukaisesti jokainen jäsenvaltio huolehtii siitä, että sen kansallinen lainsäädäntö, sen kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, on sopusoinnussa perussopimusten ja tämän perussäännön kanssa.

14.2 Kansallisten keskuspankkien perussäännöissä on erityisesti määrättävä, että keskuspankin pääjohtajan toimikausi on vähintään viisi vuotta.

Pääjohtaja voidaan erottaa tehtävästään ainoastaan, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Pääjohtaja, jota asia koskee, tai EKP:n neuvosto voi saattaa tämän päätöksen unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi sillä perusteella, että perussopimuksia tai niiden soveltamista koskevaa oikeussääntöä on rikottu. Tämä kanne on pantava vireille kahden kuukauden kuluessa päätöksen julkaisemisesta tai siitä, kun se on annettu kantajalle tiedoksi, taikka jollei päätöstä ole julkaistu tai annettu tiedoksi, kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kantaja on saanut siitä tiedon.

14.3 Kansalliset keskuspankit ovat erottamaton osa EKPJ:ää ja toimivat EKP:n suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti. EKP:n neuvosto toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että EKP:n suuntaviivoja ja ohjeita noudatetaan, ja se voi vaatia, että sille toimitetaan kaikki tarvittavat tiedot.

14.4 Kansalliset keskuspankit voivat suorittaa myös muita tehtäviä kuin niitä, joista määrätään tässä perussäännössä, jollei EKP:n neuvosto kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä päättä, että nämä tehtävät ovat ristiriidassa EKPJ:n tavoitteiden ja tehtävien kanssa. Kansalliset keskuspankit suorittavat nämä tehtävät omalla vastuullaan ja omaan lukuunsa, eikä niitä pidetä osana EKPJ:n tehtäviä.

15 artikla Velvollisuus laatia kertomuksia

15.1 EKP laatii ja julkaisee kertomuksia EKPJ:n toiminnasta vähintään neljännesvuosittain.

15.2 EKPJ:n konsolidoitu tase julkistetaan viikoittain.

15.3 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 284 artiklan 3 kohdan mukaisesti EKP esittää vuosittain Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle sekä Eurooppa-neuvostolle kertomuksen EKPJ:n toiminnasta sekä edellisen ja kuluvan vuoden rahapolitiikasta.

15.4 Tässä artiklassa tarkoitetut kertomukset ja tiedot toimitetaan kaikkien asiasta kiinnostuneiden käyttöön veloituksetta.

16 artikla Setelit

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 128 artiklan 1 kohdan mukaisesti EKP:n neuvostolla on yksinoikeus antaa lupa eurosetelien liikkeeseen laskemiseen unionissa. EKP ja kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen seteleitä. Ainoastaan EKP:n ja kansallisten keskuspankkien liikkeeseen laskemat setelit ovat laillisina maksuvälineinä kelpaavia seteleitä unionissa.

EKP noudattaa, siinä määrin kuin mahdollista, olemassa olevia seteleiden liikkeeseen laskemista ja ulkoasua koskevia käytäntöjä.

IV luku

EKPJ:n rahapoliittiset tehtävät ja toimet

17 artikla EKP:ssa ja kansallisissa keskuspankeissa olevat tilit

Toimiensa toteuttamiseksi EKP ja kansalliset keskuspankit voivat avata tilejä luottolaitoksille, julkisyhteisöille ja muille markkinaosapuolille ja hyväksyä vakuudeksi omaisuutta, mukaan luettuina arvo-osuusmuodossa olevat arvopaperit.

18 artikla
Avomarkkina- ja luottotoimet

18.1 EKPJ:n tavoitteiden saavuttamiseksi ja sen tehtävien hoitamiseksi EKP ja kansalliset keskuspankit voivat:

- toimia rahoitusmarkkinoilla joko ostamalla ja myymällä suoraan (avistakauppana tai termiinikauppana) tai takaisinostosopimuksella taikka antamalla tai ottamalla lainaksi euro- tai muun valuutan määräisiä saatavia ja siirtokelpoisia arvopapereita sekä jalometalleja;
- tehdä luottotoimia luottolaitosten ja muiden markkinaosapuolten kanssa; luottoa annettaessa vakuuksien on oltava riittävät.

18.2 EKP määrittelee omien avomarkkina- ja luottotoimiensa sekä kansallisten keskuspankkien avomarkkina- ja luottotoimien yleiset periaatteet, mukaan lukien sellaisista edellytyksistä tiedottamisen periaatteet, joiden vallitessa ne ovat valmiita toteuttamaan kyseisiä toimia.

19 artikla
Vähimmäisvarannot

19.1 Jollei 2 artiklasta muuta johdu, EKP voi rahapolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi vaatia jäsenvaltioihin sijoittautuneita luottolaitoksia pitämään vähimmäisvarantoa EKP:ssa ja kansallisissa keskuspankeissa. EKP:n neuvosto voi vahvistaa vaadittujen vähimmäisvarantojen laskentaperustetta ja määräytymistä koskevat säännöt. Jollei näitä noudateta, EKP:lla on oikeus periä sakkokorko ja määrätä muita vaikutukseltaan vastaavia seuraamuksia.

19.2 Tämän artiklan soveltamiseksi neuvosto määrittelee 41 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti perustan vähimmäisvarannolle ja suurimman sallitun varannon ja sen perustan välisen suhteen sekä aiheelliset seuraamukset määräysten noudattamatta jättämisestä.

20 artikla
Muut rahapolitiikan ohjauskeinot

EKP:n neuvosto voi päättää kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä muiden sellaisten rahapolitiikan ohjausmenetelmien käyttämisestä, joita se 2 artikla huomioon ottaen pitää aiheellisina.

Jos näistä menetelmistä aiheutuu velvoitteita kolmansille, neuvosto määrittelee niiden soveltamisalan 41 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

21 artikla

Toimet julkisyhteisöjen kanssa

21.1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 123 artiklan mukaisesti tilinylitysoikeudet ja muut sellaiset luottojärjestelyt EKP:ssa tai jäsenvaltioiden keskuspankeissa unionin toimielinten tai laitosten, jäsenvaltioiden keskushallintojen, alueellisten, paikallisten tai muiden viranomaisten, muiden julkisoikeudellisten laitosten tai julkisten yritysten hyväksi ovat kiellettyjä samoin kuin se, että EKP tai kansalliset keskuspankit hankkivat suoraan niiltä velkasitoumuksia.

21.2 EKP ja kansalliset keskuspankit voivat toimia 21.1 artiklassa tarkoitettujen toimielinten, laitosten ja yhteisöjen verojen ja maksujen välittäjinä.

21.3 Tätä artiklaa ei sovelleta julkisessa omistuksessa oleviin luottolaitoksiin, vaan keskuspankkirahoitusta myöntäessään kansalliset keskuspankit ja EKP kohtelevat niitä samalla tavoin kuin yksityisessä omistuksessa olevia luottolaitoksia.

22 artikla

Selvitys- ja maksujärjestelmät

EKP ja kansalliset keskuspankit voivat tarjota järjestelyjä ja EKP voi antaa asetuksia selvitys- ja maksujärjestelmien tehokkuuden ja vakauden varmistamiseksi unionissa ja kolmansien maiden kanssa.

23 artikla

Unionin ulkopuoliset toimet

EKP ja kansalliset keskuspankit voivat:

- luoda suhteet kolmansien maiden keskuspankkeihin ja rahoituslaitoksiin sekä tarvittaessa kansainvälisiin järjestöihin;

- ostaa ja myydä avista- tai termiinikaupalla kaikenlaisia valuuttasaamisia ja jalometalleja. Ilmaisulla 'valuuttasaamiset' tarkoitetaan arvopapereita ja kaikkia muita saatavia minkä tahansa maan valuutan tai laskentayksikön määräisinä riippumatta siitä, missä muodossa ne ovat;
- pitää hallussaan ja hoitaa tässä artiklassa tarkoitettuja varoja;
- suorittaa kaikenlaisia pankkitoimia kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa, mukaan luettuina anto- ja ottolainaus.

24 artikla Muut toimet

Tehtävistään johtuvien toimien lisäksi EKP ja kansalliset keskuspankit voivat suorittaa hallintoaan tai henkilöstöään palvelevia toimia.

V luku

Toiminnan vakauden valvonta

25 artikla Toiminnan vakauden valvonta

25.1 EKP voi antaa lausuntoja neuvostolle, komissiolle ja jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, ja nämä voivat kuulla sitä unionin sellaisen lainsäädännön soveltamisalasta ja soveltamisesta, joka koskee luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaa ja rahoitusjärjestelmän vakautta.

25.2 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 127 artiklan 6 kohdan nojalla annettujen neuvoston asetusten mukaisesti EKP voi suorittaa erityistehtäviä, jotka koskevat luottolaitosten sekä muiden rahoituslaitosten kuin vakuutusyriyten toiminnan vakauden valvontaan liittyvää politiikkaa.

VI luku

EKPJ:n taloutta koskevat määräykset

26 artikla

Tilinpito

26.1 EKP:n ja kansallisten keskuspankkien tilikausi alkaa ensimmäisenä päivänä tammikuuta ja päättyy viimeisenä päivänä joulukuuta.

26.2 EKP:n tilinpäätöksen laatii johtokunta EKP:n neuvoston määrittämien periaatteiden mukaisesti. EKP:n neuvosto hyväksyy tilinpäätöksen, ja sen jälkeen se julkistetaan.

26.3 Analysoimiseen ja johtamiseen liittyviä tarpeita varten johtokunta laatii EKPJ:n konsolidoidun taseen, johon sisältyvät EKPJ:ään kuuluvat kansallisten keskuspankkien saamiset ja velat.

26.4 Tämän artiklan soveltamiseksi EKP:n neuvosto vahvistaa tarvittavat säännöt kansallisten keskuspankkien kirjanpidon ja niiden toimintaa koskevien tietojen standardoimiseksi.

27 artikla

Tilintarkastus

27.1 EKP:n ja kansallisten keskuspankkien tilit tarkastaa tehtävään nimetyt EKP:n neuvoston suosittelemat ja neuvoston hyväksymät riippumattomat ulkopuoliset tilintarkastajat. Tilintarkastajilla on täydet valtuudet tarkastaa EKP:n ja kansallisten keskuspankkien koko kirjanpito ja kaikki tilit sekä saada kaikki tiedot niiden toimista.

27.2 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 287 artiklan määräykset koskevat ainoastaan EKP:n hallinnon tehokkuuden arviointia.

28 artikla
EKP:n oma pääoma

28.1 EKP:n oma pääoma on 5 miljardia euroa. EKP:n neuvosto voi korottaa pääomaa päätöksellä, joka tehdään 10.3 artiklassa tarkoitetulla määräenemmistöllä niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 41 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

28.2 Ainoastaan kansalliset keskuspankit voivat merkitä ja pitää hallussaan EKP:n pääomaa. Pääoma merkitään 29 artiklan mukaisesti määritetyn jakoperusteen mukaisesti.

28.3 EKP:n neuvosto vahvistaa 10.3 artiklassa määrätyllä määräenemmistöllä maksettavan pääoman määrän ja maksutavan.

28.4 Jollei 28.5 artiklasta muuta johdu, kansallisten keskuspankkien osuuksia EKP:n merkitystä pääomasta ei voida luovuttaa, antaa vakuudeksi tai ulosmitata.

28.5 Jos 29 artiklassa tarkoitettua jakoperustetta muutetaan, kansalliset keskuspankit suorittavat keskinäisiä pääoman osuuksien siirtoja siinä määrin kuin on tarpeen sen varmistamiseksi, että osuuksien jakauma vastaa uutta jakoperustetta. EKP:n neuvosto vahvistaa näitä siirtoja koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

29 artikla
Pääoman merkitsemisen jakoperuste

29.1 EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperuste, joka ensimmäisen kerran vahvistettiin EKPJ:n perustamisen yhteydessä vuonna 1998, määritetään antamalla jokaiselle kansalliselle keskuspankille painoarvo, joka on seuraavien tekijöiden summa:

- 50 prosenttia kyseisen jäsenvaltion osuudesta unionin väkiluvusta viimeistä edellisenä vuonna ennen EKPJ:n perustamista;
- 50 prosenttia kyseisen jäsenvaltion osuudesta unionin markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta, sellaisena kuin se on ollut viitenä viimeksi kuluneena toiseksi viimeistä vuotta ennen EKPJ:n perustamista edeltävänä vuotena.

Prosenttiosuuden pyöristetään alas- tai ylöspäin lähimpään 0,0001 prosenttiyksikön kerrannaiseen.

29.2 Komissio laatii tämän artiklan soveltamiseksi tarvittavat tilastotiedot neuvoston 41 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti vahvistamien sääntöjen mukaisesti.

29.3 Kansallisille keskuspankeille osoitetut painoarvot tarkistetaan joka viides vuosi EKPJ:n perustamisen jälkeen 29.1 artiklan määräyksiä vastaavasti. Tarkistettu jakoperuste tulee voimaan seuraavan vuoden ensimmäisenä päivänä.

29.4 EKP:n neuvosto toteuttaa kaikki muut tämän artiklan soveltamisen edellyttämät toimenpiteet.

30 artikla

Valuuttavarantosaamisten siirto EKP:lle

30.1 Kansalliset keskuspankit siirtävät EKP:lle 50 miljardia euroa vastaavaan määrään asti, muita valuuttavarantosaamisia kuin jäsenvaltioiden valuuttoja, euroja, Kansainvälisen valuuttarahaston varanto-osuuksia ja erityisiä nosto-oikeuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 28 artiklan soveltamista. EKP:n neuvosto päättää, kuinka suuri osuus EKP:lle siirretään sen perustamisen jälkeen ja kuinka suuri määrä sille siirretään myöhemmin. EKP:lla on täysi oikeus pitää hallussaan ja hoitaa sille siirrettyjä valuuttavarantosaamisia ja käyttää niitä tässä perussäännössä vahvistettuihin tarkoituksiin.

30.2 Jokaisen keskuspankin osuus vahvistetaan suhteessa sen osuuteen EKP:n merkitystä pääomasta.

30.3 EKP hyvittää jokaista kansallista keskuspankkia saatavalla, joka vastaa sen osuutta. EKP:n neuvosto määrittää saatavan valuuttalajin ja sille maksettavan tuoton.

30.4 EKP voi 30.2 artiklan mukaisesti vaatia 30.1 artiklassa vahvistetun määrän ylittäviä valuuttavarantosaamisia niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 41 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

30.5 EKP voi pitää hallussaan ja hoitaa Kansainvälisen valuuttarahaston varanto-osuuksia ja erityisiä nosto-oikeuksia ja huolehtia näiden varojen yhdistämisestä.

30.6 EKP:n neuvosto toteuttaa kaikki muut tämän artiklan soveltamisen edellyttämät toimenpiteet.

31 artikla

Kansallisten keskuspankkien hallussa olevat valuuttavarantosaamiset

31.1 Kansalliset keskuspankit saavat suorittaa toimia kansainvälisiin järjestöihin kohdistuvien velvoitteidensa täyttämiseksi 23 artiklan mukaisesti.

31.2 EKP:n lupa tarvitaan kaikkiin muihin sellaisiin valuuttasaamisiin liittyviin toimiin, jotka jäävät jäljelle kansallisiin keskuspankkeihin 30 artiklassa tarkoitettujen siirtojen jälkeen sekä jäsenvaltioiden valuuttamääräisin käyttövaroin toteuttamiin toimiin, jos ne ylittävät tietyn, 31.3 artiklan mukaisesti vahvistettavan määrän, sen varmistamiseksi, että ne ovat yhdenmukaisia unionin valuutta- ja rahapolitiikan kanssa.

31.3 EKP:n neuvosto antaa suuntaviivat näiden toimien helpottamiseksi.

32 artikla

Kansallisten keskuspankkien rahoitustulon jakaminen

32.1 Kansalliselle keskuspankille EKPJ:n rahapoliittisten tehtävien hoidon yhteydessä kertyvä tulo, jäljempänä 'rahoitustulo', jaetaan kunkin tilikauden lopussa tämän artiklan mukaisesti.

32.2 Kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulo vastaa sitä vuotuista tuloa, joka sille kertyy niistä saamisista, jotka vastaavat liikkeeseen laskettuja seteleitä ja luottolaitosten tekemistä talletuksista johtuvia sitoumuksia. Kansalliset keskuspankit yksilöivät nämä varat EKP:n neuvoston vahvistamien suuntaviivojen mukaisesti.

32.3 Jos EKP:n neuvosto euron käyttöönoton jälkeen katsoo, että kansallisten keskuspankkien taseiden rakenteen vuoksi ei voida soveltaa 32.2 artiklaa, se voi päättää määräenemmistöllä, että 32.2 artiklasta poiketen rahoitustulo lasketaan enintään viiden vuoden ajan toisen menetelmän mukaisesti.

32.4 Kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulosta vähennetään määrä, joka vastaa kyseisen keskuspankin luottolaitosten 19 artiklan mukaisesti tekemille talletuksille maksamaa korkoa.

EKP:n neuvosto voi päättää, että kansallisille keskuspankeille korvataan setelien liikkeeseen laskemisesta aiheutuneet kulut tai, poikkeuksellisissa olosuhteissa, EKP:n lukuun toteutetuista rahapoliittisista toimista aiheutuneet erityiset tappiot. EKP:n neuvosto päättää, missä muodossa korvaus on asianmukaista antaa; nämä määrät voidaan vähentää kansallisista keskuspankeista saatavasta rahoitustulosta.

32.5 Kansallisten keskuspankkien rahoitustulon summa jaetaan niiden kesken suhteessa niiden maksamiin osuuksiin EKP:n pääomasta, jollei EKP:n neuvoston 33.2 artiklan mukaisesti tekemistä päätöksistä muuta johdu.

32.6 EKP hoitaa rahoitustulon jakauman loppusummien selvityksen ja siihen liittyvät maksut EKP:n neuvoston vahvistamien suuntaviivojen mukaisesti.

32.7 EKP:n neuvosto toteuttaa kaikki muut tämän artiklan soveltamisen edellyttämät toimenpiteet.

33 artikla

EKP:n nettovoittojen ja -tappioiden jakaminen

33.1 EKP:n nettovoitto siirretään seuraavalla tavalla:

- a) EKP:n neuvoston vahvistama määrä, joka saa olla enintään 20 prosenttia nettovoitosta, siirretään yleisrahastoon 100 prosenttia pääomasta vastaavaan määrään;
- b) jäljelle jäävä nettovoitto jaetaan EKP:n osakkaiden kesken suhteessa niiden maksamiin osuuksiin.

33.2 Jos EKP:n tulos on tappiollinen, tappio katetaan EKP:n yleisrahastosta ja tarvittaessa 32.5 artiklan mukaisesti EKP:n neuvoston päätöksellä kyseisen tilikauden rahoitustulolla suhteessa kansallisille keskuspankeille kohdennettuun määrään ja enintään tähän määrään asti.

VII luku

Yleiset määräykset

34 artikla

Oikeudelliset säädökset

34.1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn 132 artiklan mukaisesti EKP:

- antaa asetuksia siinä laajuudessa kuin se on tarpeen EKPJ:n perussäännön 3.1 artiklan ensimmäisessä luetelmakohdassa taikka 19.1, 22 tai 25.2 artiklassa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi sekä tapauksissa, joista säädetään 41 artiklassa tarkoitetuissa neuvoston säädöksissä;
- tekee päätökset, jotka ovat tarpeen EKPJ:lle perussopimuksilla sekä EKPJ:n perussäännöllä uskottujen tehtävien suorittamiseksi;
- antaa suosituksia ja lausuntoja.

34.2 EKP voi päättää julkistaa päätöksensä, suosituksensa ja lausuntonsa.

34.3 Niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 41 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen, EKP voi määrätä yrityksille sakkoja tai uhkasakkoja, jollei sen antamia asetuksia tai tekemiä päätöksiä noudateta.

35 artikla

Tuomioistuinvalvonta ja siihen liittyvät kysymykset

35.1 Euroopan unionin tuomioistuin voi käsitellä tai tulkita EKP:n toimenpiteitä tai laiminlyöntejä perussopimuksissa määrättyissä tapauksissa ja siinä määrättyin edellytyksin. EKP voi nostaa kanteen tässä sopimuksessa määrättyissä tapauksissa ja siinä määrättyin edellytyksin.

35.2 Yhtäältä EKP:n ja toisaalta sen velkojen, velallisten tai muiden henkilöiden väliset riidat ratkaistaan toimivaltaisissa kansallisissa tuomioistuimissa, jollei toimivaltaa ole uskottu Euroopan unionin tuomioistuimelle.

35.3 EKP:n vastuu määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 340 artiklan mukaisesti. Kansallisten keskuspankkien vastuu määräytyy kulloinkin kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

35.4 Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista asia EKP:n tekemässä tai sen puolesta tehdyssä julkis- tai yksityisoikeudellisessa sopimuksessa olevan välityslausekkeen nojalla.

35.5 EKP:n päätöksen asian saattamisesta Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi tekee EKP:n neuvosto.

35.6 Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista riidat, jotka koskevat kansalliselle keskuspankille perussopimuksissa ja perussäännössä määrättyjen velvollisuuksien täyttämistä. Jos EKP katsoo, että kansallinen keskuspankki on laiminlyönyt sille perussopimuksissa ja tässä perussäännössä määrätyn velvollisuuden, se antaa asiasta lausunnon perusteluineen varattuaan keskuspankille, jota asia koskee, tilaisuuden esittää huomautuksensa. Jos kansallinen keskuspankki, jota asia koskee, ei noudata lausuntoa EKP:n asettamassa määräajassa, EKP voi saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

36 artikla Henkilöstö

36.1 EKP:n neuvosto vahvistaa johtokunnan ehdotuksesta EKP:n henkilöstöä koskevat palvelussuhteen ehdot.

36.2 Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista EKP:n ja sen henkilöstön väliset riidat palvelussuhteen ehdoissa määrättyin rajoituksin ja edellytyksin.

37 artikla (aiempi 38 artikla) Salassapitovelvollisuus

37.1. EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen tai sen henkilöstöön kuuluva ei saa, tehtävänsä päätyttyään, ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja.

37.2. Henkilöt, joilla on käytettävissään unionin lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä tietoja, ovat tämän lainsäädännön alaisia.

38 artikla (aiempi 39 artikla)
Nimenkirjoittajat

EKP:a suhteessa kolmansiin oikeudellisesti velvoittavat sitoumukset tekee johtokunnan puheenjohtaja tai kaksi johtokunnan jäsentä taikka EKP:n henkilöstöön kuuluvat kaksi jäsentä, jotka puheenjohtaja on asianmukaisesti valtuuttanut EKP:n nimen kirjoittamiseen.

39 artikla (aiempi 40 artikla)
Erioikeudet ja vapaudet

EKP:lla on jäsenvaltioiden alueella tehtäviensä suorittamisen edellyttämät erioikeudet ja vapaudet Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta tehtyyn sopimukseen liitettyssä Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyssä pöytäkirjassa määritellyin edellytyksin.

VIII luku

Perussäännön tarkistaminen ja täydentävä lainsäädäntö

40 artikla (aiempi 41 artikla)
Yksinkertaistettu tarkistusmenettely

40.1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 129 artiklan 3 kohdan mukaisesti Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tarkistaa tämän perussäännön 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4 ja 32.6 artiklaa, 33.1 artiklan a alakohtaa sekä 36 artiklaa tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen joko EKP:n suosituksesta ja komissiota kuultuaan taikka komission ehdotuksesta ja EKP:a kuultuaan.

40.2. Eurooppa-neuvosto voi joko Euroopan keskuspankin suosituksesta ja Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan tai komission suosituksesta ja Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan tehdä yksimielisesti päätöksen, jolla muutetaan 10.2 artiklaa. Nämä muutokset tulevat voimaan vasta sen jälkeen, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntöjensä mukaisesti.

40.3 EKP:n tämän artiklan nojalla antama suositus edellyttää EKP:n neuvoston yksimielistä päätöstä.

41 artikla (aiempi 42 artikla)
Täydentävä lainsäädäntö

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 129 artiklan 5 kohdan mukaisesti neuvosto antaa, joko komission ehdotuksesta sekä Euroopan parlamenttia ja EKP:a kuultuaan taikka EKP:n suosituksesta sekä Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan, tämän perussäännön 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 ja 34.3 artiklassa tarkoitetut säännökset.

IX luku

Siirtymämääräykset ja muut EKPJ:ää koskevat määräykset

42 artikla (aiempi 43 artikla)
Yleiset määräykset

42.1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 139 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta poikkeuksesta seuraa, että seuraavissa tämän perussäännön artikloissa ei anneta mitään oikeuksia eikä aseteta mitään velvollisuuksia sille jäsenvaltiolle, jota asia koskee: 3, 6, 9.2, 12.1, 14.3., 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26.2, 27, 30, 31, 32, 33, 34, ja 49.

42.2 Jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, joita koskee mainitun sopimuksen 139 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu poikkeus, säilyttävät toimivaltansa rahapolitiikan alalla kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

42.3 Tämän perussäännön 3, 11.2 ja 19 artiklassa 'jäsenvaltioilla' tarkoitetaan mainitun sopimuksen 139 artiklan 4 kohdan mukaisesti jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro.

42.4 Tämän perussäännön 9.2, 10.2, 10.3, 12.1, 16, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 31, 32, 33.2, ja 49 artiklassa 'kansallisilla keskuspankeilla' tarkoitetaan niiden jäsenvaltioiden keskuspankkeja, joiden rahayksikkö on euro.

42.5 Edellä 10.3 ja 33.1 artiklassa 'osakkailla' tarkoitetaan jäsenvaltioiden keskuspankkeja, joiden rahayksikkö on euro.

42.6 Edellä 10.3 ja 30.2 artiklassa 'merkityllä pääomalla' tarkoitetaan sellaisten jäsenvaltioiden keskuspankkien osuutta EKP:n merkitystä pääomasta, joiden rahayksikkö on euro.

43 artikla (aiempi 44 artikla) EKP:n siirtymävaiheen tehtävät

EKP huolehtii niistä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 141 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista ERI:n entisistä tehtävistä, jotka yhtä tai useampaa jäsenvaltiota koskevan poikkeuksen vuoksi on hoidettava vielä euron käyttöön ottamisen jälkeen.

EKP antaa ohjeita mainitun sopimuksen 140 artiklassa tarkoitettujen poikkeusten kumoamisen valmistelussa.

44 artikla (aiempi 45 artikla) EKP:n yleisneuvosto

44.1 EKP:n kolmanneksi päätöksentekuelimeksi muodostetaan yleisneuvosto, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 129 artiklan 1 kohdan soveltamista.

44.2 Yleisneuvoston muodostavat EKP:n puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. Muut johtokunnan jäsenet voivat osallistua yleisneuvoston kokouksiin ilman äänioikeutta.

44.3 Tämän perussäännön 46 artiklassa on täydellinen luettelo yleisneuvoston tehtävistä.

45 artikla (aiempi 46 artikla)
Yleisneuvoston työjärjestys

45.1 EKP:n puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtaja johtaa EKP:n yleisneuvostoa.

45.2 Neuvoston puheenjohtaja ja yksi komission jäsen voivat osallistua yleisneuvoston kokouksiin ilman äänioikeutta.

45.3 Puheenjohtaja valmistelee yleisneuvoston kokoukset.

45.4 Poiketen siitä, mitä 12.3 artiklassa määrätään, yleisneuvosto vahvistaa työjärjestyksensä.

45.5 EKP huolehtii yleisneuvoston sihteeristötehtävistä.

46 artikla (aiempi 47 artikla)
Yleisneuvoston tehtävät

46.1 Yleisneuvosto:

- suorittaa 43 artiklassa tarkoitetut tehtävät;
- myötävaikuttaa 4 ja 25.1 artiklassa tarkoitettuun neuvoa-antavaan toimintaan.

46.2 Yleisneuvosto myötävaikuttaa:

- 5 artiklassa tarkoitettujen tilastotietojen keräämiseen;
- 15 artiklassa tarkoitettujen EKP:n toimintakertomusten laatimiseen;
- 26 artiklan soveltamisessa tarvittavien 26.4 artiklassa tarkoitettujen sääntöjen laatimiseen;

- 29.4 artiklassa tarkoitettujen kaikkien muiden toimenpiteiden toteuttamiseen, jotka ovat tarpeen 29 artiklan soveltamiseksi;
- 36 artiklassa tarkoitettujen EKP:n henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen määrittelyyn.

46.3 Yleisneuvosto myötävaikuttaa siihen valmistelutyöhön, joka on tarpeen, jotta niiden jäsenvaltioiden valuuttojen vaihtokurssit, joita koskee poikkeus, voidaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 140 artiklan 3 kohdan mukaisesti kiinnittää peruuttamattomasti suhteessa euroon.

46.4 EKP:n puheenjohtaja antaa yleisneuvostolle tiedon EKP:n neuvoston päätöksistä.

47 artikla (aiempi 48 artikla)

EKP:n pääomaa koskevat siirtymämääräykset

Jokaiselle kansalliselle keskuspankille annetaan 29.1 artiklan mukaisesti EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperusteessa painoarvo. Poiketen siitä, mitä 28.3 artiklassa määrätään, niiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, joita koskee poikkeus, eivät maksa osuuttaan merkitystä pääomasta, ellei yleisneuvosto päättää sellaisella enemmistöllä, joka edustaa vähintään kahta kolmasosaa EKP:n merkitystä pääomasta ja vähintään puolta osakkaista, että EKP:n toimintakustannuksiin osallistumiseksi on maksettava vähimmäisprosentti osuudesta.

48 artikla (aiempi 49 artikla)

EKP:n oman pääoman, vararahastojen ja varausten maksaminen myöhemmin

48.1 Sen jäsenvaltion keskuspankki, jota koskeva poikkeus on kumottu, maksaa merkitsemänsä osuuden EKP:n pääomasta samassa suhteessa kuin muiden sellaisten jäsenvaltioiden keskuspankit, joiden rahayksikkö on euro, ja siirtää EKP:lle valuuttavarantosaamisia 30.1 artiklan mukaisesti. Siirrettävä summa määräytyy kertomalla EKP:lle 30.1 artiklan mukaisesti jo siirrettyjen valuuttavarantosaamisten euro-vasta-arvo kulloinkin voimassa olevaan vaihtokurssiin asianomaisen kansallisen keskuspankin merkitsemien osuuksien lukumäärän ja muiden kansallisten keskuspankkien jo maksamien osuuksien suhteella.

48.2 Edellä 48.1 artiklassa määrättyjen maksujen lisäksi keskuspankki, jota asia koskee, maksaa osuuden EKP:n vararahastoon, vararahastoja vastaaviin varauksiin sekä siihen erään, joka siirretään vararahastoon ja varauksiin ja joka vastaa tuloslaskelman loppusummaa 31 päivänä joulukuuta poikkeuksen kumoamista edeltävänä vuonna. Maksettava summa lasketaan kertomalla edellä määriteltujen ja EKP:n vahvistetussa taseessa esitettyjen varojen yhteismäärä asianomaisen keskuspankin merkitsemien osuuksien määrän ja muiden keskuspankkien jo maksamien osuuksien määrän suhteella.

48.3 Yhden tai useamman maan tullessa jäsenvaltioiksi ja niiden kansallisten keskuspankkien tullessa osaksi Euroopan keskuspankkijärjestelmää (EKPJ), Euroopan keskuspankin merkittyä pääomaa kasvatetaan ja EKP:lle siirrettävissä olevien valuuttavarantosaamisten enimmäismäärää korotetaan automaattisesti. Lisäys määritellään kertomalla voimassa olevat vastaavat määrät pääoman merkitsemisen mukautetun jakoperusteen puitteissa järjestelmään liittyvien kansallisten keskuspankkien painoarvojen ja EKPJ:ssä jo jäsenenä olevien kansallisten keskuspankkien painoarvojen suhteella. Kunkin kansallisen pankin painoarvo pääoman merkitsemisen jakoperusteessa lasketaan 29.1 artiklan mukaisesti ja 29.2 artiklaa noudattaen. Tilastotietoja varten käytettävien viitejaksojen on oltava samat kuin viimeisimmässä 29.3 artiklan mukaisessa painoarvojen viisivuotismukautuksessa käytetyt viitejaksot.

49 artikla (aiempi 52 artikla)

Jäsenvaltioiden valuuttojen määräisten setelien vaihtaminen

Vaihtokurssien lopullisen kiinnittämisen jälkeen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 140 artiklan 3 kohdan mukaisesti EKP:n neuvosto toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kansalliset keskuspankit vaihtavat vastaavaan pariarvoon niiden valuuttojen setelit, joiden vaihtokurssit on lopullisesti kiinnitetty.

50 artikla (aiempi 53 artikla)

Siirtymätoimenpiteiden sovellettavuus

Jos ja niin kauan kuin on jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, sovelletaan 42 ja 47 artiklaa.

EUROOPAN INVESTOINTIPANKIN PERUSSÄÄNNÖSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

jotka HALUAVAT vahvistaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklassa tarkoitetun Euroopan investointipankin perussäännön,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka on liitetty Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklalla perustetun Euroopan investointipankin, jäljempänä 'pankki', järjestäytymisessä sekä sen tehtävissä ja toiminnassa noudatetaan, mitä perussopimuksissa ja tässä perussäännössä määrätään.

2 artikla

Pankin tehtävästä määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 309 artiklassa.

3 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklan mukaisesti pankin jäseniä ovat jäsenvaltiot.

4 artikla

1. Pankin pääoma on 233 247 390 000 euroa, jonka jäsenvaltiot merkitsevät seuraavasti:

Saksa	37 578 019 000
Ranska	37 578 019 000
Italia	37 578 019 000
Yhdistynyt kuningaskunta	37 578 019 000
Espanja	22 546 811 500
Belgia	10 416 365 500
Alankomaat	10 416 365 500
Ruotsi	6 910 226 000
Tanska	5 274 105 000
Itävalta	5 170 732 500
Puola	4 810 160 500
Suomi	2 970 783 000
Kreikka	2 825 416 500
Portugali	1 820 820 000
Tšekin tasavalta	1 774 990 500
Unkari	1 679 222 000
Irlanti	1 318 525 000
Romania	1 217 626 00
Kroatia	854 400 000
Slovakia	604 206 500
Slovenia	560 951 500
Bulgaria	410 217 500
Liettua	351 981 000
Luxemburg	263 707 000
Kypros	258 583 500
Latvia	214 805 000
Viro	165 882 000
Malta	98 429 500

Jäsenvaltiot ovat vastuussa ainoastaan siihen määrään asti, joka on niiden osuus merkitystä ja maksamattomasta pääomasta.

2. Uuden jäsenen hyväksymisestä seuraa, että merkittyä pääomaa korotetaan summalla, joka vastaa uuden jäsenen tuomaa pääomaa.
3. Valtuusto voi yksimielisesti päättää merkityn pääoman korottamisesta.
4. Osuutta merkitystä pääomasta ei voida siirtää, antaa vakuudeksi tai ulosmitata.

5 artikla

1. Jäsenvaltiot maksavat merkittyä pääomaa määrällä, joka on keskimäärin 5 prosenttia 4 artiklan 1 kohdassa määritetyistä summista.
2. Jos merkittyä pääomaa korotetaan, valtuusto vahvistaa maksettavan osuuden ja maksujärjestelyt yksimielisellä päätöksellään. Käteismaksut suoritetaan yksinomaan euroina.
3. Hallintoneuvosto voi vaatia merkityn pääoman jäljellä olevan määrän maksamista, jos se on välttämätöntä, jotta pankki voisi täyttää velvoitteensa.

Kukin jäsenvaltio suorittaa maksunsa suhteessa osuuteensa merkitystä pääomasta.

6 artikla (aiempi 8 artikla)

Pankin hallintoa hoitavat ja pankkia johtavat valtuusto, hallintoneuvosto ja hallitus.

7 artikla
(aiempi 9 artikla)

1. Valtuusto muodostuu jäsenvaltioiden nimeämistä ministereistä.
2. Valtuusto vahvistaa pankin luotonantopolitiikan yleiset suuntaviivat unionin tavoitteiden mukaisesti.

Se valvoo, että näitä suuntaviivoja noudatetaan.

3. Lisäksi valtuusto:
 - a) päättää merkityn pääoman korottamisesta 4 artiklan 3 kohdan ja 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti;
 - b) määrittää 9 artiklan 1 kohdan soveltamiseksi rahoitusoperaatioihin sovellettavat periaatteet pankin tehtävän mukaisesti;
 - c) käyttää 9 ja 11 artiklan mukaisia toimivaltuuksiaan nimittää ja erottaa hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet sekä 11 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisia toimivaltuuksiaan;
 - d) päättää rahoituksen myöntämisestä kokonaan tai osittain muualla kuin jäsenvaltioiden alueilla toteutettaviin investointihankkeisiin 16 artiklan 1 kohdan mukaisesti;
 - e) hyväksyy hallintoneuvoston laatiman vuosikertomuksen;
 - f) hyväksyy vuosittaisen taseen sekä tuloslaskelman;
 - g) käyttää sille tämän perussäännön nojalla annettuja muita valtuuksia ja toimivaltuuksia;
 - h) hyväksyy pankin työjärjestyksen.
4. Valtuustolla on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja tämän perussäännön nojalla toimivalta yksimielisesti päättää pankin toiminnan keskeyttämisestä tai tarvittaessa pankin asettamisesta selvitystilaan.

8 artikla
(aiempi 10 artikla)

Jollei tässä perussäännössä toisin määrätä, valtuusto tekee päätökset jäsentensä äänen enemmistöllä. Enemmistön on edustettava vähintään 50 prosenttia merkitystä pääomasta.

Määräenemmistön edellytyksenä on 18 puoltavaa ääntä ja 68 prosenttia merkitystä pääomasta.

Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidättyminen äänestämästä ei estä valtuustoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys.

9 artikla
(aiempi 11 artikla)

1. Hallintoneuvosto päättää rahoituksen myöntämisestä erityisesti lainojen ja takausten muodossa sekä lainojen ottamisesta; se vahvistaa lainojen korot, toimitusmaksut ja muut maksut. Se voi määräenemmistöllä tehdyn päätöksen perusteella siirtää tiettyjä toimivaltuuksiaan hallitukselle. Se määrittää toimivaltuuksien siirron edellytykset ja yksityiskohtaiset menettelyt ja valvoo sen toteuttamista.

Hallintoneuvosto valvoo pankin hallinnon asianmukaisuutta ja huolehtii siitä, että pankkia johdetaan perussopimusten ja perussäännön sekä valtuuston vahvistamien yleisten suuntaviivojen mukaisesti.

Kunkin varainhoitovuoden lopussa hallintoneuvoston on annettava valtuustolle kertomus sekä julkistettava se sen jälkeen, kun se on hyväksytty.

2. Hallintoneuvostossa on 29 jäsentä ja 19 varajäsentä.

Valtuusto nimittää hallintoneuvoston jäsenet viideksi vuodeksi kerrallaan siten, että jokainen jäsenvaltio sekä komissio nimeävät kukin yhden jäsenen.

Valtuusto nimittää varajäsenet viideksi vuodeksi kerrallaan seuraavasti:

– kaksi Saksan liittotasavallan nimeämää varajäsentä,

- kaksi Ranskan tasavallan nimeämää varajäsentä,
- kaksi Italian tasavallan nimeämää varajäsentä,
- kaksi Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan nimeämää varajäsentä,
- yhden Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan yhteisellä sopimuksella nimeämän varajäsenen,
- yhden Belgian kuningaskunnan, Luxemburgin suurherttuakunnan ja Alankomaiden kuningaskunnan yhteisellä sopimuksella nimeämän varajäsenen,
- kaksi Tanskan kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Irlannin ja Romanian yhteisellä sopimuksella nimeämää varajäsentä,
- kaksi Viron tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan yhteisellä sopimuksella nimeämää varajäsentä,
- neljä Bulgarian tasavallan, Tšekin tasavallan, Kroatian tasavallan, Kyproksen tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan yhteisellä sopimuksella nimeämää varajäsentä,
- yhden komission nimeämän varajäsenen.

Hallintoneuvosto valitsee jäsenistöönsä kuusi äänioikeutta vailla olevaa asiantuntijaa: kolme näistä jäseniksi ja kolme varajäseniksi.

Jäsenet ja varajäsenet voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Työjärjestyksessä vahvistetaan hallintoneuvoston kokouksiin osallistumisen edellytykset sekä varajäseniin ja asiantuntijoihin sovellettavat määräykset.

Hallituksen puheenjohtaja tai hänen ollessaan estynyt joku varapuheenjohtajista toimii hallintoneuvoston puheenjohtajana, mutta ei osallistu äänestykseen.

Hallintoneuvoston jäsenet valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus ja pätevyys on kiistaton; he vastaavat työstään yksinomaan pankille.

3. Vain jos jäsen ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, valtuusto voi määräenemmistöllä erottaa hänet tehtävästään.

Hallintoneuvosto eroaa, jos sen vuosikertomusta ei hyväksytä.

4. Jos hallintoneuvoston jäsen kuolee tai hänet erotetaan taikka jos koko hallintoneuvosto eroaa, uusi jäsen tai uudet jäsenet nimitetään 2 kohdan määräyksiä noudattaen. Muulloin kuin koko hallintoneuvostoa uudelleen nimitettäessä jäsenen tilalle nimitetään uusi jäsen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

5. Valtuusto vahvistaa hallintoneuvoston jäsenille maksettavat palkkiot. Valtuusto vahvistaa, minkälainen toiminta on ristiriidassa jäsenen tai varajäsenen tehtävien kanssa.

10 artikla (aiempi 12 artikla)

1. Kullakin hallintoneuvoston jäsenellä on yksi ääni. Hän voi kaikissa tilanteissa siirtää äänensä jollekulle toiselle pankin työjärjestyksessä määrättävien yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti.

2. Jollei tässä perussäännössä toisin määrätä, hallintoneuvoston päätökset tehdään vähintään sen äänioikeutettujen jäsenten, jotka edustavat vähintään 50:tä prosenttia merkitystä pääomasta, yhden kolmasosan enemmistöllä. Määräenemmistön edellytyksenä on 18 puoltavaa ääntä ja 68 prosenttia merkitystä pääomasta. Hallintoneuvoston päätösvaltaisuuden edellytyksenä olevasta jäsenmäärästä määrätään pankin työjärjestyksessä.

11 artikla (aiempi 13 artikla)

1. Hallituksen muodostavat puheenjohtaja ja kahdeksan varapuheenjohtajaa, jotka valtuusto nimittää kuudeksi vuodeksi kerrallaan hallintoneuvoston ehdotuksesta. Heidät voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Valtuusto voi yksimielisesti muuttaa hallituksen jäsenmäärää.

2. Hallintoneuvoston määräenemmistöllä tekemästä ehdotuksesta valtuusto voi puolestaan määräenemmistöllä erottaa hallituksen jäseniä.

3. Hallitus vastaa puheenjohtajan alaisena ja hallintoneuvoston valvonnassa pankin juoksevien asioiden hoitamisesta.

Se valmistelee hallintoneuvoston päätökset, erityisesti päätökset lainojen ottamisesta ja rahoituksen myöntämisestä ennen muuta lainojen ja takausten muodossa; se varmistaa näiden päätösten toimeenpanon.

4. Hallitus antaa yksinkertaisella enemmistöllä lausuntonsa ehdotuksista, jotka koskevat lainojen ottamista ja rahoituksen myöntämistä erityisesti lainojen ja takausten muodossa.

5. Valtuusto vahvistaa hallituksen jäsenille maksettavat palkkiot ja sen, minkälainen toiminta on ristiriidassa heidän tehtäviensä kanssa.

6. Puheenjohtaja tai hänen ollessaan estynyt varapuheenjohtaja edustaa pankkia oikeudellisissa ja muissa asioissa.

7. Pankin henkilöstö ovat puheenjohtajan alaisia. Puheenjohtaja ottaa ja erottaa henkilöstön. Henkilöstön valinnassa on henkilökohtaisten ominaisuuksien ja ammatillisen pätevyyden lisäksi otettava huomioon, että henkilöstö koostuu tasapuolisesti eri jäsenvaltioiden kansalaisista. Työjärjestyksessä määritetään elin, jolla on toimivalta hyväksyä henkilöstöön sovellettavat määräykset.

8. Hallitus ja pankin henkilöstö ovat vastuussa yksinomaan pankille ja hoitavat tehtäviään täysin riippumattomina.

12 artikla
(aiempi 14 artikla)

1. Komitea, jonka muodostavat valtuuston asianomaisten pätevyyden perusteella nimittämät kuusi jäsentä, tarkastaa, että pankin toiminta noudattaa parhaita pankkikäytäntöjä, ja vastaa pankin tilien tarkastuksesta.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu komitea tarkastaa vuosittain pankin toiminnan ja kirjanpidon asianmukaisuuden. Tätä varten se tarkastaa, että pankin toiminta on ollut tässä perussäännössä ja työjärjestyksessä vahvistettujen sääntöjen ja menettelyjen mukaista.
3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu komitea vahvistaa, että tilinpäätös ja kaikki hallintoneuvoston laatimaan tilinpäätökseen sisältyvä tilinpäätösinformaatio antavat luotettavan kuvan pankin rahoitusasemasta sen varojen ja sitoumusten osalta sekä sen toiminnan tuloksista ja kassavirroista kyseisellä tilikaudella.
4. Työjärjestyksessä määritellään 1 kohdassa tarkoitetun komitean jäseniltä vaadittava pätevyys sekä määritetään komitean toiminnan edellytykset ja yksityiskohtaiset menettelyt.

13 artikla
(aiempi 15 artikla)

Pankki asioi jäsenvaltion kanssa jäsenvaltion nimeämän viranomaisen välityksellä. Rahaliikennettä hoitaessaan pankki käyttää jäsenvaltion kansallista keskuspankkia tai muuta jäsenvaltion hyväksymää rahoituslaitosta.

14 artikla
(aiempi 16 artikla)

1. Pankki on yhteistyössä kaikkien vastaavilla aloilla toimivien kansainvälisten järjestöjen kanssa.
2. Pankki pyrkii tarkoituksenmukaisiin yhteistyösuhteisiin niiden maiden pankkien ja rahoituslaitosten kanssa, joihin sen toiminta ulottuu.

15 artikla
(aiempi 17 artikla)

Valtuusto tulkitsee tai täydentää tämän perussäännön 7 artiklan nojalla vahvistamia suuntaviivoja niiden antamisen perustana olleiden edellytysten mukaisesti jäsenvaltion tai komission pyynnöstä taikka omasta aloitteestaan.

16 artikla
(aiempi 18 artikla)

1. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 309 artiklassa määritellyn tehtävänsä mukaisesti pankki myöntää rahoitusta erityisesti lainojen ja takuiden muodossa jäsenilleen taikka yksityisille tai julkisille yrityksille investointeihin, jotka toteutetaan jäsenvaltioiden alueilla, jos rahoitusta ei voida järjestää kohtuullisin ehdoin muista lähteistä.

Pankki voi kuitenkin valtuuston määräenemmistöllä tekemällä päätöksellä hallintoneuvoston ehdotuksesta, myöntää rahoitusta kokonaisuudessaan tai osittain muualla kuin jäsenvaltioiden alueilla toteutettaviksi tarkoitettuihin investointeihin.

2. Lainat myönnetään, sikäli kuin mahdollista, vain jos myös muita rahoituslähteitä käytetään.

3. Jos pankki myöntää lainan yritykselle tai muulle yhteisölle kuin jäsenvaltiolle, se asettaa lainan saannin ehdoksi sen jäsenvaltion takauksen, jonka alueella investointi toteutetaan, tai muut riittävät vakuudet taikka velallisen vakaan rahoitusaseman.

Lisäksi hallintoneuvosto päättää 7 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen valtuuston vahvistamien periaatteiden mukaisesti ja, jos Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 309 artiklassa tarkoitettujen toimien toteuttaminen sitä vaatii, määräenemmistöllä sellaisen rahoituksen edellytyksistä ja sitä koskevista yksityiskohtaisista menettelyistä, johon liittyy erityinen riski ja jota sen vuoksi pidetään erityistoimena.

4. Pankki voi taata julkisten tai yksityisten yritysten taikka yhteisöjen lainat, jotka on otettu sopimuksen 309 artiklassa tarkoitettujen hankkeiden toteuttamista varten.

5. Pankin myöntämien lainojen ja sen antamien takausten kokonaismäärä saa olla enintään 250 prosenttia merkityn pääoman, varausten, kohdentamattomien varausten ja jakamattoman voiton yhteismäärästä. Kyseisten erien yhteismäärä lasketaan vähentämällä määrä, joka vastaa kaikkien pankin merkitsemien osuuksien merkittyä yhteismäärää, riippumatta siitä, onko ne maksettu.

Pankin osuuksien muodossa maksama määrä ei missään vaiheessa saa ylittää sen maksetun pääoman, varausten, kohdentamattomien varausten ja jakamattoman voiton vapaan osan kokonaismäärää.

Pankin erityistoimiin, joista valtuusto ja hallintoneuvosto päättävät 3 kohdan mukaisesti, voidaan poikkeuksellisesti myöntää erityismäärärahoja varauksina.

Tätä kohtaa sovelletaan myös pankin konsolidoituun tilinpäätökseen.

6. Pankki suojautuu valuuttariskeiltä ottamalla laina- ja takaussopimuksiin aiheellisiksi katsomansa ehdot.

17 artikla
(aiempi 19 artikla)

1. Pankin myöntämien lainojen korkotasoa, toimitusmaksut ja muut maksut mukautetaan pääomamarkkinoilla vallitseviin olosuhteisiin ja lasketaan siten, että pankki voi niistä saamallaan tuloilla täyttää velvoitteensa, maksaa kulunsa ja kattaa riskinsä ja perustaa 22 artiklan mukaisesti vararahaston.

2. Pankki ei myönnä koronalennusta. Jos koronalennus vaikuttaa suotavalta rahoitettavan investoinnin erityisluonteen vuoksi, asianomainen jäsenvaltio tai joku muu voi myöntää korkotukea, sikäli kuin se on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan määräysten mukaista.

18 artikla
(aiempi 20 artikla)

Pankki noudattaa rahoitustoiminnassaan seuraavia periaatteita:

1. Se huolehtii siitä, että varoja käytetään unionin edun kannalta mahdollisimman järkevästi.

Se voi myöntää lainoja ja antaa takauksia vain;

- a) jos korot ja kuoletukset saadaan hoidetuiksi toiminnasta saatavalla tuotolla kun kyse on tuotantoyritysten toteuttamista investoinneista tai jos valtio, jossa investointi toteutetaan, sitoutuu vastaamaan niistä taikka niiden hoito varmistetaan muilla tavoin, kun on kyse muista investoinneista; ja
- b) jos investoinnin toteuttaminen lisää taloudellista tuottavuutta yleensä ja edistää sisämarkkinoiden toteuttamista.

2. Se ei hanki osuuksia yrityksistä eikä ota vastuuta niiden hallinnosta, ellei tämä ole välttämätöntä pankin oikeuksien turvaamiseksi sen varmistamiseksi saataviensa takaisinmaksun.

Hallintoneuvosto päättää kuitenkin 7 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen valtuuston vahvistamien periaatteiden mukaisesti ja, jos Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 309 artiklassa määrättyjen toimien toteuttaminen sitä vaatii, määräenemmistöllä kaupallisen yrityksen pääomaosuuksien hankkimista koskevista edellytyksistä ja sitä koskevista yksityiskohtaisista menettelyistä, jos tämä on tarpeen investoinnin tai ohjelman rahoittamiseksi, yleensä lainan tai takauksen lisäksi.

3. Se voi siirtää saatavansa pääomamarkkinoille ja tätä varten vaatia lainanottajiaan laskemaan liikkeeseen joukkovelkakirjoja tai muita arvopapereita.

4. Pankki tai jäsenvaltiot eivät saa asettaa lainoille ehtoja, jotka edellyttävät lainaksi annettujen varojen käyttämistä jossakin tietyssä jäsenvaltiossa.

5. Pankki voi asettaa lainojen ehdoksi, että hankkeista järjestetään kansainvälinen tarjouskilpailu.

6. Pankki ei rahoita investointia eikä osallistu investoinnin rahoittamiseen, jos jäsenvaltio, jonka alueella investointi on toteutettava, vastustaa investointia.

7. Lainanantotoimintansa lisäksi pankki voi antaa teknistä apua valtuuston määräenemmistöllä määrittämien edellytysten ja yksityiskohtaisten menettelyjen mukaisesti ja tämän perussäännön määräyksiä noudattaen.

19 artikla
(aiempi 21 artikla)

1. Julkiset tai yksityiset yritykset tai yhteisöt voivat hakea rahoitusta suoraan pankilta. Rahoitusta voidaan hakea pankilta myös komission tai sen jäsenvaltion välityksellä, jonka alueella investointi aiotaan toteuttaa.
2. Komission välityksellä jätetyistä hakemuksista pyydetään sen jäsenvaltion lausunto, jonka alueella investointi aiotaan toteuttaa. Jäsenvaltion välityksellä jätetyistä hakemuksista pyydetään komission lausunto. Yrityksen suoraan jättämä hakemus saatetaan asianomaisen jäsenvaltion ja komission käsiteltäväksi.

Asianomaisten jäsenvaltioiden ja komission on annettava lausuntonsa kahden kuukauden kuluessa. Jos vastausta ei saada tässä ajassa, pankki saa olettaa, ettei kyseistä investointia vastusteta.

3. Hallintoneuvosto ratkaisee niitä rahoitustoimia koskevat asiat, jotka hallitus on saattanut sen käsiteltäviksi.
4. Hallitus tutkii, ovatko sen käsiteltäviksi saatetut rahoitustoimet tämän perussäännön, etenkin 16 ja 18 artiklan mukaisia. Jos hallitus puoltaa rahoitusta, se toimittaa asiaa koskevan ehdotuksen hallintoneuvostolle; hallitus voi myös asettaa puoltavalle lausunnolleen välttämättömiksi katsomiaan edellytyksiä. Jos hallitus vastustaa rahoituksen myöntämistä, se toimittaa asiakirjat hallintoneuvostolle lausuntonsa kanssa.
5. Jos hallituksen lausunto on kielteinen, hallintoneuvosto voi vain yksimielisesti myöntää rahoituksen.
6. Jos komission lausunto on kielteinen, hallintoneuvosto voi vain yksimielisesti myöntää rahoituksen; tällöin komission nimeämänä nimitetty jäsen ei osallistu äänestykseen.
7. Jos sekä hallituksen että komission lausunto ovat kielteiset, hallintoneuvosto ei saa myöntää kyseistä rahoitusta.

8. Jos hyväksyttyihin investointeihin liittyvän rahoituksen uudelleenjärjestely on perusteltua pankin oikeuksien ja etujen turvaamiseksi, hallitus toteuttaa viipymättä tarpeelliseksi katsomansa kiireelliset toimenpiteet ja tiedottaa tästä viipymättä hallintoneuvostolle.

20 artikla
(aiempi 22 artikla)

1. Pankki lainaa tehtäviensä toteuttamiseksi tarvittavat varat pääomamarkkinoilta.
2. Pankki voi lainata jäsenvaltioiden pääomamarkkinoilta näihin markkinoihin sovellettavan lainsäädännön mukaisesti.

Sellaisen jäsenvaltion, jota koskee Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 139 artiklan 1 kohdan mukainen poikkeus, toimivaltaiset laitokset voivat vastustaa tätä vain, jos kyseisen valtion pääomamarkkinoilla on pelättävissä vakavia häiriöitä.

21 artikla
(aiempi 23 artikla)

1. Pankki voi käyttää käytettävissään olevat varat, joita se ei välittömästi tarvitse velvoitteidensa täyttämiseksi, seuraavasti:
 - a) se voi tehdä sijoituksia rahamarkkinoilla;
 - b) se voi, jollei 18 artiklan 2 kohdan määräyksistä muuta johdu, ostaa ja myydä arvopapereita;
 - c) se voi suorittaa muita tehtäviään kuuluvia rahoitustoimia.
2. Hoitaessaan sijoituksiaan pankki ei harjoita valuutta-arbitraasia, ellei se ole ehdottoman välttämätöntä pankin lainaustoiminnan taikka sen liikkeeseenlaskemista lainoista tai antamista takauksista johtuvien velvoitteiden täyttämiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta 23 artiklan määräysten soveltamista.
3. Pankki toimii tässä artiklassa tarkoitetuilla aloilla yhteisymmärryksessä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten tai kansallisten keskuspankkien kanssa.

22 artikla
(aiempi 24 artikla)

1. Perustetaan asteittain vararahasto, joka on 10 prosenttia merkitystä pääomasta. Hallintoneuvosto voi päättää lisärahastojen perustamisesta, jos se on perusteltua pankin sitoumusten kannalta. Kunnes vararahasto on täysimääräinen, sinne siirretään:

- a) sellaisista lainoista saadut korkotulot, jotka pankki on myöntänyt jäsenvaltioiden 5 artiklan mukaan maksettavista määristä, ja
- b) sellaisista lainoista saadut korkotulot, jotka pankki on myöntänyt a alakohdassa tarkoitettujen lainojen takaisinmaksusta saaduista varoista,

sikäli kuin näitä korkotuloja ei tarvita pankin velvoitteiden täyttämiseen tai kulujen maksamiseen.

2. Vararahaston varat on sijoitettava siten, että ne ovat milloin tahansa käytettävissä rahaston tarkoituksiin.

23 artikla
(aiempi 25 artikla)

1. Pankki saa milloin tahansa muuttaa joksikin sellaisen jäsenvaltion valuutaksi, jonka rahayksikkö ei ole euro, ne varat, jotka sillä on hallussaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 309 artiklassa määritellyn tehtävänsä mukaisten rahoitustoimien toteuttamista varten ja ottaen huomioon tämän perussäännön 21 artiklan määräykset. Jos pankilla on rahaa tai rahaksi muunnettavia varoja valuuttoina, joita se tarvitsee, se välttää tällaisia valuutanvaihtoja niin paljon kuin mahdollista.

2. Pankki voi muuttaa jonkin sellaisen jäsenvaltion, jonka rahayksikkö ei ole euro, valuuttana olevat varansa kolmannen maan valuutaksi ainoastaan asianomaisen jäsenvaltion suostumuksella.

3. Pankki voi vapaasti käyttää sitä osaa pääomastaan, joka on maksettu, sekä unionin ulkopuolisilta markkinoilta lainattua valuuttaa.

4. Jäsenvaltiot sitoutuvat asettamaan pankin velallisten käyttöön valuuttaa, jota ne tarvitsevat pankin myöntämien tai takaamien, jäsenvaltioiden alueella toteutettavia investointeja varten annettujen lainojen pääoman takaisinmaksuun ja korkojen maksuun.

24 artikla
(aiempi 26 artikla)

Jos jäsenvaltio ei täytä sille tämän perussäännön mukaan kuuluvia jäsenyysvelvoitteitaan, erityisesti velvoitettaan maksaa osuutensa merkitystä pääomasta taikka huolehtia ottamiensa lainojen hoitamisesta, valtuusto voi määränemistöllä tekemällään päätöksellä keskeyttää lainojen myöntämisen ja takausten antamisen kyseiselle jäsenvaltiolle tai sen kansalaisille.

Tällainen päätös ei vapauta kyseistä jäsenvaltiota tai sen kansalaisia velvoitteista, joita niillä on pankkia kohtaan.

25 artikla
(aiempi 27 artikla)

1. Jos valtuusto päättää keskeyttää pankin toiminnan, kaikki toiminta on lopetettava viipymättä, sellaisia toimia lukuun ottamatta, jotka ovat välttämättömiä pankin varojen käyttämisen, turvaamisen ja säilyttämisen sekä sitoumusten täyttämisen varmistamiseksi asianmukaisella tavalla.
2. Jos pankki asetetaan selvitystilaan, valtuusto valitsee selvitysmiehet ja antaa heille ohjeet selvitysmenettelyn hoitamisesta. Se huolehtii henkilöstön oikeuksien suojaamisesta.

26 artikla
(aiempi 28 artikla)

1. Pankilla on kaikissa jäsenvaltioissa laajin kansallisen lainsäädännön mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus. Se voi erityisesti hankkia ja luovuttaa irtainta ja kiinteää omaisuutta sekä esiintyä kantajana ja vastaajana oikeudenkäynneissä.
2. Pankin omaisuus on vapautettu kaikesta takavarikosta ja pakkolunastuksesta.

27 artikla
(aiempi 29 artikla)

Pankin ja sen velkojien, lainanottajien tai muiden väliset riidat ratkaistaan toimivaltaisessa kansallisessa tuomioistuimessa, jollei Euroopan unionin tuomioistuimelle annetusta toimivallasta muuta johdu. Pankki voi tekemässään sopimuksessa sopia välitysmenettelyn käyttämisestä.

Pankilla on oltava kotipaikka kussakin jäsenvaltiossa. Se voi kuitenkin sopimuksin määrätä erityisestä oikeuspaikasta.

Pankin omaisuutta ja varoja ei saa ulosmitata eivätkä ne saa olla pakkotäytäntöönpanon kohteena muutoin kuin tuomioistuimen päätöksellä.

28 artikla
(aiempi 30 artikla)

1. Valtuusto voi yksimielisesti päättää perustaa tytäryhtiöitä tai muita yksiköjä, jotka ovat oikeushenkilöitä ja taloudellisesti itsenäisiä.
2. Valtuusto hyväksyy yksimielisesti 1 kohdassa tarkoitettujen laitosten perussäännön, jossa vahvistetaan etenkin niiden tavoitteet, rakenne, pääoma, jäsenet, kotipaikka, varat, interventiokeinot, tarkastusta koskevat säännöt sekä niiden suhde pankin toimielimiin.
3. Pankilla on toimivalta osallistua kyseisten laitosten hallintoon ja osallistua niiden pääoman merkitsemiseen aina valtuuston yksimielisesti vahvistamaan määrään asti.
4. Edellä 1 kohdassa mainittuihin laitoksiin, sikäli kuin niihin sovelletaan unionin oikeutta, niiden toimielinten jäseniin heidän hoitaessaan tehtäviään ja niiden henkilöstöön sovelletaan Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa samoin ehdoin ja samoin edellytyksin kuin pankkiin.

Osinkoja, voitto-osuuksia tai näistä laitoksista muussa muodossa saatavia etuuksia, joihin muilla jäsenillä kuin Euroopan unionilla ja pankilla on oikeus, koskevat kuitenkin niihin sovellettavan lainsäädännön verotusta koskevat säännökset.

5. Euroopan unionin tuomioistuin on toimivaltainen jäljempänä määrätyn rajoituksen käsittelemään unionin lainsäädännön alaisen laitoksen toimielinten toimenpiteitä koskevat riidat. Tällaista toimenpidettä koskevan kanteen voi nostaa tällaisen laitoksen jäsen kyseisessä ominaisuudessaan tai jäsenvaltio Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 263 artiklassa määrätyn ehdoin.

6. Valtuusto voi yksimielisesti päättää, että unionin lainsäädännön alaisen laitoksen henkilökuntaan sovelletaan pankin kanssa yhteisiä järjestelyjä laitoksen ja pankin sisäisiä menettelyjä noudattaen.

**EUROOPAN UNIONIN TOIMIELINTEN JA TIETTYJEN ELINTEN,
LAITOSTEN JA YKSIKKÖJEN KOTIPAIKAN SIJAINNISTA**

JÄSENVALTIOIDEN HALLITUSTEN EDUSTAJAT, jotka

OTTAVAT HUOMIOON Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 341 artiklan ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 189 artiklan,

PALAUTTAVAT MIELEEN JA VAHVISTAVAT 8 päivänä huhtikuuta 1965 tehdyn päätöksen ja rajoittamatta vastaisuudessa perustettavien toimielinten, elinten ja yksikköjen kotipaikkaa koskevia päätöksiä,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

Ainoa artikla

- a) Euroopan parlamentin kotipaikka on Strasbourg, jossa pidetään kaksitoista kuukausittaista täysistuntoa, mukaan lukien talousarviota käsittelevä istunto. Ylimääräiset täysistunnot pidetään Brysselissä. Euroopan parlamentin valiokunnat kokoontuvat Brysselissä. Euroopan parlamentin pääsihteeristö ja sen osastot sijaitsevat edelleen Luxemburgissa.
- b) Neuvoston kotipaikka on Bryssel. Neuvosto pitää huhti-, kesä- ja lokakuussa istuntonsa Luxemburgissa.
- c) Komission kotipaikka on Bryssel. Yksiköt, jotka luetellaan 8 päivänä huhtikuuta 1965 tehdyn päätöksen 7, 8 ja 9 artiklassa, sijaitsevat Luxemburgissa.
- d) Euroopan unionin tuomioistuimen kotipaikka on Luxemburg.
- e) Tilintarkastustuomioistuimen kotipaikka on Luxemburg.

- f) Talous- ja sosiaalikomitean kotipaikka on Bryssel.
- g) Alueiden komitean kotipaikka on Bryssel.
- h) Euroopan investointipankin kotipaikka on Luxemburg.
- i) Euroopan keskuspankin kotipaikka on Frankfurt.
- j) Euroopan poliisiviraston (Europol) kotipaikka on Haag.

EUROOPAN UNIONIN ERIOIKEUKSISTA JA VAPAUKSISTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 343 artiklan ja Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) toiminnasta tehden sopimuksen 191 artiklan mukaisesti Euroopan unionilla ja Euratomilla on jäsenvaltioiden alueella sellaiset erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen niiden tehtävien toteuttamiseksi,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka on liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

I luku

Euroopan unionin omaisuus, varat ja liiketoimet

1 artikla

Unionin tilat ja rakennukset ovat loukkaamattomia. Niihin ei saa kohdistaa etsintää, takavarikkoa, menettämisseuraamusta tai pakkolunastusta. Unionin omaisuus ja varat eivät voi olla minkään hallinnollisen tai oikeudellisen pakkotoimenpiteen kohteena ilman unionin tuomioistuimen lupaa.

2 artikla

Unionin arkistot ovat loukkaamattomia.

3 artikla

Unioni, niiden varat, tulot ja muu omaisuus ovat vapautetut kaikista välittömistä veroista.

Jäsenvaltioiden hallitusten on toteutettava aina kun se on mahdollista aiheelliset toimenpiteet hyvittääkseen tai maksaakseen takaisin irtaimen tai kiinteän omaisuuden hintaan sisältyvät välilliset verot ja myyntiverot, kun unioni suorittaa virkakäyttöön huomattavia hankintoja, joiden hintaan sisältyy tällaisia veroja. Näiden määräysten soveltaminen ei kuitenkaan saa johtaa kilpailun vääristymiseen unionissa.

Vapautus ei koske sellaisia veroja ja maksuja, jotka ovat ainoastaan korvausta yleishyödyllisistä palveluista.

4 artikla

Unioni on vapautettu kaikista tulleista, tuonti- ja vientikielloista sekä tuonti- ja vientirajoituksista unionin virkakäyttöön tarkoitettujen tavaroiden osalta; tämän vapautuksen nojalla maahan tuotuja tavaroita ei saa luovuttaa maksua vastaan eikä ilmaiseksi sen maan alueella, johon ne on tuotu, muuten kuin tämän maan hallituksen kanssa sovituin edellytyksin.

Myös unionin julkaisut ovat vapautetut tulleista, tuonti- ja vientikielloista sekä tuonti- ja vientirajoituksista.

II luku

Viestintäyhteydet ja kulkuluvat

5 artikla (aiempi 6 artikla)

Kunkin jäsenvaltion alueella unionin toimielimet saavat virallisissa viestintäyhteyksissään sekä kaikkien asiakirjojensa toimittamisessa saman kohtelun, jonka kyseinen valtio myöntää diplomaattisille edustustoilleen.

Unionin toimielinten virallista kirjeenvaihtoa ja muita virallisia tiedonantoja ei saa sensuroida.

6 artikla
(aiempi 7 artikla)

Unionin toimielinten puheenjohtajat ja presidentit voivat myöntää unionin toimielinten jäsenille ja muulle henkilöstölle kulkulupia, joiden muodosta neuvosto päättää yksinkertaisella enemmistöllä ja jotka jäsenvaltioiden viranomaiset tunnustavat päteviksi matkustusasiakirjoiksi. Näitä kulkulupia annetaan virkamiehille ja muulle henkilöstölle Euroopan unionin virkamiehiin sovellettavissa henkilöstösäännöissä ja unionin muuta henkilöstöä koskevissa palvelussuhteen ehdoissa vahvistetuilla edellytyksillä.

Komissio voi tehdä sopimuksia näiden kulkulupien tunnustamiseksi päteviksi matkustusasiakirjoiksi kolmansien valtioiden alueella.

III luku

Euroopan parlamentin jäsenet

7 artikla
(aiempi 8 artikla)

Euroopan parlamentin jäsenten vapaalle liikkuvuudelle heidän matkustaessaan Euroopan parlamentin kokouspaikkaan tai heidän palatessaan sieltä ei aseteta hallinnollisia tai muita esteitä.

Euroopan parlamentin jäsenet saavat tullien ja valuutanvaihtovalvonnan osalta:

- a) omalta hallitukseltaan samat helpotukset, jotka myönnetään ulkomailla tilapäisissä virkatehtävissä matkustaville korkeille virkamiehille;
- b) toisten jäsenvaltioiden hallituksilta samat helpotukset, jotka myönnetään vieraiden valtioiden edustajille tilapäisissä virkatehtävissä.

8 artikla
(aiempi 9 artikla)

Euroopan parlamentin jäseniä ei voida alistaa tutkittavaksi, pidättää tai haastaa oikeuteen heidän tehtäviään hoitaessaan ilmaisemiensa mielipiteiden tai äänestystensä perusteella.

9 artikla
(aiempi 10 artikla)

Euroopan parlamentin istuntojen ajan sen jäsenillä on

- a) oman valtionsa alueella kansanedustajille myönnetty koskemattomuus;
- b) toisen jäsenvaltion alueella vapaudenriistoa koskeva koskemattomuus sekä lainkäyttölinen koskemattomuus.

Koskemattomuus koskee jäseniä myös silloin kun he matkustavat Euroopan parlamentin istuntoihin tai palaavat niistä.

Koskemattomuuteen ei voida vedota silloin, kun jäsen tavataan itse teosta, eikä se estä Euroopan parlamenttia käyttämästä oikeuttaan pidättää koskemattomuuden yhden jäsenen osalta.

IV luku

Jäsenvaltioiden edustajat, jotka osallistuvat
Euroopan unionin toimielinten työhön

10 artikla
(aiempi 11 artikla)

Jäsenvaltioiden edustajilla, jotka osallistuvat unionin toimielinten työhön, sekä näiden neuvonantajilla sekä teknisillä asiantuntijoilla on tavanomaiset erioikeudet, vapaudet ja helpotukset heidän hoitaessaan tehtäviään sekä matkustaessaan kokouspaikalle ja palatessaan sieltä.

Tätä artiklaa sovelletaan myös unionin neuvoa-antavien toimielinten jäseniin.

V luku

Euroopan unionin virkamiehet ja muu henkilöstö

11 artikla (aiempi 12 artikla)

Unionin virkamiehillä ja muulla henkilöstöllä on heidän kansallisuudestaan riippumatta jokaisen jäsenvaltion alueella seuraavat erioikeudet ja vapaudet:

- a) lainkäyttöllinen koskemattomuus heidän virallisessa ominaisuudessaan suorittamiensa toimien osalta, mukaan lukien heidän suulliset lausumansa sekä kirjalliset esityksensä, jollei sellaisissa perussopimusten määräyksissä, jotka toisaalta koskevat virkamiesten ja muun henkilöstön vastuuta unionia kohtaan ja toisaalta Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa unionin ja sen virkamiesten ja muun henkilöstön välisissä riidoissa, toisin määrätä. Tämä koskemattomuus jatkuu heidän tehtäviensä päättymisen jälkeenkin;
- b) maahanmuuttoa koskevat rajoitukset tai ulkomaalaisten rekisteröintiä koskevat muodollisuudet eivät koske heitä, heidän puolisoitaan eikä heidän huollettavana olevia perheenjäseniään;
- c) valuutta- ja valuutanvaihtosääntelyssä samat helpotukset, jotka tavallisesti myönnetään kansainvälisten järjestöjen virkamiehille;
- d) oikeus tuoda maahan tullitta huonekalunsa ja henkilökohtainen käyttöomaisuutensa, kun he ensimmäisen kerran ryhtyvät hoitamaan tehtäviään kyseisessä maassa, ja heillä on oikeus viedä uudelleen nämä huonekalut ja tämä omaisuus tullitta virkatehtävien päättyessä, jollei sen valtion hallitus, jossa tätä oikeutta käytetään, aseta tuonnille tai viennille tarpeelliseksi katsomiaan ehtoja;
- e) oikeus tuoda maahan tullitta henkilökohtaiseen käyttöönsä auto, jonka he ovat hankkineet kyseisen maan sisämarkkinoita koskevin ehdoin joko siinä maassa, jossa he ovat viimeksi asuneet, tai maassa, jonka kansalaisia he ovat, sekä viedä se uudelleen tullitta, jollei kyseisen valtion hallitus aseta tuonnille tai viennille tarpeelliseksi katsomiaan ehtoja.

12 artikla
(aiempi 13 artikla)

Niillä edellytyksillä ja noudattaen sitä menettelyä, jonka Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla ja asianomaisia toimielimiä kuultuaan, unionin virkamiehet ja muu henkilöstö ovat velvollisia maksamaan unionille veroa unionin heille maksamista palkoista ja palkkioista.

He eivät maksa kansallista veroa unionin maksamista palkoista ja palkkiosta.

13 artikla
(aiempi 14 artikla)

Sovellettaessa tuloverotusta, varallisuusverotusta ja perintöverotusta sekä kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyjä yleissopimuksia unionin niiden virkamiesten ja sen muun henkilöstön kotipaikan, jotka hoitaakseen tehtävänsä unionin palveluksessa muuttavat asumaan muun jäsenvaltion alueelle kuin siihen jäsenvaltioon, jossa heidän verotuksellinen kotipaikkansa oli heidän ryhtyessä hoitamaan tehtäviään unionissa, katsotaan sekä maassa, jossa he tosiasiallisesti asuvat että maassa, jossa heillä on verotuksellinen kotipaikka, olevan edelleen viimeksi mainitussa maassa, jos se on unionin jäsenvaltio. Tätä määräystä sovelletaan myös puolisoon, jos tämä ei harjoita omaa ansiotoimintaa, sekä tässä artiklassa tarkoitettujen henkilöiden huollettavina oleviin lapsiin.

Edellisessä kohdassa tarkoitetuille henkilöille kuuluva irtain omaisuus, joka sijaitsee siinä maassa, jossa nämä henkilöt oleskelevat, on vapautettu perintöverosta kyseisessä maassa; määrättäessä perintöveroa tällaisen omaisuuden katsotaan olevan jäsenvaltiossa, jossa kyseisillä henkilöillä on verotuksellinen kotipaikka, jollei kolmansien maiden oikeuksista ja kaksinkertaista verotusta koskevien kansainvälisten yleissopimusten määräysten soveltamisesta mahdollisesti muuta johdu.

Tämän artiklan määräyksiä sovellettaessa ei oteta huomioon sellaista kotipaikkaa, joka on hankittu ainoastaan tehtävien hoitamiseksi muiden kansainvälisten järjestöjen palveluksessa.

14 artikla
(aiempi 15 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla ja asianomaisia toimielimiä kuultuaan unionin virkamiehiä ja muuta henkilöstöä koskevan sosiaalietuusjärjestelmän.

15 artikla
(aiempi 16 artikla)

Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla ja kuultuaan muita toimielimiä, joita asia koskee, ne unionin virkamiesten ja muun henkilöstön ryhmät, joihin sovelletaan kokonaisuudessaan tai osittain 11 artiklan, 12 artiklan toisen kohdan sekä 13 artiklan määräyksiä.

Virkamiesten ja muun näihin ryhmiin kuuluvan henkilöstön nimet, ura-alueet ja osoitteet toimitetaan määräajoin tiedoksi jäsenvaltioiden hallituksille.

VI luku

Kolmansien maiden Euroopan unioniin perustettujen
edustustojen erioikeudet ja vapaudet

16 artikla
(aiempi 17 artikla)

Jäsenvaltio, jonka alueella unionin päämaja sijaitsee, myöntää kolmansien maiden unioniin akkreditoiduille edustustoille tavanomaiset diplomaattiset erioikeudet ja vapaudet.

VII luku

Yleiset määräykset

17 artikla (aiempi 18 artikla)

Unionin virkamiehille ja muulle henkilöstölle myönnetään erioikeudet, vapaudet ja helpotukset yksinomaan unionin etuun liittyen.

Kunkin unionin toimielimen on kumottava virkamiehelle tai muulle henkilöstölle myönnetty vapaus silloin kun toimielin katsoo, että tämä kumoaminen ei ole ristiriidassa unionin edun kanssa.

18 artikla (aiempi 19 artikla)

Tämän pöytäkirjan soveltamiseksi unionin toimielimet toimivat yhteistyössä kyseisten jäsenvaltioiden vastuussa olevien viranomaisten kanssa.

19 artikla (aiempi 20 artikla)

Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaan sovelletaan 11–14 artiklaa sekä 17 artiklaa.

Niitä sovelletaan myös komission jäseniin.

20 artikla (aiempi 21 artikla)

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomareihin, julkisasiamiehiin, kirjaajiin sekä avustaviin esittelijöihin sovelletaan 11–14 artiklaa sekä 17 artiklaa, tämän kuitenkin rajoittamatta Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntöä koskevan pöytäkirjan 3 artiklan soveltamista, joka koskee tuomareiden ja julkisasiamiesten lainkäytöllistä koskemattomuutta.

21 artikla
(aiempi 22 artikla)

Tätä pöytäkirjaa sovelletaan myös Euroopan investointipankkiin, sen toimielinten jäseniin, sen henkilöstöön sekä sen toimintaan osallistuviin jäsenvaltioiden edustajiin, tämän kuitenkin rajoittamatta pankin perussääntöä koskevan pöytäkirjan määräysten soveltamista.

Euroopan investointipankki vapautetaan myös kaikista veroista ja veronluonteisista maksuista sen pääomaa korotettaessa sekä erilaisista niihin mahdollisesti liittyvistä muodollisuuksista valtiossa, jossa pankin päämaja sijaitsee. Pankin lakkauttamisen tai selvitystilaan asettamisen yhteydessä ei kanneta veroa. Pankin tai sen toimielinten perussäännön mukaisesti harjoittama toiminta ei liioin ole liikevaihtoveron alaista.

22 artikla
(aiempi 23 artikla)

Tätä pöytäkirjaa sovelletaan myös Euroopan keskuspankkiin, sen toimielinten jäseniin ja sen henkilöstöön, tämän kuitenkin rajoittamatta Euroopan keskuspankkijärjestelmästä ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan määräysten soveltamista.

Euroopan keskuspankki vapautetaan kaikista veroista ja veronluonteisista maksuista sen pääomaa korotettaessa sekä erilaisista siihen mahdollisesti liittyvistä muodollisuuksista valtiossa, jossa pankin päämaja sijaitsee. Pankin ja sen toimielinten Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön mukaisesti harjoittama toiminta ei ole liikevaihtoveron alaista.

**EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 6 ARTIKLAN 2 KOHDASTA,
JOKA KOSKEE LIITTYMISTÄ IHMISOIKEUKSIEN JA PERUSVAPAUKSIEN
SUOJAAMISEKSI TEHTYYN EUROOPPALaiseen YLEISSOPIMUKSEEN**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettussa sopimuksessa Euroopan unionin liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen on otettava huomioon tarve säilyttää unionin ja unionin oikeuden erityispiirteet erityisesti seuraavien osalta:

- a) erityiset menettelysäännöt, joita sovelletaan, jos unioni osallistuu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen seurantaelinten toimintaan;
- b) tarpeelliset järjestelyt, joilla varmistetaan, että Euroopan unionin ulkopuolisten valtioiden esittämät kanteet sekä yksityiset valitukset osoitetaan tapauksen mukaan asianmukaisesti jäsenvaltioille ja/tai unionille.

2 artikla

Edellä 1 artiklassa tarkoitettussa sopimuksessa on varmistettava, ettei unionin liittyminen vaikuta unionin toimivaltaan eikä sen toimielinten toimivaltuuksiin. Sopimuksessa on lisäksi varmistettava, ettei se mitenkään vaikuta jäsenvaltioiden asemaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen ja erityisesti tähän yleissopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen osalta, jäsenvaltioiden yleissopimuksen 15 artiklan mukaisesti toteuttamiin, yleissopimuksesta poikkeaviin toimenpiteisiin eikä jäsenvaltioiden yleissopimukseen sen 57 artiklan mukaisesti tekemiin varaumiin.

3 artikla

Mikään 1 artiklassa tarkoitetun sopimuksen määräys ei saa vaikuttaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 344 artiklan soveltamiseen.

**NEUVOSTON PÄÄTÖKSESTÄ, JOKA KOSKEE EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN
SOPIMUKSEN 16 ARTIKLAN 4 KOHDAN JA EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA
TEHDYN SOPIMUKSEN 238 ARTIKLAN 2 KOHDAN TÄYTÄNTÖÖNPANOA
1 PÄIVÄN MARRASKUUTA 2014 JA 31 PÄIVÄN MAALISKUUTA 2017 VÄLISENÄ
AIKANA SEKÄ 1 PÄIVÄSTÄ HUHTIKUUTA 2017 ALKAEN**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OTTAVAT HUOMIOON, että Lissabonin sopimusta hyväksyttäessä oli ratkaiseva merkitys sillä, että päästiin yhteisymmärrykseen neuvoston päätöksestä, joka koskee Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 4 kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana sekä 1 päivästä huhtikuuta 2017 alkaen, jäljempänä 'päätos',

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Ennen kuin neuvosto tarkastelee ehdotusta, jolla pyritään joko muuttamaan tai kumoamaan päätös tai jokin sen säännöksistä taikka muuttamaan välillisesti sen soveltamisalaa tai merkitystä jotain toista unionin säädöstä muuttamalla, Eurooppa-neuvosto käsittelee alustavasti kyseistä ehdotusta toimien yhteisymmärryksessä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 15 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

**EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 42 ARTIKLAAN PERUSTUVASTA
PYSYVÄSTÄ RAKENTEELLISESTA YHTEISTYÖSTÄ**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OTTAVAT HUOMIOON Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 6 kohdan ja 46 artiklan,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unioni harjoittaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka perustuu jäsenvaltioiden toimien jatkuvaan lähentymiseen,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erottamaton osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa; se turvaa unionin operatiivisen toimintakyvyn, joka perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin; unioni voi käyttää niitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 43 artiklassa tarkoitettuihin unionin ulkopuolella toteutettaviin tehtäviin huolehtiakseen rauhan säilyttämisestä, konfliktien ehkäisemisestä ja kansainvälisen turvallisuuden lujittamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden mukaisesti; nämä tehtävät toteutetaan jäsenvaltioiden voimavaroja käyttäen sekä yhteisen joukkovalikoiman periaatteen mukaisesti,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka kunnioittaa niiden jäsenvaltioiden Pohjois-Atlantin sopimuksesta johtuvia velvoitteita, jotka katsovat yhteisen puolustuksensa toteutuvan Pohjois-Atlantin liitossa, joka on edelleen jäseniensä yhteisen puolustuksen perusta, ja se on sopusoinnussa tässä yhteydessä määritetyn yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kanssa,

OVAT VAKUUTTUNEITA siitä, että unionin vahvempi asema turvallisuuden ja puolustuksen alalla lisää uudistuneen Pohjois-Atlantin liiton elinvoimaisuutta sopusoinnussa niin sanottujen Berliini plus -järjestelyjen kanssa,

OVAT VAKAASTI sitä mieltä, että unioni pystyy täysin täyttämään sille kansainvälisessä yhteisössä kuuluvat velvoitteensa,

OVAT TIETOISIA siitä, että Yhdistyneet Kansakunnat voi pyytää unionilta apua Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan VI tai VII luvun nojalla käynnistettyjen operaatioiden kiireellistä toteuttamista varten,

TUNNUSTAVAT, että turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tehostaminen edellyttää jäsenvaltioilta voimavaroja koskevia toimia,

OVAT TIETOISIA siitä, että uuden vaiheen aloittaminen Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä edellyttää tähän halukkailta jäsenvaltioilta määrätietoisia toimia,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että on tärkeää, että unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja osallistuu täysin pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön liittyviin menettelyihin,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuun pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön voivat liittyä jäsenvaltiot, jotka Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivästä lähtien sitoutuvat:

- a) osallistumaan tiiviimmin puolustusvoimavarojensa kehittämiseen kehittämällä kansallisia voimavaratarjouksiaan ja osallistumalla tarvittaessa monikansallisiin joukkoihin, tärkeimpiin eurooppalaisiin puolustustarvikeohjelmiin ja Euroopan puolustusvoimavarojen kehittämisestä, tutkimuksesta ja hankinnasta sekä puolustusmateriaaleista vastaavan viraston, jäljempänä 'Euroopan puolustusvirasto', toimintaan; ja
- b) siihen, että niillä on viimeistään vuonna 2010 valmiudet antaa käyttöön, joko kansallisesti koottuna tai osana monikansallisia joukkoja, suunniteltuihin tehtäviin kohdennettuja taisteluyksiköitä, jotka on taktisella tasolla koottu taisteluosastoiksi, joilla on tukitoimintoja, kuljetus ja logistiikka mukaan lukien, ja joilla on kyky aloittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 43 artiklassa tarkoitettujen tehtävien toteuttaminen 5–30 vuorokauden kuluessa erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien esittämiin pyyntöihin vastaamiseksi ja joita voidaan ylläpitää aluksi 30 vuorokauden ja tarvittaessa ainakin 120 vuorokauden ajan.

2 artikla

Pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot sitoutuvat 1 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi

- a) tekemään Lissabonin sopimuksen voimaantulosta lähtien yhteistyötä puolustustarvikkeisiin liittyvien investointimenojen tasoa koskevien hyväksytyjen tavoitteiden saavuttamiseksi ja tarkastelemaan näitä tavoitteita säännöllisesti uudelleen unionin turvallisuusympäristön ja kansainvälisten velvoitteiden valossa;
- b) mahdollisuuksien mukaan lähentämään puolustusalan välineitään muun muassa yhdenmukaistamalla sotilaallisten tarpeiden määrittelyn, kokoamalla puolustusvoimavaransa yhteen ja tarvittaessa erikoistumalla sekä edistämällä yhteistyötä koulutuksen ja logistiikan alalla;
- c) toteuttamaan konkreettisia toimenpiteitä joukkojensa käytettävyyden, yhteistoimintakyvyn, joustavuuden ja toimintavalmiuden vahvistamiseksi muun muassa määrittelemällä joukkojen käyttöön antamista koskevat yhteiset tavoitteet, mahdollisesti myös tarkastelemalla uudelleen kansallisia päätöksentekomenettelyjään;
- d) tekemään yhteistyötä sen varmistamiseksi, että ne toteuttavat voimavarojen kehittämisjärjestelyn puitteissa todettujen puutteiden korjaamiseksi tarvittavat toimenpiteet, monikansallinen toiminta mukaan luettuna, sanotun kuitenkaan rajoittamatta niitä koskevia sitoumuksia Pohjois-Atlantin liitossa;
- e) osallistumaan tarvittaessa Euroopan puolustusviraston puitteissa tärkeimpien yhteisten tai eurooppalaisten puolustustarvikeohjelmien kehittämiseen.

3 artikla

Euroopan puolustusvirasto ottaa osaa osallistuvien jäsenvaltioiden voimavaratarjousten säännölliseen arviointiin, erityisesti kun on kyse sellaisista tarjouksista, joiden tekemisessä on noudatettu muun muassa 2 artiklan perusteella laadittavia arviointiperusteita, ja antaa niistä kertomuksen vähintään kerran vuodessa. Arviointia voidaan käyttää pohjana neuvoston Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 46 artiklan mukaisesti hyväksymille suosituksille ja päätöksille.

EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 42 ARTIKLASTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PITÄVÄT MIELESSÄ tarpeen panna täysimittaisesti täytäntöön Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 2 kohdan määräykset,

PITÄVÄT MIELESSÄ, että 42 artiklan mukaisesti unionin politiikka ei vaikuta eräiden jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspoliitiikan erityisluonteeseen, siinä pidetään arvossa niitä velvoitteita, joita Pohjois-Atlantin sopimuksen perusteella on tietyillä jäsenvaltioilla, jotka katsovat yhteisen puolustuksensa toteutuvan Pohjois-Atlantin liitossa (Nato), ja se on sopusoinnussa tuossa yhteydessä toteutettavan yhteisen turvallisuus- ja puolustuspoliitiikan kanssa,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Euroopan unioni laatii yhdessä Länsi-Euroopan unionin kanssa niiden välistä lujitettua yhteistyötä koskevat järjestelyt.

LIALLISIA ALIJÄÄMIÄ KOSKEVASTA MENETTELYSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

jotka HALUAVAT vahvistaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklassa tarkoitettuja liallisia alijäämiä koskevan menettelyn yksityiskohtaiset säännöt,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut viitearvot ovat seuraavat:

- 3 prosenttia ennakoidun tai toteutuneen julkistalouden alijäämän osuudesta markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta;
- 60 prosenttia julkisen velan osuudesta markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta.

2 artikla

Mainitun sopimuksen 126 artiklassa ja tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan:

- ’julkisella’ yleensä julkiseen hallintoon liittyvää, eli keskushallintoon, alueellisiin tai paikallisviranomaisiin ja sosiaaliturvajärjestelmään liittyvää, lukuun ottamatta Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmässä tarkoitettuja kaupallisia toimia;
- ’alijäämällä’ Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmässä tarkoitettua nettorahoitustarvetta;
- ’sijoituksella’ Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmässä tarkoitettuja kiinteitä bruttoinvestointeja;

- ’velalla’ bruttomääräistä kokonaisvelkaa nimellisarvoonsa vuoden lopussa ja konsolidoituna ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetuilla julkisen hallinnon aloilla.

3 artikla

Liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn tehokkuuden varmistamiseksi jäsenvaltioiden hallitukset vastaavat tämän menettelyn mukaisesti 2 artiklan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetuista julkisen hallinnon alijäämistä. Jäsenvaltiot varmistavat, että kansalliset menettelyt talousarvion alalla mahdollistavat sen, että ne voivat täyttää niille perussopimuksista tällä alalla johtuvat velvollisuudet. Jäsenvaltiot antavat komissiolle nopeasti ja säännöllisesti tiedoksi ennakoidun tai toteutuneen alijäämänsä sekä velkatasonsa.

4 artikla

Komissio toimittaa tilastotiedot, joita käytetään tämän pöytäkirjan soveltamiseksi.

LÄHENTYMISPERUSTEISTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

jotka HALUAVAT vahvistaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 140 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja lähentymisperusteita koskevat yksityiskohtaiset säännöt, jotka ohjaavat unionia sen tehdessä päätöksiä poikkeusten kumoamisesta niiden jäsenvaltioiden osalta, joita koskee Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 140 artiklassa tarkoitettu poikkeus,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 140 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luettelamakohdassa tarkoitettulla hintatason vakauden arviointiperusteella tarkoitetaan, että jäsenvaltio on saavuttanut kestävän hintatason vakauden ja tarkasteluajankohtaa edeltävän vuoden aikana todetun keskimääräisen rahanarvon alenemisasteen, joka ylittää enintään 1,5 prosentilla enintään kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaan asteen. Rahanarvon aleneminen lasketaan kuluttajahintaindeksin avulla yhtäläisin perustein ottaen huomioon kansallisten määritelmien erot.

2 artikla

Mainitun sopimuksen 140 artiklan 1 kohdan toisessa luettelamakohdassa tarkoitettu julkistalouden tilannetta koskeva arviointiperuste merkitsee, ettei jäsenvaltiota tarkasteluajankohtana koske mainitun sopimuksen 126 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu neuvoston päätös liiallisen alijäämän olemassaolosta kyseisessä jäsenvaltiossa.

3 artikla

Mainitun sopimuksen 140 artiklan 1 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa tarkoitettu Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmään osallistumista koskeva arviointiperuste merkitsee, että jäsenvaltio on noudattanut Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmässä määrättyjä tavanomaisia vaihteluvälejä ilman, että sillä on ollut merkittäviä paineita, ainakin kahtena viimeisenä tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuotena. Erityisesti jäsenvaltio ei ole omasta aloitteestaan alentanut valuutan kahdenvälistä keskusarvoa suhteessa euroon samana aikana.

4 artikla

Mainitun sopimuksen 140 artiklan 1 kohdan neljännessä luetelmakohdassa tarkoitettu korkokantojen lähentymisperuste tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuotena merkitsee, että jäsenvaltion pitkän aikavälin korkokantojen keskimääräinen nimellistaso on enintään kaksi prosenttia verrattuna enintään kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaan tasoon. Korkokantojen taso lasketaan jäsenvaltioiden pitkän aikavälin obligaatioiden ja vastaavien arvopapereiden perusteella ottaen huomioon kansallisten määrittelyjen erot.

5 artikla

Komissio toimittaa tilastotiedot, joita käytetään tämän pöytäkirjan soveltamiseksi.

6 artikla

Neuvosto antaa yksimielisesti komission ehdotuksesta ja tapauksen mukaan Euroopan parlamenttia tai EKP:a sekä talous- ja rahoituskomiteaa kuultuaan sellaiset aiheelliset säännökset mainitun sopimuksen 140 artiklassa tarkoitettujen lähentymisperusteiden yksityiskohtien vahvistamiseksi, jotka korvaavat silloin myös tämän pöytäkirjan.

EURORYHMÄSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT parantaa voimakkaamman talouskasvun edellytyksiä Euroopan unionissa ja sitä varten edistää talouspolitiikan yhä tiiviimpää yhteensovittamista euroalueella,

OVAT TIETOISIA siitä, että on tarpeen antaa erityismääräyksiä vuoropuhelun tiivistämiseksi niiden jäsenvaltioiden välillä, joiden rahayksikkö on euro, kunnes unionin kaikki jäsenvaltiot ovat ottaneet euron rahayksiköksen,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Niiden jäsenvaltioiden ministerit, joiden rahayksikkö on euro, kokoontuvat keskenään epävirallisiin kokouksiin. Näitä kokouksia pidetään tarvittaessa, ja niissä keskustellaan aiheista, jotka liittyvät yhteistä rahaa koskeviin näiden valtioiden erityisiin tehtäviin. Komissio osallistuu kokouksiin. Euroopan keskuspankki kutsutaan osallistumaan näihin kokouksiin, joiden valmistelusta huolehtivat niiden jäsenvaltioiden valtiovarainministerien edustajat, joiden rahayksikkö on euro, ja komission edustajat.

2 artikla

Niiden jäsenvaltioiden ministerit, joiden rahayksikkö on euro, valitsevat puheenjohtajan kahden ja puolen vuoden toimikaudeksi näiden jäsenvaltioiden enemmistöllä.

**ERÄISTÄ ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNEeseen
KUNINGASKUNTAAN LIITTYVISTÄ MÄÄRÄYKSISTÄ**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

jotka TUNNUSTAVAT, että Yhdistynyt kuningaskunta ei ole velvollinen eikä sitoutunut ottamaan rahayksiköksen euroa ilman hallituksensa ja parlamenttinsa erillistä päätöstä, ja

jotka OTTAVAT HUOMIOON, että Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on ilmoittanut neuvostolle 16 päivänä lokakuuta 1996 ja 30 päivänä lokakuuta 1997, ettei se aio osallistua talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen, ja

jotka OTTAVAT HUOMIOON, että Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksella on tapana rahoittaa luottotarpeensa myymällä velkakirjoja yksityiselle sektorille,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1. Yhdistynyt kuningaskunta on velvollinen ottamaan rahayksiköksen euron ainoastaan, jos se ilmoittaa neuvostolle aikomuksestaan siirtyä kolmanteen vaiheeseen.
2. Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sovelletaan 3–8 ja 10 kohtaa sen hallituksen neuvostolle 16 päivänä lokakuuta 1996 ja 30 päivänä lokakuuta 1997 antama ilmoitus huomion ottaen.
3. Yhdistynyt kuningaskunta säilyttää toimivaltansa rahapolitiikan alalla kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.
4. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 119 artiklan toista kohtaa, 126 artiklan 1, 9 ja 11 kohtaa, 127 artiklan 1–5 kohtaa, 128 artiklaa, 130, 131, 132 ja 133 artiklaa, 138 artiklaa, 140 artiklan 3 kohtaa, 219 artiklaa, 282 artiklan 2 kohtaa, lukuun ottamatta sen ensimmäistä ja viimeistä virkettä, 282 artiklan 5 kohtaa ja 283 artiklaa ei sovelleta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Myöskään tämän sopimuksen 121 artiklan 2 kohtaa ei sovelleta siihen siltä osin kuin kyse on sellaisten talouspolitiikan yleislinjojen niiden osien hyväksymisestä, jotka koskevat euroaluetta yleisesti. Näissä määräyksissä viittaukset unioniin ja jäsenvaltioihin eivät tarkoita Yhdistynyttä kuningaskuntaa eivätkä viittaukset kansallisiin keskuspankkeihin tarkoita Englannin pankkia.

5. Yhdistynyt kuningaskunta pyrkii välttämään liiallisia julkisen talouden alijäämiä.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 143 ja 144 artiklaa sovelletaan edelleen Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Sopimuksen 134 artiklan 4 kohtaa ja 142 artiklaa sovelletaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ikään kuin sitä koskisi poikkeus.

6. Yhdistyneen kuningaskunnan äänioikeudet pidätetään niitä neuvoston säädöksiä annettaessa, joita tarkoitetaan 4 kohdassa luetelluissa artikloissa, ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 139 artiklan 4 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. Tällöin sovelletaan mainitun sopimuksen 139 artiklan 4 kohdan toista alakohtaa.

Yhdistyneellä kuningaskunnalla ei ole myöskään oikeutta osallistua EKP:n puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muiden johtokunnan jäsenten nimittämiseen mainitun sopimuksen 283 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisesti.

7. Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussääntöä koskevan pöytäkirjan ('perussääntö') 3, 4, 6, 7, 9.2, 10.1, 10.3, 11.2, 12.1, 14, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 34 ja 49 artiklaa ei sovelleta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Näiden artiklojen viittaukset unioniin tai jäsenvaltioihin eivät koske Yhdistynyttä kuningaskuntaa eivätkä viittaukset kansallisiin keskuspankkeihin tai osakkaisiin tarkoita Englannin pankkia.

Viittaukset perussäännön 10.3 ja 30.2 artiklassa "EKP:n merkittyyyn pääomaan" eivät tarkoita Englannin pankin merkitsemää pääomaa.

8. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 141 artiklan 1 kohtaa ja perussäännön 43–47 artiklaa sovelletaan riippumatta siitä, koskeeko jäsenvaltiota poikkeus, jollei seuraavista muutoksista muuta johdu:

- a) viittaukset 43 artiklassa EKP:n ja ERI:n tehtäviin tarkoittavat tehtäviä, jotka on hoidettava vielä euron käyttöönoton jälkeen ja jotka johtuvat Yhdistyneen kuningaskunnan mahdollisesta päätöksestä olla ottamatta euroa rahayksiköksen;
- b) 46 artiklassa tarkoitettujen tehtävien lisäksi EKP antaa myös neuvoja ja avustaa kaikkien sellaisten neuvoston päätösten valmistelussa, jotka neuvosto voisi joutua tekemään Yhdistyneen kuningaskunnan suhteen 9 kohdan a ja c alakohdan mukaisesti;

- c) Englannin pankki maksaa osuutensa EKP:n merkitystä pääomasta osallistuakseen sen toimintakustannuksiin samoin perustein kuin niiden jäsenvaltioiden keskuspankit, joita koskee poikkeus.
9. Yhdistynyt kuningaskunta voi milloin tahansa ilmoittaa aikomuksestaan ottaa euro rahayksiköksen. Tällöin:
- a) Yhdistyneellä kuningaskunnalla on oikeus ottaa rahayksiköksen euro vain, jos se täyttää vaadittavat edellytykset. Yhdistyneen kuningaskunnan pyynnöstä neuvosto päättää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 140 artiklan 1 ja 2 kohdassa vahvistetuin edellytyksin ja siinä vahvistetun menettelyn mukaisesti, täyttääkö Yhdistynyt kuningaskunta tarvittavat edellytykset;
- b) Englannin pankki maksaa osuutensa EKP:n merkitystä pääomasta ja siirtää EKP:lle valuuttavarantoihin sisältyviä varoja sekä maksaa osuuden sen vararahastoista samoin perustein kuin sellaisen jäsenvaltion kansallinen keskuspankki, jota koskeva poikkeus on kumottu;
- c) neuvosto tekee mainitun sopimuksen 140 artiklan 3 kohdassa vahvistetuin edellytyksin ja siinä vahvistetun menettelyn mukaisesti kaikki muut tarvittavat päätökset, jotta Yhdistynyt kuningaskunta voi ottaa rahayksiköksen euron.

Jos Yhdistynyt kuningaskunta ottaa rahayksiköksen euron tämän kohdan määräysten mukaisesti, 3–8 kohtaa ei enää sovelleta.

10. Poiketen siitä, mitä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 123 artiklassa sekä perussäännön 21.1 artiklassa määrätään, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus voi säilyttää ”Ways and Means” -luottojärjestelyt Englannin pankin kanssa, jos ja niin kauan kuin Yhdistynyt kuningaskunta ei ota rahayksiköksen euroa.

ERÄISTÄ TANSKAA KOSKEVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

jotka KATSOVAT, että Tanskan valtiosäännössä on sellaisia määräyksiä, jotka saattavat merkitä, että Tanskassa on tarpeen järjestää kansanäänestys ennen kuin tämä maa luopuu sitä koskevasta poikkeuksesta,

OTTAVAT HUOMIOON, että Tanskan hallitus on ilmoittanut neuvostolle 3 päivänä marraskuuta 1993, ettei se aio osallistua talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1. Ottaen huomioon ilmoituksen, jonka Tanskan hallitus on tehnyt neuvostolle 3 päivänä marraskuuta 1993, Tanskaa koskee poikkeus. Poikkeuksen vaikutuksesta Tanskaan sovelletaan kaikkia niitä perussopimusten ja EKPJ:n ja EKP:n perussäännön artikloja ja määräyksiä, joissa viitataan poikkeukseen.
2. Poikkeuksen kumoamiseksi voidaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 140 artiklassa tarkoitettu menettely käynnistää ainoastaan Tanskan aloitteesta.
3. Jos poikkeus kumotaan, tämän pöytäkirjan määräyksiä ei enää sovelleta.

TANSKASTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

jotka HALUAVAT ratkaista eräät Tanskaa koskevat erityisongelmat,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 14 artiklan määräykset eivät vaikuta Tanskan kansallisen pankin oikeuteen hoitaa sellaisia sille nykyisin kuuluvia tehtäviä, jotka koskevat unionin ulkopuolisia Tanskan kuningaskunnan alueita.

RANSKASTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

jotka HALUAVAT ottaa huomioon erityisen Ranskaa koskevan seikan,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Ranska säilyttää erioikeuden laskea liikkeeseen rahaa Uudessa-Kaledoniassa, Ranskan Polynesiassa sekä Wallis ja Futunassa kansallisessa lainsäädännössään vahvistettujen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti, ja ainoastaan sillä on oikeus vahvistaa CFP-frangin pariarvo.

**OSAKSI EUROOPAN UNIONIA SISÄLLYTETYSTÄ
SCHENGENIN SÄÄNNÖSTÖSTÄ**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

TOTEAVAT, että tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla tehdyt sopimukset, jotka Euroopan unionin eräät jäsenvaltiot allekirjoittivat Schengenissä 14 päivänä kesäkuuta 1985 ja 19 päivänä kesäkuuta 1990, niihin liittyvät sopimukset sekä näiden sopimusten perusteella hyväksytyt säännöt on sisällytetty osaksi Euroopan unionin säännöstöä 2 päivänä lokakuuta 1997 tehdyllä Amsterdamin sopimuksella,

HALUAVAT säilyttää Schengenin säännöstön siinä muodossa, johon se on kehittynyt Amsterdamin sopimuksen voimaantulon jälkeen, ja kehittää tätä säännöstöä, jotta voitaisiin saavuttaa paremmin tavoite tarjota unionin kansalaisille vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue, jolla ei ole sisärajoja,

OTTAVAT HUOMIOON Tanskan erityisaseman,

OTTAVAT HUOMIOON, että Irlanti sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta eivät osallistu kaikkiin Schengenin säännöstön määräyksiin; näille jäsenvaltioille olisi kuitenkin varattava mahdollisuus hyväksyä kyseisen säännöstön muita määräyksiä osittain tai kokonaan,

TOTEAVAT, että tämän vuoksi on tarpeen soveltaa perussopimusten määräyksiä tiettyjen jäsenvaltioiden välisestä tiiviimmästä yhteistyöstä,

OTTAVAT HUOMIOON, että on tarpeen ylläpitää erityissuhteita Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan kanssa, koska Pohjoismaiden passiunionin määräykset sitovat näitä molempia valtioita samoin kuin Euroopan unionin jäsenenä olevia pohjoismaita,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Belgian kuningaskunta, Bulgarian tasavalta, Tšekin tasavalta, Tanskan kuningaskunta, Saksan liittotasavalta, Viron tasavalta, Helleenien tasavalta, Espanjan kuningaskunta, Ranskan tasavalta, Italian tasavalta, Kyproksen tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Luxemburgin suurherttuakunta, Unkarin tasavalta, Maltan tasavalta, Alankomaiden kuningaskunta, Itävallan tasavalta, Puolan tasavalta, Portugalin tasavalta, Romania, Slovenian tasavalta, Slovakian tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta voivat toteuttaa tiiviimpää yhteistyötä keskenään niiden neuvoston vahvistamien säännösten, jotka muodostavat Schengenin säännöstön¹, soveltamisalalla. Yhteistyö toteutetaan Euroopan unionin toimielinten ja oikeuden puitteissa sekä perussopimusten asiaa koskevien määräysten mukaisesti.

2 artikla

Schengenin säännöstöä sovelletaan 1 artiklassa lueteltuihin jäsenvaltioihin, tämän kuitenkin rajoittamatta 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehdyn liittymisasiakirjan 3 artiklan ja 25 päivänä huhtikuuta 2005 tehdyn liittymisasiakirjan 4 artiklan soveltamista.² Neuvosto toimii Schengenin sopimuksilla perustetun toimeenpanevan komitean sijasta.

3 artikla

Tanskan osallistumisesta Schengenin säännöstöä kehittävien toimenpiteiden hyväksymiseen ja näiden toimenpiteiden täytäntöönpanosta ja soveltamisesta Tanskaan määrätään Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan asianomaisissa määräyksissä.

4 artikla

Irlanti sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta voivat milloin tahansa pyytää saada osallistua Schengenin säännöstöön kokonaisuudessaan tai sen osiin.

Neuvosto päättää pyynnön hyväksymisestä yksimielisesti 1 artiklassa mainittujen jäsentensä ja kyseisen jäsenvaltion hallituksen edustajan äänin.

¹ Kroatia on 9 päivänä joulukuuta 2011 tehdyn liittymisasiakirjan mukaisesti sittemmin liittynyt Euroopan unionin jäseneksi.

² Tätä määräystä sovelletaan tämän kuitenkin rajoittamatta myöskään 9 päivänä joulukuuta 2011 tehdyn liittymisasiakirjan 4 artiklan soveltamista.

5 artikla

1. Schengenin säännöstöä kehittävien ehdotusten ja aloitteiden on oltava perussopimusten asianomaisten määräysten mukaisia.

Tämän mukaisesti, jos Irlanti tai Yhdistynyt kuningaskunta ei ole kohtuullisen ajan kuluessa ilmoittanut kirjallisesti neuvostolle haluavansa osallistua, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 329 artiklassa tarkoitettu lupa katsotaan annetuksi 1 artiklassa tarkoitetuille jäsenvaltioille sekä Irlannille tai Yhdistyneelle kuningaskunnalle, jos jompikumpi niistä haluaa osallistua kyseisten alojen yhteistyöhön.

2. Jos joko Irlannin tai Yhdistyneen kuningaskunnan katsotaan antaneen ilmoituksen 4 artiklan nojalla tehdyn päätöksen mukaisesti, se voi kuitenkin ilmoittaa kirjallisesti neuvostolle kolmen kuukauden kuluessa, että se ei halua osallistua tällaiseen ehdotukseen tai aloitteeseen. Siinä tapauksessa Irlanti tai Yhdistynyt kuningaskunta ei osallistu sen hyväksymiseen. Jälkimmäisestä ilmoituksesta alkaen Schengenin säännöstöä kehittävän toimenpiteen hyväksymismenettely keskeytetään 3 tai 4 kohdassa määrätyn menettelyn päättymiseen asti tai siihen asti, että kyseinen ilmoitus peruutetaan milloin tahansa tämän menettelyn aikana.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen tehneen jäsenvaltion osalta kaikkia neuvoston 4 artiklan nojalla tekemiä päätöksiä lakataan ehdotetun toimenpiteen voimassaolopäivästä alkaen soveltamasta neuvoston tarpeelliseksi katsomin osin ja neuvoston määräenemmistöllä komission ehdotuksesta tekemässä päätöksessä määritellyin edellytyksin. Tämä päätös tehdään seuraavia perusteita noudattaen: neuvosto pyrkii säilyttämään kyseisen jäsenvaltion mahdollisimman laajan osallistumisen vahingoittamatta vakavasti Schengenin säännöstön eri osien käytännön toimivuutta ja kunnioittaen niiden johdonmukaisuutta. Komissio tekee ehdotuksensa mahdollisimman pian 2 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen jälkeen. Neuvosto toimii, tarvittaessa kutsuttuaan koolle kaksi peräkkäistä istuntoa, neljän kuukauden kuluessa komission ehdotuksen tekemisestä.

4. Jos neuvosto ei neljän kuukauden kuluttua ole tehnyt päätöstä, jäsenvaltio voi välittömästi pyytää, että asia saatetaan Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Siinä tapauksessa Eurooppa-neuvosto tekee määräenemmistöllä komission ehdotuksesta seuraavassa kokouksessaan päätöksen 3 kohdassa tarkoitettujen perusteiden mukaisesti.

5. Jos neuvosto tai tapauksen mukaan Eurooppa-neuvosto ei ole 3 tai 4 kohdassa määrätyn menettelyn päättymiseen mennessä tehnyt päätöstään, Schengenin säännöstöä kehittävän toimenpiteen hyväksymismenettelyn keskeyttäminen lopetetaan. Jos kyseinen toimenpide myöhemmin hyväksytään, kaikkia neuvoston 4 artiklan nojalla tekemiä päätöksiä lakataan tämän toimenpiteen voimassaolopäivästä alkaen soveltamasta asianomaiseen jäsenvaltioon komission päättämin osin ja edellytyksin, jollei tämä jäsenvaltio ole peruuttanut 2 kohdassa tarkoitettua ilmoitustaan ennen toimenpiteen hyväksymistä. Komissio toimii tähän hyväksymispäivään mennessä. Tehdessään päätöstään komissio noudattaa 3 kohdassa tarkoitettuja perusteita.

6 artikla

Islannin tasavalta ja Norjan kuningaskunta osallistuvat Schengenin säännöstön täytäntöönpanoon ja sen kehittämiseen edelleen. Tätä varten sovitaan asianmukaisista menettelyistä sopimuksessa, jonka neuvosto tekee kyseisten valtioiden kanssa 1 artiklassa mainittujen jäsentensä yksimielisellä päätöksellä. Kyseinen sopimus sisältää määräykset Islannin ja Norjan osallistumisesta tämän pöytäkirjan soveltamisesta aiheutuvien rahoitustarpeiden kattamiseen.

Neuvosto tekee yksimielisellä päätöksellä erillisen sopimuksen Islannin ja Norjan kanssa yhtäältä Irlannin sekä Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan ja toisaalta Islannin ja Norjan välisten oikeuksien ja velvollisuuksien määrittämiseksi niillä Schengenin säännöstön aloilla, joita sovelletaan näihin valtioihin.

7 artikla

Neuvoteltaessa uusien jäsenvaltioiden liittymisestä Euroopan unioniin Schengenin säännöstöä ja toimielinten jatkossa sen soveltamisalalla toteuttamia toimia pidetään säännöstönä, joka kaikkien jäsenyyttä hakevien valtioiden on hyväksyttävä kokonaisuudessaan.

**EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN 26 ARTIKLAN
TIETTYJEN NÄKÖKOHTIEN SOVELTAMISESTA YHDISTYNEESEEN
KUNINGASKUNTAAN JA IRLANTIIN**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT ratkaista tietyt Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia koskevat kysymykset, ja

OTTAVAT HUOMIOON erityiset matkustusjärjestelyt, joita on sovellettu useita vuosia
Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin välillä,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn
sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Yhdistyneellä kuningaskunnalla on oikeus, ilman että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn
sopimuksen 26 tai 77 artikla, muu kyseisen sopimuksen tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen
määräys, näiden sopimusten nojalla toteutettu toimenpide taikka unionin tai unionin ja sen
jäsenvaltioiden ja yhden tai useamman kolmannen maan välisen kansainvälisen sopimuksen
määräys rajoittaa sitä, suorittaa yhteisillä rajoillaan toisten jäsenvaltioiden kanssa sellaisia
Yhdistyneeseen kuningaskuntaan pyrkivien henkilöiden tarkastuksia, joita se pitää tarpeellisena:

- a) tarkistaakseen jäsenvaltioiden kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä, joilla on unionin
oikeudesta johtuvia oikeuksia, sekä muiden valtioiden kansalaisten, joilla on sellaisesta
sopimuksesta, joka sitoo Yhdistynyttä kuningaskuntaa, johtuvia oikeuksia, oikeuden päästä
Yhdistyneeseen kuningaskuntaan; ja
- b) päättääkseen muille henkilöille myönnettävästä luvasta päästä Yhdistyneeseen
kuningaskuntaan.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 26 tai 77 artikla tai mainitun sopimuksen tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen muu määräys taikka niiden nojalla hyväksytty toimenpide ei estä Yhdistyneen kuningaskunnan oikeutta ottaa käyttöön tai suorittaa tällaisia tarkastuksia. Tässä artiklassa olevilla viittauksilla Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tarkoitetaan myös alueita, joiden suhteista ulkovaltoihin Yhdistynyt kuningaskunta huolehtii.

2 artikla

Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti voivat edelleenkin tehdä keskenään henkilöiden liikkuvuutta alueidensa välillä koskevia järjestelyjä ("yhteinen matkustusalue") kunnioittaen samalla täysimääräisesti tämän pöytäkirjan 1 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdassa tarkoitettujen henkilöiden oikeuksia. Siten, niin kauan kuin ne säilyttävät tällaiset järjestelyt, tämän pöytäkirjan 1 artiklan määräyksiä sovelletaan Irlantiin samoin edellytyksin kuin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 26 tai 77 artiklan määräys tai mainitun sopimuksen tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen muu määräys taikka niiden nojalla toteutettu toimenpide ei vaikuta tällaisiin järjestelyihin.

3 artikla

Muut jäsenvaltiot saavat suorittaa rajoillaan tai muilla rajanylityspaikoilla tarkastuksia henkilöille, jotka pyrkivät niiden alueelle Yhdistyneestä kuningaskunnasta tai muilta alueilta, joiden suhteista ulkovaltoihin se huolehtii samoista 1 artiklassa mainituista syistä, tai Irlannista, edellyttäen, että 1 artiklan määräyksiä sovelletaan Irlantiin.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 26 tai 77 artiklan määräys tai mainitun sopimuksen tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen muu määräys taikka niiden nojalla toteutettu toimenpide ei rajoita muiden jäsenvaltioiden oikeutta ottaa käyttöön tai suorittaa tällaisia tarkastuksia.

**YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN JA IRLANNIN ASEMESTA VAPAUDEN,
TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUEEN OSALTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT ratkaista tietyt Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia koskevat kysymykset, ja

OTTAVAT HUOMIOON pöytäkirjan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen
26 artiklan eräiden näkökohtien soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn
sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Jollei 3 artiklasta muuta johdu, Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti eivät osallistu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla ehdotettujen toimenpiteiden hyväksymiseen neuvostossa. Neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ottamatta Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin hallitusten edustajia, on edellytyksenä niille neuvoston päätöksille, jotka on tehtävä yksimielisesti.

Tätä artiklaa sovellettaessa määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

2 artikla

Sen mukaisesti, mitä 1 artiklassa määrätään ja jollei 3, 4 ja 6 artiklasta muuta johdu, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston määräykset, mainitun osaston nojalla hyväksytyt toimenpiteet, unionin kyseisen osaston nojalla tekemän kansainvälisen sopimuksen määräykset tai Euroopan unionin tuomioistuimen tällaista määräystä tai toimenpidettä tulkitsevat päätökset eivät sido Yhdistynyttä kuningaskuntaa tai Irlantia, eikä niitä sovelleta näissä valtioissa; määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät vaikuta näiden valtioiden toimivaltuuksiin, oikeuksiin tai velvollisuuksiin; tällaiset määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät myöskään vaikuta yhteisön eikä unionin säännöstöön eivätkä ne ole osa unionin oikeutta kun niitä sovelletaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tai Irlantiin.

3 artikla

1. Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti voi ilmoittaa neuvoston puheenjohtajalle kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla tehty ehdotus tai aloite on esitetty neuvostolle, että se haluaa osallistua ehdotetun toimenpiteen antamiseen tai soveltamiseen, jolloin kyseisellä valtiolla on oikeus tehdä niin.

Neuvoston niiden päätösten edellytyksenä, jotka on tehtävä yksimielisesti, on neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ottamatta sellaista jäsentä, joka ei ole tehnyt kyseistä ilmoitusta. Tämän kohdan mukaisesti annettu toimenpide sitoo kaikkia sen hyväksymiseen osallistuneita jäsenvaltioita.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 70 artiklan nojalla hyväksytyissä toimenpiteissä säädetään edellytyksistä, joilla Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti osallistuvat kyseisen sopimuksen kolmannen osan V osaston kattamien alojen arviointiin.

Tätä artiklaa sovellettaessa määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

2. Jos 1 kohdassa tarkoitettua toimenpidettä ei voida kohtuullisen ajan kuluessa antaa siten, että Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti osallistuisi siihen, neuvosto voi antaa tällaisen toimenpiteen 1 artiklan nojalla ilman, että Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti osallistuu siihen. Tällöin sovelletaan 2 artiklaa.

4 artikla

Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti voi milloin tahansa sen jälkeen, kun neuvosto on antanut toimenpiteen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla, ilmoittaa neuvostolle ja komissiolle aikomuksestaan hyväksyä kyseinen toimenpide. Tällöin sovelletaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 331 artiklan 1 kohdassa määrättyä menettelyä soveltuvin osin.

4 a artikla

1. Tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin osalta myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla ehdotettuihin tai hyväksyttyihin toimenpiteisiin, joilla muutetaan näitä jäsenvaltioita sitovaa voimassa olevaa toimenpidettä.

2. Jos neuvosto kuitenkin toteaa komission ehdotuksesta, että Yhdistyneen kuningaskunnan tai Irlannin osallistumattomuus voimassa olevaan toimenpiteeseen siinä muodossa kuin se on muutettuna, tekee kyseisen toimenpiteen soveltamisen muissa jäsenvaltioissa tai unionissa käytännössä mahdottomaksi, se voi vaatia Yhdistynyttä kuningaskuntaa tai Irlantia tekemään 3 tai 4 artiklan mukaisen ilmoituksen. Päivänä, jona neuvosto on tehnyt tällaisen päätöksen, alkaa uusi 3 artiklan soveltamista koskeva kahden kuukauden määräaika.

Jos Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti ei ole tehnyt neuvoston toteamusta seuranneen kahden kuukauden määräajan kuluessa 3 tai 4 artiklan mukaista ilmoitusta, voimassa oleva toimenpide ei enää sido sitä eikä toimenpidettä enää sovelleta siihen, ellei kyseinen jäsenvaltio ole tehnyt 4 artiklan mukaista ilmoitusta ennen muuttavan toimenpiteen voimaantuloa. Tämä tulee voimaan muuttavan toimenpiteen voimaantulopäivänä tai kahden kuukauden määräajan kuluttua riippuen siitä, kumpi ajankohta on myöhäisempi.

Tämän kohdan soveltamiseksi neuvosto tekee asiasta käydyn perusteellisen keskustelun jälkeen ratkaisunsa niitä jäsenvaltioita edustavien jäsentensä määräenemmistöllä, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet muuttavan toimenpiteen hyväksymiseen. Neuvoston määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

3. Neuvosto voi myös päättää määräenemmistöllä komission ehdotuksesta, että Yhdistyneen kuningaskunnan tai Irlannin on vastattava niistä mahdollisista suorista rahoitusvaikutuksista, jotka väistämättä aiheutuvat siitä, että kyseinen jäsenvaltio ei enää osallistu voimassa olevaan toimenpiteeseen.

4. Tämä artikla ei rajoita 4 artiklan soveltamista.

5 artikla

Jäsenvaltio, jota Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla annettu toimenpide ei sido, ei osallistu toimenpiteen aiheuttamien rahoitusvaikutusten kantamiseen, lukuun ottamatta toimielimille aiheutuvia hallintomenoja, ellei neuvosto Euroopan parlamenttia kuultuaan kaikkien jäsentensä yksimielisyydellä toisin päätä.

6 artikla

Jos tässä pöytäkirjassa tarkoitetuissa tapauksissa neuvoston Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla antama toimenpide sitoo Yhdistynyttä kuningaskuntaa tai Irlantia, perussopimusten asiaa koskevia määräyksiä sovelletaan toimenpiteen osalta kyseiseen jäsenvaltioon.

6 a artikla

Yhdistynyttä kuningaskuntaa tai Irlantia eivät sido Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan perusteella vahvistetut säännöt, jotka koskevat jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä niiden toteuttaessa mainitun sopimuksen kolmannen osan V osaston 4 tai 5 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, jos Yhdistynyttä kuningaskuntaa tai Irlantia eivät sido rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön muotoja koskevat unionin säännöt, joiden mukaisesti 16 artiklan perusteella vahvistettuja määräyksiä on noudatettava.

7 artikla

Mitä 3, 4 ja 4 a artiklassa määrätään, ei rajoita Schengenin säännösten sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia tehdyn pöytäkirjan soveltamista.

8 artikla

Irlanti voi ilmoittaa neuvostolle kirjallisesti, ettei se enää halua, että tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan siihen. Tällöin Irlantiin sovelletaan tavanomaisia perussopimusten määräyksiä.

9 artikla

Tätä pöytäkirjaa ei Irlannin osalta sovelleta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 75 artiklaan.

TANSKAN ASEMASTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PALAUTTAVAT MIELEEN Eurooppa-neuvostossa Edinburghissa kokoontuneiden valtion- tai hallitusten päämiesten 12 päivänä joulukuuta 1992 tekemän päätöksen eräistä Tanskan esittämistä Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen liittyvistä ongelmista,

PANEVAT MERKILLE Edinburghin päätöksessä vahvistetun Tanskan aseman kansalaisuuden, talous- ja rahaliiton, puolustuspolitiikan sekä oikeus- ja sisäasioiden osalta,

OVAT TIETOISIA siitä, että Edinburghin päätökseen perustuvan oikeudellisen järjestelyn jatkaminen perussopimusten nojalla rajoittaa huomattavasti Tanskan osallistumista työskentelyyn tärkeillä unionin yhteistyöaloilla ja että unionin säännösten yhtenäisyyden varmistaminen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alalla olisi unionin etujen mukaista,

HALUAVAT sen vuoksi luoda oikeudelliset puitteet, joissa Tanskalle annetaan mahdollisuus osallistua Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla ehdotettujen toimenpiteiden hyväksymiseen, ja panevat tyytyväisenä merkille Tanskan aikomuksen käyttää tätä mahdollisuutta silloin, kun se Tanskan valtiosäännön asettamien vaatimusten mukaan on mahdollista,

TOTEAVAT, ettei Tanska vastusta sitä, että muut jäsenvaltiot kehittävät edelleen yhteistyötään niiden toimenpiteiden osalta, jotka eivät sido Tanskaa,

OTTAVAT HUOMIOON osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan toisen kohdan,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

I OSA

1 artikla

Tanska ei osallistu neuvostossa sellaisten toimenpiteiden antamiseen, joita ehdotetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla. Neuvoston niiden päätösten edellytyksenä, jotka on tehtävä yksimielisesti, on neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ottamatta Tanskan hallituksen edustajaa.

Tätä artiklaa sovellettaessa määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

2 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston määräykset, mainitun osaston nojalla hyväksytyt toimenpiteet, unionin mainitun osaston nojalla tekemän kansainvälisen sopimuksen määräykset tai Euroopan unionin tuomioistuimen tällaista määräystä tai toimenpidettä tulkitsevat päätökset taikka mainitun osaston nojalla muutetut tai muutettavissa olevat toimenpiteet eivät sido Tanskaa eikä niitä sovelleta siihen. Nämä määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät rajoita millään tavoin Tanskan toimivaltaa, oikeuksia tai velvollisuuksia. Tällaiset määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät myöskään vaikuta millään tavoin yhteisön tai unionin säännöstöön eivätkä ne ole osa unionin oikeutta sellaisina kuin niitä sovelletaan Tanskaan. Erityisesti poliisiyhteistyön ja rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyt unionin säädökset, joita muutetaan, sitovat edelleen Tanskaa ja niitä sovelletaan siihen muutoksitta.

2 a artikla

Tämän pöytäkirjan 2 artiklaa sovelletaan myös niihin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan perusteella vahvistettuihin sääntöihin, jotka koskevat jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä niiden toteuttaessa mainitun sopimuksen kolmannen osan V osaston 4 tai 5 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa.

3 artikla

Tanska ei osallistu 1 artiklassa tarkoitettujen toimenpiteiden aiheuttamien rahoitusvaikutusten kantamiseen, lukuun ottamatta toimielimille koituvia hallintomenoja.

4 artikla

1. Tanska päättää kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun neuvosto on hyväksynyt tämän osan mukaisen toimenpiteen Schengenin säännöstöön perustuvasta ehdotuksesta tai aloitteesta, saattaako Tanska kyseisen toimenpiteen osaksi kansallista lainsäädäntöään. Jos Tanska tekee tällaisen päätöksen, toimenpide muodostaa kansainvälisen oikeuden mukaisen velvoitteen Tanskan ja niiden muiden jäsenvaltioiden välille, joita toimenpide sitoo.

2. Jos Tanska päättää olla saattamatta 1 kohdassa tarkoitettua neuvoston toimenpidettä osaksi kansallista lainsäädäntöään, jäsenvaltiot, joita toimenpide sitoo, ja Tanska harkitsevat, mitä toimenpiteitä on aiheellista toteuttaa.

II OSA

5 artikla

Tanska ei osallistu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 26 artiklan 1 kohdassa, 42 artiklassa ja 43–46 artiklassa tarkoitetuilla aloilla toteutettujen toimenpiteiden osalta niiden unionin toimien ja päätösten valmisteluun ja täytäntöönpanoon, joilla on merkitystä puolustuksen alalla. Näin ollen Tanska ei osallistu neuvostossa näiden toimenpiteiden antamiseen. Tanska ei vastusta sitä, että muut jäsenvaltiot kehittävät edelleen yhteistyötään tällä alalla. Tanskalla ei ole velvollisuutta osallistua sellaisten toimenpiteiden operatiivisten kustannusten rahoittamiseen tai antaa sotilaallisia voimavarojaan unionin käyttöön.

Niiden neuvoston säädösten edellytyksenä, jotka on annettava yksimielisesti, on neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ottamatta Tanskan hallituksen edustajaa.

Tätä artiklaa sovellettaessa määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

III OSA

6 artikla

Mitä 1, 2 ja 3 artiklassa määrätään ei sovelleta toimenpiteisiin, joilla määritellään ne kolmannet maat, joiden kansalaisilla on oltava viisumi ylittäessään jäsenvaltioiden ulkorajat, tai yhtenäistä viisumin kaavaa koskeviin toimenpiteisiin.

IV OSA

7 artikla

Tanska voi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti ilmoittaa muille jäsenvaltioille, ettei se enää halua käyttää tätä pöytäkirjaa tai sen osaa. Tällöin Tanska soveltaa täysimääräisesti kaikkia tuolloin voimassa olevia Euroopan unionin puitteissa toteutettuja toimenpiteitä.

8 artikla

1. Tanska voi milloin tahansa valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti ilmoittaa muille jäsenvaltioille, että ilmoitusajankohdan jälkeisen kuukauden ensimmäisestä päivästä alkaen tämän pöytäkirjan I osa muodostuu liitteessä olevista määräyksistä, sanotun kuitenkin rajoittamatta 7 artiklan määräyksiä. Tällöin 5–8 artikla numeroidaan uudelleen tätä vastaavasti.
2. Kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun 1 kohdassa tarkoitettu ilmoitus tulee voimaan, koko Schengenin säännöstö ja kaikki kyseisen säännöstön kehittämiseksi hyväksytyt toimenpiteet, jotka siihen asti ovat sitoneet Tanskaa kansainvälisen oikeuden mukaisina velvoitteina, sitovat Tanskaa unionin oikeutena.

1 artikla

Ellei 3 artiklasta muuta johdu, Tanska ei osallistu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla ehdotettujen toimenpiteiden hyväksymiseen neuvostossa. Niiden neuvoston säädösten edellytyksenä, jotka on annettava yksimielisesti, on neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ottamatta Tanskan hallituksen edustajaa.

Tätä artiklaa sovellettaessa määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

2 artikla

Sen mukaisesti, mitä 1 artiklassa määrätään ja jollei 3, 4 ja 8 artiklasta muuta johdu, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston määräykset, mainitun osaston nojalla hyväksytyt toimenpiteet, unionin mainitun osaston nojalla tekemän kansainvälisen sopimuksen määräykset tai Euroopan unionin tuomioistuimen tällaista määräystä tai toimenpidettä tulkitsevat päätökset eivät sido Tanskaa eikä niitä sovelleta siihen. Nämä määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät rajoita millään tavoin Tanskan toimivaltaa, oikeuksia tai velvollisuuksia. Tällaiset määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät myöskään vaikuta millään tavoin yhteisön tai unionin säännöstöön eivätkä ne ole osa unionin oikeutta sellaisena kuin niitä sovelletaan Tanskaan.

3 artikla

1. Tanska voi ilmoittaa neuvoston puheenjohtajalle kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla tehty ehdotus tai aloite on esitetty neuvostolle, että se haluaa osallistua ehdotetun toimenpiteen hyväksymiseen ja soveltamiseen, jolloin sillä on oikeus tehdä niin.

2. Jollei 1 kohdassa tarkoitettua toimenpidettä voida kohtuullisen ajan kuluttua hyväksyä siten, että Tanska osallistuisi siihen, neuvosto voi hyväksyä 1 kohdassa tarkoitetun toimenpiteen 1 artiklan nojalla ilman, että Tanska osallistuu siihen. Tällöin sovelletaan 2 artiklaa.

4 artikla

Tanska voi milloin tahansa sen jälkeen, kun on hyväksytty toimenpide Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla, ilmoittaa neuvostolle ja komissiolle aikomuksestaan hyväksyä kyseinen toimenpide. Tällöin sovelletaan tarpeellisin muutoksin mainitun sopimuksen 331 artiklan 1 kohdassa määrättyä menettelyä.

5 artikla

1. Tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan Tanskan osalta myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla ehdotettuihin tai hyväksyttyihin toimenpiteisiin, joilla muutetaan Tanskaa sitovaa voimassa olevaa toimenpidettä.

2. Jos neuvosto kuitenkin komission ehdotuksesta päättää, että Tanskan osallistumattomuus voimassa olevaan toimenpiteeseen siinä muodossa kuin se on muutettuna, tekee kyseisen toimenpiteen soveltamisen muille jäsenvaltioille tai unionille käytännössä mahdottomaksi, se voi vaatia Tanskaa tekemään 3 tai 4 artiklan mukaisen ilmoituksen. Päivänä, jona neuvosto on tehnyt tällaisen päätöksen, alkaa uusi 3 artiklan soveltamista koskeva kahden kuukauden määräaika.

Jos Tanska ei ole tehnyt neuvoston päätöstä seuranneen kahden kuukauden määräajan kuluessa 3 tai 4 artiklan mukaista ilmoitusta, voimassa oleva toimenpide ei enää sido sitä eikä toimenpidettä enää sovelleta siihen, ellei kyseinen jäsenvaltio ole tehnyt 4 artiklan mukaista ilmoitusta ennen muuttavan toimenpiteen voimaantuloa. Tämä tulee voimaan muuttavan toimenpiteen voimaantulopäivänä tai kahden kuukauden määräajan kuluttua riippuen siitä, kumpi ajankohta on myöhempi.

Tämän kohdan soveltamiseksi neuvosto tekee asiasta käydyn perusteellisen keskustelun jälkeen ratkaisunsa niitä jäsenvaltioita edustavien jäsentensä määräenemmistöllä, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet muuttavan toimenpiteen hyväksymiseen. Neuvoston määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

3. Neuvosto voi myös päättää määräenemmistöllä komission ehdotuksesta, että Tanskan on vastattava niistä mahdollisista välittömistä rahoitusvaikutuksista, jotka väistämättä aiheutuvat siitä, että se on lakannut osallistumasta voimassa olevaan toimenpiteeseen.

4. Tämä artikla ei rajoita 4 artiklan soveltamista.

6 artikla

1. Edellä 4 artiklassa tarkoitettu ilmoitus on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa toimenpiteen lopullisesta hyväksymisestä, jos toimenpiteellä kehitetään Schengenin säännöstöä.

Jos Tanska ei tee Schengenin säännöstöä kehittävää toimenpidettä koskevaa ilmoitusta 3 tai 4 artiklan mukaisesti, jäsenvaltiot, joita toimenpide sitoo, ja Tanska harkitsevat, mitä toimia on aiheellista toteuttaa.

2. Schengenin säännöstöä kehittävää toimenpidettä koskeva 3 artiklan nojalla tehty ilmoitus katsotaan peruuttamattomaksi 3 artiklan nojalla tehdyksi ilmoitukseksi, joka koskee kaikkia niitä muita ehdotuksia ja aloitteita, joiden tarkoituksena on kyseisen toimenpiteen kehittäminen, siltä osin kuin asianomaisella ehdotuksella tai aloitteella kehitetään Schengenin säännöstöä.

7 artikla

Tanskaa eivät sido Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan perusteella vahvistetut säännöt, jotka koskevat jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä niiden toteuttaessa mainitun sopimuksen kolmannen osan V osaston 4 tai 5 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, jos Tanskaa eivät sido rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön muotoja koskevat unionin säännöt, joiden mukaisesti 16 artiklan perusteella vahvistettuja määräyksiä on noudatettava.

8 artikla

Jos neuvoston Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla hyväksymä toimenpide tässä osassa tarkoitetuissa tapauksissa sitoo Tanskaa, perussopimusten asiaan kuuluvia määräyksiä sovelletaan kyseisen toimenpiteen osalta Tanskaan.

9 artikla

Jos Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla hyväksytty toimenpide ei sido Tanskaa, se ei osallistu toimenpiteen aiheuttamien rahoitusvaikutusten kantamiseen, lukuun ottamatta toimielimille aiheutuvia hallintomenoja, ellei neuvosto Euroopan parlamenttia kuultuaan kaikkien jäsentensä yksimielisyydellä toisin päätä.

**JÄSENVALTIOIDEN ULKOSUHTEISTA SILMÄLLÄ PITÄEN
ULKORAJOJEN YLITTÄMISTÄ**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OTTAVAT HUOMIOON jäsenvaltioiden tarpeen varmistaa tehokkaat tarkastukset ulkorajoillaan tarvittaessa yhteistyössä kolmansien maiden kanssa,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Ulkorajojen ylittämiseen liittyviä toimenpiteitä koskevat määräykset, jotka sisältyvät Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 77 artiklan 2 kohdan b alakohtaan, eivät rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella tai tehdä sopimuksia kolmansien maiden kanssa, sikäli kuin ne ovat unionin oikeuden ja muiden asiaa koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisia.

**EUROOPAN UNIONIN JÄSENVALTIOIDEN
KANSALAISTEN TURVAPAIKASTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että unioni tunnustaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti perusoikeuskirjassa esitetyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet,

KATSOVAT, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa taatut perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta,

KATSOVAT, että Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta varmistaa, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 1 ja 3 kohtaa tulkittaessa ja sovellettaessa Euroopan unionissa noudatetaan lakia,

KATSOVAT, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 49 artiklan mukaisesti kaikkien Euroopan valtioiden on unionin jäsenyyttä hakiessaan kunnioitettava Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklassa vahvistettuja arvoja,

OTTAVAT HUOMIOON, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklalla otetaan käyttöön järjestely, jolla tietyt oikeudet voidaan peruuttaa väliaikaisesti, jos jäsenvaltio vakavasti ja jatkuvasti rikkoo näitä arvoja,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että jokainen jäsenvaltion kansalainen nauttii unionin kansalaisena erityistä asemaa ja suojelua, jonka jäsenvaltiot takaavat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen toisen osan määräysten mukaisesti,

OTTAVAT HUOMIOON, että perussopimuksilla luodaan alue, jossa ei ole sisäisiä rajoja ja jossa kaikille unionin kansalaisille taataan oikeus liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella,

HALUAVAT estää sen, että turvapaikkajärjestelmää käytetään muuhun tarkoitukseen kuin siihen mihin järjestelmällä on pyritty,

TOTEAVAT, että tässä pöytäkirjassa otetaan huomioon pakolaisten oikeudellista asemaa koskevan 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen tarkoitus ja tavoitteet,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Ottaen huomioon perusoikeuksien ja -vapauksien suojelun tason Euroopan unionin jäsenvaltioissa, jäsenvaltioita pidetään kaikissa turvapaikkaan liittyvissä oikeudellisissa ja käytännöllisissä seikoissa toisiinsa nähden turvallisina alkuperämaina. Näin ollen jäsenvaltio voi ottaa harkittavaksi tai hyväksyä käsiteltäväksi toisen jäsenvaltion kansalaisen jättämän turvapaikkahakemuksen ainoastaan, jos:

- a) jäsenvaltio, jonka kansalainen hakija on, käyttäen Amsterdamin sopimuksen voimaantultua hyväkseen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 15 artiklan määräyksiä ryhtyy alueellaan toimenpiteisiin, jotka poikkeavat sen mainitun yleissopimuksen mukaisista velvollisuuksista;
- b) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdassa mainittu menettely on käynnistetty ja ennen kuin neuvosto tai tarvittaessa Eurooppa-neuvosto on tehnyt asiaa koskevan päätöksen sen jäsenvaltion osalta, jonka kansalainen hakija on;
- c) neuvosto on tehnyt Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaisen päätöksen sen jäsenvaltion osalta, jonka kansalainen hakija on, tai jos Eurooppa-neuvosto on tehnyt mainitun sopimuksen 7 artiklan 2 kohdan mukaisen päätöksen sen jäsenvaltion osalta, jonka kansalainen hakija on;
- d) jäsenvaltio yksipuolisesti niin päättää toisen jäsenvaltion kansalaisen tekemän hakemuksen osalta; tällöin asiasta on ilmoitettava välittömästi neuvostolle ja hakemus käsitellään olettaen, että se on ilmeisen perusteeton, ja tämän millään tavalla tai missään tapauksessa vaikuttamatta kyseisen jäsenvaltion päätösvaltaan.

JAETUN TOIMIVALLAN KÄYTÖSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen jaettua toimivaltaa koskevan 2 artiklan 2 kohdan osalta, unionin toteuttaessa toimintaa tietyllä alalla, tämä toimivallan käytön soveltamisala ei kata kuin kyseessä olevassa unionin säädöksessä säädellyt asiat, eikä se siten koske asianomaista alaa kokonaisuudessaan.

YLEISTÄ ETUA KOSKEVISTA PALVELUISTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT korostaa yleistä etua koskevien palveluiden merkitystä,

OVAT SOPINEET seuraavista tulkintaa koskevista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 14 artiklan mukaisia yleistä taloudellista etua koskevia palveluja koskevat unionin yhteiset arvot käsittävät erityisesti seuraavaa:

- kansallisten, alueellisten ja paikallisten viranomaisten keskeinen asema ja laaja harkintavalta tarjota, tilata ja järjestää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja siten, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin käyttäjien tarpeita;
- yleistä taloudellista etua koskevien eri palvelujen väliset erot ja erot käyttäjien tarpeissa ja mieltymyksissä, jotka voivat johtua erilaisista maantieteellisistä, yhteiskunnallisista tai kulttuurisista tilanteista;
- korkea laadun ja turvallisuuden taso sekä kohtuuhintaisuus, yhdenvertainen kohtelu sekä yleisen saatavuuden ja käyttäjien oikeuksien edistäminen.

2 artikla

Perussopimusten määräykset eivät millään tavoin rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja järjestää yleistä, muuta kuin taloudellista, etua koskevia palveluja.

SISÄMARKKINOISTA JA KILPAILUSTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklassa määritellyt sisämarkkinat käsittää järjestelmän, jolla taataan, ettei kilpailu vääristy,

OVAT SOPINEET, että

tämän tavoitteen saavuttamiseksi unioni toteuttaa tarvittaessa toimenpiteitä perussopimusten määräysten, mukaan luettuna Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 352 artikla, mukaisesti.

Tämä pöytäkirja liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen.

**TALOUELLISESTA, SOSIAALISESTA JA ALUEELLISESTA
YHTEENKUULUVUUDESTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

jotka PALAUTTAVAT MIELEEN, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklassa mainitaan muiden tavoitteiden joukossa myös taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden sekä jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun edistäminen ja että tällainen yhteenkuuluvuus kuuluu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 4 artiklan 2 kohdan c alakohdassa lueteltuihin unionin jaetun toimivallan aloihin,

jotka PALAUTTAVAT MIELEEN, että kolmannen osan XVIII osaston määräykset taloudellisesta, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuudesta kokonaisuudessaan ovat oikeudellinen perusta unionin toiminnan konsolidoimiselle ja edelleen kehittämiseksi taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden alalla, mukaan lukien uuden rahaston luominen,

jotka PALAUTTAVAT mieleen, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 177 artiklassa määrätään koheesiorahaston perustamisesta,

jotka KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA siihen, että Euroopan investointipankki (EIP) antaa huomattavia ja yhä merkittävämpiä lainoja köyhempien alueiden eduksi,

jotka KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA tarpeeseen muuttaa rakennerahastoista myönnettäviä varoja koskevat järjestelyt joustavammiksi,

jotka KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA toiveeseen, että unionin osallistumisen tasoa ohjelmiin ja hankkeisiin tietyissä maissa muunnetaan,

jotka OTTAVAT HUOMIOON ehdotuksen kiinnittää enemmän huomiota jäsenvaltioiden suhteelliseen vaurauteen omien varojen järjestelmässä,

VAHVISTAVAT UUDELLEEN, että taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden edistäminen on ehdottoman tärkeää unionin kehitykselle ja kestäväälle menestykselle,

VAHVISTAVAT UUDELLEEN vakaumuksensa, että rakennerahastoilla olisi edelleen oltava huomattava merkitys unionin tavoitteiden toteuttamisessa yhteenkuuluvuuden alalla,

VAHVISTAVAT UUDELLEEN vakaumuksensa, että EIP:n on edelleen suunnattava suurin osa varoistaan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden edistämiseksi, ja ilmoittavat halunsa arvioida uudelleen Euroopan investointipankin pääomatarpeet niin pian kuin se tätä varten on tarpeen,

SOPIVAT, että koheesiorahasto osoittaa unionin rahoitusosuuksia sellaisille hankkeille, jotka liittyvät ympäristöön ja Euroopan laajuisiin verkkoihin jäsenvaltioissa, joiden bruttokansantuote henkeä kohti on alle 90 prosenttia unionin keskitasosta ja joilla on ohjelma Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 126 artiklassa tarkoitettujen talouden lähentymisperusteiden toteuttamiseksi,

ILMOITTAVAT, että heidän tarkoituksenaan on mahdollistaa suurempi joustavuus myönnettäessä varoja rakennerahastoista tiettyjen sellaisten erityistarpeiden täyttämiseksi, jotka eivät täyty rakennerahastoja koskevan nykyisen sääntelyn puitteissa,

ILMOITTAVAT olevansa valmiita muuntamaan unionin osallistumistasoa rakennerahastojen ohjelmien ja hankkeiden puitteissa tarkoituksena välttää budjettimenojen liialliset lisäykset vähemmän vauraissa jäsenvaltioissa,

TUNNUSTAVAT tarpeen seurata tiiviisti taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden avulla saavutettua edistystä ja ilmoittavat olevansa valmiita tutkimaan kaikkia tarvittavia toimenpiteitä tässä suhteessa,

VAHVISTAVAT tarkoituksensa ottaa enemmän huomioon eri jäsenvaltioiden osallistumiskyvyn omien varojen järjestelmään ja tutkia niitä keinoja, jotka voisivat mahdollistaa vähemmän vauraiden jäsenvaltioiden omia varoja koskevan nykyisen järjestelmän regressiivisten tekijöiden korjaamiseen,

SOPIVAT siitä, että tämä pöytäkirja liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen.

**JÄSENVALTIOIDEN JULKISEN PALVELUN
YLEISRADIOTOIMINNASTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että jäsenvaltioiden julkinen yleisradiotoiminta liittyy suoraan jokaisen yhteiskunnan demokraattisiin, yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin tarpeisiin samoin kuin tarpeeseen turvata viestinnän moniarvoisuus,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Perussopimusten määräykset eivät rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa rahoittaa julkista yleisradiotoimintaa, siinä määrin kuin rahoitus myönnetään yleisradioyritykselle kunkin jäsenvaltion antaman, määrittelemän ja järjestämän julkisen palvelun tehtävän täyttämiseksi, ja siinä määrin kuin rahoitus ei vaikuta unionin kauppaa- ja kilpailuolosuhteisiin sellaisessa laajuudessa, että se olisi yleisen edun vastaista, kun samalla otetaan huomioon tällaisen julkisen palvelun tehtävän toteuttaminen.

**EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJAN SOVELTAMISESTA
PUOLAAN JA YHDISTYNEESEEN KUNINGASKUNTAAN**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa unioni tunnustaa Euroopan unionin perusoikeuskirjassa esitetyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet,

KATSOVAT, että perusoikeuskirjaa on sovellettava täysin edellä mainitun 6 artiklan määräysten ja itse perusoikeuskirjan VII osaston mukaisesti,

KATSOVAT, että edellä mainitun 6 artiklan mukaan Puolan ja Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuinten on sovellettava ja tulkittava perusoikeuskirjaa täysin mainitussa artiklassa tarkoitettujen selitysten mukaisesti,

KATSOVAT, että perusoikeuskirja sisältää sekä oikeuksia että periaatteita,

KATSOVAT, että perusoikeuskirja sisältää sekä kansalaisia koskevia ja poliittisluonteisia määräyksiä että taloudellisia ja sosiaalisluonteisia määräyksiä,

KATSOVAT, että perusoikeuskirjassa vahvistetaan uudelleen unionissa tunnustetut oikeudet, vapaudet ja periaatteet ja tuodaan nuo oikeudet paremmin näkyviin, mutta siinä ei luoda uusia oikeuksia tai periaatteita,

PALAUTTAVAT MIELEEN Puolan ja Yhdistyneen kuningaskunnan velvoitteet, jotka johtuvat Euroopan unionista tehdystä sopimuksesta, Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksesta ja unionin oikeudesta yleensä,

PANEVAT MERKILLE Puolan ja Yhdistyneen kuningaskunnan toivomuksen, jonka mukaan perusoikeuskirjan soveltamisen tiettyjä näkökohtia olisi selkeytettävä,

HALUAVAT tämän vuoksi selkeyttää perusoikeuskirjan soveltamista Puolan ja Yhdistyneen kuningaskunnan lakien ja hallinnollisten toimenpiteiden osalta sekä sen kuulumista tuomioistuinten toimivaltaan Puolassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa,

VAHVISTAVAT, että tässä pöytäkirjassa olevat viittaukset tiettyjen perusoikeuskirjan määräysten soveltamiseen eivät vaikuta millään tavoin perusoikeuskirjan muiden määräysten soveltamiseen,

VAHVISTAVAT, että tämä pöytäkirja ei vaikuta perusoikeuskirjan soveltamiseen muihin jäsenvaltioihin,

VAHVISTAVAT, että tämä pöytäkirja ei vaikuta Puolan eikä Yhdistyneen kuningaskunnan muihin velvoitteisiin, jotka johtuvat Euroopan unionista tehdystä sopimuksesta, Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksesta ja unionin oikeudesta yleensä,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

1. Perusoikeuskirjalla ei laajenneta Euroopan unionin tuomioistuimen eikä minkään Puolan tai Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimen toimivaltaa niin, että se voisi todeta, että Puolan tai Yhdistyneen kuningaskunnan lait, asetukset tai hallinnolliset määräykset, käytännöt tai toiminnot eivät vastaa perusoikeuksia, vapauksia ja periaatteita, jotka perusoikeuskirjassa on vahvistettu.
2. Erityisesti ja selvyyden vuoksi mikään perusoikeuskirjan IV osastossa ei luo Puolaan tai Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sovellettavia tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvia oikeuksia, paitsi siltä osin kuin Puola tai Yhdistynyt kuningaskunta on säätänyt tällaisista oikeuksista kansallisessa lainsäädännössään.

2 artikla

Jos perusoikeuskirjassa viitataan kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöön, sitä sovelletaan Puolassa tai Yhdistyneessä kuningaskunnassa vain siinä määrin kuin sen sisältämät oikeudet tai periaatteet on tunnustettu Puolan tai Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännössä tai käytännöissä.

**ALANKOMAIKEN ANTILLEILLA JALOSTETTUIEN
MAAÖLJYTUOTTEIDEN TUONNISTA EUROOPAN UNIONIIN**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT täsmentää kaupankäyntiä koskevaa järjestelyä, joka koskee Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuontia Euroopan unioniin,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Tätä pöytäkirjaa sovelletaan Brysselin nimikkeistön nimikkeiden 27.10, 27.11, 27.12, 27.13:sta (parafiini, maaöljy- tai liuskevaha, parafiinin jätetuotteet) ja 27.14 maaöljytuotteisiin, joita tuodaan jäsenvaltioihin käytettäväksi siellä.

2 artikla

Jäsenvaltiot sitoutuvat myöntämään Alankomaiden Antilleilla jalostetuille maaöljytuotteille tässä pöytäkirjassa määrätyin edellytyksin tullietuudet Alankomaiden Antillien assosioituttua unioniin. Nämä määräykset ovat voimassa riippumatta siitä, mitä alkuperäsääntöjä jäsenvaltiot soveltavat.

3 artikla

1. Kun komissio toteaa jonkin jäsenvaltion pyynnöstä tai omasta aloitteestaan, että Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden 2 artiklan määräysten mukaisesta tuonnista unioniin aiheutuu yhden tai useamman jäsenvaltion markkinoilla todellisia vaikeuksia, se päättää, että asianomaisten jäsenvaltioiden on otettava käyttöön kyseisiin tuotteisiin sovellettavat tuontitullit, korotettava niitä tai otettava ne uudelleen käyttöön siinä määrin ja siksi ajaksi kuin se on tarpeen tilanteesta selviytymiseksi. Näin käyttöön otetut, korotetut tai uudelleen käyttöön otetut tuontitullit eivät saa olla korkeampia kuin tullit, joita kannetaan samoista tuotteista kolmansilta mailta.
2. Edellisen kohdan määräyksiä voidaan joka tapauksessa soveltaa vain silloin kun Alankomaiden Antilleilla jalostettuja maaöljytuotteita tuodaan unioniin vuosittain ainakin kaksi miljoonaa tonnia.
3. Komission 1 ja 2 kohdan mukaisesti tekemät päätökset, mukaan luettuina ne, jotka merkitsevät jäsenvaltion pyynnön epäämistä, saatetaan neuvoston tiedoksi. Neuvosto voi jäsenvaltion pyynnöstä ottaa komission päätökset tarkasteltavakseen ja milloin hyvänsä muuttaa niitä tai kumota ne.

4 artikla

1. Jos jonkin jäsenvaltion käsityksen mukaan 2 artiklassa määrätyn järjestelyn mukaisesta Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden suorasta maahantuonnista tai maahantuonnista toisen jäsenvaltion kautta aiheutuu sen markkinoilla todellisia vaikeuksia, joista selviytyminen edellyttää välitöntä toimintaa, se voi omasta aloitteestaan päättää soveltaa kyseiseen kauppaan tuontitulleja, jotka eivät saa olla samoista tuotteista kolmansilta mailta kannettavia tulleja korkeammat. Se ilmoittaa tällaisesta päätöksestä komissiolle, joka päättää yhden kuukauden kuluessa, voidaanko kyseisen jäsenvaltion toteuttamat toimenpiteet pitää edelleen voimassa, onko niitä muutettava vai onko ne poistettava. Komission päätökseen sovelletaan 3 artiklan 3 kohdan määräyksiä.
2. Jos Alankomaiden Antilleilla jalostettuja maaöljytuotteita tuodaan 2 artiklassa määrätyn järjestelyn mukaisesti yhteen tai useampaan Euroopan unionin jäsenvaltioon suoraan tai toisen jäsenvaltion kautta kalenterivuoden aikana enemmän kuin tämän pöytäkirjan liitteessä ilmoitetut tonnimäärät, kyseisen jäsenvaltion tai kyseisten jäsenvaltioiden 1 kohdan nojalla kuluvan vuoden aikana mahdollisesti toteuttamat toimenpiteet katsotaan laillisiksi. Tultuaan vakuuttuneeksi siitä, että vahvistetut tonnimäärät on saavutettu, komissio ottaa huomioon toteutetut toimenpiteet. Siinä tapauksessa muut jäsenvaltiot pidättäytyvät saattamasta asiaa neuvoston käsiteltäväksi.

5 artikla

Jos unioni päättää soveltaa määrällisiä tuontirajoituksia maaöljytuotteisiin riippumatta siitä, mistä maasta tuotteet tulevat, näitä rajoituksia voidaan soveltaa myös Alankomaiden Antilleilta tuotaviin maaöljytuotteisiin. Siinä tapauksessa Alankomaiden Antilleille myönnetään kolmansiin maihin verrattuna suosituimmuuskohtelu.

6 artikla

1. Neuvosto tarkistaa 2–5 artiklan määräyksiä yksimielisesti sekä Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan, kun kolmansista maista ja assosioiduista maista tulevia maaöljytuotteita koskeva alkuperän yhteinen määritelmä on hyväksytty tai kun kyseisiä tuotteita koskevia päätöksiä on tehty yhteisen kauppapolitiikan puitteissa tai yhteinen energiapolitiikka vahvistettu.
2. Tällaisen tarkistamisen yhteydessä Alankomaiden Antilleille on kuitenkin kaikissa tapauksissa myönnettävä sopivassa muodossa vastaavat etuudet maaöljytuotteista, joiden vähimmäismäärä on kaksi ja puoli miljoonaa tonnia.
3. Tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja vastaavia etuuksia koskevat unionin sitoumukset voidaan kuitenkin tarvittaessa jakaa maittain ottaen huomioon tämän pöytäkirjan liitteessä ilmoitetut tonnimäärät.

7 artikla

Komission tehtävänä on tämän pöytäkirjan täytäntöönpanoa varten seurata, kuinka Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuonti jäsenvaltioihin kehittyy. Jäsenvaltiot antavat komission suosittelmien yksityiskohtaisten hallinnollisten sääntöjen mukaisesti sille tiedoksi kaikki sen tehtävän kannalta hyödylliset tiedot, joiden levittämisestä komissio huolehtii.

Korkeat sopimuspuolet ovat päättäneet, että Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden Euroopan unioniin suuntautuvasta tuonnista tehdyn pöytäkirjan 4 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa varten kahden miljoonan tonnin määrä Antillien maaöljytuotteita jaetaan jäsenvaltioiden kesken seuraavasti:

Saksa ...	625 000 tonnia
Belgian ja Luxemburgin talousliitto ...	200 000 tonnia
Ranska ...	75 000 tonnia
Italia ...	100 000 tonnia
Alankomaat ...	1 000 000 tonnia

KIINTEÄN OMAISUUDEN HANKKIMISESTA TANSKASSA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

jotka HALUAVAT ratkaista eräät Tanskaa koskevat erityisongelmat,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Sen estämättä, mitä perussopimuksissa määrätään, Tanska saa pitää voimassa vapaa-ajan asunnon hankkimista koskevan voimassa olevan lainsäädäntönsä.

**EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN
SOPIMUKSEN 157 ARTIKLASTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Sovellettaessa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 157 artiklaa korvauksena ei pidetä ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisia etuuksia, jos ja sikäli kuin niiden voidaan osoittaa olevan 17 päivää toukokuuta 1990 edeltävältä työskentelykaudelta, paitsi kun on kyse työntekijöistä tai heidän jälkeensä etuuteen oikeutetuista, jotka ovat ennen tätä ajankohtaa panneet vireille oikeudenkäynnin tai esittäneet vastaavan vaatimuksen asiaan sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

GRÖNLANTIA KOSKEVISTA ERITYISJÄRJESTELYISTÄ

Ainoa artikla

1. Grönlannista peräisin olevien, kalatalouden yhteiseen markkinajärjestelyyn kuuluvien tuotteiden tuontia unioniin kohdellaan yhteisen markkinajärjestelyn toimintaperiaatteiden mukaisesti siten, että niille myönnetään vapautus tulleista ja vaikutukseltaan vastaavista maksuista eikä niihin sovelleta määrällisiä rajoituksia tai vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä, jos unionin mahdollisuudet päästä unionin ja Grönlannin toimivaltaisen viranomaisen välisen sopimuksen nojalla Grönlannin kalastusvyöhykkeille ovat unionin kannalta tyydyttävät.
2. Kaikki kyseisten tuotteiden tuontijärjestelyyn liittyvät toimenpiteet, mukaan lukien näiden toimenpiteiden toteuttamista koskevat toimenpiteet, toteutetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 43 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

IRLANNIN PERUSTUSLAIN 40.3.3 ARTIKLASTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

Mikään perussopimusten tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen taikka kyseisten sopimusten muuttamisesta tai täydentämisestä tehtyjen sopimusten tai asiakirjojen määräys ei vaikuta Irlannin perustuslain 40.3.3 artiklan soveltamiseen Irlannissa.

SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSISTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että siirtyminen Lissabonin sopimusta aiemmin sovellettavien perussopimusten institutionaalisista määräyksistä mainitun sopimuksen toimielinjärjestelmää koskeviin määräyksiin edellyttää siirtymämääräyksiä,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

1 artikla

Tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan 'perussopimuksilla' Euroopan unionista tehtyä sopimusta, Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta.

I OSASTO

EUROOPAN PARLAMENTTIA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

2 artikla

1. Ajaksi, joka vaalikaudesta 2009–2014 on jäljellä tämän artiklan voimaantulopäivänä, ja poiketen Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 189 artiklan toisesta kohdasta ja 190 artiklan 2 kohdasta sekä Euratomin perustamissopimuksen 107 artiklan toisesta kohdasta ja 108 artiklan 2 kohdasta, jotka olivat voimassa Euroopan parlamentin kesäkuussa 2009 pidettyjen vaalien ajankohtana, ja poiketen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 14 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määrätystä paikkojen lukumäärästä, lisätään nykyiseen 736 paikkaan seuraavat 18 paikkaa siten, että Euroopan parlamentin jäsenten kokonaismäärä on tilapäisesti 754 vaalikauden 2009–2014 loppuun asti:

Bulgaria	1	Alankomaat	1
Espanja	4	Itävalta	2
Ranska	2	Puola	1
Italia	1	Slovenia	1
Latvia	1	Ruotsi	2
Malta	1	Yhdistynyt kuningaskunta	1

2. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 14 artiklan 3 kohdasta poiketen asianomaiset jäsenvaltiot nimeävät henkilöt, jotka täyttävät 1 kohdassa tarkoitetut lisäpaikat, näiden jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaisesti ja edellyttäen, että kyseiset henkilöt on valittu yleisillä ja välittömillä vaaleilla
- a) asianomaisessa jäsenvaltiossa tätä tarkoitusta varten Euroopan parlamentin vaaleihin sovellettavien säännösten mukaisesti järjestetyissä yleisissä ja välittömissä vaaleissa;
 - b) 4–7 päivänä 2009 kesäkuuta pidettyjen Euroopan parlamentin vaalien tulosten perusteella; tai
 - c) siten, että asianomaisen jäsenvaltion parlamentti nimeää keskuudestaan tarvittavan määrän edustajia kunkin jäsenvaltion vahvistaman menettelyn mukaisesti.
3. Eurooppa-neuvosto tekee Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 14 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisen päätöksen Euroopan parlamentin kokoonpanosta hyvissä ajoin ennen vuonna 2014 pidettäviä Euroopan parlamentin vaaleja.

II OSASTO

MÄÄRÄENEMMISTÖÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

3 artikla

1. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 4 kohdan mukaisesti määräenemmistön määrittelyä Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa koskevat mainitun kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 2 kohdan määräykset tulevat voimaan 1 päivänä marraskuuta 2014.
2. Kun ratkaisu on 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana tehtävä määräenemmistöllä, neuvoston jäsen voi pyytää, että ratkaisu tehdään 3 kohdassa määritellyllä määräenemmistöllä. Tällöin sovelletaan 3 ja 4 kohtaa.
3. Seuraavat määräykset ovat voimassa 31 päivään lokakuuta 2014, sanotun kuitenkin rajoittamatta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 235 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan soveltamista:

Kun Eurooppa-neuvoston ja neuvoston ratkaisun edellytyksenä on määränemmistö, jäsenten äänet painotetaan seuraavasti:

Belgia	12
Bulgaria	10
Tšekki	12
Tanska	7
Saksa	29
Viro	4
Irlanti	7
Kreikka	12
Espanja	27
Ranska	29
Kroatia	7
Italia	29
Kypros	4
Latvia	4
Liettua	7
Luxemburg	4
Unkari	12
Malta	3
Alankomaat	13
Itävalta	10
Puola	27
Portugali	12
Romania	14
Slovenia	4
Slovakia	7
Suomi	7
Ruotsi	10
Yhdistynyt kuningaskunta	29

Kun ratkaisu on perussopimusten nojalla tehtävä komission ehdotuksesta, sen edellytyksenä on vähintään 260 puoltavaa ääntä, jotka edustavat jäsenten enemmistöä. Muissa tapauksissa ratkaisun edellytyksenä on vähintään 260 puoltavaa ääntä, jotka edustavat ainakin kahta kolmasosaa jäsenistä.

Eurooppa-neuvoston tai neuvoston jäsen voi pyytää, että Eurooppa-neuvoston tai neuvoston hyväksyessä säädöksen määräenemmistöllä tarkistetaan, että määräenemmistön muodostavat jäsenvaltiot edustavat vähintään 62:ta prosenttia unionin koko väestöstä. Jos osoittautuu, että tämä ehto ei täyty, kyseessä olevaa säädöstä ei hyväksytä.

4. Kun kaikki neuvoston jäsenet eivät perustamissopimusten mukaisesti osallistu äänestykseen, eli tapauksissa, joissa viitataan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan mukaisesti määritettyyn määräenemmistöön, määräenemmistöllä tarkoitetaan 31 päivään lokakuuta 2014 asti yhtä suurta osuutta kyseisten neuvoston jäsenten painotetuista äänistä ja yhtä suurta osuutta kyseisten jäsenten määrästä sekä tarvittaessa yhtä suurta prosentuaalista osuutta asianomaisten jäsenvaltioiden väestöstä kuin tämän artiklan 3 kohdassa on määrätty.

III OSASTO

NEUVOSTON KOKOONPANOJA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

4 artikla

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 6 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetun päätöksen voimaantuloon asti neuvosto voi kokoontua mainitun kohdan toisessa ja kolmannessa alakohdassa tarkoitetuissa kokoonpanoissa sekä muissa kokoonpanoissa, joita koskeva luettelo vahvistetaan yleisten asioiden neuvoston yksinkertaisella enemmistöllä tekemässä päätöksessä.

IV OSASTO

KOMISSIOTA JA UNIONIN ULKOASIOIDEN JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN KORKEAA EDUSTAJAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

5 artikla

Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä virassa olevat komission jäsenet pysyvät virassaan toimikautensa loppuun. Komission jäsenen, jolla on sama kansalaisuus kuin unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealla edustajalla, toimikausi päättyy kuitenkin päivänä, jona korkea edustaja nimitetään.

V OSASTO

YHTEISEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN KORKEANA EDUSTAJANA TOIMIVAA NEUVOSTON PÄÄSIHTEERIÄ JA NEUVOSTON VARAPÄÄSIHTEERIÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

6 artikla

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivan neuvoston pääsihteerin ja neuvoston varapääsihteerin toimikausi päättyy Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä. Neuvosto nimittää pääsihteerin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 240 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

VI OSASTO

NEUVOA-ANTAVIA ELIMIÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

7 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 301 artiklassa tarkoitetun päätöksen voimaantuloon saakka talous- ja sosiaalikomitean jäsenmäärä jakautuu seuraavasti:

Belgia	12	Liettua	9
Bulgaria	12	Luxemburg	6
Tšekki	12	Unkari	12
Tanska	9	Malta	5
Saksa	24	Alankomaat	12
Viro	7	Itävalta	12
Irlanti	9	Puola	21
Kreikka	12	Portugali	12
Espanja	21	Romania	15
Ranska	24	Slovenia	7
Kroatia	9	Slovakia	9
Italia	24	Suomi	9
Kypros	6	Ruotsi	12
Latvia	7	Yhdistynyt kuningaskunta	24

8 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 305 artiklassa tarkoitetun päätöksen voimaantuloon saakka alueiden komitean jäsenmäärä jakautuu seuraavasti:

Belgia	12	Liettua	9
Bulgaria	12	Luxemburg	6
Tšekki	12	Unkari	12
Tanska	9	Malta	5
Saksa	24	Alankomaat	12
Viro	7	Itävalta	12
Irlanti	9	Puola	21
Kreikka	12	Portugali	12
Espanja	21	Romania	15
Ranska	24	Slovenia	7
Kroatia	9	Slovakia	9
Italia	24	Suomi	9
Kypros	6	Ruotsi	12
Latvia	7	Yhdistynyt kuningaskunta	24

VII OSASTO

ENNEN LISSABONIN SOPIMUKSEN VOIMAANTULOA ANNETTUJA, EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN V JA VI OSASTOON PERUSTUVIA SÄÄDÖKSIÄ KOSKEVAT SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET

9 artikla

Ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyjen, Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen perustuvien unionin toimielinten, elinten ja laitosten säädösten oikeusvaikutukset säilyvät niin kauan kuin näitä säädöksiä ei kumota, julisteta mitättömiksi tai muuteta perussopimusten nojalla. Sama koskee myös Euroopan unionista tehdyn sopimuksen perusteella tehtyjä jäsenvaltioiden välisiä yleissopimuksia.

10 artikla

1. Sellaisten poliisiyhteistyön ja rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla annettujen unionin säädösten osalta, jotka on hyväksytty ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, toimielinten toimivalta on siirtymätoimenpiteenä mainitun sopimuksen voimaantulopäivänä seuraava: Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 258 artiklan mukaista komission toimivaltaa ei sovelleta, ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, sellaisena kuin se oli voimassa ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, VI osaston mukainen Euroopan unionin tuomioistuimen toimivalta säilyy ennallaan, myös silloin, kun se on hyväksytty mainitun Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 35 artiklan 2 kohdan nojalla.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun säädöksen muuttaminen johtaa siihen, että mainitussa kohdassa tarkoitettujen toimielinten toimivaltaa, sellaisena kuin siitä määrätään perussopimuksissa, sovelletaan, sikäli kuin on kyse muutetusta säädöksestä, niihin jäsenvaltioihin, joihin tätä muutettua säädöstä sovelletaan.
3. Joka tapauksessa 1 kohdassa mainitun siirtymätoimenpiteen noudattaminen lakkaa viiden vuoden kuluttua Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivästä.

4. Yhdistynyt kuningaskunta voi viimeistään kuusi kuukautta ennen 3 kohdassa mainitun siirtymäkauden päättymistä ilmoittaa neuvostolle, ettei se 1 kohdassa tarkoitettujen säädösten osalta hyväksy 1 kohdassa tarkoitettujen toimielinten toimivaltaa sellaisena kuin siitä määrätään perussopimuksissa. Jos Yhdistynyt kuningaskunta on tehnyt tällaisen ilmoituksen, kaikkia 1 kohdassa tarkoitettuja säädöksiä lakataan soveltamasta siihen 3 kohdassa tarkoitettun siirtymäkauden päättymispäivästä alkaen. Tätä alakohtaa ei sovelleta niiden 2 kohdassa tarkoitettujen muutettujen säädösten osalta, joita sovelletaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Neuvosto määrittää määräenemmistöllä komission ehdotuksesta edellä olevan johdosta tarvittavat järjestelyt sekä tarvittavat siirtymäjärjestelyt. Yhdistynyt kuningaskunta ei osallistu tämän päätöksen tekemiseen. Neuvoston määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Neuvosto voi määräenemmistöllä komission ehdotuksesta tehdä myös päätöksen siitä, että Yhdistyneen kuningaskunnan on vastattava niistä mahdollisista välittömistä rahoitusvaikutuksista, jotka väistämättä aiheutuvat siitä, ettei se enää osallistu näihin säädöksiin.

5. Yhdistynyt kuningaskunta voi milloin tahansa myöhemmin ilmoittaa neuvostolle haluavansa osallistua säädöksiin, joita on lakattu soveltamasta siihen 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti. Tällöin sovelletaan tapauksesta riippuen osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan tai Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan asiaa koskevia määräyksiä. Kyseessä olevien säädösten osalta toimielinten toimivalta on se, josta määrätään perussopimuksissa. Toimiessaan asianomaisten pöytäkirjojen nojalla unionin toimielimet ja Yhdistynyt kuningaskunta pyrkivät palauttamaan Yhdistyneen kuningaskunnan mahdollisimman laajan osallistumisen unionin säännöstöön vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen alalla vahingoittamatta vakavasti tämän säännöstön eri osien käytännön toimivuutta ja kunnioittaen niiden johdonmukaisuutta.

**EHTY:n PERUSTAMISSOPIMUKSEN VOIMASSAOLON
PÄÄTTYMISEN TALOUDELLISISTA SEURAUKSISTA JA
HIILI- JA TERÄSTUTKIMUSRAHASTOSTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PALAUTTAVAT MIELEEN, että kaikki varat ja vastuut, joita Euroopan hiili- ja teräsyhteisöllä oli 23 päivänä heinäkuuta 2002, siirrettiin 24 päivästä heinäkuuta 2002 Euroopan yhteisölle,

OTTAVAT HUOMIOON, että näitä varoja olisi toivottavaa käyttää hiili- ja terästeollisuuteen liittyvien alojen tutkimukseen ja että tätä varten olisi annettava erityiset säännöt,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

1. Euroopan hiili- ja teräsyhteisön 23 päivänä heinäkuuta 2002 päätetyssä taseessa oleva nettovarallisuus, lisättynä tai vähennettynä mahdollisilla selvitystoimista aiheutuvilla määrillä, muodostaa hiili- ja terästeollisuuteen liittyvien alojen tutkimukseen tarkoitetut varat, joista käytetään nimitystä ”EHTY:n selvityksessä olevat varat”. Selvityksen jälkeen varoista käytetään nimitystä ”hiili- ja terästutkimusrahaston varat”.
2. Näistä varoista kertyvät tulot, joista käytetään nimitystä ”hiili- ja terästutkimusrahasto”, käytetään yksinomaan tutkimuksen puiteohjelman ulkopuoliseen hiili- ja terästeollisuuteen liittyvien alojen tutkimukseen tämän pöytäkirjan määräysten ja sen nojalla annettujen säädösten mukaisesti.

2 artikla

Neuvosto antaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan tämän pöytäkirjan täytäntöönpanon edellyttämät säännökset, mukaan lukien keskeiset periaatteet.

Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan toimenpiteet, joilla vahvistetaan hiili- ja terästudkimusrahaston varojen hoitoa koskevat monivuotiset taloudelliset suuntaviivat ja kyseisen rahaston tutkimusohjelman tekniset suuntaviivat.

3 artikla

Perussopimusten määräyksiä sovelletaan, jollei tässä pöytäkirjassa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä toisin määrätä.

EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN LIITTEET

LIITE I

LUETTELO, JOHON VIITATAAN EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN 38 ARTIKLASSA

(1) Brysselin nimikkeistön numero	(2) Tuotteen kuvaus
1. RYHMÄ	Elävät eläimet
2. RYHMÄ	Liha ja syötävät eläimenosat
3. RYHMÄ	Kalat, äyriäiset ja nilviäiset
4. RYHMÄ	Meijerituotteet; linnunmunat; luonnonhunaja
5. RYHMÄ	
05.04	Eläinten (muiden kuin kalan) suolet, rakot ja vatsat, kokonaisina tai kappaleina
05.15	Muualle kuulumattomat eläintuotteet; ihmisravinnoksi soveltumattomat kuolleet 1. tai 3. ryhmän eläimet
6. RYHMÄ	Elävät puut ja muut elävät kasvit
7. RYHMÄ	Vihannekset ja kasvikset sekä eräät syötävät juuret ja mukulat
8. RYHMÄ	Syötävät hedelmät ja pähkinät; sitrushedelmien ja melonin kuoret
9. RYHMÄ	Kahvi, tee ja mausteet, ei kuitenkaan mate (nimike 0903)

(1) Brysselin nimikkeistön numero	(2) Tuotteen kuvaus
10. RYHMÄ	Vilja
11. RYHMÄ	Myllyteollisuustuotteet; maltaat ja tärkkelys; gluteeni; inuliini
12. RYHMÄ	Öljysiemenet ja -hedelmät; erinäiset siemenet ja hedelmät; teollisuus- ja lääkekasvit; oljet ja kasvirehu
13. RYHMÄ	
13.03:sta	Pektiini
15. RYHMÄ	
15.01	Sianihra (laardi) ja muu sulatettu, puristettu sianrasva; sulatettu, puristettu siipikarjan rasva
15.02	Nautakarjan, lampaan tai vuohen sulattamattomat, puristamattomat rasvat; näistä rasvoista saatu tali (myös "premier jus")
15.03	Laardi-, oleo- ja talisteariini; laardiöljy, oleomargariini ja taliöljy, muut kuin emulgoidut, sekoitetut tai muuten valmistetut
15.04	Kala- ja merinisäkäsrasvat ja -öljyt, myös raffinoidut
15.07	Rasvaiset kasviöljyt, juoksevat tai jähmeät, raa'at, raffinoidut tai puhdistetut
15.12	Eläin- ja kasvirasvat ja -öljyt, kokonaan tai osittain vedytetyt, myös raffinoidut mutta ei enempää valmistetut
15.13	Margariini, tekoihra ja muut valmistetut ravintorasvat
15.17	Rasva-aineiden tai eläin- tai kasvivojen käsittelyssä syntyneet jätteet
16. RYHMÄ	Liha-, kala-, äyriäis- ja nilviäisvalmisteet

(1) Brysselin nimikkeistön numero	(2) Tuotteen kuvaus
17. RYHMÄ	
17.01	Juurikas- ja ruokosokeri, jähmeä
17.02	Muu sokeri; sokerisiirapit; keinotekoinen hunaja (myös luonnonhunajan kanssa sekoitettuna); sokeriväri
17.03	Melassi, myös värittömäksi tehty
17.05(*)	Maku- tai väriainetta sisältävät sokerit, siirapit ja melassit, ei kuitenkaan hedelmämeheit, jotka sisältävät lisättyä sokeria sen määrästä riippumatta
18. RYHMÄ	
18.01	Kaakaopavut, kokonaiset tai rouhitut, raa'at tai paahdetut
18.02	Kaakaonkuoret, -kalvot ja -jätteet
20. RYHMÄ	Vihanneksista, kasviksista, hedelmistä tai muista kasvinosista valmistetut tuotteet
22. RYHMÄ	
22.04	Rypälemehu, käymistilassa oleva tai jonka käyminen on pysäytetty muuten kuin alkoholia lisäämällä
22.05	Viini tuoreista rypäleistä; rypälemehu, jonka käyminen on pysäytetty alkoholia lisäämällä

(*) Kohta lisätty 18 päivänä joulukuuta 1959 annetun Euroopan talousyhteisön neuvoston asetuksen 7 a 1 artiklalla (EYVL N:o 7, 30.1.1961, s. 71/61).

(1) Brysselin nimikkeistön numero	(2) Tuotteen kuvaus
22. RYHMÄ (jatk.)	
22.07	Muut käymistietä valmistetut juomat (esim. omenaviini, päärynäviini ja sima)
22.08:sta(*)	Liitteessä I mainituista maataloustuotteista valmistettu etyylialkoholi, myös denaturoitu, väkevyydestä riippumatta, ei kuitenkaan liköörit tai muut alkoholipitoiset juomat tai alkoholipitoiset valmisteet (ns. tiivistetyt ekstraktit) juomien valmistusta varten
22.09:sta(*)	
22.10:sta(*)	
23. RYHMÄ	Elintarviketeollisuuden jätetuotteet ja jätteet; valmistettu rehu
24. RYHMÄ	
24.01	Valmistamaton tupakka, tupakanjätteet
45. RYHMÄ	
45.01	Valmistamaton luonnonkorkki, rouhittu, rakeistettu tai jauhettu; korkkijätteet
54. RYHMÄ	
54.01	Pellava, valmistamaton tai valmistettu, ei kuitenkaan kehrätty; pellavarohtimet ja -jätteet (myös revityt tai garnetoidut lumput)
57. RYHMÄ	
57.01	Hamppu (<i>Cannabis sativa</i>), valmistamaton tai valmistettu, ei kuitenkaan kehrätty; hamppurohtimet ja -jätteet (myös revityt tai garnetoidut lumput ja köydet)

(*) Kohta lisätty 18 päivänä joulukuuta 1959 annetun Euroopan talousyhteisön neuvoston asetuksen 7 a 1 artiklalla (EYVL N:o 7, 30.1.1961, s. 71/61).

LIITE II

MERENTAKAISET MAAT JA ALUEET, JOIHIN SOVELLETAAN EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN NELJÄNNEN OSAN MÄÄRÄYKSIÄ

- Grönlanti
- Uusi-Kaledonia ja siihen kuuluvat alueet
- Ranskan Polynesia
- Ranskan eteläiset ja antarktiset alueet
- Wallis- ja Futunasaaret
- Saint-Pierre ja Miquelon
- Saint Barthélemy
- Aruba
- Alankomaiden Antillit:
 - Bonaire
 - Curaçao
 - Saba
 - Sint Eustatius
 - Sint Maarten
- Anguilla
- Caymansaaret
- Falklandinsaaret
- Etelä-Georgia ja Eteläiset Sandwichsaaret
- Montserrat
- Pitcairn
- Saint Helena ja siihen kuuluvat alueet
- Antarktiksens brittiläinen alue
- Intian valtameren brittiläinen alue
- Turks- ja Caicossaaret
- Brittiläiset Neitsytsaaret
- Bermuda

13 päivänä joulukuuta 2007 allekirjoitetun
LISSABONIN SOPIMUKSEN
HYVÄKSYNEEN HALLITUSTENVÄLISEN
KONFERENSSIN
PÄÄTÖSASIAKIRJAAN LIITETYT
JULISTUKSET

A. PERUSSOPIMUSTEN MÄÄRÄYKSIÄ KOSKEVAT JULISTUKSET

1. Julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, joka on oikeudellisesti sitova, vahvistetaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa taatut jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet.

Perusoikeuskirjalla ei laajenneta unionin oikeuden soveltamisalaa aloihin, joilla unionilla ei ole toimivaltaa, eikä anneta sille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä, eikä muuteta perussopimuksissa määriteltäviä unionin toimivaltaa ja tehtäviä.

2. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että unionin liittymisen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen olisi tapahduttava sellaisin menettelyin, että unionin oikeusjärjestyksen erityispiirteet säilytetään. Konferenssi panee tässä yhteydessä merkille Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen välillä säännöllisesti käytävän vuoropuhelun, jota voidaan vahvistaa, kun unioni liittyy mainittuun yleissopimukseen.

3. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 8 artiklasta

Unioni ottaa huomioon sen kanssa läheisyytensä vuoksi erityissuhteissa olevien kooltaan pienten maiden erityistilanteen.

4. Julistus Euroopan parlamentin kokoonpanosta

Euroopan parlamentin lisäpaikka annetaan Italialle.

5. Julistus Eurooppa-neuvoston poliittisesta hyväksynnästä
Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevalle päätösluonnokselle

Eurooppa-neuvosto antaa poliittisen hyväksyntänsä Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevalle tarkistetulle päätösluonnokselle, joka koskee vaalikautta 2009–2014 ja joka perustuu Euroopan parlamentin tekemään ehdotukseen.

6. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 15 artiklan
5 ja 6 kohdasta, 17 artiklan 6 ja 7 kohdasta sekä 18 artiklasta

Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan, komission puheenjohtajan ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtäviin nimitettävien henkilöiden valinnassa on otettava asianmukaisesti huomioon tarve kunnioittaa unionin ja sen jäsenvaltioiden maantieteellistä ja väestöllistä moninaisuutta.

7. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 4 kohdasta ja
Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 2 kohdasta

Konferenssi julistaa, että neuvosto tekee päätöksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 4 kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanosta Lissabonin sopimuksen allekirjoituspäivänä ja että päätös tulee voimaan samana päivänä, jona kyseessä oleva sopimus tulee voimaan. Päätösluonnos on seuraava:

Luonnos
neuvoston päätökseksi
Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 4 kohdan ja
Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanosta
1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana
sekä 1 päivästä huhtikuuta 2017 alkaen

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

katsoo seuraavaa:

- (1) On aiheellista antaa säännöksiä, joiden avulla voidaan siirtyä sujuvasti siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan 3 kohdassa määritellystä neuvoston määräenemmistöllä tapahtuvaa päätöksentekoa koskevasta järjestelmästä, jota sovelletaan 31 päivään lokakuuta 2014, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 4 kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 2 kohdan mukaiseen äänestysjärjestelmään, jota sovelletaan 1 päivästä marraskuuta 2014, mukaan luettuina saman pöytäkirjan 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettut erityissäännökset, joita sovelletaan 31 päivään maaliskuuta 2017 ulottuvan siirtymäkauden aikana.
- (2) Palautetaan mieleen, että neuvoston käytäntönä on ponnistella kaikin voimin määräenemmistöllä annettujen säädösten demokraattisen legitimiuden vahvistamiseksi,

ON PÄÄTTÄNYT SEURAAVAA:

1 jakso

Säännökset, joita sovelletaan 1 päivän marraskuuta 2014
ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana

1 artikla

Jos 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana neuvoston jäsenet, jotka edustavat

- a) vähintään kolmea neljäsosaa siitä väestöstä, tai
- b) vähintään kolmea neljäsosaa siitä jäsenvaltioiden määrästä,

jota määrävähemmistön muodostaminen edellyttää Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 4 kohdan ensimmäistä alakohtaa tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 2 kohtaa sovellettaessa, vastustavat sitä, että neuvosto antaa säädöksen määräenemmistöllä, neuvosto käy asiasta keskustelun.

2 artikla

Käydessään tätä keskustelua neuvosto tekee kaiken voitavansa päästäkseen kohtuullisessa ajassa ja estämättä unionin oikeudessa asetettujen pakottavien määräaikojen noudattamista tyydyttävään ratkaisuun 1 artiklassa tarkoitettujen neuvoston jäsenten esiin ottamien kysymysten osalta.

3 artikla

Neuvoston puheenjohtaja tekee tätä varten komission avustamana ja neuvoston työjärjestystä noudattaen tarvittavat aloitteet, joilla helpotetaan laajemman yhteisymmärryksen saavuttamista neuvostossa. Neuvoston jäsenet avustavat puheenjohtajaa.

2 jakso

Säännökset, joita sovelletaan 1 päivästä huhtikuuta 2017

4 artikla

Jos 1 päivästä huhtikuuta 2017 alkaen neuvoston jäsenet, jotka edustavat

- a) vähintään 55:ttä prosenttia siitä väestöstä, tai
- b) vähintään 55:ttä prosenttia siitä jäsenvaltioiden määrästä,

jota määrävähemmistön muodostaminen edellyttää Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 4 kohdan ensimmäistä alakohtaa tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 238 artiklan 2 kohtaa sovellettaessa, vastustavat sitä, että neuvosto antaa säädöksen määräenemmistöllä, neuvosto käy asiasta keskustelun.

5 artikla

Käydessään tätä keskustelua neuvosto tekee kaiken voitavansa päästäkseen kohtuullisessa ajassa ja estämättä unionin oikeudessa asetettujen pakottavien määräaikojen noudattamista tyydyttävään ratkaisuun 4 artiklassa tarkoitettujen neuvoston jäsenten esiin ottamien kysymysten osalta.

6 artikla

Neuvoston puheenjohtaja tekee tätä varten komission avustamana ja neuvoston työjärjestystä noudattaen tarvittavat aloitteet, joilla helpotetaan laajemman yhteisymmärryksen saavuttamista neuvostossa. Neuvoston jäsenet avustavat puheenjohtajaa.

3 jakso

Voimaantulo

7 artikla

Tämä päätös tulee voimaan Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä.

8. Julistus Lissabonin sopimuksen voimaantulon yhteydessä toteutettavista käytännön toimenpiteistä siltä osin kun on kyse Eurooppa-neuvoston ja ulkoasiainneuvoston puheenjohtajuudesta

Jos Lissabonin sopimus tulee voimaan 1 päivän tammikuuta 2009 jälkeen, konferenssi kehottaa neuvoston puolivuotista puheenjohtajuutta tuolloin hoitavan jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia sekä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaksi valittavaa henkilöä ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaksi edustajaksi nimitettävää henkilöä toteuttamaan seuraavaa puheenjohtajavaltiota kuullen tarvittavat konkreettiset toimenpiteet, jotta Eurooppa-neuvoston ja ulkoasiainneuvoston puheenjohtajuuden siirtyminen hoituu tehokkaasti puheenjohtajuuteen liittyvien materiaalisten ja organisatoristen näkökohtien osalta.

9. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 9 kohdasta siltä osin kuin on kyse neuvoston puheenjohtajuuden hoitamista koskevasta Eurooppa-neuvoston päätöksestä

Konferenssi julistaa, että neuvoston olisi aloitettava neuvoston puheenjohtajuuden hoitamista koskevan päätöksen täytäntöönpanomenettelyistä tehtävän päätöksen valmistelu välittömästi Lissabonin sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ja että sen olisi annettava tälle päätökselle poliittinen hyväksyntänsä kuuden kuukauden kuluessa. Luonnos Eurooppa-neuvoston päätökseksi, joka tehdään päivänä, jona kyseessä oleva sopimus tulee voimaan, on seuraava:

Luonnos Eurooppa-neuvoston päätökseksi
neuvoston puheenjohtajuuden hoitamisesta

1 artikla

1. Etukäteen määritetyt kolmen jäsenvaltion ryhmät hoitavat 18 kuukauden ajan neuvoston puheenjohtajuutta ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta. Nämä ryhmät muodostetaan jäsenvaltioiden tasaisen vuorottelun perusteella, ja tällöin otetaan huomioon jäsenvaltioiden keskinäinen erilaisuus sekä maantieteellinen tasapaino unionissa.
2. Kukin ryhmän jäsen toimii vuorollaan kuuden kuukauden ajan kaikkien neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajana ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta. Muut ryhmän jäsenet avustavat puheenjohtajaa tämän kaikissa tehtävissä yhteisen ohjelman mukaisesti. Ryhmän jäsenet voivat keskenään sopia vaihtoehtoisista järjestelyistä.

2 artikla

Yleisten asioiden neuvoston puheenjohtajana toimivan jäsenvaltion edustaja on jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitean puheenjohtaja.

Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa edustava henkilö on poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean puheenjohtaja.

Neuvoston eri kokoonpanojen valmisteluelinten puheenjohtajana toimii kyseessä olevan neuvoston kokoonpanon, ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta, puheenjohtajana kulloinkin toimivan ryhmän jäsen, jollei 4 artiklan mukaisesti ole toisin päätetty.

3 artikla

Yleisten asioiden neuvosto huolehtii yhteistyössä komission kanssa neuvoston eri kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta ja jatkuvuudesta monivuotisten ohjelmien mukaisesti. Puheenjohtajina toimivat jäsenvaltiot toteuttavat neuvoston pääsihteeristön avustuksella kaikki tarpeelliset toimenpiteet neuvoston työskentelyn järjestämiseksi ja sen sujuvuuden varmistamiseksi.

Neuvosto tekee päätöksen, jolla säädetään toimenpiteistä tämän päätöksen soveltamiseksi.

10. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklasta

Konferenssi katsoo, että kun komissiossa ei enää ole kansalaisia kaikista jäsenvaltioista, tämän olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että varmistetaan täysi avoimuus suhteessa kaikkiin jäsenvaltioihin. Komission olisi sitä varten oltava tiiviissä yhteydessä kaikkiin jäsenvaltioihin riippumatta siitä, onko niiden kansalainen komission jäsenenä, ja kiinnitettävä tässä yhteydessä erityistä huomiota tarpeeseen vaihtaa tietoja kaikkien jäsenvaltioiden kanssa ja kuulla niitä.

Konferenssi katsoo lisäksi, että komission olisi toteutettava kaikki aiheelliset toimenpiteet varmistaakseen, että kaikkien jäsenvaltioiden, myös niiden, joiden kansalaista ei ole komission jäsenenä, poliittiset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset olosuhteet otetaan täysimääräisesti huomioon. Näillä toimenpiteillä olisi muun muassa varmistettava se, että näiden jäsenvaltioiden asema otetaan huomioon hyväksymällä asianmukaisia organisatorisia järjestelyjä.

11. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 6 ja 7 kohdasta

Konferenssi katsoo, että Euroopan parlamentti ja Eurooppa-neuvosto vastaavat perussopimusten määräysten mukaisesti yhdessä Euroopan komission puheenjohtajan valintaan johtavan menettelyn moitteettomasta toteuttamisesta. Tätä varten Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston edustajat järjestävät ennen Eurooppa-neuvoston päätöksen tekemistä tarpeelliset kuulemiset tarkoituksenmukaisimmaksi katsotulla tavalla. Kuulemisissa keskitytään komission puheenjohtajaksi ehdolla olevien taustaan, ja niissä otetaan 17 artiklan 7 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti huomioon Euroopan parlamentin vaalit. Kuulemisia koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä voidaan aikanaan tarkentaa Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston yhteisellä sopimuksella.

12. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 18 artiklasta

1. Konferenssi julistaa, että Euroopan parlamenttiin otetaan asianmukaisesti yhteyttä valmisteltaessa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan nimittämistä, joka tapahtuu Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 18 artiklan ja siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan mukaisesti; korkean edustajan toimikausi alkaa tuona samana päivänä ja päättyy päivänä, jona tuolloin virassa olevan komission toimikausi päättyy.
2. Lisäksi konferenssi muistuttaa, että unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, jonka toimikausi alkaa marraskuussa 2009 samaan aikaan ja kestää yhtä kauan kuin seuraavan komission, nimitetään Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 ja 18 artiklan määräysten mukaisesti.

13. Julistus yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta

Konferenssi korostaa, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset, mukaan lukien unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan toimen ja Euroopan ulkosuhdehallinnon perustaminen, eivät vaikuta jäsenvaltioiden nykyiseen vastuuseen muotoilla ja harjoittaa omaa ulkopolitiikkaansa eikä niiden kansalliseen edustukseen kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä.

Konferenssi palauttaa myös mieleen, että yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat määräykset eivät vaikuta jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen.

Se painottaa, että Euroopan unionia ja sen jäsenvaltioita sitovat edelleen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan määräykset sekä erityisesti turvallisuusneuvoston ja sen jäsenvaltioiden ensisijainen vastuu kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisestä.

14. Julistus yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 24 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen erityissääntöjen ja -menettelyjen lisäksi konferenssi korostaa, että yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset, mukaan lukien ne, jotka koskevat unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa ja ulkosuhdehallintoa, eivät vaikuta minkään jäsenvaltion nykyiseen oikeusperustaan, vastuuseen tai toimivaltaan, joka liittyy sen ulkopoliittikan muotoiluun ja harjoittamiseen, sen kansalliseen ulkosuhdehallintoon, suhteisiin kolmansiin maihin tai jäsenyyteen kansainvälisissä järjestöissä, mukaan lukien jäsenvaltion jäsenyys Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvostossa.

Konferenssi toteaa myös, että yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilla määräyksillä ei anneta komissiolle uutta toimivaltaa tehdä aloitteita päätöksiksi eikä laajenneta Euroopan parlamentilla olevaa asemaa.

Konferenssi muistuttaa myös, että yhteistä eurooppalaista turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat määräykset eivät vaikuta jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen.

15. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 27 artiklasta

Konferenssi julistaa, että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivan neuvoston pääsihteerin, komission ja jäsenvaltioiden olisi aloitettava Euroopan ulkosuhdehallinnon perustamista koskevat valmistelut heti, kun Lissabonin sopimus on allekirjoitettu.

16. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 55 artiklan 2 kohdasta

Konferenssi katsoo, että mahdollisuus kääntää perussopimukset 55 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuille kielille edistää 3 artiklan 3 kohdan neljännessä alakohdassa tarkoitettua tavoitetta kunnioittaa unionin kulttuurien ja kielten rikkautta ja monimuotoisuutta. Konferenssi vahvistaa tässä yhteydessä, että unioni pitää arvossa Euroopan kulttuurien monimuotoisuutta ja kiinnittää edelleen erityistä huomiota näihin ja muihin kieliin.

Konferenssi suositaa, että ne jäsenvaltiot, jotka haluavat käyttää 55 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua mahdollisuutta, ilmoittavat neuvostolle kuuden kuukauden kuluessa Lissabonin sopimuksen allekirjoittamisesta sen yhden tai useamman kielen, jolle perussopimukset käännetään.

17. Julistus Euroopan unionin oikeuden ensisijaisuudesta

Konferenssi muistuttaa, että Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perussopimukset ja unionin niiden nojalla antama lainsäädäntö ovat ensisijaisia jäsenvaltioiden oikeuteen nähden mainitussa oikeuskäytännössä määriteltyjen edellytysten mukaisesti.

Lisäksi konferenssi on päättänyt liittää tähän päätösasiakirjaan neuvoston oikeudellisen yksikön tätä ensisijaisuutta koskevan lausunnon sellaisena kuin se on asiakirjassa 11197/07 (JUR 260):

*"Neuvoston oikeudellisen yksikön lausunto,
annettu 22 päivänä kesäkuuta 2007,*

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että EY-oikeuden ensisijaisuus on yhteisön oikeuden keskeinen periaate. Tuomioistuimen mukaan tämä periaate kuuluu luonnostaan Euroopan yhteisön erityisluonteeseen. Tämän vakiintuneen oikeuskäytännön ensimmäistä tuomiota (Costa vastaan ENEL, 15.7.1964, asia 6/64¹) annettaessa perustamissopimuksessa ei ollut mainintaa ensisijaisuudesta. Näin on yhä edelleen. Se seikka, että ensisijaisuuden periaatetta ei sisällytetä tulevaan sopimukseen, ei millään tavoin muuta sitä, että periaate on olemassa, eikä vaikuta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen olemassa olevaan oikeuskäytäntöön."

18. Julistus toimivallan jaosta

Konferenssi korostaa, että Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa määrätyn unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallan jaon mukaisesti toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille.

¹ "Tästä (...) seuraa, että perustamissopimukseen, joka on itsenäinen oikeuslähde, perustuvaa oikeutta vastaan ei voida sen erityisen ja alkuperäisen luonteen vuoksi vedota tuomioistuimessa minkään kansallisen oikeuden sääntöjen perusteella, koska muutoin perustamissopimuksen nojalla annettu lainsäädäntö menettäisi yhteisöä koskevan luonteensa ja itse yhteisön oikeudellinen perusta saatetaan kyseenalaiseksi."

Kun perussopimuksissa annetaan unionille jäsenvaltioiden kanssa jaettu toimivalta tietyllä alalla, jäsenvaltiot käyttävät toimivaltaansa siltä osin kuin unioni ei käytä omaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä. Viimeksi mainittu tilanne voi syntyä, kun unionin toimivaltaiset toimielimet päättävät kumota lainsäätämisyksessä hyväksytyn säädöksen, erityisesti turvataksaan paremmin toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen jatkuvan noudattamisen. Neuvosto voi pyytää yhden tai useamman jäsenensä (jäsenvaltion edustajan) aloitteesta ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 241 artiklan mukaisesti komissiota tekemään ehdotuksia lainsäätämisyksessä hyväksytyn säädöksen kumoamiseksi. Konferenssi on tyytyväinen komission ilmoitukseen, jonka mukaan se kiinnittää erityistä huomiota tällaisiin pyyntöihin.

Hallitustenvälisessä konferenssissa kokoontuvat jäsenvaltioiden hallitusten edustajat voivat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 48 artiklan 2–5 kohdassa määrätyn tavanomaisen tarkistusmenettelyn mukaisesti niin ikään päättää muuttaa perussopimuksia joko lisätäkseen tai vähentääkseen mainituissa perussopimuksissa unionille annettua toimivaltaa.

19. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 8 artiklasta

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että osana yleistä pyrkimystään poistaa eriarvoisuutta naisten ja miesten väliltä unioni pitää tavoitteenaan eri politiikoissaan torjua kaikenlaista perheväkivaltaa. Se on yhtä mieltä siitä, että jäsenvaltioiden olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet tällaisten rikosten estämiseksi ja niistä rankaisemiseksi sekä niiden uhrien tukemiseksi ja suojelemiseksi.

20. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklasta

Konferenssi julistaa, että aina kun 16 artiklan nojalla annettavat henkilötietojen suoja koskevat säännöt voivat vaikuttaa suoraan kansalliseen turvallisuuteen, tämä seikka on otettava asianmukaisesti huomioon. Se muistuttaa, että tällä hetkellä sovellettavassa lainsäädännössä (katso erityisesti direktiivi 95/46/EY) on asiaa koskevia erityisiä poikkeuksia.

21. Julistus henkilötietojen suojasta rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla

Konferenssi tunnustaa, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan mukaiset erityissäännöt henkilötietojen suojasta ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta saattavat osoittautua tarpeellisiksi rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla näiden alojen erityisluonteen vuoksi.

22. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 48 ja 79 artiklasta

Konferenssi katsoo, että jos ehdotus 79 artiklan 2 kohtaan perustuvaksi säädökseksi vaikuttaisi jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmän tärkeisiin näkökohtiin, sen soveltamisala, kustannukset tai rahoitusrakenne mukaan luettuina, taikka vaikuttaisi 48 artiklan toisessa alakohdassa mainitulla tavoin järjestelmän rahoituksen tasapainoon, tämän jäsenvaltion edut otetaan asianmukaisesti huomioon.

23. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 48 artiklan toisesta kohdasta

Konferenssi muistuttaa, että tässä tapauksessa Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yhteisymmärryksessä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 15 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

24. Julistus Euroopan unionin oikeushenkilöllisyydestä

Konferenssi vahvistaa, että Euroopan unionin oikeushenkilöllisyys ei millään tavoin anna unionille oikeutta antaa lainsäädäntöä tai toimia jäsenvaltioiden perussopimuksissa sille antaman toimivallan ulkopuolella.

25. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 75 ja 215 artiklasta

Konferenssi muistuttaa, että perusoikeuksien ja -vapauksien kunnioittaminen edellyttää erityisesti riittävän huomion kiinnittämistä siihen, että luonnollisten henkilöiden tai kyseisten yhteisöjen oikeutta lailla säädettyihin oikeusturvan takeisiin suojellaan ja kunnioitetaan. Tätä varten ja jotta taataan rajoittavien toimenpiteiden soveltamisesta luonnolliseen henkilöön tai yhteisöön tehtyjen päätösten tiukka tuomioistuinvalvonta, näillä päätöksillä on oltava selkeät ja erilliset arviointiperusteet. Näiden arviointiperusteiden olisi vastattava kunkin rajoittavan toimenpiteen erityispiirteitä.

26. Julistus tilanteesta, jossa jokin jäsenvaltio ei osallistu
Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan
V osastoon perustuvaan toimenpiteeseen

Konferenssi julistaa, että kun jokin jäsenvaltio päättää olla osallistumatta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osastoon perustuvaan toimenpiteeseen, neuvosto käy perusteellisen keskustelun niistä seurauksista ja vaikutuksista, joita tämän jäsenvaltion osallistumattomuudesta kyseiseen toimenpiteeseen voi aiheutua.

Lisäksi mikä tahansa jäsenvaltio voi kehottaa komissiota tutkimaan tilannetta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 116 artiklan perusteella.

Edellä olevat kohdat eivät estä jäsenvaltioita saattamasta asiaa Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi.

27. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen
85 artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta

Konferenssi katsoo, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 85 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettussa asetuksessa olisi otettava huomioon rikostutkinnan aloittamista koskevat kansalliset säännöt ja käytännöt.

28. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 98 artiklasta

Konferenssi toteaa, että 98 artiklan määräyksiä on sovellettava nykyisen käytännön mukaisesti. Ilmaisua "toimenpiteitä Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi, jos toimenpiteet ovat tarpeen tietyille Saksan liittotasavallan alueille, joihin jako on vaikuttanut" on tulkittava Euroopan unionin tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti.

29. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen
107 artiklan 2 kohdan c alakohdasta

Konferenssi toteaa, että 107 artiklan 2 kohdan c alakohtaa on tulkittava Euroopan unionin tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti siltä osin kuin on kyse näiden määräysten sovellettavuudesta niille tietyille Saksan liittotasavallan alueille myönnettyihin tukiin, joihin Saksan aikaisempi jako on vaikuttanut.

30. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn
sopimuksen 126 artiklasta

Konferenssi vahvistaa 126 artiklan osalta, että unionin ja jäsenvaltioiden talous- ja finanssipolitiikan on perustuttava kasvupotentiaalin parantamiseen ja julkisen talouden terveen rahoitusaseman varmistamiseen. Vakaus- ja kasvusopimus on näiden tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeä väline.

Konferenssi vahvistaa pitävänsä kiinni vakaus- ja kasvusopimukseen liittyvistä määräyksistä, jotka ovat kehys, jonka puitteissa jäsenvaltioiden finanssipolitiikkoja on sovittava yhteen.

Konferenssi vahvistaa, että sääntöihin perustuva järjestelmä on paras tae siitä, että sitoumuksia noudatetaan ja että kaikkia jäsenvaltioita kohdellaan tasavertaisesti.

Näissä puitteissa konferenssi vahvistaa myös sitoutumisensa Lissabonin strategian tavoitteisiin: työpaikkojen luomiseen, rakenneuudistuksiin ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen.

Unioni pyrkii saavuttamaan tasapainoisen talouskasvun ja hintavakauden. Talous- ja finanssipolitiikoille on tämän vuoksi asetettava oikeat painopisteet, joiden tavoitteina ovat talousuudistukset, innovaatiot, kilpailukyky sekä yksityisten investointien ja kulutuksen lisääminen heikon talouskasvun aikana. Tämän olisi ilmentävä kansallisella ja unionin tasolla tehtävissä talousarviopäätöksissä erityisesti perussopimusten ja vakaus- ja kasvusopimuksen mukaista kurinalaista budjettipolitiikkaa noudattaen tehtävinä julkisen talouden tulojen ja menojen rakenteen uudistuksina.

Jäsenvaltioilla on edessään talousarvioon ja talouteen liittyviä haasteita, joissa korostuu terveen finanssipolitiikan merkitys koko suhdannekierron ajan.

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että jäsenvaltioiden olisi aktiivisesti käytettävä taloudellisen elpymisen kausia vahvistaakseen julkista talouttaan ja parantaakseen rahoitusasemaansa. Tavoitteena on hyvän suhdanteen aikana saavuttaa asteittain talouden ylijäämä, mikä antaa tarpeellista liikkumavaraa sopeutua talouden laskusuhdanteisiin ja myötävaikuttaa siten julkisen talouden kestävyyyteen pitkällä aikavälillä.

Jäsenvaltiot odottavat kiinnostuneina komission mahdollisia ehdotuksia ja jäsenvaltioiden uusia esityksiä vakaus- ja kasvusopimuksen täytäntöönpanon tehostamiseksi ja selkeyttämiseksi. Jäsenvaltiot toteuttavat kaikki tarpeelliset toimenpiteet talouksiensa kasvupotentiaalin parantamiseksi. Tätä tavoitetta voitaisiin tukea talouspolitiikan aiempaa paremmalla yhteensovittamisella. Tämä julistus ei rajoita vakaus- ja kasvusopimuksesta tulevaisuudessa käytävää keskustelua.

31. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 156 artiklasta

Konferenssi vahvistaa, että 156 artiklassa mainitut politiikat kuuluvat keskeisiltä osiltaan jäsenvaltioiden toimivaltaan. Unionin tasolla tämän artiklan mukaisesti toteutettavat edistämisen- ja yhteensovittamistoimenpiteet ovat luonteeltaan täydentäviä. Niiden tarkoituksena on jäsenvaltioiden välisen yhteistyön tehostaminen eikä kansallisten järjestelmien yhdenmukaistaminen. Ne eivät vaikuta kussakin jäsenvaltiossa työmarkkinaosapuolten vastuun osalta olemassa oleviin takeisiin ja käytäntöihin.

Tämä julistus ei rajoita unionille toimivallan antavien perussopimusten määräysten, myös sosiaalialaa koskevien, soveltamista.

32. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen
168 artiklan 4 kohdan c alakohdasta

Konferenssi julistaa, että 168 artiklan 4 kohdan c alakohdan soveltamiseksi toteutettavissa toimenpiteissä on otettava huomioon yhteiset turvallisuuskysymykset ja että niiden tavoitteena on oltava korkeiden laatu- ja turvallisuusvaatimusten asettaminen silloin, kun sisämarkkinoihin vaikuttavat kansalliset vaatimukset muuten estäisivät ihmisten terveyden korkeatasoisen suojelun.

33. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 174 artiklasta

Konferenssi katsoo, että 174 artiklassa tarkoitetuilla saaristoalueilla voidaan tarkoittaa myös kokonaisia saarivaltioita edellyttäen, että tarvittavat edellytykset täyttyvät.

34. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 179 artiklasta

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että unionin toiminnassa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla otetaan asianmukaisesti huomioon jäsenvaltioiden tutkimuspolitiikkojen peruslinjat ja -valinnat.

35. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 194 artiklasta

Konferenssi katsoo, että 194 artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen energiahuoltonsa 347 artiklassa määrätyin edellytyksin.

36. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 218 artiklasta siltä osin kuin on kyse vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta ja tekemisestä jäsenvaltioiden toimesta

Konferenssi vahvistaa, että jäsenvaltioilla on oikeus neuvotella ja tehdä kolmannen osan V osaston 3, 4 ja 5 luvun piiriin kuuluvia aloja koskevia sopimuksia kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa, sikäli kuin nämä sopimukset ovat unionin oikeuden mukaisia.

37. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklasta

Mitä 222 artiklassa määrätään, ei vaikuta jäsenvaltion oikeuteen valita tarkoituksenmukaisimmat keinot täyttääkseen yhteisvastuuta koskevan velvoitteensa sellaista jäsenvaltiota kohtaan, joka on joutunut terrori-iskun taikka luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta niiden toimenpiteiden toteuttamista, jotka unioni on hyväksynyt täyttääkseen yhteisvastuuta koskevan velvoitteensa tätä jäsenvaltiota kohtaan.

38. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 252 artiklasta unionin tuomioistuimen julkisasiamiesten määrän osalta

Konferenssi julistaa, että jos unionin tuomioistuin pyytää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 252 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti julkisasiamiesten määrän lisäämistä kolmella (yhdeksitoista kahdeksan sijaan), neuvosto hyväksyy tällaisen lisäyksen yksimielisesti.

Tässä tapauksessa konferenssi sopii siitä, että Puola saa pysyvän julkisasiamiehen, jollainen Saksalla, Ranskalla, Italialla, Espanjalla ja Yhdistyneellä kuningaskunnalla jo on, eikä se enää osallistu vuorottelujärjestelmään; lisäksi voimassa oleva vuorottelujärjestelmä koskee kolmen sijasta viittä julkisasiamiestä.

39. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 290 artiklasta

Konferenssi panee merkille, että komissio aikoo vakiintuneen käytäntönsä mukaisesti jatkaa jäsenvaltioiden nimeämien asiantuntijoiden kuulemista valmistellessaan sellaisia rahoituspalvelualaa koskevia säädöksiä, jotka annetaan säädösvallan siirron nojalla.

40. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 329 artiklasta

Konferenssi julistaa, että jäsenvaltioiden esittäessä tiiviimmän yhteistyön aloittamista koskevan pyynnön ne voivat ilmoittaa, aikovatko ne jo siinä vaiheessa soveltaa 333 artiklaa, jossa määrätään määräenemmistöpäätöksenteon laajentamisesta, vai käyttää tavallista lainsäätämisyjärjestystä.

41. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 352 artiklasta

Konferenssi julistaa, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 352 artiklan 1 kohdassa olevalla viittauksella unionin tavoitteisiin tarkoitetaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklan 2 ja 3 kohdassa esitettyjä tavoitteita sekä mainitun sopimuksen 3 artiklan 5 kohdassa esitettyjä tavoitteita Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen viidennen osan mukaisen ulkoisen toiminnan osalta. On siis poissuljettu, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 352 artiklaan perustuvalla toiminnalla voitaisiin pyrkiä ainoastaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklan 1 kohdassa esitettyihin tavoitteisiin. Tässä yhteydessä konferenssi panee merkille, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 31 artiklan 1 kohdan mukaisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ei voida antaa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä.

42. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 352 artiklasta

Konferenssi korostaa, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 352 artiklaa, joka on annetun toimivallan periaatteelle perustuvan institutionaalisen järjestelmän oleellinen osa, ei Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti voida käyttää perustana unionin valtuuksien laajentamiseksi ulottumaan perussopimusten kaikista määräyksistä ja erityisesti unionin tehtäviä ja toimintaa säätelevistä määräyksistä ilmenevien yleisten puitteiden ulkopuolelle. Tätä artiklaa ei missään tapauksessa voida käyttää perustana sellaisten määräysten hyväksymiselle, joiden vaikutuksena olisi perussopimusten muuttaminen noudattamatta niissä tätä tarkoitusta varten määrättyä menettelyä.

43. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 355 artiklan 6 kohdasta

Korkeat sopimuspuolet sopivat, että Eurooppa-neuvosto tekee 355 artiklan 6 kohdan soveltamiseksi päätöksen, joka johtaa Mayotten aseman muuttamiseen Euroopan unioniin nähden siten, että tästä alueesta tulee 355 artiklan 1 kohdassa ja 349 artikkelissa tarkoitettuihin syrjäisimpiin alueisiin kuuluva, kun Ranskan viranomaiset ilmoittavat Eurooppa-neuvostolle ja komissiolle, että saaren sisäisen aseman meneillään oleva kehittäminen sallii tämän.

B. PERUSSOPIMUKSIIN LIITETTYJÄ PÖYTÄKIRJOJA KOSKEVAT JULISTUKSET

44. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä
tehdyn pöytäkirjan 5 artiklasta

Konferenssi toteaa, että jos jäsenvaltio on ilmoittanut osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti, ettei se halua osallistua johonkin ehdotukseen tai aloitteeseen, tämä ilmoitus voidaan peruuttaa milloin hyvänsä ennen asianomaisen Schengenin säännöstöön perustuvan toimenpiteen hyväksymistä.

45. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 2 kohdasta

Konferenssi julistaa, että kun Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti ilmoittaa neuvostolle aikomuksestaan olla osallistumatta toimenpiteeseen, joka perustuu Schengenin säännöstön osaan, johon se muutoin osallistuu, neuvosto käy perusteellisen keskustelun seurauksista, joita voi aiheutua siitä, että tämä jäsenvaltio ei osallistu kyseiseen toimenpiteeseen. Neuvoston käymässä keskustelussa olisi otettava huomioon komission antamat tiedot ehdotuksen ja Schengenin säännöstön välisestä suhteesta.

46. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3 kohdasta

Konferenssi palauttaa mieleen, että jos neuvosto ei tee päätöstä ensimmäisen asiasisältöä koskevan keskustelun jälkeen, komissio voi tehdä muutetun ehdotuksen neuvostossa neljän kuukauden kuluessa tapahtuvaa asiasisällön uudelleen tarkastelua varten.

47. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3, 4 ja 5 kohdasta

Konferenssi toteaa, että osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetussa päätöksessä määriteltävissä edellytyksissä voidaan todeta, että kyseisen jäsenvaltion on vastattava niistä mahdollisista välittömistä rahoitusvaikutuksista, jotka väistämättä aiheutuvat siitä, ettei se enää osallistu mainitun pöytäkirjan 4 artiklan perusteella tehdyssä neuvoston päätöksessä tarkoitetun säännöstön tai sen osan soveltamiseen.

48. Julistus Tanskan asemaa koskevasta pöytäkirjasta

Konferenssi panee merkille, että kun kyseessä on säädös, jonka neuvosto antaa yksin tai yhdessä Euroopan parlamentin kanssa ja joka sisältää säännöksiä, joita sovelletaan Tanskaan, sekä sellaisia säännöksiä, joita ei sovelleta Tanskaan, koska niiden oikeusperustaan sovelletaan Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan I osaa, Tanska julistaa, ettei se käytä äänioikeuttaan estääkseen sellaisten säännösten hyväksymisen, joita ei sovelleta Tanskaan.

Konferenssi panee lisäksi merkille, että Tanska ilmoittaa konferenssin 222 artiklasta antaman julistuksen perusteella, että sen osallistumisessa 222 artiklan nojalla hyväksyttyyn toimiin tai säädökseen noudatetaan Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan I ja II osaa.

49. Julistus Italiasta

Konferenssi panee merkille, että Euroopan talousyhteisön perustamissopimukseen, sellaisena kuin se on Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella muutettuna, vuonna 1957 liitetystä pöytäkirjassa Italiasta todettiin, että:

"KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

JOTKA HALUAVAT ratkaista eräät Italiaa koskevat erityisongelmat;

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään tähän sopimukseen:

YHTEISÖN JÄSENVALTIOT,

KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA siihen, että Italian hallitus on sitoutunut toteuttamaan talouskasvua koskevan kymmenvuotishjelman, jonka tarkoituksena on Italian talouselämän rakenteellisen epätasapainon korjaaminen erityisesti kehittämällä maan heikoimmin kehittyneiden eteläisten alueiden ja saaristoalueiden perusrakennetta sekä luomalla uusia työpaikkoja työttömyyden poistamiseksi,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että kansainväliset yhteistyöjärjestöt, joiden jäseniä jäsenvaltiotkin ovat, ovat ottaneet huomioon Italian hallituksen ohjelman periaatteet ja tavoitteet ja hyväksyneet ne,

TUNNUSTAVAT, että Italian hallituksen ohjelman tavoitteiden toteutuminen on niiden yhteisen edun mukaista,

SOPIVAT Italian hallituksen auttamiseksi tämän tehtävän toteuttamisessa suosittelevansa yhteisön toimielimille, että ne ottavat käyttöön kaikki tässä sopimuksessa määrätyt keinot ja menettelyt varsinkin käyttämällä aiheellisella tavalla Euroopan investointipankin ja Euroopan sosiaalirahaston varoja,

OVAT SITÄ MIELTÄ, että yhteisön toimielinten on tätä sopimusta soveltaessaan otettava huomioon Italian hallituksen lähivuosina jatkuvat ponnistelut sekä tarve välttää sellaisten vaarallisten jännitteiden syntymistä erityisesti maksutaseessa tai työllisyystilanteessa, jotka saattaisivat vaarantaa tämän sopimuksen soveltamisen Italiassa,

TUNNUSTAVAT erityisesti, että 109 h ja 109 i artiklaa sovellettaessa on huolehdittava siitä, että Italian hallitukselta pyydetyt toimenpiteet turvaavat sen talouskasvua ja väestön elintason nostamista edistävän ohjelman toteuttamisen."

50. Julistus siirtymämääräyksistä
tehdyin pöytäkirjan 10 artiklasta

Konferenssi kehottaa Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota kutakin oman toimivaltansa mukaisesti pyrkimään kaikkiin voimin siihen, että siirtymämääräyksistä tehdyin pöytäkirjan 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen säädösten muuttamista tai korvaamista koskevat säädökset annetaan asianmukaisissa tapauksissa ja siinä määrin kuin se on mahdollista kyseisen pöytäkirjan 10 artiklan 3 kohdassa tarkoitetussa viiden vuoden määräajassa.

C. JÄSENVALTIOIDEN JULISTUKSET

51. Belgian kuningaskunnan julistus kansallisista parlamenteista

Belgia toteaa, että Belgian perustuslain nojalla sekä edustajainhuone (Chambre des Représentants) ja liittovaltion parlamentin ylähuone (Sénat du Parlement fédéral) että kieliyhteisöjen ja alueiden parlamentaariset edustajakokoukset toimivat unionin kulloinkin käyttämän toimivallan mukaisesti joko kansallisen parlamenttijärjestelmän osina tai kansallisen parlamentin kamareina.

52. Belgian kuningaskunnan, Bulgarian tasavallan, Saksan liittotasavallan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan. Italian tasavallan, Kyproksen tasavallan, Liettuan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Itävallan tasavallan, Portugalin tasavallan, Romanian, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan julistus Euroopan unionin tunnuksista

Belgia, Bulgaria, Saksa, Kreikka, Espanja, Italia, Kypros, Liettua, Luxemburg, Unkari, Malta, Itävalta, Portugal, Romania, Slovenia ja Slovakia julistavat, että lippu, jossa on sinisellä pohjalla kahdentoista kultaisen tähden muodostama ympyrä, hymni "Oodi ilolle" Ludwig van Beethovenin yhdeksännessä sinfoniasta, tunnuslause "Moninaisuudessaan yhtenäinen", euro unionin rahana sekä Eurooppa-päivä yhdeksäntenä päivänä toukokuuta ovat niille edelleen Euroopan unionin kansalaisten yhteenkuuluvuuden ja heillä unioniin olevan siteen tunnuksia.

53. Tšekin tasavallan julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

1. Tšekin tasavalta muistuttaa, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan määräykset koskevat Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä toissijaisuusperiaatteen sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon mukaisesti, sellaisena kuin se on vahvistettu uudelleen toimivallan jaosta annetussa julistuksessa (nro 18). Tšekin tasavalta korostaa, että perusoikeuskirjan määräykset koskevat jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun ne panevat täytäntöön unionin oikeutta, eivät silloin, kun ne hyväksyvät ja panevat täytäntöön kansallista lainsäädäntöä unionin oikeudesta riippumatta.
2. Tšekin tasavalta painottaa myös, ettei perusoikeuskirjalla laajenneta unionin oikeuden soveltamisalaa eikä luoda unionille uutta toimivaltaa. Sillä ei supisteta kansallisen lainsäädännön soveltamisalaa eikä rajoiteta kansallisten viranomaisten nykyistä toimivaltaa tällä alalla.
3. Tšekin tasavalta korostaa, että siltä osin kuin perusoikeuskirjassa tunnustetaan perusoikeudet ja periaatteet sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä, näitä perusoikeuksia ja periaatteita on tulkittava yhdenmukaisesti mainitun perinteen kanssa.

4. Lisäksi Tšekin tasavalta painottaa, ettei mitään perusoikeuskirjan määräystä saa tulkita siten, että se rajoittaisi tai loukkaisi niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka sen asianomaisella soveltamisalalla tunnustetaan unionin oikeudessa ja niissä kansainvälisissä yleissopimuksissa, joiden osapuolina unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat, ja erityisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa, sekä jäsenvaltioiden valtiosäännöissä.

54. Saksan liittotasavallan, Irlannin, Unkarin tasavallan,
Itävallan tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan julistus

Saksa, Irlanti, Unkari, Itävalta ja Ruotsi toteavat, että Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen keskeisiä määräyksiä ei ole merkittävästi muutettu mainitun perustamissopimuksen tultua voimaan ja että ne on saatettava ajan tasalle. Ne kannattavat näin ollen ajatusta jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssista, joka olisi kutsuttava koolle mahdollisimman pian.

55. Espanjan kuningaskunnan sekä Ison-Britannian ja
Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus

Perussopimuksia sovelletaan Gibraltariin Euroopassa sijaitsevana alueena, jonka suhteista ulkovaltoihin huolehtii jäsenvaltio. Tämä ei aiheuta muutoksia asianomaisten jäsenvaltioiden asemaan.

56. Irlannin julistus Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden,
turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklasta

Irlanti vahvistaa olevansa sitoutunut unioniin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueena, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia sekä jäsenvaltioiden eri oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä, ja jonka sisällä kansalaisille tarjotaan korkea turvallisuuden taso.

Tämän johdosta Irlanti ilmoittaa, että sen vakaana aikomuksena on käyttää Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan mukaista oikeuttaan osallistua Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osastoon perustuvien toimenpiteiden hyväksymiseen niin suuressa määrin kuin se on mahdollista.

Irlanti osallistuu mahdollisimman suuressa määrin erityisesti poliisiyhteistyön alan toimenpiteisiin.

Lisäksi Irlanti palauttaa mieleen, että pöytäkirjan 8 artiklan mukaisesti se voi ilmoittaa kirjallisesti neuvostolle, ettei se enää halua, että tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan siihen. Irlanti aikoo tarkastella näiden määräysten toimintaa kolmen vuoden kuluessa Lissabonin sopimuksen voimaantulosta.

57. Italian tasavallan julistus Euroopan parlamentin kokoonpanosta

Italia toteaa, että Euroopan parlamentti koostuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 10 artiklan ja 14 artiklan unionin kansalaisten edustajista, ja kansalaisten edustus on alenevasti suhteellinen.

Italia toteaa myös, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 artiklan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan nojalla unionin kansalainen on jokainen, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus.

Tämän johdosta Italia katsoo, että Eurooppa-neuvoston Euroopan parlamentin aloitteesta ja sen hyväksynnän saatuaan tekemissä päätöksissä, joilla vahvistetaan Euroopan parlamentin kokoonpano, on kunnioitettava 14 artiklan toisen kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettuja periaatteita, sanotun kuitenkin vaikuttamatta vaalikautta 2009–2014 koskevaan päätökseen.

58. Latvian tasavallan, Unkarin tasavallan ja Maltan tasavallan julistus yhteisen rahan nimen kirjoitusasuista perussopimuksissa

Vaikuttamatta perussopimuksissa tarkoitetun, seteleissä ja metallirahoissa käytettävän Euroopan unionin yhteisen rahan yhdenmukaiseen kirjoitusasuun Latvia, Unkari ja Malta julistavat, että yhteisen rahan nimen kirjoitusasu, sen perussopimusten latvian-, unkarin- ja maltankielisessä tekstissä käytetyt johdokset mukaan lukien, ei vaikuta latvian, unkarin ja maltan kielen voimassa oleviin nykyisiin sääntöihin.

59. Alankomaiden kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 312 artiklasta

Alankomaiden kuningaskunta hyväksyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 312 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetun päätöksen sen jälkeen, kun mainitun sopimuksen 311 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitetun päätöksen tarkistus on antanut Alankomaille tyydyttävän ratkaisun sen liialliseen negatiiviseen nettomaksuasemaan unionin talousarvioon nähden.

60. Alankomaiden kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 355 artiklasta

Alankomaiden kuningaskunta ilmoittaa, että 355 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu aloite sellaisen päätöksen tekemiseksi, jolla muutetaan Alankomaiden Antillien ja/tai Aruban asemaa unioniin nähden, tehdään ainoastaan Alankomaiden kuningaskunnan valtiosäännön mukaisesti tehdyn päätöksen perusteella.

61. Puolan tasavallan julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

Perusoikeuskirja ei vaikuta millään tavoin jäsenvaltioiden oikeuteen antaa lainsäädäntöä julkisen moraalin, perheoikeuden, ihmisarvon suojaamisen sekä henkilöiden fyysisen ja moraalisen koskemattomuuden kunnioittamisen alalla.

62. Puolan tasavallan julistus perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tehdystä pöytäkirjasta

Puolan tasavalta julistaa, että ottaen huomioon yhteiskunnallisen solidaarisuusliikkeen (*Solidarność*) perinteet ja sen merkittävän aseman sosiaalisten oikeuksien ja työntekijöiden oikeuksien edistäjänä se kunnioittaa täysimääräisesti unionin oikeudessa vahvistettuja sosiaalisia oikeuksia ja työntekijöiden oikeuksia ja erityisesti niitä, jotka on vahvistettu uudelleen Euroopan unionin perusoikeuskirjan IV osastossa.

63. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus kansalaisten määritelmästä

Perussopimusten ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen sekä näistä sopimuksista johdettujen säädösten tai säädösten, jotka pysyvät näiden sopimusten mukaisesti voimassa, osalta Yhdistynyt kuningaskunta antaa uudelleen 31 päivänä joulukuuta 1982 antamansa julistuksen kansalaisten määritelmästä kuitenkin niin, että ilmaisun 'British Dependent Territories Citizens' on kuitenkin ymmärrettävä tarkoittavan ilmaisua 'British overseas territories citizens'.

64. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus äänioikeudesta Euroopan parlamentin vaaleissa

Yhdistynyt kuningaskunta panee merkille, ettei Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 14 artiklan eikä perussopimusten muiden määräysten tarkoituksena ole muuttaa äänioikeuden perustaa Euroopan parlamentin vaaleissa.

65. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 75 artiklasta

Yhdistynyt kuningaskunta tukee täysimääräisesti tiukkoja toimia sellaisten taloudellisten seuraamusten käyttöönottamiseksi, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua terrorismia ja siihen liittyvää toimintaa. Siksi Yhdistynyt kuningaskunta julistaa aikovansa käyttää Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan mukaista oikeuttaan osallistua kaikkien Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 75 artiklan nojalla tehtävien ehdotusten hyväksymiseen.

VASTAAVUUSTAULUKOT¹

Euroopan unionista tehty sopimus

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen uusi numerointi
I OSASTO - YHTEISET MÄÄRÄYKSET	I OSASTO - YHTEISET MÄÄRÄYKSET
1 artikla	1 artikla
	2 artikla
2 artikla	3 artikla
3 artikla (kumottu) ²	
	4 artikla
	5 artikla ³
4 artikla (kumottu) ⁴	
5 artikla (kumottu) ⁵	
6 artikla	6 artikla
7 artikla	7 artikla
	8 artikla
II OSASTO - MÄÄRÄYKSET EUROOPAN TALOUSYHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEN MUUTTAMISESTA EUROOPAN YHTEISÖN PERUSTAMISEKSI	II OSASTO - MÄÄRÄYKSET DEMOKRATIAN PERIAATTEISTA
8 artikla (kumottu) ⁶	9 artikla
	10 artikla ⁷
	11 artikla
	12 artikla

¹ Nämä taulukot perustuvat Lissabonin sopimuksen 5 artiklassa tarkoitettuihin taulukoihin, kuitenkin ilman keskellä olevaan saraketta, joka sisälsi Lissabonin sopimuksessa käytetyn väliaikaisen numeroinnin.

² Korvattu asiasisällön osalta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT-sopimus', 7 artiklalla sekä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEU-sopimus', 13 artiklan 1 kohdalla sekä 21 artiklan 3 kohdan toisella alakohdalla.

³ Korvaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen, jäljempänä 'EY-sopimus', 5 artiklan.

⁴ Korvattu asiasisällön osalta 15 artiklalla.

⁵ Korvattu asiasisällön osalta 13 artiklan 2 kohdalla.

⁶ SEU-sopimuksen 8 artiklalla, joka oli voimassa ennen Lissabonin sopimuksen voimaan tuloa, jäljempänä 'nykyinen SEU-sopimus', muutettiin EY-sopimusta. Nämä muutokset on sisällytetty viimeksi mainittuun sopimukseen ja 8 artikla on kumottu. Sen numero on käytetty uutta määräystä varten.

⁷ 4 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 191 artiklan ensimmäisen kohdan.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen uusi numerointi
III OSASTO - MÄÄRÄYKSET EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEN MUUTTAMISESTA	III OSASTO - MÄÄRÄYKSET TOIMIELIMISTÄ
9 artikla (kumottu) ¹	13 artikla
	14 artikla ²
	15 artikla ³
	16 artikla ⁴
	17 artikla ⁵
	18 artikla
	19 artikla ⁶
IV OSASTO - MÄÄRÄYKSET EUROOPAN ATOMIENERGIA- SOPIMUKSEN MUUTTAMISESTA	IV OSASTO - MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ
10 artikla (kumottu) ⁷ 27 a–27 e artikla (korvattu) 40–40 b artikla (korvattu) 43–45 artikla (korvattu)	20 artikla ⁸

- ¹ Nykyisen SEU-sopimuksen 9 artiklalla muutettiin Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimusta: Viimeksi mainittu perustamissopimuksen voimassaolo on päättynyt 23 päivänä heinäkuuta 2002. 9 artikla on kumottu ja sen numero on käytetty uutta määräystä varten.
- ² — 1 ja 2 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 189 artiklan;
— 1–3 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 190 artiklan 1-3 kohdan;
— 1 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 192 artiklan ensimmäisen kohdan;
— 4 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 197 artiklan ensimmäisen kohdan.
- ³ Korvaa asiasisällön osalta 4 artiklan.
- ⁴ — 1 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 202 artiklan ensimmäisen ja toisen luetelmakohdan;
— 2 ja 9 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 203 artiklan;
— 4 ja 5 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 205 artiklan 2 ja 4 kohdan.
- ⁵ — 1 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 211 artiklan;
— 3 ja 7 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 214 artiklan;
— 6 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 217 artiklan 1, 3 ja 4 kohdan.
- ⁶ — Korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 220 artiklan;
— 2 kohdan ensimmäinen alakohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 221 artiklan ensimmäisen kohdan.
- ⁷ Nykyisen SEU-sopimuksen 10 artiklalla muutettiin Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta. Nämä muutokset on sisällytetty viimeksi mainittuun sopimukseen ja 10 artikla on kumottu. Sen numero on käytetty uutta määräystä varten.
- ⁸ Korvaa myös EY-sopimuksen 11 ja 11 a artiklan.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen uusi numerointi
V OSASTO - MÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASTA	V OSASTO - YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA JA ERITYISMÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASTA
	1 luku - Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta
	21 artikla
	22 artikla
	2 luku - Erityismääräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta
	1 jakso - Yhteiset määräykset
	23 artikla
11 artikla	24 artikla
12 artikla	25 artikla
13 artikla	26 artikla
	27 artikla
14 artikla	28 artikla
15 artikla	29 artikla
22 artikla (siirretty)	30 artikla
23 artikla (siirretty)	31 artikla
16 artikla	32 artikla
17 artikla (siirretty)	42 artikla
18 artikla	33 artikla
19 artikla	34 artikla
20 artikla	35 artikla
21 artikla	36 artikla
22 artikla (siirretty)	30 artikla
23 artikla (siirretty)	31 artikla
24 artikla	37 artikla
25 artikla	38 artikla
	39 artikla
47 artikla (siirretty)	40 artikla

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen uusi numerointi
26 artikla (kumottu)	
27 artikla (kumottu)	
27 a artikla (korvattu) ¹	20 artikla
27 b artikla (korvattu) ¹	20 artikla
27 c artikla (korvattu) ¹	20 artikla
27 d artikla (korvattu) ¹	20 artikla
27 e artikla (korvattu) ¹	20 artikla
28 artikla	41 artikla
	2 jakso - Yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat määräykset
17 artikla (siirretty)	42 artikla
	43 artikla
	44 artikla
	45 artikla
	46 artikla
VI OSASTO - MÄÄRÄYKSET POLIISIYHTEISTYÖSTÄ JA OIKEUDELLISESTA YHTEISTYÖSTÄ RIKOSASIOISSA (kumottu) ²	
29 artikla (korvattu) ³	
30 artikla (korvattu) ⁴	
31 artikla (korvattu) ⁵	
32 artikla (korvattu) ⁶	
33 artikla (korvattu) ⁷	
34 artikla (kumottu)	
35 artikla (kumottu)	
36 artikla (korvattu) ⁸	
37 artikla (kumottu)	
38 artikla (kumottu)	
39 artikla (kumottu)	

¹ Tiiviimpää yhteistyötä koskevat nykyisen SEU-sopimuksen 27 a–27 e artikla on korvattu myös SEUT-sopimuksen 326–334 artiklalla.

² Nykyisen SEU-sopimuksen VI osaston määräykset, jotka koskevat poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa, on korvattu SEUT-sopimuksen kolmannen osan V osaston 1, 4 ja 5 luvun määräyksillä.

³ Korvattu SEUT-sopimuksen 67 artiklalla.

⁴ Korvattu SEUT-sopimuksen 87 ja 88 artiklalla.

⁵ Korvattu SEUT-sopimuksen 82, 83 ja 85 artiklalla.

⁶ Korvattu SEUT-sopimuksen 89 artiklalla.

⁷ Korvattu SEUT-sopimuksen 72 artiklalla.

⁸ Korvattu SEUT-sopimuksen 71 artiklalla.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen uusi numerointi
40 artikla (korvattu) ¹	20 artikla
40 a artikla (korvattu) ¹	20 artikla
40 b artikla (korvattu) ¹	20 artikla
41 artikla (kumottu)	
42 artikla (kumottu)	
VII OSASTO - MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ (korvattu) ²	IV OSASTO - MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ
43 artikla (korvattu) ²	20 artikla
43 a artikla (korvattu) ²	20 artikla
43 b artikla (korvattu) ²	20 artikla
44 artikla (korvattu) ²	20 artikla
44 a artikla (korvattu) ²	20 artikla
45 artikla (korvattu) ²	20 artikla
VIII OSASTO - LOPPU- MÄÄRÄYKSET	VI OSASTO - LOPPU- MÄÄRÄYKSET
46 artikla (kumottu)	
	47 artikla
47 artikla (korvattu)	40 artikla
48 artikla	48 artikla
49 artikla	49 artikla
	50 artikla
	51 artikla
	52 artikla
50 artikla (kumottu)	
51 artikla	53 artikla
52 artikla	54 artikla
53 artikla	55 artikla

¹ Tiiviimpää yhteistyötä koskevat nykyisen SEU-sopimuksen 40–40 b artikla on korvattu myös SEUT-sopimuksen 326–334 artiklalla.

² Tiiviimpää yhteistyötä koskevat nykyisen SEU-sopimuksen 43–45 artikla sekä VII osasto on korvattu myös SEUT-sopimuksen 326–334 artiklalla.

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
ENSIMMÄINEN OSA - PERIAATTEET	ENSIMMÄINEN OSA - PERIAATTEET
1 artikla (kumottu)	
	1 artikla
2 artikla (kumottu) ¹	
	I osasto - Unionin toimivallan jaottelu ja toimivallan rajat
	2 artikla
	3 artikla
	4 artikla
	5 artikla
	6 artikla
	II osasto - Yleisesti sovellettavat määräykset
	7 artikla
3 artiklan 1 kohta (kumottu) ²	
3 artiklan 2 kohta	8 artikla
4 artikla (siirretty)	<i>119 artikla</i>
5 artikla (korvattu) ³	
	9 artikla
	10 artikla
6 artikla	11 artikla
<i>153 artiklan 2 kohta (siirretty)</i>	12 artikla
	13 artikla ⁴
7 artikla (kumottu) ⁵	
8 artikla (kumottu) ⁶	
9 artikla (kumottu)	
10 artikla (kumottu) ⁷	

¹ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 3 artiklalla.

² Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 3–6 artiklalla.

³ Korvattu SEU-sopimuksen 5 artiklalla.

⁴ Lisätty eläinten suojelusta ja hyvinvoinnista tehdyn pöytäkirjan määräykset.

⁵ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 13 artiklalla.

⁶ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 13 artiklalla ja SEUT-sopimuksen 282 artiklan 1 kohdalla.

⁷ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 4 artiklan 3 kohdalla.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyin sopimuksen uusi numerointi
11 artikla (korvattu) ¹	326–334 artikla
11 a artikla (korvattu) ¹	326–334 artikla
12 artikla (siirretty)	18 artikla
13 artikla (siirretty)	19 artikla
14 artikla (siirretty)	26 artikla
15 artikla (siirretty)	27 artikla
16 artikla	14 artikla
255 artikla (siirretty)	15 artikla
286 artikla (korvattu)	16 artikla
	17 artikla
TOINEN OSA - UNIONIN KANSALAISUUS	TOINEN OSA - SYRJINTÄ- KIELTO JA UNIONIN KANSALAISUUS
12 artikla (siirretty)	18 artikla
13 artikla (siirretty)	19 artikla
17 artikla	20 artikla
18 artikla	21 artikla
19 artikla	22 artikla
20 artikla	23 artikla
21 artikla	24 artikla
22 artikla	25 artikla
KOLMAS OSA - YHTEISÖN POLITIikka	KOLMAS OSA - UNIONIN SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET
	I osasto - Sisämarkkinat
14 artikla (siirretty)	26 artikla
15 artikla (siirretty)	27 artikla
I osasto - Tavaroiden vapaa liikkuvuus	II osasto - Tavaroiden vapaa liikkuvuus
23 artikla	28 artikla
24 artikla	29 artikla
1 luku - Tulliliitto	1 luku - Tulliliitto
25 artikla	30 artikla
26 artikla	31 artikla
27 artikla	32 artikla

¹ Korvattu myös SEU-sopimuksen 20 artiklalla.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
<i>Kolmas osa, X osasto, Tulliyhteistyö (siirretty)</i>	2 luku - Tulliyhteistyö
<i>135 artikla (siirretty)</i>	33 artikla
2 luku - Jäsenvaltioiden välisten määrällisten rajoitusten kieltäminen	3 luku - Jäsenvaltioiden välisten määrällisten rajoitusten kieltäminen
28 artikla	34 artikla
29 artikla	35 artikla
30 artikla	36 artikla
31 artikla	37 artikla
II osasto - Maatalous	III osasto - Maatalous ja kalastus
32 artikla	38 artikla
33 artikla	39 artikla
34 artikla	40 artikla
35 artikla	41 artikla
36 artikla	42 artikla
37 artikla	43 artikla
38 artikla	44 artikla
III osasto - Henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus	IV osasto - Henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus
1 luku - Työntekijät	1 luku - Työntekijät
39 artikla	45 artikla
40 artikla	46 artikla
41 artikla	47 artikla
42 artikla	48 artikla
2 luku - Sijoittautumisoikeus	2 luku - Sijoittautumisoikeus
43 artikla	49 artikla
44 artikla	50 artikla
45 artikla	51 artikla
46 artikla	52 artikla
47 artikla	53 artikla
48 artikla	54 artikla
<i>294 artikla (siirretty)</i>	55 artikla

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
3 luku - Palvelut	3 luku - Palvelut
49 artikla	56 artikla
50 artikla	57 artikla
51 artikla	58 artikla
52 artikla	59 artikla
53 artikla	60 artikla
54 artikla	61 artikla
55 artikla	62 artikla
4 luku - Pääomat ja maksut	4 luku - Pääomat ja maksut
56 artikla	63 artikla
57 artikla	64 artikla
58 artikla	65 artikla
59 artikla	66 artikla
60 artikla (siirretty)	75 artikla
IV osasto - Viisumi-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka sekä muu henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvä politiikka	V osasto - Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue
	1 luku - Yleiset määräykset
61 artikla	67 artikla ¹
	68 artikla
	69 artikla
	70 artikla
	71 artikla ²
64 artikla, 1 kohta (siirretty)	72 artikla ³
	73 artikla
66 artikla (siirretty)	74 artikla
60 artikla (siirretty)	75 artikla
	76 artikla

¹ Korvaa myös nykyisen SEU-sopimuksen 29 artiklan.

² Korvaa nykyisen SEU-sopimuksen 36 artiklan.

³ Korvaa myös nykyisen SEU-sopimuksen 33 artiklan.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
	2 luku - Rajavalvonta-, turva- paikka- ja maahanmuuttopolitiikka
62 artikla	77 artikla
63 artiklan 1 ja 2 kohta, sekä 64 artiklan 2 kohta ¹	78 artikla
63 artiklan 3 ja 4 kohta	79 artikla
	80 artikla
64 artiklan 1 kohta (korvattu)	72 artikla
	3 luku - Oikeudellinen yhteistyö siviilioikeuden alalla
65 artikla	81 artikla
66 artikla (korvattu)	74 artikla
67 artikla (kumottu)	
68 artikla(kumottu)	
69 artikla(kumottu)	
	4 luku - Oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla
	82 artikla ²
	83 artikla ²
	84 artikla
	85 artikla ²
	86 artikla
	5 luku - Poliisiyhteistyö
	87 artikla ³
	88 artikla ³
	89 artikla ⁴
V osasto - Liikenne	VI osasto - Liikenne
70 artikla	90 artikla
71 artikla	91 artikla
72 artikla	92 artikla
73 artikla	93 artikla
74 artikla	94 artikla
75 artikla	95 artikla

¹ EY-sopimuksen 63 artiklan 1 ja 2 kohta on korvattu SEUT-sopimuksen 78 artiklan 1 ja 2 kohdalla ja sen 64 artiklan 2 kohta on korvattu SEUT-sopimuksen 78 artiklan 3 kohdalla.

² Korvaa nykyisen SEU-sopimuksen 31 artiklan.

³ Korvaa nykyisen SEU-sopimuksen 30 artiklan.

⁴ Korvaa nykyisen SEU-sopimuksen 32 artiklan.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
76 artikla	96 artikla
77 artikla	97 artikla
78 artikla	98 artikla
79 artikla	99 artikla
80 artikla	100 artikla
VI osasto - Kilpailua, verotusta ja lainsäädännön lähentämistä koskevat yhteiset säännöt	VII osasto - Kilpailua, verotusta ja lainsäädännön lähentämistä koskevat yhteiset säännöt
1 luku - Kilpailusäännöt	1 luku - Kilpailusäännöt
1 jakso - Yrityksiin sovellettavat säännöt	1 jakso - Yrityksiin sovellettavat säännöt
81 artikla	101 artikla
82 artikla	102 artikla
83 artikla	103 artikla
84 artikla	104 artikla
85 artikla	105 artikla
86 artikla	106 artikla
2 jakso - Valtion tuki	2 jakso - Valtion tuki
87 artikla	107 artikla
88 artikla	108 artikla
89 artikla	109 artikla
2 luku - Veroja ja maksuja koskevat määräykset	2 luku - Veroja ja maksuja koskevat määräykset
90 artikla	110 artikla
91 artikla	111 artikla
92 artikla	112 artikla
93 artikla	113 artikla
3 luku - Lainsäädännön lähentäminen	3 luku - Lainsäädännön lähentäminen
95 artikla (siirretty)	114 artikla
94 artikla (siirretty)	115 artikla
96 artikla	116 artikla
97 artikla	117 artikla
	118 artikla

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyin sopimuksen uusi numerointi
VII osasto - Talous- ja rahapolitiikka	VIII osasto - Talous- ja rahapolitiikka
<i>4 artikla (siirretty)</i>	119 artikla
1 luku - Talouspolitiikka	1 luku - Talouspolitiikka
98 artikla	120 artikla
99 artikla	121 artikla
100 artikla	122 artikla
101 artikla	123 artikla
102 artikla	124 artikla
103 artikla	125 artikla
104 artikla	126 artikla
2 luku - Rahapolitiikka	2 luku - Rahapolitiikka
105 artikla	127 artikla
106 artikla	128 artikla
107 artikla	129 artikla
108 artikla	130 artikla
109 artikla	131 artikla
110 artikla	132 artikla
111 artiklan 1–3 ja 5 kohta (siirretty)	<i>219 artikla</i>
111 artiklan 4 kohta (siirretty)	<i>138 artikla</i>
	133 artikla
3 luku - Institutionaaliset määräykset	3 luku - Institutionaaliset määräykset
112 artikla (siirretty)	<i>283 artikla</i>
113 artikla (siirretty)	<i>284 artikla</i>
114 artikla	134 artikla
115 artikla	135 artikla
	4 luku - Niitä jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro, koskevat erityismääräykset
	136 artikla
	137 artikla
<i>111 artiklan 4 kohta (siirretty)</i>	138 artikla

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
4 luku - Siirtymämääräykset	5 luku - Siirtymämääräykset
116 artikla (kumottu)	
	139 artikla
117 artiklan 1 kohta, 2 kohdan kuudes luetelmakohta sekä 3–9 kohta (kumottu)	
117 artiklan 2 kohdan viisi ensimmäistä luetelmakohtaa (siirretty)	<i>141 artiklan 2 kohta</i>
<i>121 artiklan 1 kohta (siirretty)</i> <i>122 artiklan 2 kohta, toinen virke</i> <i>(siirretty)</i> <i>123 artiklan 5 kohta (siirretty)</i>	140 artikla ¹
118 artikla (kumottu)	
<i>123 artiklan 3 kohta (siirretty)</i> <i>117 artiklan 2 kohdan viisi</i> <i>ensimmäistä luetelmakohtaa</i> <i>(siirretty)</i>	141 artikla ²
<i>124 artiklan 1 kohta (kumottu)</i>	142 artikla
119 artikla	143 artikla
120 artikla	144 artikla
121 artiklan 1 kohta (siirretty)	<i>140 artiklan 1 kohta</i>
121 artiklan 2–4 kohta (kumottu)	
122 artiklan 1 kohta, 2 kohdan ensimmäinen virke sekä 3, 4, 5 ja 6 kohta (kumottu)	
122 artiklan 2 kohdan toinen virke (siirretty)	140 artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta
123 artiklan 1, 2 ja 4 kohta (kumottu)	
123 artiklan 3 kohta (siirretty)	<i>141 artiklan 1 kohta</i>
123 artiklan 5 kohta (siirretty)	<i>140 artiklan 3 kohta</i>

¹

- 140 artiklan 1 kohta korvaa 121 artiklan 1 kohdan.
- 140 artiklan 2 kohta korvaa 122 artiklan 2 kohdan toisen virkkeen.
- 140 artiklan 3 kohta korvaa 123 artiklan 5 kohdan.

²

- 141 artiklan 1 kohta korvaa 123 artiklan 3 kohdan.
- 141 artiklan 2 kohta korvaa 117 artiklan 2 kohdan viisi ensimmäistä luetelmakohtaa.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyin sopimuksen uusi numerointi
124 artiklan 1 kohta (siirretty)	<i>142 artikla</i>
124 artiklan 2 kohta (kumottu)	
VIII osasto - Työllisyys	IX osasto - Työllisyys
125 artikla	145 artikla
126 artikla	146 artikla
127 artikla	147 artikla
128 artikla	148 artikla
129 artikla	149 artikla
130 artikla	150 artikla
IX osasto - Yhteinen kauppapolitiikka (siirretty)	<i>Viides osa, II osasto, Yhteinen kauppapolitiikka</i>
131 artikla (siirretty)	<i>206 artikla</i>
132 artikla (kumottu)	
133 artikla (siirretty)	<i>207 artikla</i>
134 artikla (kumottu)	
X osasto - Tulliyhteistyö (siirretty)	<i>Kolmas osa, II osasto, 2 luku, Tulliyhteistyö</i>
135 artikla (siirretty)	<i>33 artikla</i>
XI osasto - Sosiaalipolitiikka, koulutus, ammatillinen koulutus ja nuoriso	X osasto - Sosiaalipolitiikka
1 luku - Sosiaaliset määräykset (kumottu)	
136 artikla	151 artikla
	152 artikla
137 artikla	153 artikla
138 artikla	154 artikla
139 artikla	155 artikla
140 artikla	156 artikla
141 artikla	157 artikla
142 artikla	158 artikla
143 artikla	159 artikla
144 artikla	160 artikla
145 artikla	161 artikla

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyin sopimuksen uusi numerointi
2 luku - Euroopan sosiaalirahasto	XI osasto - Euroopan sosiaalirahasto
146 artikla	162 artikla
147 artikla	163 artikla
148 artikla	164 artikla
3 luku - Koulutus, ammatillinen koulutus ja nuoriso	XII osasto - Koulutus, ammatillinen koulutus, nuoriso ja urheilu
149 artikla	165 artikla
150 artikla	166 artikla
XII osasto - Kulttuuri	XIII osasto - Kulttuuri
151 artikla	167 artikla
XIII osasto - Kansanterveys	XIV osasto - Kansanterveys
152 artikla	168 artikla
XIV osasto - Kuluttajansuoja	XV osasto - Kuluttajansuoja
153 artiklan 1, 3, 4 ja 5 kohta	169 artikla
153 artiklan 2 kohta (siirretty)	<i>12 artikla</i>
XV osasto - Euroopan laajuiset verkot	XVI osasto - Euroopan laajuiset verkot
154 artikla	170 artikla
155 artikla	171 artikla
156 artikla	172 artikla
XVI osasto - Teollisuus	XVII osasto - Teollisuus
157 artikla	173 artikla
XVII osasto - Taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus	XVIII osasto - Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus
158 artikla	174 artikla
159 artikla	175 artikla
160 artikla	176 artikla
161 artikla	177 artikla
162 artikla	178 artikla

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
XVIII osasto - Tutkimus ja teknologinen kehittäminen	XIX osasto - Tutkimus ja teknologinen kehittäminen sekä avaruusala
163 artikla	179 artikla
164 artikla	180 artikla
165 artikla	181 artikla
166 artikla	182 artikla
167 artikla	183 artikla
168 artikla	184 artikla
169 artikla	185 artikla
170 artikla	186 artikla
171 artikla	187 artikla
172 artikla	188 artikla
	189 artikla
173 artikla	190 artikla
XIX osasto - Ympäristö	XX osasto - Ympäristö
174 artikla	191 artikla
175 artikla	192 artikla
176 artikla	193 artikla
	XXI osasto - Energia
	194 artikla
	XXII osasto - Matkailu
	195 artikla
	XXIII osasto - Pelastuspalvelu
	196 artikla
	XXIV osasto - Hallinnollinen yhteistyö
	197 artikla
XX osasto - Kehitysyhteistyö (siirretty)	<i>Viides osa, III osasto, 1 luku, Kehitysyhteistyö</i>
177 artikla (siirretty)	<i>208 artikla</i>
178 artikla (kumottu) ¹	
179 artikla (siirretty)	<i>209 artikla</i>
180 artikla (siirretty)	<i>210 artikla</i>
181 artikla (siirretty)	<i>211 artikla</i>

¹ Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 208 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisella virkkeellä.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
XXI osasto - taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa (siirretty)	<i>Viides osa, III osasto, 2 luku, Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa</i>
181 a artikla (siirretty)	212 artikla
NELJÄS OSA - MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIOINTI	NELJÄS OSA - MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIOINTI
182 artikla	198 artikla
183 artikla	199 artikla
184 artikla	200 artikla
185 artikla	201 artikla
186 artikla	202 artikla
187 artikla	203 artikla
188 artikla	204 artikla
	VIIDES OSA UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA
	I osasto - Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta
	205 artikla
<i>Kolmas osa, IX osasto, Yhteinen kauppapolitiikka (siirretty)</i>	II osasto - Yhteinen kauppapolitiikka
<i>131 artikla (siirretty)</i>	206 artikla
<i>133 artikla (siirretty)</i>	207 artikla
	III osasto - Yhteistyö kolmansien maiden kanssa ja humanitaarinen apu
<i>Kolmas osa, XX osasto Kehitysyhteistyö (siirretty)</i>	1 luku - Kehitysyhteistyö
<i>177 artikla (siirretty)</i>	208 artikla ¹
<i>179 artikla (siirretty)</i>	209 artikla
<i>180 artikla (siirretty)</i>	210 artikla
<i>181 artikla (siirretty)</i>	211 artikla

¹ 1 kohdan toisen alakohdan toinen virke korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 178 artiklan.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
<i>Kolmas osa, XXI osasto, Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa (siirretty)</i>	2 luku - Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa
<i>181 a artikla (siirretty)</i>	212 artikla
	213 artikla
	3 luku - Humanitaarinen apu
	214 artikla
	IV osasto - Rajoittavat toimenpiteet
<i>301 artikla (siirretty)</i>	215 artikla
	V osasto - Kansainväliset sopimukset
	216 artikla
<i>310 artikla (siirretty)</i>	217 artikla
<i>300 artikla (korvattu)</i>	218 artikla
<i>111 artiklan 1–3 ja 5 (siirretty)</i>	219 artikla
	VI osasto - Unionin suhteet kansainvälisiin järjestöihin ja kolmansiin maihin sekä unionin edustustot
<i>302–304 artikla (korvattu)</i>	220 artikla
	221 artikla
	VII osasto - Yhteisvastuulauseke
	222 artikla
VIIDES OSA - YHTEISÖN TOIMIELIMET	KUUKES OSA - TOIMIELIN-JÄRJESTELMÄÄ JA VARAINHOITO KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET
I osasto - Institutionaaliset määräykset	I osasto - Institutionaaliset määräykset
1 luku - Toimielimet	1 luku - Toimielimet
1 jakso - Euroopan parlamentti	1 jakso - Euroopan parlamentti
189 artikla (kumottu) ¹	
190 artiklan 1–3 kohta (kumottu) ²	
190 artiklan 4 ja 5 kohta	223 artikla

¹ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 14 artiklan 1 ja 2 kohdalla.

² Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 14 artiklan 1–3 kohdalla.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
191 artiklan ensimmäinen kohta (kumottu) ¹	
191 artiklan toinen kohta	224 artikla
192 artiklan ensimmäinen kohta (kumottu) ²	
192 artiklan toinen kohta	225 artikla
193 artikla	226 artikla
194 artikla	227 artikla
195 artikla	228 artikla
196 artikla	229 artikla
197 artiklan ensimmäinen kohta (kumottu) ³	
197 artiklan toinen, kolmas ja neljäs kohta	230 artikla
198 artikla	231 artikla
199 artikla	232 artikla
200 artikla	233 artikla
201 artikla	234 artikla
	2 jakso - Eurooppa-neuvosto
	235 artikla
	236 artikla
2 jakso - Neuvosto	3 jakso - Neuvosto
202 artikla (kumottu) ⁴	
203 artikla (kumottu) ⁵	
204 artikla	237 artikla
205 artiklan 2 ja 4 kohta (kumottu) ⁶	
205 artiklan 1 ja 3 kohta	238 artikla
206 artikla	239 artikla
207 artikla	240 artikla
208 artikla	241 artikla
209 artikla	242 artikla
210 artikla	243 artikla

¹ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 11 artiklan 4 kohdalla.

² Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 14 artiklan 1 kohdalla.

³ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 14 artiklan 4 kohdalla.

⁴ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 16 artiklan 1 kohdalla ja SEUT-sopimuksen 290 ja 291 artiklalla.

⁵ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 16 artiklan 2 ja 9 kohdalla.

⁶ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 16 artiklan 4 ja 5 kohdalla.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
3 jakso - Komissio	4 jakso - Komissio
211 artikla (kumottu) ¹	
	244 artikla
212 artikla (siirretty)	<i>249 artiklan 2 kohta</i>
213 artikla	245 artikla
214 artikla (kumottu) ²	
215 artikla	246 artikla
216 artikla	247 artikla
217 artiklan 1, 3 ja 4 kohta (kumottu) ³	
217 artiklan 2 kohta	248 artikla
218 artiklan 1 kohta (kumottu) ⁴	
218 artiklan 2 kohta	249 artikla
219 artikla	250 artikla
4 jakso - Yhteisön tuomioistuin	5 jakso - Euroopan unionin tuomioistuin
220 (kumottu) ⁵	
221 artiklan ensimmäinen kohta (kumottu) ⁶	
221 artiklan toinen ja kolmas kohta	251 artikla
222 artikla	252 artikla
223 artikla	253 artikla
224 artikla ⁷	254 artikla
	255 artikla
225 artikla	256 artikla
225 a artikla	257 artikla
226 artikla	258 artikla

¹ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 17 artiklan 1 kohdalla.

² Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 17 artiklan 3 ja 7 kohdalla.

³ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 17 artiklan 6 kohdalla.

⁴ Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 295 artiklalla.

⁵ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 19 artiklalla.

⁶ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 19 artiklan 2 kohdan ensimmäisellä alakohdalla.

⁷ Ensimmäisen kohdan ensimmäinen virke on asiasisällön osalta korvattu SEU-sopimuksen 19 artiklan 2 kohdan toisella alakohdalla.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyin sopimuksen uusi numerointi
227 artikla	259 artikla
228 artikla	260 artikla
229 artikla	261 artikla
229 a artikla	262 artikla
230 artikla	263 artikla
231 artikla	264 artikla
232 artikla	265 artikla
233 artikla	266 artikla
234 artikla	267 artikla
235 artikla	268 artikla
	269 artikla
236 artikla	270 artikla
237 artikla	271 artikla
238 artikla	272 artikla
239 artikla	273 artikla
240 artikla	274 artikla
	275 artikla
	276 artikla
241 artikla	277 artikla
242 artikla	278 artikla
243 artikla	279 artikla
244 artikla	280 artikla
245 artikla	281 artikla
	6 jakso - Euroopan keskuspankki
	282 artikla
<i>112 artikla (siirretty)</i>	283 artikla
<i>113 artikla (siirretty)</i>	284 artikla
5 Jakso - Tilintarkastustuomioistuin	7 Jakso - Tilintarkastustuomioistuin
246 artikla	285 artikla
247 artikla	286 artikla
248 artikla	287 artikla

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
2 Luku - Toimielimiä koskevat yhteiset määräykset	2 luku - Unionin säädökset, hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä
	1 jakso - Unionin säädökset
249 artikla	288 artikla
	289 artikla
	290 artikla ¹
	291 artikla ¹
	292 artikla
	2 jakso - Säädösten hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä
250 artikla	293 artikla
251 artikla	294 artikla
252 artikla (kumottu)	
	295 artikla
253 artikla	296 artikla
254 artikla	297 artikla
	298 artikla
255 artikla (siirretty)	<i>15 artikla</i>
256 artikla	299 artikla
	3 luku - Unionin neuvoa-antavat elimet
	300 artikla
3 luku - Talous- ja sosiaalikomitea	1 jakso - Talous- ja sosiaalikomitea
257 artikla (kumottu) ²	
258 artiklan ensimmäinen, toinen ja neljäs kohta	301 artikla
258 artiklan kolmas kohta (kumottu) ³	

¹ Korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 202 artiklan kolmannen luetelmakohdan.

² Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 300 artiklan 2 kohdalla.

³ Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 300 artiklan 4 kohdalla.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyin sopimuksen uusi numerointi
259 artikla	302 artikla
260 artikla	303 artikla
261 artikla (kumottu)	
262 artikla	304 artikla
4 luku - Alueiden komitea	2 jakso - Alueiden komitea
263 artiklan ensimmäinen ja viides kohta (kumottu) ¹	
263 artiklan toinen, kolmas ja neljäs alakohta	305 artikla
264 artikla	306 artikla
265 artikla	307 artikla
5 luku - Euroopan investointipankki	4 luku - Euroopan investointipankki
266 artikla	308 artikla
267 artikla	309 artikla
II osasto - Varainhoitoa koskevat määräykset	II osasto - Varainhoitoa koskevat määräykset
268 artikla	310 artikla
	1 luku - Unionin omat varat
269 artikla	311 artikla
270 artikla (kumottu) ²	
	2 luku - Monivuotinen rahoituskehys
	312 artikla
	3 luku - Unionin vuotuinen talousarvio
272 artiklan 1 kohta (siirretty)	313 artikla
271 artikla (siirretty)	316 artikla
272 artiklan 1 kohta (siirretty)	313 artikla
272 artiklan 2–10 kohta	314 artikla
273 artikla	315 artikla
271 artikla (siirretty)	316 artikla

¹ Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 300 artiklan 3 ja 4 kohdalla.

² Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 310 artiklan 4 kohdalla.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
	4 luku - Talousarvion toteutuminen ja vastuuvapauden myöntäminen
274 artikla	317 artikla
275 artikla	318 artikla
276 artikla	319 artikla
	5 luku - Yhteiset määräykset
277 artikla	320 artikla
278 artikla	321 artikla
279 artikla	322 artikla
	323 artikla
	324 artikla
	6 luku - Petosten torjunta
280 artikla	325 artikla
	III osasto - Tiiviimpi yhteistyö
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	326 artikla ¹
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	327 artikla ¹
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	328 artikla ¹
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	329 artikla ¹
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	330 artikla ¹
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	331 artikla ¹
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	332 artikla ¹
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	333 artikla ¹
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	334 artikla ¹
KUODES OSA - YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET	SEITSEMÄS OSA - YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET
281 artikla (kumottu) ²	
282 artikla	335 artikla
283 artikla	336 artikla
284 artikla	337 artikla
285 artikla	338 artikla
286 artikla (korvattu)	<i>16 artikla</i>
287 artikla	339 artikla
288 artikla	340 artikla
289 artikla	341 artikla
290 artikla	342 artikla

¹ Korvaa myös nykyisen SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40 b sekä 43–45 artiklan.

² Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 47 artiklalla.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi
291 artikla	343 artikla
292 artikla	344 artikla
293 artikla (kumottu)	
294 artikla (siirretty)	<i>55 artikla</i>
295 artikla	345 artikla
296 artikla	346 artikla
297 artikla	347 artikla
298 artikla	348 artikla
299 artiklan 1 kohta (kumottu) ¹	
299 artiklan 2 kohdan toinen, kolmas ja neljäs alakohta	349 artikla
299 artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta ja 3–6 kohta (siirretty)	355 artikla
300 artikla (korvattu)	218 artikla
301 artikla (korvattu)	215 artikla
302 artikla (korvattu)	220 artikla
303 artikla (korvattu)	220 artikla
304 artikla (korvattu)	220 artikla
305 artikla (kumottu)	
306 artikla	350 artikla
307 artikla	351 artikla
308 artikla	352 artikla
	353 artikla
309 artikla	354 artikla
310 (siirretty)	<i>217 artikla</i>
311 (kumottu) ²	
<i>299 artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta ja 3–6 kohta (siirretty)</i>	355 artikla
312 artikla	356 artikla
Loppumääräykset	
313 artikla	357 artikla
	358 artikla
314 artikla (kumottu) ³	

¹ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 52 artiklalla.

² Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 51 artiklalla.

³ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 55 artiklalla.

EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA

Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio juhlallisesti julistavat jäljempänä esitetyn tekstin
Euroopan unionin perusoikeuskirjaksi:

EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA

JOHDANTO-OSA

Euroopan kansat ovat luomalla välilleen yhä läheisemmän liiton päättäneet jakaa keskenään
rauhanomaisen, yhteisiin arvoihin perustuvan tulevaisuuden.

Unioni perustuu ihmisarvon, vapauden, yhdenvertaisuuden ja yhteisvastuun jakamattomiin ja
yleismaailmallisiin arvoihin, ja se on tietoinen henkisestä ja eettisestä perinnöstään. Se rakentuu
kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteille. Se asettaa ihmisen toimintansa keskipisteeksi ottamalla
käyttöön unionin kansalaisuuden ja luomalla vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen.

Unioni edistää osaltaan näiden yhteisten arvojen vaalimista ja kehittämistä kunnioittaen Euroopan
kansojen kulttuurien ja perinteiden monimuotoisuutta sekä jäsenvaltioiden kansallista identiteettiä
ja niiden tapaa järjestää hallintonsa kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Unioni pyrkii
edistämään tasapainoista ja kestävää kehitystä sekä varmistaa henkilöiden, palvelujen, tavaroiden ja
pääomien vapaan liikkuvuuden sekä sijoittautumisvapauden.

Tämän vuoksi on välttämätöntä yhteiskunnan muutoksen, sosiaalisen edistyksen sekä tieteen ja
tekniikan kehityksen mukaisesti vahvistaa näiden perusoikeuksien suojaa ja tuoda ne paremmin
näkyviin perusoikeuskirjana.

Tässä perusoikeuskirjassa vahvistetaan unionin toimivallan ja tehtävien sekä toissijaisuusperiaatteen mukaisesti oikeudet, jotka perustuvat erityisesti jäsenvaltioille yhteisiin valtiosääntöperinteisiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen, unionin ja Euroopan neuvoston hyväksymiin sosiaalisiin peruskirjoihin sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Unionin ja jäsenvaltioiden tuomioistuimet tulkitsevat tätä perusoikeuskirjaa tämän mukaisesti ottaen asianmukaisesti huomioon perusoikeuskirjan laatineen valmistelukunnan puheenjohtajiston alaisuudessa laaditut ja Eurooppavalmistelukunnan puheenjohtajiston johdolla ajan tasalle saatetut selitykset.

Nämä oikeudet tuovat mukanaan vastuuta ja velvollisuuksia sekä muita ihmisiä että koko ihmiskuntaa ja tulevia sukupolvia kohtaan.

Tämän vuoksi unioni tunnustaa jäljempänä esitetyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet.

I OSASTO

IHMISARVO

1 ARTIKLA

Ihmisarvo

Ihmisarvo on loukkaamaton. Sitä on kunnioitettava ja suojeltava.

2 ARTIKLA

Oikeus elämään

1. Jokaisella on oikeus elämään.
2. Ketään ei saa tuomita kuolemaan eikä teloittaa.

3 ARTIKLA

Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen

1. Jokaisella on oikeus ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen.
2. Lääketieteen ja biologian alalla on noudatettava erityisesti seuraavia vaatimuksia ja kieltoja:
 - a) asianomaisen henkilön vapaaehtoinen ja asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena annettu suostumus, joka on hankittu laissa säädettyjä menettelytapoja noudattaen;
 - b) ihmisten geneettiseen jalostamiseen tähtäävien käytäntöjen kieltä, erityisesti sellaisten, joiden tavoitteena on ihmisten valikointi;
 - c) kieltä hankkia taloudellista hyötyä ihmisruumiista ja sen osista sellaisinaan;
 - d) ihmisten jäljentämistarkoituksessa tapahtuvan kloonauksen kieltä.

4 ARTIKLA

Kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kieltä

Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

5 ARTIKLA

Orjuuden ja pakkotyön kieltö

1. Ketään ei saa pitää orjana tai maaorjana.
2. Ketään ei saa vaatia tekemään pakkotyötä tai muuta pakollista työtä.
3. Ihmiskauppa kielletään.

II OSASTO

VAPAUDET

6 ARTIKLA

Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen

Jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen.

7 ARTIKLA

Yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen

Jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan.

8 ARTIKLA

Henkilötietojen suoja

1. Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan.
2. Tällaisten tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi.
3. Riippumaton viranomainen valvoo näiden sääntöjen noudattamista.

9 ARTIKLA

Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe

Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe taataan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

10 ARTIKLA

Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus

1. Jokaisella on oikeus ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai vakaumusta ja vapauden tunnustaa uskontoa tai vakaumusta joko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin.
2. Oikeus kieltäytyä asepalveluksesta omantunnon syistä tunnustetaan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

11 ARTIKLA

Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus

1. Jokaisella on oikeus sananvapauteen. Tämä oikeus sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellisista rajoista riippumatta.
2. Tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioitetaan.

12 ARTIKLA

Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

1. Jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja yhdistymisvapauteen kaikilla tasoilla erityisesti poliittisessa, ammattiyhdistys- ja yhteiskunnallisessa toiminnassa, mihin sisältyy, että jokaisella on oikeus perustaa yhdessä muiden kanssa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa puolustamiseksi.
2. Unionin tason poliittiset puolueet myötävaikuttavat unionin kansalaisten poliittisen tahdon ilmaisemiseen.

13 ARTIKLA

Taiteen ja tutkimuksen vapaus

Taiteen ja tieteellisen tutkimuksen vapaus turvataan. Akateemista vapautta kunnioitetaan.

14 ARTIKLA

Oikeus koulutukseen

1. Jokaisella on oikeus koulutukseen ja oikeus saada ammatillista koulutusta sekä jatko- ja täydennyskoulutusta.
2. Tähän oikeuteen kuuluu mahdollisuus saada maksutta oppivelvollisuuteen perustuvaa opetusta.
3. Vapautta perustaa oppilaitoksia demokratian periaatteita kunnioittaen sekä vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen omien uskonnollisten, aatteellisten ja kasvatuksellisten vakaumustensa mukainen kasvatus ja opetus kunnioitetaan kyseisen vapauden ja kyseisen oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

15 ARTIKLA

Ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä

1. Jokaisella on oikeus tehdä työtä ja harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia.
2. Jokaisella unionin kansalaisella on vapaus hakea työtä, tehdä työtä, sijoittautua tai tarjota palveluja missä tahansa jäsenvaltiossa.
3. Kolmansien maiden kansalaisilla, joilla on lupa tehdä työtä jäsenvaltioiden alueella, on oikeus samantlaisiin työehtoihin kuin unionin kansalaisilla.

16 ARTIKLA

Elinkeinovapaus

Elinkeinovapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

17 ARTIKLA

Omistusoikeus

1. Jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää, luovuttaa ja testamentata sitä. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan muutoin kuin yleisen edun sitä vaatiessa laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädettyjen ehtojen mukaisesti ja siten, että hänelle suoritetaan kohtuullisessa ajassa oikeudenmukainen korvaus omaisuuden menetyksestä. Omaisuuden käyttöä voidaan säännellä lailla siinä määrin kuin se on yleisen edun mukaan välttämätöntä.
2. Teollis- ja tekijänoikeudet turvataan.

18 ARTIKLA

Oikeus turvapaikkaan

Oikeus turvapaikkaan taataan pakolaisten oikeusasemaa koskevan 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja pakolaisten oikeusasemaa koskevan 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyn pöytäkirjan määräysten sekä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'perussopimukset', mukaisesti.

19 ARTIKLA

Suoja palauttamis-, karkottamis- ja luovuttamistapauksissa

1. Joukkokarkotukset kielletään.
2. Ketään ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu.

III OSASTO

TASA-ARVO

20 ARTIKLA

Yhdenvertaisuus lain edessä

Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

21 ARTIKLA

Syrjintäkielto

1. Kielletään kaikenlainen syrjintä, joka perustuu sukupuoleen, rotuun, ihonväriin tai etniseen taikka yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen tai muuhun sellaiseen seikkaan.
2. Kielletään kaikenlainen kansalaisuuteen perustuva syrjintä perussopimusten soveltamisalalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta niiden erityismääräysten soveltamista.

22 ARTIKLA

Kulttuurinen, uskonnollinen ja kielellinen monimuotoisuus

Unioni kunnioittaa kulttuurista, uskonnollista ja kielellistä monimuotoisuutta.

23 ARTIKLA

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on varmistettava kaikilla aloilla työelämä ja palkkaus mukaan lukien.

Tasa-arvon periaate ei estä pitämästä voimassa tai toteuttamasta toimenpiteitä, jotka tarjoavat erityisetuja aliedustettuna olevalle sukupuolelle.

24 ARTIKLA

Lapsen oikeudet

1. Lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Lapsen on saatava ilmaista vapaasti mielipiteensä. Lapsen mielipide on hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti otettava huomioon häntä koskevissa asioissa.
2. Kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.
3. Jokaisella lapsella on oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempansa säännöllisesti, jollei se ole lapsen edun vastaista.

25 ARTIKLA

Ikääntyneiden henkilöiden oikeudet

Unioni tunnustaa ikääntyneiden henkilöiden oikeuden ihmisarvoiseen ja itsenäiseen elämään sekä oikeuden osallistua yhteiskunnalliseen elämään ja kulttuurielämään, ja kunnioittaa näitä oikeuksia.

26 ARTIKLA

Vammaisten sopeutuminen yhteiskuntaan

Unioni tunnustaa vammaisten oikeuden päästä osallisiksi toimenpiteistä, joilla edistetään heidän itsenäistä elämäänsä, yhteiskunnallista ja ammatillista sopeutumistaan sekä osallistumistaan yhteiskuntaelämään, ja kunnioittaa tätä oikeutta.

IV OSASTO

YHTEISVASTUU

27 ARTIKLA

Työntekijöiden oikeus saada tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä

Työntekijöille tai heidän edustajilleen on asianmukaisilla tasoilla taattava mahdollisuus saada riittävän ajoissa tietoa ja tulla kuulluksi unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisissa tapauksissa ja niissä määrätyn edellytyksin.

28 ARTIKLA

Neuvotteluoikeus ja oikeus työtaistelutoimiin

Työntekijöillä ja työnantajilla tai näiden järjestöillä on unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti oikeus asianmukaisilla tasoilla neuvotella ja tehdä työ- ja virkaehtosopimuksia sekä oikeus ryhtyä eturistiriitatilanteissa etujensa puolustamiseksi työtaistelutoimiin, lakko mukaan lukien.

29 ARTIKLA

Oikeus työnvälityspalveluihin

Jokaisella on oikeus maksuttomiin työnvälityspalveluihin.

30 ARTIKLA

Suoja perusteettoman irtisanomisen yhteydessä

Jokaisella työntekijällä on oikeus suojaan perusteettomalta irtisanomiselta unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

31 ARTIKLA

Oikeudenmukaiset ja kohtuulliset työolot ja työehdot

1. Jokaisella työntekijällä on oikeus terveellisiin, turvallisiin ja ihmisarvoisiin työoloihin ja työehtoihin.
2. Jokaisella työntekijällä on oikeus enimmäistyöajan rajoitukseen sekä päivittäisiin ja viikoittaisiin lepoaikoihin ja palkalliseen vuosilomaan.

32 ARTIKLA

Lapsityövoiman käytön kieltö ja nuorten suojelu työssä

Lapsityövoiman käyttö on kielletty. Työhön pääsemiseksi vaadittava vähimmäisikä ei saa olla alempi kuin ikä, jolloin oppivelvollisuus päättyy, sanotun kuitenkin rajoittamatta nuorille suotuisampien sääntöjen soveltamista ja rajoitettuja poikkeuksia.

Työhön otetuille nuorille on annettava heidän ikänsä mukaiset työolot ja -ehdot ja heitä on suojeltava taloudelliselta hyväksikäytöltä ja työltä, joka saattaa vahingoittaa heidän turvallisuuttaan, terveyttään tai fyysistä, henkistä, moraalista tai sosiaalista kehitystään tai haitata heidän koulutustaan.

33 ARTIKLA

Perhe- ja työelämä

1. Perheen oikeudellinen, taloudellinen ja yhteiskunnallinen suoja varmistetaan.
2. Voidakseen sovittaa yhteen perhe- ja työelämänsä jokaisella on oikeus suojaan irtisanomiselta äitiyteen liittyvän syyn vuoksi sekä oikeus vanhempainlomaan ja palkalliseen äitiyslomaan lapsen syntymän tai lapseksiottamisen johdosta.

34 ARTIKLA

Sosiaaliturva ja toimeentuloturva

1. Unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaetuuksiin ja sosiaalipalveluihin, joilla taataan suoja muun muassa raskauden ja synnytyksen aikana ja sairauden, työtapaturman, hoidon tarpeen ja vanhuuden varalta sekä työpaikan menetyksen yhteydessä unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.
2. Jokaisella unionissa laillisesti asuvalla ja siellä laillisesti liikkuvalla on oikeus sosiaaliturvaetuuksiin ja sosiaalisiin etuihin unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

3. Yhteiskunnallisen syrjäytymisen ja köyhyyden torjumiseksi unioni tunnustaa oikeuden toimeentuloturvaan ja asumisen tukeen tarkoituksena turvata ihmisarvoinen elämä jokaiselle, jolla ei ole riittävästi varoja, unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

35 ARTIKLA

Terveiden suojelu

Jokaisella on oikeus saada ehkäisevää terveydenhoitoa ja sairaanhoitoa kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisin edellytyksin. Ihmisten terveyden korkeatasoinen suojelu varmistetaan kaikkien unionin politiikkojen ja toimintojen määrittelyssä ja toteuttamisessa.

36 ARTIKLA

Mahdollisuus käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja

Edistääkseen unionin sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta unioni tunnustaa mahdollisuuden käyttää kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisia yleistä taloudellista etua koskevia palveluja perussopimusten mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

37 ARTIKLA

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen on sisällytettävä unionin politiikkoihin ja varmistettava kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti.

38 ARTIKLA

Kuluttajansuoja

Unionin politiikoissa varmistetaan korkeatasoinen kuluttajansuoja.

V OSASTO

KANSALAISTEN OIKEUDET

39 ARTIKLA

Äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa

1. Jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla.

2. Euroopan parlamentin jäsenet valitaan yleisillä, välittömällä, vapailla ja salaisilla vaaleilla.

40 ARTIKLA

Äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa

Jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla.

41 ARTIKLA

Oikeus hyvään hallintoon

1. Jokaisella on oikeus siihen, että unionin toimielimet, elimet ja laitokset käsittelevät hänen asiansa puolueettomasti, oikeudenmukaisesti ja kohtuullisessa ajassa.
2. Tähän oikeuteen sisältyy erityisesti:
 - a) jokaisen oikeus tulla kuulluksi ennen kuin häntä vastaan ryhdytään yksittäiseen toimenpiteeseen, joka vaikuttaa häneen epäedullisesti;
 - b) jokaisen oikeus tutustua häntä koskeviin asiakirjoihin ottaen huomioon oikeutetun luottamuksellisuuden, salassapitovelvollisuuden ja liikesalaisuuden vaatimukset;
 - c) hallintoelinten velvollisuus perustella päätöksensä.

3. Jokaisella on oikeus saada unionilta korvaus niistä vahingoista, joita unionin toimielimet tai sen henkilökuntaan kuuluvat ovat aiheuttaneet tehtäviään suorittaessaan, jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti.
4. Jokainen voi ottaa yhteyttä unionin toimielimiin jollakin perussopimusten kielistä, ja hänen on saatava vastaus samalla kielellä.

42 ARTIKLA

Oikeus tutustua asiakirjoihin

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus tutustua Euroopan unionin toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjoihin niiden tallennemuodosta riippumatta.

43 ARTIKLA

Euroopan oikeusasiamies

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä ja oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus tehdä Euroopan oikeusasiamiehelle kantelu, joka koskee unionin toimielinten, elinten tai laitosten toiminnassa ilmenneitä epäkohtia, lukuun ottamatta Euroopan unionin tuomioistuimen toimintaa lainkäyttöelimenä.

44 ARTIKLA

Oikeus esittää vetoamus

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä ja oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus vedota Euroopan parlamenttiin.

45 ARTIKLA

Liikkumis- ja oleskeluvapaus

1. Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella.
2. Liikkumis- ja oleskeluvapaus voidaan perussopimusten mukaisesti myöntää jäsenvaltion alueella laillisesti asuville kolmansien maiden kansalaisille.

46 ARTIKLA

Diplomaatti- ja konsuliviranomaisten antama suojelu

Jokainen unionin kansalainen saa kolmannen maan alueella, jossa jäsenvaltiolla, jonka kansalainen hän on, ei ole edustusta, suojelua minkä tahansa jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omat kansalaiset.

VI OSASTO

LAINKÄYTTÖ

47 ARTIKLA

Oikeus tehokkaiseen oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen

Jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa.

Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu. Jokaisella on oltava mahdollisuus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään.

Maksutonta oikeusapua annetaan vähävaraisille, jos tällainen apu on tarpeen, jotta asianomainen voisi tehokkaasti käyttää oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

48 ARTIKLA

Syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen

1. Jokaista syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.
2. Jokaiselle syytetylle taataan oikeus puolustukseen.

49 ARTIKLA

Laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate

1. Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut tekohetkellä rikos kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan. Rikoksesta ei saa määrätä sen tekohetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta. Jos rikoksen teon jälkeen laissa säädetään lievemmästä rangaistuksesta, sitä on sovellettava.
2. Tämän artiklan määräykset eivät estä panemasta vireille oikeudenkäyntiä henkilöä vastaan ja tuomitsemasta häntä rangaistukseen teosta tai laiminlyönnistä, joka kansakuntien yhteisesti tunnustamien yleisten periaatteiden mukaan oli tekohetkellä rikos.
3. Rangaistus ei saa olla epäsuhteessa rikoksen vakavuuteen.

50 ARTIKLA

Kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta

Ketään ei saa panna syytteeseen tai rangaista rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti.

VII OSASTO

PERUSOIKEUSKIRJAN TULKINTAA JA SOVELTAMISTA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET

51 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tämän perusoikeuskirjan määräykset koskevat unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia toissijaisuusperiaatteen mukaisesti sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun viimeksi mainitut soveltavat unionin oikeutta. Tämän vuoksi ne kunnioittavat tämän perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia, noudattavat sen sisältämiä periaatteita ja edistävät niiden soveltamista kukin toimivaltansa mukaisesti ja unionille perussopimuksissa annetun toimivallan rajoja noudattaen.
2. Tällä perusoikeuskirjalla ei uloteta unionin oikeuden soveltamisalaa unionin toimivaltaa laajemmaksi eikä luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä eikä muuteta perussopimuksissa määriteltyjä toimivaltuuksia ja tehtäviä.

52 ARTIKLA

Oikeuksien ja periaatteiden ulottuvuus ja tulkinta

1. Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.
2. Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettuja oikeuksia, joista on määräyksiä perussopimuksissa, sovelletaan niissä määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti.
3. Siltä osin kuin tämän perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Tämä määräys ei estä unionia myöntämästä tätä laajempaa suojaa.
4. Siltä osin kuin tässä perusoikeuskirjassa tunnustetaan perusoikeudet sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä, näitä perusoikeuksia on tulkittava mainitun perinteen mukaisesti.

5. Tämän perusoikeuskirjan periaatteita sisältävät määräykset voidaan panna täytäntöön unionin toimielinten, elinten tai laitosten oman toimivaltansa puitteissa hyväksymillä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävillä säädöksillä, täytäntöönpanosäädöksillä sekä säädöksillä, joita jäsenvaltiot antavat unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi. Ne voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistaviksi vain sikäli kuin on kyse tällaisten säädösten tulkinnasta tai niiden laillisuuden valvonnasta.
6. Kansalliset lainsäädännöt ja käytännöt on otettava täysin huomioon siten kuin tässä perusoikeuskirjassa määrätään.
7. Unionin ja jäsenvaltioiden tuomioistuimet ottavat asianmukaisesti huomioon tämän perusoikeuskirjan tulkitsemisen ohjaamiseksi laaditut selitykset.

53 ARTIKLA

Suojan taso

Tämän perusoikeuskirjan määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne rajoittaisivat tai loukkaisivat niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka asianomaisella soveltamisalalla tunnustetaan unionin oikeudessa, kansainvälisessä oikeudessa ja niissä kansainvälisissä yleissopimuksissa, joiden osapuolina unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat, ja erityisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa, sekä jäsenvaltioiden valtiosäännöissä.

54 ARTIKLA

Oikeuksien väärinkäytön kieltö

Tämän perusoikeuskirjan määräysten ei saa tulkita antavan oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä perusoikeuskirjassa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa sitä laajemmalti kuin tässä perusoikeuskirjassa on sallittu.

*

* *

Yllä oleva teksti käsittää mukautuksin 7 päivänä joulukuuta 2000 julistetun perusoikeuskirjan ja korvaa sen Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivästä.